

avdelningskollegier har äskats ökat antal förste assistenter i fysik, teoretiskt och praktiskt skeppsbyggeri (gemensamt), elektricitetslära och elektrisk mätteknik, vattenbyggnad, teknisk kemi, textilkemi samt elektrokemi.

Då ingen annan utbildningsanstalt med naturvetenskaplig utbildning finnes i Göteborg, har högskolan jämförelsevis svårt att skaffa sig högskolekvalificerade assistenter annat än i form av heltidsanställda förste assistenter. Kollegienämnden finner de äskade nya assistenterna väl behövliga men anser, att det av statsfinansiella skäl för närvarande icke är möjligt att på en gång göra en så stor utvidgning av assistentkåren. Kollegienämnden inskränker sig därför till att äska inalles fem nya förste assistenter för de mest trängande av de anförda behoven. Detta kommer att medföra en merkostnad av 46 500 kronor.

Härutöver hemställer kollegienämnden om sju nya befattningar som forskningsassistent.

c) *Assistenter.*

Av assistentmedel utgår jämväl ersättning till vakt vid skrivningar m. m. Behovet av assistenthjälp av detta slag växer ofrånkomligt varje år och med högskolans utbyggnad. Kollegienämnden anser därför en ökning av assistentmedlen på denna post med 10 000 kronor behövlig.

d) *Särskild ersättning för licentiatundervisning.*

Licentiatstuderandena vid Chalmers tekniska högskola har hittills knappast fått någon annan undervisning än den handledning och individuella undervisning vederbörande huvudlärare kunnat meddela samt ledning av licentiatarbete m. m. Antalet sådana studerande har emellertid i vissa ämnen eller ämnesgrupper vuxit, så att det synes vara på tiden att taga upp sådan undervisning i mera regelrätt undervisningsform, då ett tillräckligt antal studerande är i behov av sådan. Kollegienämnden anser, att sådan undervisning bör anordnas såsom extra undervisning betalad av assistentmedel och beräknar ett belopp av 10 000 kronor såsom erforderligt härför.

e) *Biträde för upprätthållande av rektors undervisning.*

Rektors undervisningsskyldighet uppehålls för närvarande av ett flertal vikarier, som sköter var sin del av undervisningen. Denna anordning medför en betydande splittring av undervisningen i ifrågavarande ämne. Det har därför framställts önskemål om anställande av en enda vikarie, som övertar hela undervisningen. I så fall måste man emellertid räkna med, att vikarien måste erhålla avlöning enligt Cg 37. Arvodet för de nuvarande vikarierna uppgår innevarande budgetår till 18 077 kronor.

Kollegienämnden äskar därför en förstärkning assistentmedlen för detta ändamål med (26 088 — 18 077 =) 8 011 kronor, avrundat till 8 000 kronor.

Överstyrelsen, som uppskattar medelsbehovet under ifrågavarande delpost till 1 000 000 kronor, yttrar:

Vad till en början angår medelsbehovet för tillfälliga lärare så uppgick utgifterna för här avsedd extra undervisning enligt vad överstyrelsen inhämtat till i runt tal 10 000 kronor för budgetåret 1952/53. Överstyrelsen biträder förslaget om en ökad medelsanvisning för detta ändamål med 5 000 kronor, vilket innebär en ökning till 15 000 kronor.

I fråga om förste assistenternas lönegradsplacering gäller — såsom överstyrelsen tidigare framhållit — från och med den 1 juli 1953 nya bestäm-

melser och närmare erfarenhet rörande den medelsåtgång, som vid tillämpning av dessa kan beräknas, föreligger därför ännu icke. Beräknas — såsom skett i fråga om tekniska högskolan i Stockholm — grundlönen åt vid Chalmers tekniska högskola redan förefintliga förste assistenter efter en genomsnittlig placering i 23 löneklassen, skulle enligt vad som inhämtats från vederbörande högskolas rektorsämbete utgifterna för dessa kunna uppskattas till i runt tal 427 000 kronor. Vid bifall till överstyrelsens förslag om två nya professurer, varav en i stadsbyggnad och en i teleteknik II, erfordras ytterligare två förste assistenter. Härjämte finner överstyrelsen — med hänsyn till vad kollegienämnden anfört rörande bristen på här avsedda lärarkrafter — det motiverat att beräkna ett behov av ytterligare två förste assistenter vid högskolan. Medelsbehovet för grundlöner åt förste assistenter uppskattar överstyrelsen sålunda för budgetåret 1954/55 till $(427\,000 + 37\,200 =)$ i runt tal 464 000 kronor.

Enligt vad överstyrelsen vidare inhämtat kan utgifterna för assistenter vid högskolan under budgetåret 1953/54 beräknas uppgå till i runt tal 354 000 kronor vid en ersättning av 14 kronor i timmen vid arbete på högskolan och 7 kronor i timmen vid hemarbete. Med den av överstyrelsen i det föregående förordade höjningen av assistenternas timersättningar till 18 kronor i timmen vid arbete på högskolan och 9 kronor i timmen vid hemarbete skulle vid oförändrat antal assistenter kostnaderna för budgetåret 1954/55 komma att uppgå till i runt tal 454 000 kronor. Härutöver synes för sistnämnda budgetår böra räknas med ytterligare utgifter av i runt tal 30 000 kronor eller sålunda tillhoppa 484 000 kronor.

I enlighet med kollegienämndens förslag upptager överstyrelsen för särskild ersättning för licentiatundervisning ett belopp av 10 000 kronor.

Till vikariatsersättningar vid icke vakanta professurer och laboraturer (motsvarande) har för budgetåret 1952/53 enligt vad överstyrelsen inhämtat åtgått ett belopp av omkring 8 000 kronor. Överstyrelsen beräknar medelsåtgången för budgetåret 1954/55 till 10 000 kronor.

Till grundlön åt rektors vikarie torde böra beräknas ett belopp av 17 000 kronor.

Beträffande avgifterna från de studerande tillåter sig överstyrelsen hänvisa till vad överstyrelsen därom uttalat vid sin behandling av motsvarande delpost vid tekniska högskolan i Stockholm.

I enlighet med det anförda torde medelsbehovet under nu ifrågavarande delpost för budgetåret 1954/55 böra uppskattas till sammanlagt $(15\,000 + 464\,000 + 484\,000 + 10\,000 + 10\,000 + 17\,000 =)$ 1 000 000 kronor.

B. Övrig personal.

Med avseende å högskolans personal i övrigt har överstyrelsen framlagt följande äskanden:

1. En ny befattning som förste driftingenjör i Ce 31 vid de starkströmstekniska laboratorierna.
2. Tre nya biträdesbefattningar vid biblioteket.
3. En ny befattning som kontorsbiträde i Cf 4 vid kansliet.
4. Åtta nya befattningar som kanslibiträde å institutionerna.
5. Uppflyttning av befattningen som förste expeditionsvakt i Ca 12 till befattning som materialförvaltare i Ca 14.

6. Uppflyttning av en befattning som institutionsvaktmästare i Ce 12 till Ce 14 och av två befattningar som institutionsvaktmästare i Ca 12 till Ca 14.
7. Två nya befattningar som institutionsvaktmästare i Ce 14.
8. Uppflyttning av en maskinistbefattning i Cg 13 till Ce 15 och av en befattning som eldare i Ce 10 till Ce 11.
9. Ökning av anslagsmedlen till laboratoriebiträden med 10 000 till 35 000 kronor.
10. Anslagshöjning på grund av löneklassuppflyttningar (7 400 kronor).

Av handlingarna i ärendet inhämtas bland annat följande.

1. Befattning som förste driftingenjör i Ce 31. *Avdelningskollegiet för avdelningen för elektroteknik* har i huvudsak anfört:

Under budgetåret 1953/54 beräknas den nya starkströmsbyggnaden bli färdig för inflyttning. Denna byggnad blir av avsevärd storlek och kommer förutom laboratorier för elektromaskinlära och elektrisk anläggningsteknik bland annat att innehålla dels en stor elmaskinhall för leverans av alla olika behövliga strömarter, dels en i en särskild byggnad inrymd och främst för forskning avsedd högspänningshall. I och med denna byggnads färdigställande kommer hela det för elektrotekniska avdelningen planerade byggnadskomplexet att vara fullbordat. Det synes då vara nödvändigt att, liksom vid tekniska högskolan i Stockholm, inrätta en befattning som förste driftingenjör vid Chalmers tekniska högskolas avdelning för elektroteknik.

Befattningshavarens arbetsuppgifter skulle i huvudsak vara de som angivits för motsvarande befattningshavare vid tekniska högskolan i Stockholm. Dessa uppgifter är väsentligen följande.

Högskolans såväl inom som utom avdelningen för elektroteknik befintliga elektriska utrustning av kraftteknisk natur skall skötas och övervakas så, att den utnyttjas effektivt och icke utsättes för olämplig användning. Vidare skall tillses, att den elektriska utrustningen på bästa möjliga sätt kommer till användning i samband med vid högskolan bedriven undervisning och forskning. Driftingenjören bör i detta sammanhang vid behov biträda högskolans samtliga lärare vid lösandet av elektriska problem. Han skall vidare fungera som personalchef för de elektriska reparatörer, som eventuellt kommer att anställas.

Här nämnd befattning har diskuterats inom avdelningsrådet för elektroteknik. Avdelningsrådet har härvid uttalat som sin mening, att med hänsyn såväl till det löpande arbetet som till det stora förvaltningsansvaret en driftingenjör enligt angivna riktlinjer med nödvändighet kräves från och med den tidpunkt, då inflyttningen i de nya starkströmsbyggnaderna påbörjas.

Avdelningsrådet ansåg även att, om hänsyn toges till de löneställningar, som kan ifrågakomma vid högskolan, den föreslagna lönegraden Ce 31 vore den lämpliga.

Kollegienämnden har anslutit sig till vad avdelningskollegiet till stöd för ett inrättande av ifrågavarande befattning anfört, därvid kollegienämnden förutsatt, att förste driftingenjören skulle i lämplig utsträckning ha tillsyn över högskolan tillhörig elektrisk apparatur jämväl vid andra avdelningar.

Överstyrelsen har blivit övertygad om behovet av den här avsedda tjänsten, vilken i stort sett skulle motsvara den vid tekniska högskolan i Stockholm från och med den 1 juli 1953 inrättade befattningen som förste driftingenjör. Överstyrelsen tillstyrker sålunda ifrågavarande förslag.

3. Nya biträdesbefattningar vid biblioteket. Kollegienämnden har tillstyrkt ett av överbibliotekarien framlagt förslag om förstärkning av bibliotekets personal genom inrättande från och med nästa budgetår av tre nya biträdesbefattningar, nämligen en tjänst som förste biblioteksassistent i Ca 17, en som biblioteksbiträde i Ca 13 och en som biblioteksbiträde i Ca 11. Till stöd för den begärda personalförstärkningen har överbibliotekarien framhållit bland annat följande.

Den av statsmedel avlönade personalen vid Chalmers tekniska högskolas bibliotek utgör endast 11 mot 16 vid tekniska högskolans i Stockholm bibliotek. Skillnaden utgöres av en bibliotekarie i Ca 27, en amanuens i den reglerade befördringsgången, en förste biblioteksassistent i Ca 17, ett biblioteksbiträde i Ca 13 och ett biblioteksbiträde i Ce 11. Att biblioteket hittills kunnat bemästra sina arbetsuppgifter har sin förklaring i att en rad västsvenska industrier under en följd av år tillskjutit stora belopp till hållande av extra arbetskraft för en förbättrad utlåningsservice inom biblioteket. Det går ej längre att förmå skattebelastade industrier att på detta sätt stödja en verksamhet, som dessa industrier med all rätt måste anse åvila staten. En upprustning av biblioteket till åtminstone samma omfattning som systerinstitutionens kan anses som ett mycket blygsamt krav. En upprustning av den lägre personalen är nu främst av behovet påkallad.

Överstyrelsen tillstyrker kollegienämndens förslag, dock att överstyrelsen anser, att befattningarna tills vidare bör inrättas som extra ordinarie. Överstyrelsen anför:

Verksamheten vid biblioteket vid Chalmers tekniska högskola har under de senaste femton åren vuxit avsevärt och är sedan flera år tillbaka till sin omfattning fullt i nivå med verksamheten vid tekniska högskolan i Stockholm. Trots den icke oväsentliga personalförstärkning, som på grund härav tilldelats Chalmers tekniska högskola från och med budgetåret 1949/50, ligger denna högskola i fråga om bibliotekspersonal alltjämt vida efter biblioteket vid tekniska högskolan i Stockholm. Härvid är att märka, att överstyrelsen funnit den nuvarande bibliotekspersonalen vid sistnämnda högskola otillräcklig. Överstyrelsen, som alltsedan 1949 årligen återkommit till frågan om utbyggnad av personalorganisationen vid Chalmers tekniska högskolas bibliotek, finner behovet härav icke längre utan allvarliga olägenheter kunna eftersättas. Om angelägenheten av de föreslagna nya befattningarna har överstyrelsen blivit helt övertygad.

7. Två nya befattningar som institutionsvaktmästare i Ce 14, varav en vid institutionen för elektrisk anläggnings-teknik och en gemensam för institutionerna för mekanisk teknologi och maskinelement. Överstyrelsen tillstyrker kollegienämndens förslag om inrättande av dessa befattningar. Till stöd för förslaget om inrättande av den

för institutionen för elektrisk anläggningsteknik avsedda tjänsten har kollegienämnden anfört följande.

För närvarande uppföres nya byggnader för institutionerna för elektro-maskinlära och elektrisk anläggningsteknik. För elektrisk anläggningsteknik uppföres därvid, bland annat, en högspänningshall för mätningar av avsevärda dimensioner. När denna byggnad blir färdig, synes det kollegienämnden ofrånkomligt, att någon vaktmästare finnes tillgänglig, som har närmaste tillsynen över den dyrbara och stora apparatur, som kommer att finnas och nyttjas i denna hall. Institutionen för elektrisk anläggningsteknik, som förut knappast haft tillgång till några som helst laboratorielokaler, har hittills icke försetts med någon vaktmästare. Kollegienämnden hemställer om inrättandet av en institutionsvaktmästaretjänst för institutionen i fråga från och med den 1 juli 1954. Arbetsuppgifterna för denne kan bedömas som mycket kvalificerade bland annat med hänsyn till att inom institutionen skall förekomma arbete med mycket höga spänningar, vilket kommer att fordra särskild utbildning och särskilda kunskaper hos den personal, som arbetar där. Kollegienämnden anser därför, att denne vaktmästare icke kan placeras lägre än i Ce 14.

Departementschefen. Såsom överstyrelsen framhållit tillhör ämnesområdet teleteknik II (telegrafi och telefoni) liksom stadsbyggnad de för den tekniska undervisningen och forskningen centrala discipliner, som vid Chalmers tekniska högskola ännu ej blivit företrädade av professur. Ehuru starka skäl enligt min mening talar för överstyrelsens nu ånyo framförda förslag om inrättande av professur såväl i teleteknik II som i stadsbyggnad, anser jag mig likväl med hänsyn till den återhållsamhet, som nu måste iakttagas, endast kunna tillstyrka, att en av de två föreslagna professorerna inrättas från och med nästa budgetår. Härvid har jag ansett mig böra giva företräde åt professuren i teleteknik II. Vid bifall till vad jag sålunda förordat, bör den nuvarande specialläraryrkebefattningen i ämnet med ett arvode av 5 600 kronor indragas.

Den föreslagna utökningen av den med specialläraryrketjänsten i kylteknik förenade undervisningsskyldigheten anser jag mig böra tillstyrka. Utökningen medför en merkostnad av 1 400 kronor. Jag biträder vidare förslaget om inrättande av en specialläraryrkebefattning i tillämpad kärnkemi (arvode 4 400 kronor), till vars första innehavare docenten Zimen torde böra få utses utan iakttagande av stadgat tillsättningsförfarande.

Förslaget om inrättande av en befattning som biträdande lärare i elektricitetslära och elektrisk mätteknik (arvode 2 700 kronor) anser jag mig böra understödja. I samband med befattningens inrättande bör på av överstyrelsen anförda skäl nuvarande befattning som biträdande lärare i elektrisk mätteknik ändras till befattning som biträdande lärare i elektricitetslära och elektrisk mätteknik III.

Arvode utgår nu till rektor med 3 600 kronor och till prorektor med 804 kronor för år. Vid anmälan av för flera huvudtitlar gemensamma frågor har

chefen för civildepartementet förordat, att till rektor i stället skall utgå befattningsarvode med 1 800 kronor för år och representationsbidrag med likaledes 1 800 kronor för år samt till prorektor befattningsarvode med 900 kronor för år. Vad sålunda föreslagits föranleder en utgiftsökning med 96 kronor.

Delposten till ersättningar åt tillfälliga lärare, förste assistenter och assistenter är nu uppförd med 735 000 kronor och inkomstposten Avgifter från de studerande med 135 000 kronor. Beträffande frågan om avgifterna från de studerande hänvisar jag till vad jag härutinnan anfört vid anmälan av medelsbehovet till avlöningar vid tekniska högskolan i Stockholm. Nyssnämnda inkomstpost torde för nästa budgetår bära i avlöningsstaten uppföras med 105 000 kronor eller hälften av det belopp, varmed posten var upptagen, innan avvecklingen av avgifterna påbörjades. Delposten till ersättningar åt tillfälliga lärare, förste assistenter och assistenter torde för nästa budgetår bära uppföras med oförändrat belopp. Jag har härvid räknat med att avgifterna från de studerande under nästa budgetår kommer att uppgå till cirka 200 000 kronor, varav dock endast 105 000 kronor enligt vad jag förordat skulle tillgodoföras avlöningsanslaget, medan återstoden skulle ingå till högskolans assistentmedelsfond, som vid behov får tagas i anspråk för samma ändamål som nyssnämnda delpost. Behållningen å denna fond utgjorde vid utgången av budgetåret 1952/53 i runt tal 232 000 kronor och torde kunna beräknas uppgå till ungefär samma belopp vid utgången av innevarande budgetår.

Från och med innevarande budgetår har en befattning som förste driftingenjör i Ce 31 inrättats vid tekniska högskolan i Stockholm. Förslag föreligger nu om inrättande av en dylik tjänst även vid Chalmers tekniska högskola, där de nya starkströmstekniska laboratorierna beräknas bli färdiga för inflyttning under budgetåret 1953/54. Jag har blivit övertygad om behovet av ifrågavarande tjänst och tillstyrker, att den inrättas från och med den 1 juli 1954.

Verksamheten vid Chalmers tekniska högskolas bibliotek är till sin omfattning fullt jämförlig med verksamheten vid tekniska högskolans i Stockholm bibliotek, medan den av statsmedel avlönade personalen endast utgör 11 vid förstnämnda bibliotek mot 16 vid biblioteket i Stockholm. Det behov av nya tjänster, som otvivelaktigt föreligger för biblioteket vid nu ifrågavarande högskola, torde bära tillgodoses successivt. Jag anser mig nu endast kunna tillstyrka, att en befattning som biblioteksbiträde i Ce 13 inrättas från och med nästa budgetår.

Förslaget om inrättande av en tjänst som institutionsvaktmästare i Ce 14, avsedd för institutionen för elektrisk anläggningsteknik, biträder jag.

Utöver vad som framgår av det föregående är jag icke beredd att nu förorda några ändringar i högskolans personalorganisation. Ett ökat medels-

behov under anslaget föranledes — förutom av vad jag härförut anført och föreslagit — av uppflyttning i löneklass av vissa befattningshavare. Anslagsbehovet beräknar jag till ett med 110 000 kronor till 3 325 000 kronor förhöjt belopp med den fördelning å de särskilda anslagsposterna, som framgår av efterföljande avlöningsstat. I personalförteckningen för högskolan bör vederbörliga ändringar vidtagas i anledning av vad jag i det föregående anført.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1954/55, vidtaga de ändringar i personalförteckningen för Chalmers tekniska högskola, som föranledes av vad jag i det föregående anført,

b) godkänna följande avlöningsstat för Chalmers tekniska högskola, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1954/55:

A v l ö n i n g s s t a t .

Utgifter:

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsvis	920 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t:	
a. Arvoden åt speciallärare och biträdande lärare, förslagsvis ..	316 368
b. Övriga arvoden och särskilda ersättningar	13 232
	329 600
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	1 261 000
4. Rörligt tillägg, förslagsvis	963 400
	Summa kronor 3 474 000

Särskilda uppbördsmedel:

Avgifter från de studerande	105 000
Bidrag från Göteborgs stad m. fl.	44 000
	Summa kronor 149 000
	Nettoutgift kronor 3 325 000

c) till Chalmers tekniska högskola: Avlöningar för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 3 325 000 kronor.

[161] 11. Chalmers tekniska högskola: Omkostnader.

	Anslag	Nettoutgift
1952/53	423 000	408 384
1953/54 (statsliggaren s. 577)	525 000	
1954/55 (förslag)	506 000	

Överstyrelsen föreslår, att anslaget för nästa budgetår höjes med 51 900 kronor enligt följande sammanställning:

Anslagsändamål	Medelsanvisning för budgetåret 1953/54, kronor	Av överstyrelsen föreslagen medelsanvisning för budgetåret 1954/55, kronor	Ökning eller minskning i förhållande till budgetåret 1953/54, kronor
<i>Utgifter:</i>			
1. Sjukvård m. m., <i>förslagsvis</i>	5 500	5 500	—
2. <i>Expenser, förslagsvis:</i>			
A. Bränsle m. m., <i>förslagsvis</i>	250 000	275 000	+ 25 000
B. Övriga <i>expenser:</i>			
a. Biblioteket	7 500	8 500	+ 1 000
b. Högskolan i övrigt	190 000	220 000	+ 30 000
3. Publikationstryck, <i>förslagsvis</i>	27 500	27 500	—
4. Reseersättningar, <i>förslagsvis</i>	16 500	18 800	+ 2 300
5. Övriga <i>utgifter:</i>			
a. Bevakning av högskolans lokaler om natten	12 000	12 000	—
b. Reparations- och ändringsarbeten i högskolans äldre byggnader	34 400	45 000	+ 10 600
c. Inredning och utrustning av vissa institutionslokaler	35 000	18 000	— 17 000
Summa utgifter	578 400	630 300	+ 51 900
<i>Avgår:</i>			
<i>Särskilda uppbördsmedel:</i>			
I. Ersättning för bränsle m. m.	52 600	52 600	—
II. Hyror	800	800	—
Summa uppbördsmedel	53 400	53 400	—
Nettoutgift	525 000	576 900	+ 51 900

Av handlingarna i ärendet inhämtas bland annat följande.

2 A. Den föreslagna höjningen motiveras med tillkomsten av de nya byggnaderna för det starkströmstekniska laboratoriet och högspänningshallen.

2 Ba, 5 c. Till bibliotekets verksamhet föreslås en ökad medelsanvisning av 1 000 kronor beroende på ökade utgifter för papper och annan

materiel. Dessutom äskas ett engångsbelopp av 5 000 kronor, varav 3 000 kronor avses för anskaffande av ytterligare erforderliga katalog- och kardexskåp — för vilket ändamål 2 000 kronor beviljats att utgå innevarande budgetår — samt för inköp av en maskin för skärning och pressning av tidskrifter i avsikt att nedbringa kostnaderna för bindning av dessa.

2 B b. Den pågående utbyggnaden av högskolan beräknas medföra en höjning av utgifterna för städning och telefon samt för kontorsmateriel och underhåll av inventarier med respektive 20 000, 3 000 och 7 000 kronor.

4. Den begärda ökningen avser delposten å 5 200 kronor till resor mellan Göteborg och Stockholm eller ort, där högskolan tillhörig institution är belägen. Denna post vore otillräcklig. En ej obetydlig del av posten åtgående för resor till Kiruna, där institutionens för elektronik observatorium vore beläget.

5 b. För ersättande av nedslitna trappsteg med nya och uppsättande av nya trappräck i vissa trappor i Gamla Chalmers beräknas de sammanlagda kostnaderna uppgå till 25 000 kronor.

Liksom för innevarande budgetår föreslås en medelsanvisning av 20 000 kronor för iordningställande av ett lärarrum åt innehavaren av den föreslagna professuren i stadsbyggnad.

5 c. För innevarande budgetår har anvisats 35 000 kronor till inköp av ritbord m. m. för avdelningen för väg- och vattenbyggnad. Härigenom har en ökad intagning av studerande inom avdelningen möjliggjorts. Som följd härav har uppstått vissa svårigheter att i tillgängliga utrymmen bereda plats för lärare, assistenter och samlingar. I anledning härav föreslår *kollegienämnden*, att vissa byggnadstekniska ändringsarbeten vidtagas i avdelningarna för väg- och vattenbyggnad samt för arkitektur — vilka är inrymda i samma byggnad — för en sammanlagd kostnad av 39 000 kronor, varav 20 000 kronor kommer på den förstnämnda och 19 000 kronor på den sistnämnda avdelningen. Kostnaderna för inredning och utrustning av de nya lokalerna beräknas till respektive 5 000 och 8 000 kronor.

Överstyrelsen har intet att erinra mot de av *kollegienämnden* föreslagna ombyggnadsarbetena och de i samband härmed äskade beloppen. Med hänsyn till arten och omfattningen av ifrågakvarande arbeten har dock överstyrelsen för avsikt att i särskild framställning föreslå, att beloppet 39 000 kronor uppföres som ett investeringsanslag under anslaget till Nybyggnader för Chalmers tekniska högskola för budgetåret 1954/55.

Departementschefen. Jag tillstyrker den föreslagna uppräknningen av delposten till bränsle m. m. med 25 000 kronor. I fråga om delposten till övriga expenser tillstyrker jag en höjning av de för högskolan i övrigt avsedda medlen med 20 000 kronor. Posten till reseersättningar bör höjas med 1 000 kronor. Under rubriken Övriga utgifter anser jag mig för nästa budgetår endast böra beräkna medel dels till bevakning av högskolan om natten med oförändrat belopp, 12 000 kronor, dels ock till anskaffning för biblioteket av katalog- och kardexskåp samt en maskin för skärning och pressning av tidskrifter med 5 000 kronor. Detta innebär en minskning av de under sagda rubrik nu anvisade medlen med 64 400 kronor. Då jag i övrigt icke ifrågasätter annan ändring beträffande omkostnadsstaten än en uppräkning av uppbördsmedlen med 600 kronor för avrundning av an-

slagets slutsumma, bör detta för nästa budgetår minskas med 19 000 kronor till 506 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Chalmers tekniska högskola: Omkostnader* för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 506 000 kronor.

[162] **12. Chalmers tekniska högskola: Materiel m. m.**

	Anslag	Nettoutgift
1952/53	1 020 000	937 887
1953/54 (statsliggaren s. 579)	1 100 000	
1954/55 (förslag)	1 150 000	

Högskolans kollegienämnd har för nästa budgetår hemställt om en anslagshöjning med lägst 434 000 kronor. Nämnden har därvid bland annat framhållit, att materielanslagen vid Chalmers tekniska högskola och vid tekniska högskolan i Stockholm nu vore proportionella mot antalet professorer vid respektive högskolor, men samtidigt påpekat, att åtgången av anslagen till väsentlig del vore beroende av det antal elever, som första gången deltog i undervisningen i första årskursen. Beräknat enligt denna senare norm fölle på varje studerande vid Chalmers ett materielanslag, som vore väsentligt mindre än det vid tekniska högskolan i Stockholm.

Beträffande medelsbehovet under de enskilda anslagsposterna har kollegienämnden anfört i huvudsak följande.

Samlingar och laborationer. För avdelningen för maskinteknik beräknas att maskinlaboratoriet under innevarande år kan påbörjas och komma i drift under budgetåret 1954/55, varför ett icke oväsentligt ökat driftanslag behövs.

För avdelningen för elektroteknik tillkommer under detta budgetår eller i början av nästa nya laboratorier för de starkströmstekniska ämnena.

Institutionen för hållfasthetslära, som icke haft något eget laboratorium tidigare, beräknas få ett lämpligt utrymme i laboratoriebyggnaden för den maskintekniska avdelningen. Detta ämne har icke tidigare haft tillgång till något som helst laboratorium och behöver ökning av materielanslaget.

Tekniska licentiatarbeten. Antalet licentiander har under de senare åren stigit och beräknas under nästa budgetår uppgå till minst 60 mot nuvarande cirka 50. Licentiandernas studiearbeten är vanligen främst av experimentell art och fordrar ofta anskaffandet eller byggandet av ny apparatur. Kostnaderna för licentiatarbetena kan icke sättas till mindre än 1 000 kronor per licentiand och år i genomsnitt.

Nyanskaffning av apparater m. m. Behovet av medel för nyanskaffning av utrustning är mycket stort med hänsyn till att högskolan är relativt ny och att knappast någon av dess institutioner haft någon nämnvärd modern utrustning före mitten av 1940-talet. Från avdelningarna

och institutionerna föreligger även i år framställningar om medel för anskaffning av apparater m. m. till ett betydande belopp, överstigande en miljon kronor. Medelstilldelningen har under de senare budgetåren icke varit av den storleksordning, att de av kollegienämnden anmälda behoven kunnat i huvudsak täckas. Den allt livligare kontakten med utländsk teknisk-vetenskaplig forskning och framstegen inom den svenska forskningen har i sin mån bidragit till att stegra behovet av modern apparatur för undervisning och forskning vid högskolan. Den alltjämt pågående utbyggnaden av högskolan är jämväl en orsak till medelsbehovens storlek. Sålunda får kollegienämnden framhålla, att professurer nyinrättats i utpräglat experimentellt arbetande discipliner, varigenom stort behov uppkommit av modern apparatur, som drager dryga anskaffningskostnader. Även efter nybesättning av äldre professurer har oavvisliga behov av modernisering av utrustningen framförts. Kollegienämnden har emellertid funnit sig nödgad att vidtaga mycket kraftiga nedskärningar i de framställda önskemålen.

Överstyrelsen förordar för nästa budgetår anslag till materiel m. m. i enlighet med följande sammanställning och understryker därvid, att en väsentlig höjning av anslaget erfordras redan för återställande av 1947 års standard.

Ändamål	Av överstyrelsen förordad medelsanvisning, kronor	Av överstyrelsen förordad ökning i förhållande till budgetåret 1953/54, kronor
Samlingar och laborationer	835 000	100 000
Tekniska licentiatarbeten	60 000	25 000
Nyanskaffning av apparater m. m.	625 000	295 000
Summa kronor	1 520 000	420 000

Vid anslagsberäkningen har överstyrelsen förutsatt en merkostnad under anslagsmedlen för samlingar och laborationer av 6 000 kronor för en professor i stadsbyggnad och 20 000 kronor för en professur i teleteknik II, vilka båda professurer överstyrelsen funnit böra inrättas från och med budgetåret 1954/55.

Departementschefen. Jag anser mig nu endast kunna förorda, att detta anslag höjes med 50 000 kronor till 1 150 000 kronor. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att framdeles efter förslag av överstyrelsen besluta om den närmare fördelningen av anslaget. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Chalmers tekniska högskola: Materiel m. m.* för budgetåret 1954/55 anvisa ett reservationsanslag av 1 150 000 kronor.

[163] 13. Chalmers tekniska högskola: Bokinköp och bokbindning för högskolans bibliotek.

	Anslag	Nettoutgift
1952/53	68 000	68 259
1953/54 (statsliggaren s. 579)	75 000	
1954/55 (förslag)	90 000	

Kollegienämnden har begärt en höjning av detta reservationsanslag med 45 000 kronor till 120 000 kronor. Till stöd för den föreslagna höjningen har nämnden ånyo framhållit, att prisstegringen på den internationella bokmarknaden starkt beskurit inköpsmöjligheterna. De nya forskningsområden, som högskolan tack vare den fortgående utbyggnaden kunnat indraga i sin vetenskapliga intressesfär, ställde alltjämt ökade krav på bibliotekets förmåga att förse forskarna med litteratur från nya områden. Något ekonomiskt bistånd från den rad av svenska industrier, som under en följd av år tillskjutit stora belopp för bibliotekets verksamhet, syntes man dessutom icke längre kunna räkna med.

Överstyrelsen förordar — under hänvisning till vad kollegienämnden anfört och vad överstyrelsen uttalat vid sin behandling av motsvarande anslag vid tekniska högskolan i Stockholm — en höjning av förevarande anslag med 45 000 kronor till 120 000 kronor.

Departementschefen. Jag har i det föregående förordat, att motsvarande anslag för tekniska högskolan i Stockholm för nästa budgetår uppföres med 90 000 kronor. Chalmers tekniska högskola har nu lägre anslag till bokinköp och bokbindning än nyssnämnda högskola. Starka skäl talar enligt min mening för att de båda högskolorna blir likställda i detta avseende. Jag förordar därför, att förevarande anslag för nästa budgetår höjes med 15 000 kronor till 90 000 kronor, och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Chalmers tekniska högskola: Bokinköp och bokbindning för högskolans bibliotek* för budgetåret 1954/55 anvisa ett reservationsanslag av 90 000 kronor.

[164] 14. Chalmers tekniska högskola: Resebidrag till studerande. Under rubriken Chalmers tekniska högskola: Stipendier är nu uppfört ett anslag av 10 000 kronor. Av anslaget disponeras nu 6 000 kronor till stipendier åt studerande vid högskolan och 4 000 kronor till resebidrag till vissa studerande.

Kollegienämnden har hemställt om en höjning av anslaget till 11 000 kronor samt därvid i huvudsak anfört:

Naturastipendierna äro icke en lämplig stipendieform för vissa grupper av högskolans behövande studerande, t. ex. sådana som ha sin hemort i Göteborg eller ha anförvanter där, av vilka de få ekonomiskt stöd. Det sy-

nes därför riktigt, att även efter införandet av naturastipendier ett mindre stipendiebelopp bibehålles till tjänst för dessa grupper av studerande. Kollegienämnden anser att det för budgetåret 1953/54 föreslagna beloppet 6 000 kronor, är lämpligt härför.

Beträffande delposten till resebidrag har kollegienämnden redan föregående år äskat en höjning till 5 000 kronor med hänsyn till ökningen av antalet studerande, penningvärdets förändring ävensom höjda järnvägs- och andra taxor. Denna motivering äger alltså giltighet. Kollegienämnden får därför äska ett belopp under denna rubrik av 6 000 kronor till stipendier och 5 000 kronor till resebidrag till vissa studerande, eller tillsammans 11 000 kronor.

Överstyrelsen hemställer om en höjning av anslaget till 11 000 kronor i enlighet med kollegienämndens förslag.

Departementschefen. Under hänvisning till vad jag anført vid anmälan av motsvarande anslagsfråga för tekniska högskolan i Stockholm beräknar jag icke medel för nästa budgetår till kontantstipendier åt elever vid Chalmers tekniska högskola. Med hänsyn till vad kollegienämnden anført förordar jag, att anslagsmedlen till resebidrag höjes med 1 000 kronor till 5 000 kronor. Med sistnämnda belopp bör anslaget alltså uppföras för nästa budgetår. Jag hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Chalmers tekniska högskola: Resebidrag till studerande* för budgetåret 1954/55 anvisa ett anslag av 5 000 kronor.

[165] **15. Chalmers tekniska högskola: Inredning och utrustning av nya lokaler.** Till inredning och utrustning av nybyggnader vid högskolan har under denna rubrik för innevarande budgetår anvisats ett reservationsanslag av 1 250 000 kronor, varav 750 000 kronor skall disponeras för nybyggnaden för de maskintekniska laboratorierna och 500 000 kronor för nybyggnaderna för avdelningen för elektroteknik.

Kollegienämnden har hemställt, att för nästa budgetår måtte anvisas ett utrustningsanslag av 750 000 kronor för nybyggnaden för de maskintekniska laboratorierna och 1 278 000 kronor för nybyggnaderna för avdelningen för elektroteknik, och har nämnden som motivering härför anført i huvudsak följande.

Nybyggnaden för de maskintekniska laboratorierna. Av byggnadsprogrammet för avdelningen för maskinteknik återstår nybyggnad för de maskintekniska laboratorierna. Enligt den av avdelningskollegiet ursprungligen utarbetade planen beräknades den behövliga utrustningen kosta 1 855 000 kronor. Med hänsyn till inträffade prisstegringar och till att institutionen för hållfasthetslära även avsetts erhålla ett laboratorium i ifrågavarande byggnad har avdelningskollegiet år 1952 framlagt en ny plan, enligt vilken de totala kostnaderna skulle

uppgå till 2 150 000 kronor. Hittills har till inredning och utrustning av laboratoriebyggnaden anvisats 1 000 000 kronor. Kollegienämnden tillstyrker en medelsanvisning för nästa budgetår av 750 000 kronor.

Nybyggnaderna för avdelningen för elektroteknik. Kostnaderna för det av statsmakterna år 1951 godkända programmet för inredning och utrustning av nybyggnaderna för avdelningen för elektroteknik hade på basis av priserna i maj 1950 beräknats till i runt tal 4 388 000 kronor, varav 2 239 000 kronor för inredning och utrustning av starkströmslaboratorium och högspänningshall. Dessa nybyggnader närma sig nu sin fullbordan. Den pågående utrustningen av nyssnämnda lokaler har till följd av intill januari 1952 inträffade prisstegringar beräknats draga en merkostnad av 1 028 000 kronor. Hittills har för ifrågavarande avdelning anvisats 4 825 000 kronor, varför skulle återstå att anvisa 591 000 kronor.

Kollegienämnden finner det till en början erforderligt, att medel för budgetåret 1954/55 anvisas för återstoden av det 1951 godkända utrustningsprogrammet med 591 000 kronor.

Avdelningskollegiet för elektroteknik har emellertid nu anhållit om ytterligare anslag på grund av fördyringar, som skett under byggnadstiden och vilka medfört att utrustningskostnaderna stigit. Av denna anledning äskas en ytterligare medelsanvisning av 122 000 kronor.

Därutöver har avdelningskollegiet gjort framställning om ytterligare anslag. Det tidigare angivna totala utrustningsanslaget hade nämligen godtagits av statsmakterna efter anbefalld översyn av utrustningsprogrammet med ändamål att nedbringa kostnaderna. Översynen, som företogs år 1950, gav emellertid till följd av prisstegringar som resultat en högre total kostnad. Denna kunde dock reduceras med 908 000 kronor genom att anskaffandet av viss utrustning ställdes på framtiden. Avdelningskollegiet har nu hemställt, att denna del av anslaget, vilken numera på grund av prisstegringar uppräknats till 1 150 000 kronor, ställes till förfogande. För de starkströmstekniska institutionernas vidkommande har därvid lämnats en specifikation på den utrustning, som år 1951 ställdes på framtiden. Kostnaderna härför uppgingo i maj 1950 till 390 000 kronor och i mars 1953 till 565 000 kronor.

Kollegienämnden vill ifrågasätta om icke nu kunde beviljas det tidigare nedskurna beloppet för de starkströmstekniska institutionerna. Den utrustning, som togs bort vid översynen, avsåg sådan tillsatsapparat, som gör den övriga förhållandevis dyrbara starkströmstekniska maskinutrustningen särskilt användbar. Det synes därför vara angeläget att även denna utrustning kan anskaffas för institutionernas räkning. Kollegienämnden får därför äska ett utrustningsanslag för ifrågavarande ändamål av 565 000 kronor.

För nybyggnaderna för avdelningen för elektroteknik avse kollegienämndens äskanden sålunda ett belopp av tillhoppa (591 000 + 122 000 + 565 000 =) 1 278 000 kronor.

Överstyrelsen har ej funnit anledning till erinran mot de av kollegienämnden verkställda kostnadsberäkningarna och de begärda beloppen samt tillstyrker sålunda att ett anslag av sammanlagt (750 000 + 1 278 000 =) 2 028 000 kronor anvisas för nästa budgetår.

Departementschefen. Kostnaderna för det av statsmakterna år 1951 godkända programmet för inredning och utrustning av avdelningen för elektroteknik har på basis av priserna i januari 1952 beräknats till i runt tal 5 416 000 kronor, varav 3 267 000 kronor för inredning och utrustning av starkströmslaboratorium och högspänningshall. Inredningen och utrustningen för sagda avdelning beräknas nu på grund av ytterligare prisstegringar draga en merkostnad av 122 000 kronor. Hittills har anvisats 4 825 000 kronor, varför skulle återstå att anvisa 713 000 kronor. Jag räknar med denna medelsanvisning för nästa budgetår. Däremot är jag med hänsyn till det statsekonomiska läget icke beredd att nu förorda förslaget om anskaffande för de starkströmstekniska laboratoriernas del av viss tillsatsapparat, som i 1951 års utrustningsprogram ställdes på framtiden.

Nybyggnaden för de maskintekniska laboratorierna utgör den sista delen av byggnadsprogrammet för avdelningen för maskinteknik. Uppförandet av denna nybyggnad har påbörjats förliden höst och byggnadsföretaget torde komma att vara utfört under första hälften av år 1955. Programmet för laboratoriebyggnadens inredning och utrustning beräknas nu draga en kostnad av i runt tal 2 150 000 kronor mot 1 855 000 kronor enligt tidigare kalkyler. Denna ökning är i allt väsentligt att tillskriva inträffade prisstegringar (från augusti 1951 till mars 1952). Hittills har för ändamålet anvisats 1 000 000 kronor, varför ett ytterligare medelsbehov av 1 150 000 kronor föreligger. Av sistnämnda belopp har för nästa budgetår äskats 750 000 kronor. Jag förordar, att för ändamålet beräknas 747 000 kronor för nästa budgetår.

Förevarande anslag bör vid bifall till vad jag sålunda förordat för nästa budgetår uppföras med 1 460 000 kronor, vilket innebär en anslagshöjning med 210 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Chalmers tekniska högskola: Inredning och utrustning av nya lokaler* för budgetåret 1954/55 anvisa ett reservationsanslag av 1 460 000 kronor.

[166] **16. Gemensamma ändamål vid de tekniska högskolorna: Stipendier för främjande av högre tekniska studier.** Detta reservationsanslag är i gällande riksstat uppfört med 72 000 kronor, varav 48 000 kronor anvisats till tekniska högskolan i Stockholm och 24 000 kronor till Chalmers tekniska högskola. För närvarande utgår ifrågavarande stipendier med ett belopp av 3 000 kronor och antalet stipendier utgör 16 vid den förra och 8 vid den senare högskolan.

Överstyrelsen hemställer, att stipendierna för främjande av högre tekniska studier måtte uppdelas i licentiandstipendier à 3 000 kronor och doktorandstipendier à 6 000 kronor. Antalet licentiand- och doktorand-

stipendier skulle enligt förslaget bestämmas till respektive 24 och 2 vid tekniska högskolan i Stockholm samt till respektive 10 och 1 vid Chalmers tekniska högskola. I anslutning härtill hemställer överstyrelsen om höjning av anslaget med 48 000 kronor.

Departementschefen. Jag är icke beredd att tillstyrka, att ifrågavarande stipendier uppdelas i licentiandstipendier och doktorandstipendier. Jag anser mig ej heller böra föreslå någon ökning av antalet stipendier. Anslaget bör därför uppföras med oförändrat belopp. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Gemensamma ändamål vid de tekniska högskolorna: Stipendier för främjande av högre tekniska studier* för budgetåret 1954/55 anvisa ett reservationsanslag av 72 000 kronor.

[167] **17. Gemensamma ändamål vid de tekniska högskolorna: Bidrag till tryckning av doktorsavhandlingar.**

	Anslag	Nettoutgift
1950/51	11 000	21 759
1951/52	11 000	12 325
1952/53	11 000	19 105
1953/54 (statsliggaren s. 581)	15 000	
1954/55 (förslag)	20 000	

Statens tekniska forskningsråd, som utdelar tryckningsbidragen, har meddelat, att ansökningar till ett sammanlagt belopp av omkring 24 000 kronor inkommit till rådet för innevarande budgetår. Med hänsyn härtill och till anslagsbelastningen under de senaste åren föreslår rådet, att anslaget uppräknas med 10 000 kronor till 25 000 kronor.

Departementschefen. I avvaktan på säkrare erfarenhet av medelsbehovet under förevarande anslag anser jag mig nu endast böra förorda, att anslaget höjes med 5 000 kronor till 20 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Gemensamma ändamål vid de tekniska högskolorna: Bidrag till tryckning av doktorsavhandlingar* för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 20 000 kronor.

[168] **18. Gemensamma ändamål vid de tekniska högskolorna: Ersättning åt sakkunniga i befordringsärenden m. m.** Under rubriken *Gemensamma ändamål vid de tekniska högskolorna: Ersättning åt*

sakkunniga i befodringsärenden var för budgetåret 1952/53 uppfört ett förslagsanslag av 30 000 kronor. Anslaget var avsett till bestridande av kostnaderna för ersättning åt sakkunnig eller specialsakkunnig, vilken utsetts jämlikt stadgarna för de tekniska högskolorna och som inom föreskriven tid avgiver sakkunnigutlåtande i befodringsärende. Från och med innevarande budgetår må från anslaget utgå jämväl ersättning åt vissa opponenter vid disputationer. Med hänsyn härtill har anslaget erhållit förutnämnda ändrade rubrik. Anslaget disponeras enligt bestämmelser, som finnes införda å s. 582 i statsliggaren.

Överstyrelsen för de tekniska högskolorna föreslår, att anslaget för nästa budgetår uppföres med oförändrat belopp, 30 000 kronor.

Departementschefen. Jag tillstyrker överstyrelsens förslag och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Gemensamma ändamål vid de tekniska högskolorna: Ersättning åt sakkunniga i befodringsärenden m. m.* för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 30 000 kronor.

[169] **19. Gemensamma ändamål vid de tekniska högskolorna: Resestipendier åt lärare m. fl.**

	Anslag	Nettoutgift
1952/53	64 000	67 600
1953/54 (statsliggaren s. 583)	70 000	
1954/55 (förslag)	70 000	

Detta reservationsanslag har för budgetåret 1953/54 höjts till 70 000 kronor, varav anvisats ett belopp av 44 000 kronor till tekniska högskolan i Stockholm och ett belopp av 26 000 kronor till Chalmers tekniska högskola.

Kollegienämnden vid tekniska högskolan i Stockholm har hemställt om en till 50 000 kronor ökad medelsanvisning till högskolan.

Kollegienämnden vid Chalmers tekniska högskola har hemställt om en medelsanvisning för denna högskolas vidkommande av 35 000 kronor.

Överstyrelsen föreslår, att anslaget för nästa budgetår uppföres med oförändrat belopp.

Departementschefen. Jag biträder överstyrelsens förslag och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Gemensamma ändamål vid de tekniska högskolorna: Resestipendier åt lärare m. fl.* för budgetåret 1954/55 anvisa ett reservationsanslag av 70 000 kronor.

G. Skolöverstyrelsen.

[170] 1. Skolöverstyrelsen: Avlöningar.

	Anslag	Nettoutgift
1952/53	2 753 000	3 267 875
1953/54 (statsliggaren s. 584)	3 310 000	
1954/55 (förslag)	3 466 000	

Skolöverstyrelsen hemställer i sina anslagsäskanden för nästa budgetår, att detta förslagsanslag höjes med 430 000 kronor. Højningen betingas, förutom av automatiska utgiftsförändringar, av i huvudsak följande förslag:

Personalökningar.

- 1) fyra arvodesavlönade ämneskonsulenter (undervisningsavdeln.),
- 2) två amanuenser i befordringsgången (undervisningsavdeln.),
- 3) en amanuens i befordringsgången (försöksavdeln.),
- 4) ett undervisningsråd i Cg 37 (organisationsavdelningens planeringsrotel),
- 5) en byrådirektör i Ce 33 (organisationsavdeln.),
- 6) två amanuenser i befordringsgången, tre kanslibiträden i Ce 11 och fyra biträdestjänster i befordringsgången (organisationsavdeln.),
- 7) två förste byråsekreterare i Ce 27 och två amanuenser i befordringsgången (administrativa avdeln.),
- 8) fem biträden i befordringsgången och en expeditivakt i Ce 10 (administrativa avdeln.),
- 9) en arvodesavlönad konsulent för skolbiblioteksverksamhet (folkbildningsroteln),

Övriga förslag.

- 10) uppflyttning av en tjänst som hjälpundervisningskonsulent från Ce 24 till Ce 30 (undervisningsavdeln.),
- 11) uppflyttning av en tjänst som inspektör för sinnesslöundervisningen från Ce 26 till Ce 34 (undervisningsavdeln.),
- 12) uppflyttning av ett kanslibitråde i Ca 11 till kontorist i Ca 13 (undervisningsavdelningens sektion för hemkunskap och skolmåltidsverksamhet),
- 13) uppflyttning av en kansliskrivare i Ca 15, tjänstgörande som föreståndare för merithandlingsarkivet, till förste kansliskrivare i Ca 17 (organisationsavdeln.),

14) förändring av en arvodesavlönad befattning som konsulent för den praktiska yrkesutbildningen och för klass 9 y till en byrådirektörstjänst i Ce 33 (försöksavdeln.),

15) ökning med 10 000 kronor av anslagsposten till Arvoden till experter m. m. (nu 70 000),

16) ändring av tjänstebenämningen för den som chef för folkbildningsrotelns bibliotekssektion placerade byrådirektören i Ca 33 till förste bibliotekskonsulent, tillika byrådirektör.

Av handlingarna inhämtas bland annat följande.

Administrativ personal och biträdespersonal. Som motivering för ökningen av dessa personalkategorier åberopas huvudsakligen utvidgningen av försöksverksamheten, det stegrade antalet tjänstetillsättningar och behörighetsärenden samt merarbete sammanhängande med införande av reglerad befordringsgång för lärare.

Expeditionsvaktpersonal. Överstyrelsen framhåller, att en av överstyrelsen i samråd med statens organisationsnämnd under våren 1953 verkställd undersökning av göromålen för expeditionsvaktpersonal visat, att behov föreligger av ytterligare en expeditionsvakt för en rationell lösning av denna personals arbetsuppgifter.

Förändring av en konsulentbefattning till byrådirektörstjänst (p. 14). Överstyrelsen fäster uppmärksamheten på att den konsulentbefattning inom försöksavdelningen, vilken är avsedd för den förberedande praktiska yrkesutbildningen och för klass 9 y hittills endast kunnat uppehållas periodvis. Då överstyrelsen även i fortsättningen torde vara hänvisad till att rekrytera befattningen från kommunal eller enskild tjänst, där flertalet befattningshavare på yrkesutbildningens område är placerade, skulle ett bibehållande av tjänsten som arvodesbefattning utan pensionsrätt kunna medföra, att tjänsten även i fortsättningen komme att uppehållas endast periodvis, vilket vore till stort men för ifrågasvarande försöksverksamhet.

Statskontoret anför inledningsvis följande.

Den vid 1952 års riksdag beslutade omorganisationen av skolöverstyrelsen innebar en avsevärd förstärkning av styrelsens personal. Omorganisationen genomfördes så nyligen som den 1 november 1952. Vissa av de nya tjänsterna har emellertid icke kunnat besättas förrän vid en senare tidpunkt. Nyttillkommen personal har sålunda varit verksam i sina befattningar endast under förhållandevis kort tidrymd. Det lärers sålunda icke vara möjligt att redan nu bedöma verkningarna av omorganisationen. Från denna utgångspunkt och med hänsyn till direktiven för årets petita-behandling ställer sig statskontoret i princip avvisande till förslagen om ytterligare utökning av personaluppsättningen.

Beaktande av skolöverstyrelsen anförda faktorer vill statskontoret dock icke motsätta sig, att medel beräknas för anställande av två amanuenser och fyra skrivbiträden. Ämbetsverket har icke något att erinra mot att medel tillika anvisas för avlöning åt en vaktmästaraspirant. Övriga för-

slag om personalökningar avstyrkes. Statskontoret finner övervägande skäl tala för att posten till övrig icke-ordinarie personal jämväl under nästa budgetår betecknas som »förslagsvis», men vill redan nu uttala, att posten från och med budgetåret 1955/56 bör vara obetecknad.

Statskontoret föreslår, att tjänsten som inspektör för sinnesslöundervisningen hänföres till 29 lönegraden. Frågan om ändring av lönegraden för tjänsten som hjälpundervisningskonsulent bör enligt statskontoret icke övervägas nu utan först framdeles, när befattningens tillsättande blir aktuellt. Statskontoret kan icke tillstyrka, att en kansliskrivartjänst i Ca 15 och en kanslibiträdestjänst i Ca 11 uppflyttas i högre lönegrad. Då de nyligen genomförda principerna för avlöning åt ämneskonsulenter och konsulenter inom försöksavdelningen enligt statskontorets mening icke bör brytas, avstyrker ämbetsverket, att en arvodesbefattning inom sistnämnda avdelning ändras till en byrådirektörstjänst. Likaså avstyrkes uppräknning av anslagsposten till arvoden till experter m. m.

Beträffande ämneskonsulentinstitutionen och planeringsrotelns organisation framlägger statskontoret följande synpunkter.

Överstyrelsen uttalar, att det vid ä m n e s k o n s u l e n t i n s t i t u t i o n e n s inrättande förutsattes, att ämneskonsulent borde kunna anställas på halvtid, samt att överstyrelsen inriktat sig på att anställa vissa av konsulenterna regionalt för endast en tid av året. Därigenom kunde resornas omfattning och även resekostnaderna nedbringas. Enligt statskontorets mening är detta arrangemang önskvärt även med hänsyn till konsulentarbetets natur. I övrigt vill ämbetsverket peka på möjligheterna att genom att efter något eller ett par år växla innehavare av konsulentbefattningarna få samtliga läroämnen översedda under loppet av en icke alltför lång tidsperiod. — Enligt departementschefens uttalande i det till propositionen nr 1952: 149 fogade statsrådsprotokollet (s. 43) talade principiella skäl för att till p l a n e r i n g s r o t e l n knötes endast en ledamot, som svarade för rotelns hela verksamhet. Riksdagen fattade beslut i enlighet härmed. Den 30 juni 1952 medgav emellertid Kungl. Maj:t, att vid överstyrelsen skulle tills vidare vara inrättad en undervisningsrådstjänst i lönegrad Cg 37, samt föreskrev, att en byrådirektörstjänst för planeringsfrågor skulle hållas obesatt, så länge innehavaren av den extra undervisningsrådstjänsten kvarstode vid sin tjänst. Enligt vad som under hand inhämtats, har ifrågakvarande tjänsteman numera förordnats att vara extra ordinarie undervisningsråd, och byrådirektörsbefattningen har besatts. Förutsättningar för definitivt genomförande av organisationsplanen för planeringsroteln lär sålunda föreligga. Några skäl för bibehållande av den provisoriska ordningen anser statskontoret icke föreligga.

Departementschefen. På grund av svårigheterna att redan nu bedöma verkningarna av den nyligen genomförda omorganisationen av skolöverstyrelsen samt med hänsyn till det nuvarande statsekonomiska läget är jag icke beredd att annat än i begränsad omfattning biträda överstyrelsens förslag.

Jag anser mig kunna tillstyrka en förstärkning av den administrativa

personalen med tre amanuenser i reglerad befordringsgång, i främsta rummet avsedda för försöksavdelningen, organisationsavdelningen och administrativa avdelningen. Vidare torde utökning böra ske av biträdespersonalen med tre kontorsbiträden i reglerad befordringsgång och av expeditionsvaktpersonalen med en expeditionsvaktaspirant. Överstyrelsens övriga förslag om personalökningar kan jag icke tillstyrka.

Anslagsposten till övrig icke-ordinarie personal torde även för nästa budgetår böra betecknas som »förslagsvis» men ej få överskridas utan Kungl. Maj:ts medgivande.

Med hänsyn till vad chefen för civildepartementet anfört vid anmälan av för flera huvudtitlar gemensamma frågor bör tjänsten som inspektör för sinnesslöundervisningen i Ce 26 och en tjänst som hjälpundervisningskonsulent i Ce 24 uppflyttas till respektive Ce 31 och Ce 27, samt den för föreståndaren för merithandlingsarkivet avsedda kansliskrivartjänsten i Ca 15 ändras till en förste kansliskrivartjänst i Ca 17 och den å sektionen för hemkunskap och skolmåltidsverksamhet placerade kansliträdestjänsten i Ca 11 ändras till en kontoristtjänst i Ca 13. Härav betingade ändringar i personalförteckningen bör vidtagas.

Den föreslagna förändringen av en konsulentbefattning inom försöksavdelningen till en byrådirektörstjänst anser jag mig icke kunna tillstyrka.

Enligt gällande föreskrifter skall ämneskonsulent och konsulent inom försöksavdelningen äga åtnjuta arvode och övriga förmåner, motsvarande avlöningsförmåner efter den löneklass, vars nummer med tre enheter överstiger numret å den löneklass enligt statens löneplansförordning, i vilken vederbörande är placerad. Är vederbörande icke placerad i dylik löneklass eller är han rektor, bestämmes arvodet av Kungl. Maj:t. Med anledning av vad överstyrelsen anfört rörande svårigheten att rekrytera en av konsulentbefattningarna inom försöksavdelningen, anser jag mig böra förordna att Kungl. Maj:t inhämtar riksdagens bemyndigande att, när särskilda skäl därtill föranleda, göra avvikelse från den nuvarande automatiskt verkande regeln om tre löneklassers förhöjning. Denna rätt bör avse såväl konsulenter inom försöksverksamheten som ämneskonsulenter och bör kunna användas såväl i höjande som i sänkande riktning.

Tjänstebenenämningen för den byrådirektör, som är placerad som chef för folkbildningsrotelns bibliotekssektion, torde icke böra ändras.

Jag har under hand erfarit, att vad statskontoret anfört rörande ämneskonsulentinstitutionen och planeringsrotelns organisation i huvudsak redan beaktats av skolöverstyrelsen.

Utöver vad jag nu anfört ifrågasätter jag icke för nästa budgetår någon ändring beträffande ifrågavarande anslag.

Jag beräknar hela anslaget för nästa budgetår till 3 466 000 kronor, med den fördelning på olika poster, som framgår av avlöningsstaten i efterföljande hemställan. Detta innebär en anslagshöjning med 156 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1954/55, vidtaga de ändringar i personalförteckningen för skolöverstyrelsen, som föranledes av vad jag i det föregående anförte;

b) godkänna följande avlöningsstat för skolöverstyrelsen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1954/55:

A v l ö n i n g s s t a t .

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	1 149 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	196 000
3. Arvoden till experter m. m., <i>förslagsvis</i>	70 000
4. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	941 000
5. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	1 110 000
Summa kronor	3 466 000

c) till *Skolöverstyrelsen*: *Avlöningar* för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 3 466 000 kronor.

[171] 2. Skolöverstyrelsen: Omkostnader.

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	472 000	542 909
1952/53	675 000	643 781
1953/54 (statsliggaren s. 586)	645 000	
1954/55 (förslag)	616 000	

Detta förslagsanslag disponeras för innevarande budgetår på följande sätt:

1. Sjukvård m. m., <i>förslagsvis</i>	20 000
2. Reseersättningar, <i>förslagsvis</i>	140 000
3. Tjänstgöringstraktamenten åt vikarierande undervisningsråd, <i>förslagsvis</i>	28 000
4. a) Bränsle, lyse och vatten, <i>förslagsvis</i>	32 000
b) Övriga expenser	265 000
5. Publikationstryck, <i>förslagsvis</i>	160 000
Summa kronor	645 000

Skolöverstyrelsen föreslår i sina anslagsäskanden, att anslaget för nästa budgetår sänkes med 4 000 kronor. Därvid räknar överstyrelsen å ena sidan med minskning av anslagsposten till tjänstgöringstraktamenten åt

vikarierande undervisningsråd med 4 000 kronor och av delposten till bränsle, lyse och vatten med 7 000 kronor men å andra sidan med en ökning av delposten till övriga expenser med 7 000 kronor.

I särskild skrivelse den 8 maj 1953 har överstyrelsen vidare anhållit om rätt att, utan Kungl. Maj:ts medgivande i varje särskilt fall, besluta om sådana tjänsteresor till övriga nordiska länder, vilka påkallas av överstyrelsens ämbetsförvaltning, samt att disponera omkostnadsanslagets post till reseersättningar jämväl för dylika resor.

Statskontoret föreslår, att anslaget minskas med 49 000 kronor. Ämbetsverket anför:

Posten till sjukvård torde på grund av belastningen under föregående budgetår och personalökningarna böra uppräknas med 2 000 kronor. Anslagsposten till reseersättningar, som vid 1952 års riksdag höjdes från 85 000 till 140 000 kronor, synes kunna sänkas med 20 000 kronor bland annat på grund av de av statskontoret i yttrande rörande avlöningsanslaget berörda möjligheterna att minska kostnaderna för ämneskonsulenternas resor. Statskontoret har utgått från att nämnda post icke kommer att belastas med utgifter för företagande av tjänsteresor i de övriga nordiska länderna. Av principiella skäl måste nämligen ämbetsverket ställa sig avvisande härtill liksom till yrkandet om rätt för överstyrelsen att utan särskilt medgivande av Kungl. Maj:t besluta om sådana resor. Statskontoret tillstyrker, att för tjänstgöringstraktamenten åt vikarierande undervisningsråd beräknas ett med 4 000 kronor samt för bränsle, lyse och vatten ett med 7 000 kronor sänkt belopp. Delposten till övriga expenser bör upptagas med oförändrat belopp. Vad slutligen angår posten till publikationstryck, som för budgetåret 1952/53 ökades med 55 000 kronor till 160 000 kronor, förordar statskontoret nedräkning med i vart fall 20 000 kronor.

Departementschefen. Posten till sjukvård m. m. torde med hänsyn till belastningen under föregående budgetår och till personalökningar böra uppräknas med 2 000 kronor. Överstyrelsens förslag om rätt för överstyrelsen att besluta om tjänsteresor till övriga nordiska länder och disponera posten till reseersättningar för dylika resor anser jag mig icke böra tillstyrka. Med hänsyn härtill och till den av statskontoret påpekade möjligheten att begränsa kostnaderna för ämneskonsulenternas resor torde sistnämnda post kunna minskas med 10 000 kronor. I enlighet med överstyrelsens förslag beräknar jag en minskning av posten till tjänstgöringstraktamenten åt vikarierande undervisningsråd med 4 000 kronor och av delposten till bränsle, lyse och vatten med 7 000 kronor. Delposten till övriga expenser torde böra uppföras med oförändrat belopp. I fråga om posten till publikationstryck torde en minskning med 10 000 kronor vara möjlig. Vid bifall till vad jag sålunda förordat bör hela omkostnadsanslaget minskas med 29 000 kronor till 616 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Skolöverstyrelsen*: Omkostnader för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 616 000 kronor.

[172] 3. Skolöverstyrelsen: Försöksverksamhet m. m.

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	300 000	188 122
1952/53	475 000	259 705
1953/54 (statsliggaren s. 586)	600 000	
1954/55 (förslag)	600 000	

Skolöverstyrelsen anser, att medelsbehovet under detta reservationsanslag för budgetåret 1954/55 kan uppskattas till 999 700 kronor. Då emellertid en anslagsreservation av ungefär 250 000 kronor beräknas föreligga vid ingången av nämnda budgetår, bör anslaget enligt överstyrelsens mening uppföras med i runt tal 750 000 kronor, vilket innebär en höjning med 150 000 kronor. Det angivna beloppet av 999 700 kronor beräknas bli disponerat på följande sätt. (Siffror och anmärkningar inom parentes avser jämförelse med skolöverstyrelsens anslagsäskanden för innevarande budgetår.)

I. Försöksverksamhet inom enhetsskolan.

1. Kurser för enhetsskolans lärare m. fl.	128 500 (+ 14 000)
2. Pedagogisk instruktionsverksamhet med hjälp av regionala samarbetskommittéer och deltidsanställda konsulenter	118 000 (— 20 000)
3. Konferenser med försöksdistriktens överlärare, vederbörande folkskolinspektörer, deltidsanställda konsulenter samt vissa övriga representanter för de regionala samarbetskommittéerna	19 800 (+ 3 300)
4. Omarbetning och tryckning av timplaner och huvudmoment för enhetsskolan	27 000 (nytt ändamål)
5. Framställning av studieplaner m. m. för enhetsskolan	5 000 (— 9 000)
6. Undersökningar och prov inom enhetsskolan ..	175 000 (+ 125 000)
7. Utgivning av en broschyr om ämnes- och linjeval på enhetsskolans högstadium	15 000 (— 30 000)
Summa kronor 488 300	

II. Försöksverksamhet vid högre skolor.

1. Formerna för intagning av lärjungar vid högre skolor	9 000 (+ 3 000)
2. Särskild realexamen m. m.	76 800 (+ 3 300)
3. Praktisk linje, reallinje B, vid kommunal flickskola	5 000 (of.)
4. Muntlig prövning för studentexamen i samband med ämneskoncentration under höstterminen i gymnasiets högsta ring	5 000 (+ 2 500)

5. Särskilda provningar m. m. på det differentierade gymnasiet	20 000 (of.)
6. Omläggning av skrivningarna i moderna språk .	8 000 (of.)
7. »Klassens timme»	18 500 (+ 10 000)
8. Lärjungarnas hemarbete	14 200 (+ 2 700)
9. Orienteringskurser på gymnasiet	14 900 (nytt)
10. Bok- och bibliotekskunskap	20 400 (nytt)
11. Muntlig framställning	65 000 (nytt)
12. Frivillig undervisning i textilslöjd	4 400 (nytt)

Summa kronor 261 200

III. *Försöksverksamhet med korrespondensundervisning* kronor 93 000 (of.)

IV. *Annan försöksverksamhet.*

1. Fortsatt framställning av undervisningsfilmer i lärarutbildningens tjänst	25 000 (of.)
2. Utgivande av en för försöksverksamheten gemensam publikation	11 200 (+ 6 200)
3. Resekostnadsersättningar och traktamenten m. m. för vissa befattningshavare i samband med planering och tillsyn av försöksverksamheten	21 000 (+ 6 000)
4. Övrig försöksverksamhet	100 000 (— 25 000)

Summa kronor 157 200

Av motiveringen till överstyrelsens förslag inhämtas bland annat följande.

I. F ö r s ö k s v e r k s a m h e t i n o m e n h e t s s k o l a n .

1. Försöksverksamheten med enhetsskola pågick under läsåret 1952/53 i 30 kommuner, och i dessa var sammanlagt 1 010 lärare direkt engagerade i försöksverksamheten. Det sammanlagda elevantalet i försöksverksamheten uppgick till 22 686. Under läsåret 1953/54 beräknas antalet läraravdelningar med försöksverksamhet till cirka 1 500 och under läsåret 1954/55 till cirka 2 000.

Statsutskottet har i utlåtande nr 1953: 139 (s. 26) utgått ifrån »att en hastigare utökning av antalet försöksdistrikt med enhetsskoleorganisation kommer till stånd i den utsträckning, som ekonomiska, tekniska och personella resurser tillåter». Överstyrelsen, som delar denna uppfattning, anser sig dock icke böra nu föreslå en utökning i snabbare takt än hittills, förrän ytterligare erfarenheter vunnits rörande högstadiets organisation. I de distrikt, som tidigare påbörjade försöksverksamheten, har den första årskullen elever först i och med läsåret 1953/54 genomgått enhetsskolan fullständigt.

Med den omfattning, som försöksverksamheten med enhetsskola kommer att få, om utvidgningen tills vidare fortsätter i nuvarande tempo, kan den för verksamheten erforderliga fortbildningen av lärarna icke tillgodoses enbart genom centralt anordnade kurser. Med hänsyn såväl till fortbildningskursernas kapacitet som till kostnaderna för desamma är det nödvändigt att alltmera övergå till ett redan i viss mån prövat regionalt system med fortbildningskurserna förlagda till lämpliga lärarutbildningsanstalter i skilda delar av landet.

För läsåret 1954/55 planerar överstyrelsen att anordna sammanlagt tolv sådana regionala fortbildningskurser. Varje kurs beräknas kunna taga emot 30 deltagare under fem dagar.

Dessutom planeras två centrala kurser à tio dagar vardera, speciellt för högstadiets lärare och för lärare vid högre skolor med försöksverksamhet. Antalet deltagare per kurs beräknas till 50.

Överstyrelsen beräknar vidare att under budgetåret 1954/55 liksom under tidigare år kunna lämna ekonomiskt stöd åt de mera speciella kurser, avsedda för försöksdistriktens lärare, vilka anordnas av lärarnas organisationer.

Under budgetåret 1954/55 påbörjas försöksverksamhet med klass 9 y inom ytterligare åtta skoldistrikt. För utbildning av lärare i yrkesteori och yrkespraktik i första rummet för dessa nya distrikt men även i viss utsträckning för övriga försöksdistrikt avser överstyrelsen att liksom under budgetåret 1953/54 anordna särskilda kurser. Kurserna beräknas avse cirka 50 lärare under tio dagar.

2. Så länge enhetsskolan utprovades endast i ett fåtal skoldistrikt, kunde behovet av pedagogisk instruktion av lärarna i dessa distrikt tillgodoses huvudsakligen genom direkt av överstyrelsen utsända konsulenter. I och med att försöksverksamheten successivt utvidgats till allt flera distrikt i vitt skilda delar av landet, har även den pedagogiska instruktionsverksamheten av praktiska skäl delvis måst ordnas regionalt. Alltsedan läsåret 1952/53 har överstyrelsen sålunda prövat ett sådant system för denna verksamhet.

Med hänsyn till försöksdistriktens geografiska fördelning har landet provisoriskt indelats i tolv försöksregioner. Inom var och en av dessa har för ändamålet organiserats en samarbetskommitté, som till en början bestått av vederbörande statens folkskolinspektörer, rektorerna vid de inom regionen belägna seminarierna samt överlärarna i respektive försöksdistrikt. Åt dessa samarbetskommittéer har uppdragits bland annat att med hjälp av seminariernas lärare eller andra lämpliga pedagoger under skolöverstyrelsens ledning och inom ramen för anvisat anslag ordna större delen av den inom regionen behövliga konsulentverksamheten i försöksdistrikten. Såväl ur kostnadssynpunkt som med hänsyn till resultaten har erfarenheterna av detta regionala system för pedagogisk instruktionsverksamhet — såsom överstyrelsen i sina årsredogörelser redan framhållit — hittills varit så gynnsamma, att det synes vara lämpligt att för läsåret 1954/55 överlåta en ännu större del av denna och annan liknande pedagogisk instruktionsverksamhet åt dessa samarbetskommittéer, vilka dock i och med att verksamheten nu nått enhetsskolans högstadium bör förstärkas med representanter för vissa högre teoretiska och praktiska skolor inom respektive regioner.

Ehuru ett sådant regionalt system för pedagogisk instruktionsverksamhet i hög grad reducerar behovet av det tidigare använda systemet med centralt utsända konsulenter, kvarstår dock alltså ett visst behov av dylika konsulenter. Sålunda bör alltså nytillkommande försöksdistrikt få påräkna stödet av centralt bedriven konsulentverksamhet vid försöksverksamhetens igångsättande, och i viss utsträckning bör sådana konsulenter få anlitas även av övriga försöksdistrikt, t. ex. för orienterande föredrag under s. k. pedagogiska dagar. Vidare behöver den förberedande yrkesutbildningen alltså planeras och övervakas under medverkan av centralt anställda konsulenter, som är specialister på respektive yrkesområden.

3. Erfarenheten har visat, att de av överstyrelsen anordnade konferenserna med försöksdistriktens överlärare och vederbörande folkskolinspektörer varit av stor betydelse för försöksverksamhetens planmässiga bedrivande. Sådana konferenser är fortfarande starkt av behovet påkallade. För läsåret 1954/55 planeras en sådan central konferens med cirka 60 deltagare under två dagar. Vidare planeras tre regionala konferenser om vardera två dagar (förlagda till Hälsingborg, Stockholm och Sundsvall). Dessa konferenser avser bland annat att behandla den regionala samverkan mellan försöksdistrikten. Utöver överlärarna och folkskolinspektörerna bör därför de inom respektive regioner deltidsanställda konsulenter och vissa andra representanter för samarbetskommittéerna beredas tillfälle deltaga. Antalet deltagare vid var och en av dessa konferenser beräknas till 30.

4. Nuvarande timplaner och huvudmoment för studieplaner för skolor av A- och B-form vid försöksverksamhet i anslutning till 1946 års skolkommissions principförslag har av skolöverstyrelsen fastställts för läsåren 1951/54. Under läsåret 1954/55 kommer dessa timplaner och huvudmoment att revideras på grundval av under den första försökstiden vunna erfarenheter. Förutom det arbete, som härvid kommer att utföras inom överstyrelsen, måste pedagogiska experter och ämnesexperter tillkallas, särskilt beträffande enhetsskolans högstadium.

5. I anslutning till av skolöverstyrelsen fastställda timplaner och huvudmoment har studieplaner i de olika ämnena utarbetats. I avvaktan på den i punkt 4 nämnda omarbetningen av timplaner och huvudmoment torde det påbörjade studieplansarbetet under budgetåret 1954/55 kunna inskränkas till kompletteringar av tidigare studieplaner och utarbetande av nya dylika främst i de praktiska ämnena, i vilka undervisning meddelas i klass 9 y.

6. Tack vare att psykologisk-pedagogiska institutets anslag för budgetåret 1953/54 förstärkts med 40 000 kronor har institutet kunnat börja utarbeta vissa standardprov för överstyrelsens räkning.

Den del av de löpande undersökningarna i försöksdistrikten, vilken har direkt samband med enhetsskolans organisation, bör lämpligen även i fortsättningen ombesörjas av överstyrelsen, som också fått väsentligt förbättrade möjligheter härför, sedan skolpsykologtjänsten nu blivit tillsatt. För detta arbete, som under budgetåren 1952/53 och 1953/54 omfattat jämförande undersökningar beträffande bland annat elevernas begåvnings- och prestationsnivå på enhetsskolans högstadium, beräknades för budgetåret 1953/54 ett belopp av 50 000 kronor, vilket dock visat sig vara i knappaste laget. Då denna direkt på överstyrelsen ankommande del av undersökningsverksamheten, som är av grundläggande betydelse för högstadiets

utformning, måste både utvidgas och intensifieras, anser sig överstyrelsen för detta ändamål under budgetåret 1954/55 behöva disponera 60 000 kronor.

Differentieringsförsöken på enhetsskolans högstadium, vilka hittills övervägande gällt urvalet av eleverna med hänsyn till deras anlag och intressen, bör kompletteras med systematiska undersökningar rörande det faktiskt föreliggande behovet av olika slags utbildning, t. ex. i främmande språk och praktiska ämnen. För att enhetsskolan på bästa sätt skall kunna ta hand om alla olika elevkategorier är det självfallet nödvändigt, att den på högstadiet har att erbjuda kurser, som är olika både till svårighetsgrad och till inriktning. På detta stadium gäller det att få till stånd tillvalsmöjligheter, som är lämpliga med hänsyn både till elevernas personliga förutsättningar och till det moderna samhällets behov av olika slags utbildade. Därför måste differentieringsproblemet angripas även från samhällssidan. För undersökningar av detta slag, som förutom psykologisk-pedagogisk sakkunskap förutsätter anlitande av sociologiska experter, beräknar överstyrelsen för budgetåret 1954/55 anslagsbehovet överslagsvis till 50 000 kronor.

Beträffande lärokursernas och undervisningsmetodernas differentiering både i allmänt grundläggande färdighetsämnen och i vissa orienteringsämnen på högstadiet ämnar överstyrelsen närmast under samverkan med några härför lämpliga lärarutbildningsanstalter påbörja en serie undersökningar och försök, inriktade på en praktisk utprovning av grundkurser och överkurser samt i samband därmed vissa jämförande undersökningar rörande olika inlärningsmetoder och arbetssätt. Det synes vara av betydelse att få närmare klarlagt, vad olika arbetssätt, som t. ex. individualisering och grupparbete, ställer för krav på eleverna, lärarna, det inre arbetsorganisation, materielen m. m. Vidare gäller det att genom systematiska jämförelser så vitt möjligt utröna, vad olika arbetssätt ger för resultat ej endast kunskapsmässigt utan även i andra avseenden, t. ex. i fråga om elevernas arbets- och samarbetsegenskaper, intresse, ansvars känsla samt deras inställning både till sig själva och till andra människor. För dessa undersökningar, som huvudsakligen gälla skolans inre arbete, beräknar överstyrelsen anslagsbehovet för budgetåret 1954/55 till 40 000 kronor.

I fråga om elevernas skolmognad ämnar överstyrelsen tills vidare begränsa sig till en undersökning rörande den s. k. läsmognaden. Denna undersökning planeras såsom en »följdstudie», d. v. s. samtliga deltagande barn kommer efter vissa förberedande läsprov m. m. att år efter år bli föremål för iakttagelser beträffande färdighets- och kunskapsnivå, allmänt beteende och anpassning till skolans krav. En undersökning av detta slag måste åtminstone delvis ske genom upprepade individuella iakttagelser och prov, vilka är tidskrävande och i viss mån förutsätta specialutbildad personal. För denna undersökning skulle under läsåret 1954/55 behöva disponeras 25 000 kronor.

7. Allteftersom försöksverksamheten fortsätter på högstadiet, har det visat sig, att målsmännen har stort behov av rådgivning med avseende på lärlingarnas ämnes- och linjeval. Den rådgivning, som givits vid föräldramöten och personlig kontakt mellan lärare och målsmän, har ej ansetts tillfyllest. Från försöksdistrikten har därför framförts önskemål om en mindre broschyr med uppgifter om ämnesvalsfrågor och ämnesvalets betydelse för lärlingarnas vidare utbildning. Överstyrelsen avser att utarbeta och distribuera en broschyr av detta slag.

II. Försöksverksamhet vid högre skolor.

1. En fullständig redogörelse för uppläggningsen av denna försöksverksamhet jämte kostnadsberäkningar återfinnes i propositionen 1951:136. Kostnaderna för testning och bearbetning av testmaterialet har blivit högre än tidigare beräknats.

2. Under denna punkt beräknas medel till de pågående försöken med att låta lärjungarna i näst högsta och högsta klassen av realskolan utbyta högst tre teoretiska ämnen mot praktiska.

3. Kostnaderna under denna punkt avser en jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande vid kommunala flickskolan i Jönköping inrättad praktisk linje, s. k. reallinje B. Eftersom i de flesta ämnen på denna linje samläsning kan ordnas med förut befintliga linjer uppkommer en merkostnad endast för undervisning i slöjd, hushållsgöromål och barnavård.

7. De skäl för detta försök, som angavs i överstyrelsens anslagsäskanden för budgetåret 1953/54, äger alltjämt giltighet (se 1953 års åttonde huvudtitel, s. 275). Därtill kommer, att den pedagogiska debatten på sistone i stor utsträckning kommit att röra sig om elevernas fostran till samarbete och ansvarskänsla och överhuvud taget om skolans möjligheter att i positiv riktning påverka de ungas personlighetsdaning. Det torde icke råda något tvivel om att »klassens timme», rätt utformad, här har en stor uppgift att fylla. Medelstillelningen för denna verksamhet bör därför väsentligt höjas. En fördubbling av antalet veckotimmar torde få betraktas som ett minimum.

Vid högre allmänna läroverket för flickor å Södermalm i Stockholm har läsåret 1952/53 varit anordnad en s. k. »skolans timme», då hela läroverkets lärjungekår eller en del av den varit samlad för att åhöra något föredrag, ett musikaliskt program eller dylikt. Det synes önskvärt, att denna verksamhet får fortsätta och även utsträckas till ytterligare fyra läroanstalter.

8. Försök med organiserad läxhjälp har under läsåret 1952/53 bedrivits vid nio läroanstalter med tillhopa 17 veckotimmar. För budgetåret 1954/55 beräknas ett belopp motsvarande kostnaderna för 25 veckotimmar.

9. Vid anmälan av propositionen om provisorisk gymnasiereform (1953:145) anslöt sig departementschefen (s. 78) till skolöverstyrelsens förslag om s. k. orienteringskurser, avsedda att ge lärjungar, som på gymnasiet icke erhåller undervisning i visst ämne, en orienterande överblick över från allmänbildningssynpunkt värdefulla delar av ämnet. Då denna undervisning ställer stora krav på läraren och är ett helt nytt inslag i gymnasiernas arbetssätt, ansåg departementschefen det vara önskvärt med viss försöksverksamhet på området.

Det torde vara lämpligt att som ett första led i denna verksamhet anmoda några erfarna gymnasielärare att ge kurser i biologi, fysik och kemi samt att i samband därmed utarbeta förslag till handledningar för verksamheten.

10. Det kan ifrågasättas, om inte nedsättning i undervisningsskyldigheten borde beviljas bibliotekarierna för att sätta dem i stånd att meddela den undervisning i bok- och bibliotekskunskap, som de är bäst skickade att meddela, och för att ge dem tillfälle att under längre tider än som nu är möjligt vara tillgängliga i bibliotekslokalerna för att lämna eleverna råd och anvisningar. Under alla förhållanden vore en försöksverksamhet på området av synnerligen stort värde.

Även modersmåsläraren har här en stor uppgift att fylla. Särskilt viktigt torde vara, att eleverna redan första året i den högre skolan får göra bekantskap med biblioteket och lära sig utnyttja detsamma. En uppdelning av nybörjarklasserna i två grupper under en veckotimme vid modersmålsundervisningen, om lärjungeantalet överstiger 20, vore här en utomordentligt god hjälp.

En försöksverksamhet av här antydd art vid de högre skolorna bör till att börja med ske i mycket begränsad omfattning. Överstyrelsen tänker sig, att tre omsorgsfullt utvalda läroanstalter skulle utses till försöksskolor.

11. För att ge verklig möjlighet att intensifiera detta undervisningsmoment på gymnasiet behöver uppdelning av klassavdelning ske under en veckotimme. En dylik anordning vore värdefull även från den synpunkten, att man då kunde vinna erfarenhet om värdet av uppdelning i mindre grupper i det nya gymnasiet, där modersmålet fått vidkännas minskning i timalet på hela reallinjen samt på alla de treåriga linjerna.

Frågan om en intensifiering av undervisningen i muntlig framställning är emellertid aktuell även för realskolan. Lämpligt torde vara att vid några läroanstalter medge en utökning med en halv veckotimme av modersmålsundervisningen i klasserna 3⁵, 2⁴ och motsvarande.

12. I sitt förslag till provisorisk gymnasiereform föreslog skolöverstyrelsen, att på alla linjer skulle utanför schemat förekomma frivillig undervisning i teckning, musik och gymnastik samt att i viss utsträckning tillgång skulle beredas till frivillig undervisning i textilslöjd (se propositionen 1953: 145, s. 63).

Då frivillig undervisning i textilslöjd ej tidigare förekommit, torde därvidlag viss försöksverksamhet vara erforderlig.

III. Försöksverksamhet med korrespondensundervisning.

Överstyrelsen hänvisar härvidlag till sina anslagsäskanden för budgetåret 1953/54 (se 1953 års åttonde huvudtitel, s. 275).

IV. Annan försöksverksamhet.

1. Under budgetåret 1953/54 har färdigställts ytterligare en av de undervisningsmetodiska filmer, som tidigare prisedömts vid en av överstyrelsen anordnad tävlan. Kostnaden för denna film, som behandlar historieundervisningens metodik, har belöpt sig till 25 100 kronor. Överstyrelsen finner det synnerligen angeläget att fortsätta metodik-filmframställningen. Den planerade undervisningsfilmen i anslutning till en av överstyrelsen utgiven handbok i skolidrott har påbörjats men icke avslutats. Manus till en biologi-exkursionsfilm föreligger. Förutom färdigställande av dessa filmer planerar överstyrelsen för budgetåret att låta inspela en film, avsedd att ge lärarna impulser för undervisningen i det nya ämnet hemkunskap. Denna film skulle i orienteringssyfte också komma till användning vid föräldramöten, som anordnas i försöksdistrikten.

2. Den information till enskilda lärare som under läsåret 1952/53 lämnats i försöksavdelningens tidskrift »På försök», har visat sig vara av stort värde. Genom denna har till lärarna förmedlats pedagogiska nyheter, redogörelser för konferenser, litteraturanvisningar och rapporter om erfarenheter och rön från skilda skoldistrikt och skolstadier. I och med att tidskrif-

tens läse- och medarbetarkrets alltmera vidgats har det visat sig mest praktiskt och från ekonomisk synpunkt fördelaktigast att framställa tidsskriften genom tryckning. För läsåret 1954/55 beräknas cirka åtta sextonsidiga nummer utkomma.

3. Under denna punkt beräknas resekostnadsersättningar och traktementen för tre undervisningsråd, tre heltidsanställda konsulenter och en skolpsykolog på skolöverstyrelsens försöksavdelning ävensom vissa kostnader för yrkesvalslärarnas verksamhet.

4. Genom beslut den 18 juli 1952 uppdrog Kungl. Maj:t åt skolöverstyrelsen att utreda frågan om kompetensvärdet av examensfria utbildningslinjer både inom enhetsskolan och inom folkskolan i övrigt. Denna utredning, som förutsätter omfattande undersökningar angående rekryteringsförhållandena inom såväl utbildningsväsendet som näringslivet, pågår i samarbete med arbetsmarknadsstyrelsen och överstyrelsen för yrkesutbildning. Slutbearbetningen av materialet kan dock ej ske förrän under budgetåret 1954/55. För detta ändamål beräknar överstyrelsen medelsbehovet för nämnda år till 50 000 kronor.

Erfarenheten har visat, att det allteftersom försöksverksamheten utvidgas uppstår nya undersökningsbehov, som alltså aktualiseras av utvecklingen och därför icke nu i detalj kan förutses. Eftersom försöksdistrikten är hårt belastade med undersökningsuppgifter, behöver en del avgränsade pedagogiska försök även förläggas till distrikt, som icke deltar i utprövningen av enhetsskolororganisationen i dess helhet. Vidare bedriver vissa ideella föreningar (bland annat SSUH) försöksverksamhet för att företrädesvis i högre skolor väcka intresset för samhällsproblemen och det frivilliga bildningsarbetet. För att kunna tillgodose sådana och andra uppkommande undersöknings- och försöksbehov anser sig överstyrelsen för budgetåret 1954/55 behöva disponera 50 000 kronor.

Departementschefen. Jämlikt beslut av Kungl. Maj:t har skolöverstyrelsen att årligen till Kungl. Maj:t inkomma med redogörelse för de åtgärder, som under det sist förflutna läsåret vidtagits med avseende på försöksverksamheten, samt för de erfarenheter och resultat, som under samma tid framgått av densamma. Den redogörelse, som överstyrelsen i anledning härav avgivit för läsåret 1951/52, redovisades i propositionen 1953:126. Motsvarande redogörelse för läsåret 1952/53, vilken av överstyrelsen publiceras i *Aktuellt från skolöverstyrelsen*, torde jag senare i år i annat sammanhang få anmäla för Kungl. Maj:t.

Det av överstyrelsen framlagda programmet för försöksverksamheten anser jag mig i stort sett kunna godtaga. Den yttersta försiktighet torde emellertid enligt min uppfattning böra iakttagas i fråga om anordnande av sådana försök, som kan föranleda ökat timtal för lärjungarna. Med hänsyn härtill anser jag mig böra räkna med en viss begränsning av den under nr 7 och 11 föreslagna försöksverksamheten vid högre skolor. Det torde vidare vara tveksamt om försöksverksamheten i allmänhet under nästa budgetår hinner komma i gång i den omfattning överstyrelsen räknat med. På grund härav och med hänsyn jämväl till den ej obetydliga

reservation å anslaget, som kan beräknas föreligga vid ingången av nästa budgetår, anser jag mig icke böra tillstyrka någon anslagshöjning. Anslaget torde sålunda för nästa budgetår böra uppföras med oförändrat belopp, 600 000 kronor.

I fråga om skolöverstyrelsens disposition av anslaget ifrågasätter jag icke någon ändring i nuvarande ordning. Användningen av anslaget bör sålunda icke vara strängt begränsad till det företedda programmet. Dock bör överstyrelsen liksom nu underställa Kungl. Maj:ts prövning frågor om disposition av anslaget för åtgärder av organisatorisk art, som sträcker sig över längre tid än det löpande budgetåret och förutsätter fortsatt medelsanvisning.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Skolöverstyrelsen: Försöksverksamhet m. m.* för budgetåret 1954/55 anvisa ett reservationsanslag av 600 000 kronor.

H. Allmänna läroverken m. m.

[173] **1. Allmänna läroverken: Avlöningar.** Detta anslag är för innevarande år uppfört med 110 353 000 kronor. Beredningen av frågan om medelsbehovet för nästa budgetår är ännu icke avslutad, varför anslaget bör uppföras i riksstatsförslaget med beräknat belopp. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1954/55 beräkna till *Allmänna läroverken: Avlöningar* ett förslagsanslag av 118 000 000 kronor.

[174] 2. Allmänna läroverken: Omkostnader.

	Anslag	Nettoutgift
1952/53	447 000	530 990
1953/54 (statsliggaren s. 607)	496 500	
1954/55 (förslag)	596 500	

Det för innevarande budgetår anvisade anslaget disponeras på följande sätt:

1. Sjukvård m. m., <i>förslagsvis</i>	350 000
2. Rese- och flyttningersättningar, <i>förslagsvis</i>	110 000
3. Bidrag till biblioteks- och materielkassan vid statens normal-skola	4 000
4. Utrustning för skolhälsovården vid de allmänna läroverken	3 000
5. Expenser vid läroverket för vuxna, <i>förslagsvis</i>	19 500
6. Övriga utgifter	10 000
	Summa kronor 496 500

Skolöverstyrelsen hemställer för nästa budgetår om en anslagshöjning med 155 000 kronor. Överstyrelsen föreslår därvid, att anslagsposten till sjukvård m. m. med hänsyn till belastningen, som under budgetåret 1952/53 uppgick till omkring 372 000 kronor, höjes med 25 000 kronor. I fråga om posten till rese- och flyttningersättningar föreslår överstyrelsen en höjning med 90 000 kronor och motiverar detta dels med belastningssiffrorna för de två senaste budgetåren — omkring 104 400 kronor, respektive 142 000 kronor — dels med det ökade medelsbehov, som är att emotse till följd av tjän-

steförteckningsrevisionen och nya bestämmelser om ersättningar för flyttningsskostnad. Av den begärda anslagshöjningen i övrigt avses 15 000 kronor till posten Övriga utgifter och 25 000 kronor till en ny post till bestridande av kostnader för skyddsbeklädnad åt skolläkare och deltidсанställda skolsköterskor.

Vad angår anslagsposten till övriga utgifter framhåller överstyrelsen särskilt behovet av medel till bestridande av vissa kostnader för auskultations- och instruktionsdagar samt konferenser och möten, s. k. pedagogdagar, och uttalar, att denna verksamhet bör utökas, bland annat i betraktande av reformerna inom gymnasiet. Med hänsyn härtill och till de oförutsedda utgifter, som kan uppkomma, uppskattar överstyrelsen anslagsbehovet under posten till övriga utgifter till 25 000 kronor.

I detta sammanhang torde jag jämväl få anmäla, dels att *läroverksläraarnas riksförbund* hemställt, att under anslaget måtte upptagas en särskild anslagspost om 20 000 kronor till pedagogdagar, eller i andra hand att anslagsposten till övriga utgifter måtte höjas till 30 000 kronor, varav 20 000 kronor borde avses till pedagogdagar, dels ock att *deltagare i pedagogdagar i Katrineholm* den 9 och 10 oktober 1953 vädjat, att pedagogdagsverksamheten måtte erhålla ett tillfredsställande ekonomiskt stöd. Riksförbundet framhåller, att pedagogdagarna visat sig vara av mycket stort värde. De fyller ett mycket stort behov inom det högre skolväsendet och har blivit en normal institution inom detta. De anslagsmedel, som hittills kunnat beviljas till bestridande av kostnaderna för dylika dagar, anses emellertid ha varit helt otillräckliga.

Departementschefen. Med hänsyn till anslagsbelastningen under förra budgetåret föreslår jag en uppräknig av sjukvårdsposten med 25 000 kronor till 375 000 kronor. Vidare synes posten till rese- och flyttningssersättningar på de skäl överstyrelsen anført böra höjas med 65 000 kronor till 175 000 kronor. I fråga om posten till övriga utgifter tillstyrker jag en höjning med 10 000 kronor. Däremot anser jag mig icke böra föreslå, att medel under en ny anslagspost anvisas till skyddsbeklädnad åt läkare och sköterskor.

Anslagsposten till expenser vid läroverket för vuxna har av överstyrelsen upptagits med oförändrat belopp, 19 500 kronor, med hänsyn till svårigheten att i nuvarande läge bedöma läroverkets medelsbehov. Denna överstyrelsens ståndpunkt har icke givit mig anledning till erinran.

Utöver vad som framgår av det föregående ifrågasätter jag icke för nästa budgetår någon ändring beträffande förevarande anslag, som därför bör höjas med 100 000 kronor till 596 500 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Allmänna läroverken: Omkostnader* för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 596 500 kronor.

[175] 3. Allmänna läroverken: Bokinköp och bokbindning.

	Anslag	Nettoutgift
1952/53	202 000	202 000
1953/54 (statsliggaren s. 608)	500 000	
1954/55 (förslag)	500 000	

Skolöverstyrelsen föreslår en höjning av detta reservationsanslag med 20 000 kronor och motiverar detta dels med den beräknade ökningen av lärjungeantalet, dels ock med det fortsatta förstatligandet av de kommunala gymnasierna.

Jag torde i detta sammanhang jämväl få anmäla, dels att *rektorerna vid de allmänna läroverken inom Linköpings stift* genom rektorn R. Ekholm gjort framställning om anvisande av ett engångsanslag till de allmänna läroverkens biblioteks- och materielkassor motsvarande 25 kronor per lärjunge, dels ock att *skolöverstyrelsen* hemställt om anvisande för budgetåret 1954/55 av ett förslagsanslag av 500 000 kronor som bidrag till biblioteks- och materielkassorna vid de allmänna läroverken. I anledning av dessa framställningar torde jag få erinra om, att ur läroverkens biblioteks- och materielkassor jämlikt läroverksstadgan skall bestridas kostnaderna för anskaffande och underhåll av böcker och annan undervisningsmateriel ävensom av annan för läroverket behövlig materiel, i den mån skyldighet härutinnan icke åvilar vederbörande kommun. Av kassans medel skall vidare bekostas tryckning av årsredogörelse, katalog, blanketter m. m. Förevarande anslag till bokinköp och bokbindning är sålunda avsett till delvis samma ändamål som biblioteks- och materielkassorna.

Skolöverstyrelsen, som i sistnämnda framställning tillika anmäler, att den avser att i samband med sina anslagsäskanden för budgetåret 1955/56 upptaga frågan om läroverkskassornas ställning, uttalar, att åtgärder för att förbättra biblioteks- och materielkassornas läge bör vidtagas redan från och med nästa budgetår. Ehuru rätten att efter Kungl. Maj:ts medgivande uttaga en förhöjd avgift till kassan utnyttjats i ett betydande antal fall och ehuru det särskilda anslaget till bokinköp och bokbindning successivt förhöjts, har nämligen kassornas inkomster enligt *överstyrelsen* visat sig helt otillräckliga. Läget anses vara sådant, att ett särskilt anslag av nyssnämnda storlek erfordras utöver kassornas inkomster och utöver förevarande riksstatsanslag till bokinköp och bokbindning.

Departementschefen. För innevarande budgetår har förevarande anslag höjts med ett betydande belopp, och därigenom har läroverkens biblioteks- och materielkassor erhållit en icke oväsentlig avlastning. *Skolöverstyrelsen* har för nästa år dels hemställt om en anslagshöjning med 20 000 kronor och till stöd härför åberopat elevantalets ökning m. m., dels ock äskat ett särskilt anslag av 500 000 kronor som bidrag till biblioteks- och materiel-

kassorna, enär dessa kassors ekonomiska läge genomgående anses vara bekymmersamt. Även om vad överstyrelsen anfört synes ge vid handen, att läroverken behöver ökade medel till böcker och materiel m. m., anser jag mig emellertid icke kunna även i år föreslå en höjning av förevarande anslag. Ej heller kan jag biträda förslaget om anvisande av ett särskilt anslag som bidrag till biblioteks- och materielkassorna. Jag föreslår alltså, att förevarande anslag uppföres med oförändrat belopp, 500 000 kronor, och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Allmänna läroverken: Bokinköp och bokbindning* för budgetåret 1954/55 anvisa ett reservationsanslag av 500 000 kronor.

[176] **4. Allmänna läroverken: Bidrag till ljus- och vedkassorna.** Detta förslagsanslag utgår nu med 2 947 000 kronor. Med hänsyn till att beredningen av frågan om medelsbehovet för nästa budgetår ännu icke slutförts, synes anslaget i riksstatsförslaget böra uppföras med ett preliminärt beräknat belopp. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avvidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1954/55 beräkna till *Allmänna läroverken: Bidrag till ljus- och vedkassorna* ett förslagsanslag av 2 947 000 kronor.

[177] **5. Allmänna läroverken: Ersättning för djäknepenningar m. m.** I enlighet med förslag av skolöverstyrelsen tillstyrker jag, att förevarande anslag för nästa budgetår uppföres med oförändrat belopp, 8 500 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Allmänna läroverken: Ersättning för djäknepenningar m. m.* för budgetåret 1954/55 anvisa ett anslag av 8 500 kronor.

[178] **6. Avlöning åt deltagare i praktiska lärarkurser m. m.** Detta förslagsanslag är nu uppfört med 2 000 000 kronor. Beredningen av frågan om medelsbehovet för nästa budgetår är ännu icke avslutad, och anslaget torde därför i riksstatsförslaget böra uppföras med ett preliminärt beräknat belopp. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avvidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1954/55 beräkna till *Avlöning åt deltagare i praktiska lärarkurser m. m.* ett förslagsanslag av 2 140 000 kronor.

[179] **7. Kompletteringsgymnasier.** Efter förslag av Kungl. Maj:t i propositionen 1953: 158 anvisade förra årets riksdag under denna rubrik ett reservationsanslag av 125 000 kronor. Anslaget avsågs till anordnande av tre s. k. kompletteringsgymnasier, vid vilka i första hand personer utan studentexamen skulle ha möjlighet att bedriva studier i skolämnen såsom förberedelse för högre studier. Verksamheten vid kompletteringsgymnasierna avsågs om möjligt börja redan under innevarande budgetår.

Med skrivelse den 7 oktober 1953 har *skolöverstyrelsen* inkommit med förslag till stadgeföreskrifter m. m. beträffande kompletteringsgymnasierna. Detta förslag innebär bland annat, att under innevarande budgetår två gymnasier skall inrättas, ett förlagt till Stockholm och ett till Lund, och att verksamheten vid dessa gymnasier skall påbörjas med ingången av vårterminen 1954. Enligt förslaget skall kompletteringsgymnasierna anordna kurser i olika städer utom skolorterna, vilka organisatoriskt skall vara inlemmade i gymnasierna. Vid förslagets upprättande har förutsatts, att hela det av riksdagen för innevarande budgetår anvisade reservationsanslaget till kompletteringsgymnasier skall få tagas i bruk under senare delen av budgetåret.

Sedermera har överstyrelsen i skrivelse den 18 november 1953 inkommit med äskanden om anslag till kompletteringsgymnasierna för nästa budgetår. Överstyrelsen räknar därvid med att gymnasieverksamheten icke kan påbörjas förrän tidigast höstterminen 1954. Av innevarande budgetårs anslag beräknas därför endast en del bli tagen i anspråk, nämligen för rektorsarvode och vissa omkostnader m. m. En viss anslagsreservation kan alltså förutses vara tillgänglig under budgetåret 1954/55. För att täcka kostnaderna för gymnasiernas verksamhet under detta budgetår erfordras dock därutöver en viss medelsanvisning. Denna beräknar överstyrelsen till 14 000 kronor, om endast ett gymnasium skall inrättas, och 59 000 kronor, om organisationen skall omfatta två gymnasier. Överstyrelsen anför följande.

Det har nu blivit tydligt, att ifrågavarande gymnasieverksamhet icke kan påbörjas förrän tidigast höstterminen 1954. Om verksamheten igångsättes i början av nästa budgetår, måste dock det för innevarande budgetår anvisade anslaget belastas med vissa utgifter för förberedande åtgärder. Hur stort belopp, som vid ingången av budgetåret 1954/55 kan komma att återstå av sistnämnda anslag, blir beroende av huruvida ett eller flera kompletteringsgymnasier skall upprättas från och med den 1 juli 1954.

Skall kostnaderna för verksamheten hållas inom ramen av ett anslag på 125 000 kronor, kan en uppdelning av denna på två gymnasier icke tillstyrkas. Vartdera gymnasiet skulle då endast kunna förfoga över cirka 725 undervisningstimmar per termin. Det betyder, att endast kurser på förläggningssorten kan komma i fråga och att antalet kurser blir så begränsat, att elevernas möjlighet att kombinera olika ämnen i alltför hög grad beskäres. Sannolikt skulle sålunda under andra terminen kurser kunna påbörjas endast i fyra ämnen. Elever, som vill studera viss kombination av

två eller flera ämnen, skulle härigenom bli tvingade att på ett för dem oekonomiskt sätt förlänga sin studietid vid gymnasiet. Dessutom skulle administrationskostnaderna taga oproportionerligt stor del av budgeten i anspråk. Under sådana förhållanden tillstyrker överstyrelsen — därest kostnaderna skall hållas inom nyssnämnda ram — inrättande av endast ett kompletteringsgymnasium, förlagt till Stockholm. Ett anslag på 125 000 kronor torde möjliggöra, att cirka 1 650 undervisningstimmar per termin kan disponeras och att kurser, om så visar sig motiverat, kan komma till stånd även på annan ort än förläggningsorten. Då det gäller att vinna erfarenhet av denna nya gymnasietyp, synes det därtill vara av större värde, att *ett* gymnasium med tillräcklig kapacitet kommer till stånd än att *två* gymnasier, vilka icke erhålla önskad minimikapacitet, inrättas.

Överstyrelsen, som sålunda räknar med en kostnad under budgetåret 1954/55 av 125 000 kronor för driften av *ett* kompletteringsgymnasium, uppskattar kostnaderna under vårterminen 1954 för arvode till rektor m. m. till 14 000 kronor, varför överstyrelsen hemställer, att för budgetåret 1954/55 anvisas ett reservationsanslag av 14 000 kronor till kompletteringsgymnasier. Skulle alternativet med två gymnasier komma till stånd, erfordras för nästa budgetår ett anslag av 59 000 kronor.

Vid sin beräkning av kostnaderna för alternativet med *ett* gymnasium har överstyrelsen räknat med 1 100 undervisningstimmar per termin på förläggningsorten och 550 timmar på andra orter samt med ett deltagarantal av 5—20 elever per kurs. Kostnadsberäkningen ser ut på följande sätt.

Vårterminen 1954.

Arvode till rektor	1 758
Skrivmateriel, skrivhjälp, telefon, resor, diverse tryck m. m.	1 550
Reklam	8 000
Engångsutgifter: inköp av förvaringsskåp, förvaringspärmar, skrivmaskin, diverse kontorsmateriel	1 800
Övriga utgifter	892
Summa kronor	14 000

Budgetåret 1954/55.

Arvode till rektor	3 516
Arvoden för undervisning	85 903
Arvoden för examination	11 372
Vaktmästare, städning m. m.	3 000
Skrivmateriel, skrivhjälp, telefon, resor, diverse tryck, reklam m. m.	10 000
Undervisningsmateriel, inklusive förbrukningsmateriel	2 000
Övriga utgifter	9 209
Summa kronor	125 000

Departementschefen. Vid riksdagsbehandlingen förra året av frågan om kompletteringsgymnasier räknade man med att själva undervisningen skulle kunna påbörjas redan under innevarande budgetår. Det synes numera klart, att så ej kan bli fallet. Åtskilliga frågor av organisatorisk art

kräver nämligen ytterligare överväganden, innan slutlig ställning kan tagas till dem. Jag räknar emellertid med att förberedande arbeten för undervisningens påbörjande under nästa budgetår skall kunna vidtagas kommande vår. I detta läge kan man utgå från — vilket överstyrelsen också gjort — att en avsevärd del av årets anslag kommer att som anslagsreservation finnas tillgänglig även under nästa budgetår. Behovet av nya anslagsmedel för budgetåret 1954/55 blir därför mindre än eljest skulle ha blivit fallet. Överstyrelsens organisationsförslag synes i vissa hänseenden väsentligt avvika från de riktlinjer, som uppdrogs förra året. Jag är icke beredd att nu taga ställning till detsamma men anser i varje fall, att man vid beräkningen av nästa års anslag bör utgå från att någon ökning av kostnaderna för verksamheten icke nu bör ske. Jag uppskattar därför medelsbehovet för nästa budgetår till ett avrundat belopp av 15 000 kronor.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kompletteringsgymnasier* för budgetåret 1954/55 anvisa ett reservationsanslag av 15 000 kronor.

[180] 8. **Direktionen över Stockholms stads undervisningsverk: Avlöningar.**

	Anslag	Nettoutgift
1952/53	18 400	20 819
1953/54 (statsliggaren s. 611)	27 500	
1954/55 (förslag)	36 400	

Direktionen hemställer i sina anslagsäskanden för nästa budgetår om en anslagshöjning med 1 900 kronor och räknar därvid med en ökning i avlöningsstatens utgiftssida med 1 600 kronor och en minskning i dess inkomstsidan med 300 kronor. Ökningen motiveras i vad avser 1 200 kronor med att behov föreligger av medel till vikariatsersättningar, för vilket ändamål nu inga medel finnes disponibla. Återstoden av ökningen avses till ålderstilllägg. Vad angår inkomsterna beräknas å ena sidan posten 1. Räntemedel öka med 300 kronor men å andra sidan posten 2. Hyra, som nu är uppförd med 600 kronor, helt bortfalla till följd av att ett rum, som tidigare kunnat uthyras, numera erfordras som kontorsrum.

I särskild skrivelse den 26 november 1953 hemställer *direktionen* vidare om ett anslag av ytterligare 7 000 kronor till bestridande av ersättning till *direktionens* kamrerare för mistade löneförmåner. *Direktionen* erinrar därvid om att den under en följd av år haft att kämpa med stora svårigheter, då det gällt att fullgöra arbetsuppgifterna.

Svårigheterna har sin grund i den starka ansvällningen av läroverksorganisationen i Stockholm. Vid upprepade tillfällen har *direktionen* utverkat förstärkning av personalen vid *direktionens* kansli, men denna har uppen-

barligen ändock varit otillräcklig. Numera utgöres personalen av en kamrerare och en sekreterare, båda deltidanställda mot arvode, vilket för den förre utgör 5 500 kronor och för den senare 3 000 kronor, samt en kansliskrivare, ett kanslibiträde och ett kontorsbiträde (i reglerad befordringsgång). Med anledning av uppkommen arbetsbalans har direktionen efter särskild framställning erhållit ett anslag för innevarande budgetår å 4 000 kronor ur åttonde huvudtiteln anslag till extra utgifter, vilket möjliggör för direktionen att anställa en tillfällig arbetskraft under några månader för avarbetande av arbetsbalansen.

Genom en särskild kommitté har direktionen låtit verkställa en organisationsundersökning, vilken givit till resultat, bland annat, att åtgärder för en reglering av kamrerarens tjänstgöringsförhållanden är erforderliga. Direktionen framhåller följande.

Den ökade arbetsbelastningen å direktionens kansli har icke helt kunnat motvägas genom den berörda personalutökningen. Det har sålunda icke kunnat undvikas, att kamrerarens arbetsbörda blivit alltmera betungande. Någon motsvarande ökning av kamrerarens arvode har emellertid icke kommit till stånd. Till belysning av kamrerarens arbetsuppgifter må meddelas, att kamreraren har det närmaste ansvaret för arbetets behöriga gång å direktionens kansli och utövar ledningen av den övriga personalen. Kansliet verkställer som bekant bland annat uträkning och utbetalning av löner och ersättningar för sjukvårdskostnader m. m. till lärare och övrig personal vid de allmänna läroverken i Stockholm. Kamreraren har ansvaret för utanordningsbesluten och för förvaltningen av direktionens fondmedel. Det ankommer på honom att handlägga den mångfald, ofta besvärliga frågor, som uppkommer vid tillämpningen av olika avlöningsförfattningar, och att instruera den övriga personalen härutinnan.

Direktionen anser det nödvändigt, att kamreraren, som innehar ordinarie lektorstjänst i Stockholm, erhåller nedsättning i sin undervisningsskyldighet vid denna tjänst med sex veckotimmar och i stället ur förevarande anslag erhåller ersättning för de löneförmåner, varom han går miste på grund av nedsättningen i undervisningsskyldigheten. Som redan framgått äskas fördenskull en anslagshöjning med 7 000 kronor.

Departementschefen. Det synes nödvändigt, att en möjlighet tillskapas för direktionens kamrerare att erhålla partiell tjänstledighet från sin lektorstjänst för att uppehålla kamrerarbefattningen. Härför erfordras, att medel ställas till förfogande som ersättning för de löneförmåner, varom han går miste vid dylik tjänstledighet. För detta ändamål föreslår jag en anslagshöjning med 7 000 kronor. Med hänsyn till vad direktionen anfört tillstyrker jag därutöver den begärda höjningen av anslaget med 1 900 kronor. Sammanlagt bör anslaget sålunda höjas med 8 900 kronor till 36 400 kronor. Det bör fördelas på olika anslagsposter på sätt framgår av efterföljande hemställan. Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) fastställa följande avlöningsstat för direktionen över Stockholms stads undervisningsverk, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1954/55:

A v l ö n i n g s s t a t .

U t g i f t e r :

1. Arvoden, bestämda av Kungl. Maj:t	8 500
2. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	25 000
3. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	9 900
Summa kronor	43 400

Särskilda uppbördsmedel:

Räntemedel från Allmänna undervisningsverkens fond	7 000
Nettoutgift kronor	36 400

b) till *Direktionen över Stockholms stads undervisningsverk*: Avlöningar för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 36 400 kronor.

[181] 9. Direktionen över Stockholms stads undervisningsverk: Omkostnader.

	Anslag	Nettoutgift
1952/53	9 000	9 557
1953/54 (statsliggaren s. 611)	9 000	
1954/55 (förslag)	10 200	

Direktionen hemställer för nästa budgetår om en anslagshöjning med 1 200 kronor, varav 100 kronor under anslagsposten till sjukvård m. m. (nu 200), 500 kronor under delposten till bränsle, lyse och vatten (nu 1 500) samt 600 kronor under delposten till övriga expenser (nu 7 300). Höjningen motiveras i fråga om sjukvårdsposten med att personalen utökats med ett biträde samt ifråga om de övriga båda posterna, förutom med belastningssiffrorna, med att kontorslokalerna utökats med ett rum, vilket medför ökade kostnader för uppvärmning och städning.

Departementschefen. Jag tillstyrker direktionens förslag om en höjning av detta anslag med 1 200 kronor och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Direktionen över Stockholms stads undervisningsverk*: Omkostnader för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 10 200 kronor.

[182] **10. Kommunala läroverk: Understöd åt vissa kommunala gymnasier m. m.** Detta anslag är nu uppfört med 925 000 kronor. Beredningen av frågan om medelsbehovet för nästa budgetår har ännu icke slutförts, varför anslaget torde i riksstatsförslaget böra uppföras med ett beräknat belopp. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1954/55 beräkna till *Kommunala läroverk: Understöd åt vissa kommunala gymnasier m. m.* ett anslag av 925 000 kronor.

[183] **11. Kommunala läroverk: Bidrag till kommunala flickskolor. 12. Kommunala läroverk: Bidrag till kommunala realskolor. 13. Kommunala läroverk: Bidrag till praktiska kommunala realskolor.**

		Anslag	Nettoutgift
1952/53	Kommunala flickskolor	10 700 000	12 604 126
	» realskolor	4 250 000	4 617 945
	Praktiska kommunala realskolor	6 000 000	6 698 623
1953/54 (statsliggaren s. 612)	Kommunala flickskolor	14 000 000	
	» realskolor	6 150 000	
	Praktiska kommunala realskolor	8 900 000	
1954/55 (förslag)	Kommunala flickskolor	14 100 000	
	» realskolor	5 700 000	
	Praktiska kommunala realskolor	8 500 000	

Statsbidrag till avlönande av lärare vid av Kungl. Maj:t erkända kommunala flickskolor, kommunala realskolor och praktiska kommunala realskolor utgår enligt huvudregeln med 78 procent av vederbörligt skolområdes kostnader för ändamålet enligt gällande avlöningsbestämmelser (kung. 1951: 541). Bidraget utgår per redovisningsår och utbetalas dels i form av fyra förskott under löpande år dels i form av slutlig utanordning efter årets utgång. Förskotten utgår med en viss del av de belopp, som utbetalats i statsbidrag för det senast förflutna redovisningsåret. Utbetalningssystemet innebär alltså, att storleken av de belopp, som bör anvisas under nu ifrågavarande anslag för ett visst budgetår, beror på förhållandena vid skolorna icke under samma budgetår utan under året dessförinnan.

I besparingssyfte har för innevarande liksom för tidigare budgetår meddelats bestämmelser om höjning av elevantalet i vissa klassavdelningar

samt om inskränkning av rätten till uppdelning av klassavdelning vid nybörjarundervisning i modersmålet och av rätten att anordna första årskurs av praktisk linje vid kommunal realskola. Dessa bestämmelser ansluter sig till de för de allmänna läroverken meddelade.

Skolöverstyrelsen föreslår, att förevarande tre förslagsanslag för nästa budgetår uppföres med 14 100 000, 5 700 000, respektive 8 500 000 kronor, vilket innebär en höjning av anslaget till de kommunala flickskolorna med 100 000 kronor och en sänkning av de båda övriga anslagen med 450 000, respektive 400 000 kronor. Överstyrelsen har beräknat medelsbehovet i detalj för varje skola på grundval av den planerade organisationen under läsåret 1953/54 och under beaktande av att flyttningsskostnadsersättning nu kan utgå till lärarna. Beträffande de kommunala flickskolorna har överstyrelsen därvid räknat med en ökning av antalet skolor från 48 till 49 och en ökning av antalet klassavdelningar från 684 till 702. Antalet kommunala realskolor har beräknats öka från 57 till 62 och antalet klassavdelningar vid dessa skolor från 252 till 253, medan antalet praktiska kommunala realskolor beräknats förbli oförändrat 21.

Överstyrelsen föreslår, att frivillig undervisning i gymnastik med lek och idrott skall kunna bedrivas vid ifrågavarande kommunala skolor samt därjämte att uppdelning av klassavdelning skall få förekomma vid undervisningen i hemkunskap. Dessa båda förslag har överstyrelsen framlagt även beträffande de allmänna läroverken.

Jag torde i detta sammanhang jämväl få erinra om att en inom ecklesiastikdepartementet tillkallad utredningsman, f. d. undervisningsrådet David Andersson, i ett den 31 augusti 1953 avgivet stencilerat betänkande framlagt förslag rörande huvudmansavgifterna vid de högre kommunala skolorna m. m. Förslaget går bland annat ut på att föreliggande skyldighet för skolornas huvudmän att erlägga huvudmansavgifter för befattningshavernas pensionering i sin nuvarande form skall avskaffas och att det procenttal, efter vilket statsbidrag till skolorna utgår, i samband därmed skall sänkas. Om en ändring i den angivna riktningen genomföres från och med den 1 juli 1954, kommer denna emellertid på grund av statsbidragssystemets konstruktion icke att påverka medelsbehovet under förevarande tre anslag förrän från och med budgetåret 1955/56.

Departementschefen. Överstyrelsens förslag om frivillig undervisning i gymnastik med lek och idrott, vilket framförts även i anslagsäskanden för tidigare budgetår, kan jag icke biträda. Ej heller kan jag tillstyrka införande av den av överstyrelsen föreslagna rätten till uppdelning av klassavdelning vid undervisning i hemkunskap.

Efter en detaljberäkning av medelsbehovet under förevarande tre anslag har överstyrelsen kommit fram till att anslaget till de kommunala flickskolorna behöver höjas med 100 000 kronor och att de båda övriga anslagen

kan sänkas med 450 000, respektive 400 000 kronor. Jag har icke funnit anledning till någon erinran mot överstyrelsens beräkning av medelsbehovet. Den i det föregående berörda frågan om huvudmansavgifterna och statsbidragsprocenten vid de kommunala skolorna är ännu icke färdigberedd. Som jag redan anført påverkas icke medelsbehovet för nästa budgetår under förevarande anslag, om utredningsmannens förslag genomföres. Jag förordar därför, att anslagen nu äskas med av överstyrelsen föreslagna belopp.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för budgetåret 1954/55 anvisa

a) till *Kommunala läroverk: Bidrag till kommunala flickskolor* ett förslagsanslag av 14 100 000 kronor;

b) till *Kommunala läroverk: Bidrag till kommunala realskolor* ett förslagsanslag av 5 700 000 kronor;

c) till *Kommunala läroverk: Bidrag till praktiska kommunala realskolor* ett förslagsanslag av 8 500 000 kronor.

[184] **14. Kommunala läroverk: Bidrag till hälsovården vid vissa högre kommunala skolor.**

	Anslag	Nettoutgift
1952/53	81 000	70 587
1953/54 (statsliggaren s. 618)	115 000	
1954/55 (förslag)	112 000	

Statsbidrag till avlönande av skolläkare vid kommunala flickskolor, kommunala realskolor och praktiska kommunala realskolor utgår enligt kungörelsen 1944: 584 med belopp motsvarande hälften av kostnaderna för ifrågavarande personal tillkommande minimiavlönning. Denna minimiavlönning är fastställd efter samma grunder, som gäller för motsvarande ersättning vid de allmänna läroverken. Statsbidrag till avlönande av skolsköterskor vid nämnda skolor utgår enligt samma kungörelse (i dess lydelse enligt kungörelsen 1952: 149) med hälften av huvudmannens verkliga kostnader, dock med viss maximering beträffande såväl arvodesbeloppen som den bidragsberättigande tjänstgöringens omfattning. Bidrag utgår med olika belopp i de olika ortsgrupperna och är, beträffande de deltidsanställda sköterskor, som ej har full tjänstgöring under hel vecka, även graderat så, att det genomsnittliga belopp, som vid varje tjänstgöringstillfälle utgår per timme, är störst, om tjänstgöringstillfället omfattar endast en timme, och sedan intill en viss gräns sjunker i den mån, som antalet tjänstgöringstimmar ökar.

Skolöverstyrelsen räknar för nästa budgetår med oförändrade bidragsgrunder beträffande skolläkarna. För sköterskorna föreslår överstyrelsen,

att de arvodesbelopp, som enligt kungörelsen är normerande för statsbidraget till deltidsanställd sköterska, ersättes med belopp, som varken är graderade med hänsyn till dyrortsgrupperingen eller till tjänstgöringstillfallets omfattning. Dessa belopp föreslås till 185 kronor per vecka vid full tjänstgöring under hel vecka samt till 5 kronor femtio öre per timme vid tjänstgöring av mindre omfattning.

Medelsbehovet för nästa budgetår beräknar överstyrelsen beträffande skolläkarna till 80 000 kronor och beträffande sköterskorna till 37 000 kronor eller sammanlagt 117 000 kronor. Vid oförändrade bidragsgrunder kan det för skolsköterskorna beräknade beloppet minskas till 32 000 kronor. Överstyrelsen upprepar vidare ett tidigare framfört förslag, att på varje heltidsanställd sköterska skall ankomma övervakningen av 1 200—1 700 elever och icke som hittills 1 500—2 500.

Departementschefen. Även i sina anslagsäskanden för innevarande budgetår föreslog skolöverstyrelsen viss ändring i fråga om grunderna för statsbidrag till avlönande av deltidsanställda skolsköterskor. Liksom förra året kan jag icke heller i år tillstyrka någon ändring i de nuvarande bestämmelserna i ämnet, och jag avstyrker alltså skolöverstyrelsens förslag på denna punkt. Jag är ej heller beredd att föreslå någon sänkning av antalet av de barn, vilkas tillsyn skall ankomma på heltidsanställd skolsköterska. Jag räknar därför för nästa budgetår med oförändrade bidragsgrunder beträffande sköterskorna. Även beträffande skolläkarna räknar jag, liksom skolöverstyrelsen, med oförändrade bidragsgrunder.

Medelsbehovet för nästa budgetår beräknar jag till 112 000 kronor. Anslaget kan alltså sänkas med 3 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kommunala läroverk: Bidrag till hälsovården vid vissa högre kommunala skolor* för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 112 000 kronor.

[185] **15. Privatläroverk: Bidrag till vissa privatläroverk.**

	Anslag	Nettoutgift
1952/53	4 785 000	5 749 108
1953/54 (statsliggaren s. 618)	5 740 000	
1954/55 (förslag)	7 580 000	

Ur detta förslagsanslag utgår statsbidrag till vissa av Kungl. Maj:t i beslut den 29 juni 1951 och den 5 juni 1953 angivna privatläroverk. Deras antal är 21 och beträffande dem gäller stadgan för de statsunderstödda privatläroverken. Statsbidrag utgår med 60 procent av kostnaderna för lärar-

personalens avlöning enligt vederbörliga avlöningsbestämmelser och av de fortlöpande huvudmansavgifterna för lärarnas pensionering, med möjlighet för skola att, om särskilda skäl föreligger, efter framställning till Kungl. Maj:t erhålla ytterligare statsbidrag. Dock må bidragen till samtliga nu avsedda privatläroverk icke sammanlagt överstiga 75 procent av skolornas sammanlagda lärarlönekostnader och fortlöpande huvudmansavgifter, i förekommande fall minskade med vissa sjukpenningsbelopp. Utöver statsbidrag enligt nu angivna bestämmelser utgår ur anslaget ett belopp av 30 000 kronor till beredande av friplatser åt stipendiater vid Sigtunastiftelsens humanistiska läroverk samt ett förslagsvis betecknat belopp av 200 kronor som bidrag till de statsunderstödda enskilda läroanstalternas vikariatskassa.

Skolöverstyrelsens anslagsäskanden.

Skolöverstyrelsen uppskattar i sina anslagsäskanden för nästa budgetår det totala medelsbehovet till 7 870 000 kronor. Därvid förordar överstyrelsen bland annat, att, med hänsyn till ifrågavarande privatläroverks ansträngda ekonomi, det nuvarande statsbidragssystemet ändras i så måtto, att maximiprocenten för det sammanlagda statsbidraget höjes från 75 till 78 procent med tillämpning redan från och med budgetåret 1953/54. Vidare föreslår överstyrelsen, att Solbacka läroverk, som hittills icke åtnjutit statsbidrag, och Franska skolan, som nu har statsbidrag ur ett annat riksstatsanslag, skall inordnas under förevarande anslag från och med nästkommande budgetår.

Till stöd för sitt förslag angående Franska skolan anför överstyrelsen i huvudsak följande.

Överstyrelsen vill framhålla, att Franska skolan nu anpassat sin organisation efter svenska skolförhållanden. Vid skolan har lärarna hittills endast erhållit timläraranställning, men timarvodena är numera de, som anges i timlärarkungörelsen. Trots de jämförelsevis låga kostnaderna för lärarlöner, har skolan ett svårt ekonomiskt läge. Det är icke rimligt, att en skola, som gjort så stora insatser särskilt i fråga om undervisningen i främmande språk, icke skall ha möjlighet att bereda sina lärare en tryggare anställning. Överstyrelsen anser det vara av vikt, att skolan, utan att berövas sin särprägel, nu inordnas under stadgan för de statsunderstödda privatläroverken och därmed erhåller statsbidrag ur förevarande anslag.

Framställning om förbättrat statsunderstöd till privatläroverken har jämväl gjorts av *de enskilda läroverkens förbund*.

Statskontoret avstyrker den föreslagna höjningen av maximiprocenten för det sammanlagda statsbidraget till privatläroverken. Vad angår frågan om statsbidrag till Solbacka läroverk erinrar statskontoret om att ämbetsverket tidigare ställt sig avvisande till en ökning av kretsen av de anstalter, som i särskild ordning understödjes av statsverket. Förevarande fram-

ställning har icke övertygat statskontoret om angelägenheten av att medgiva läroverket statsbidrag. Skulle Kungl. Maj:t det oaktat finna omständigheterna motivera ett visst understöd av statsmedel till angivna skola, synes bidraget enligt statskontorets mening icke böra beräknas efter förmanligare grunder än de, som gäller för vissa andra internatläroverk.

Beträffande Franska skolan erinrar statskontoret om att motsvarande framställning förra året lämnades utan bifall samt uttalar, att några nya skäl enligt statskontorets mening icke anförts för bidrag till skolan ur förevarande anslag.

Extra bidrag till vissa privatläroverk.

I anledning av de uppgifter om privatläroverkens svåra ekonomiska läge, som lämnats i skolöverstyrelsens anslagsäskanden och i de enskilda läroverkens förbunds nyss nämnda framställning, uppdrog Kungl. Maj:t genom beslut den 9 oktober 1953 åt *f. d. undervisningsrådet D. E. Andersson* att verkställa utredning angående de ekonomiska förhållandena för de privatläroverk, å vilka stadgan för de statsunderstödda privatläroverken äger tillämpning, och framlägga det förslag till ändrade statsbidragsgrunder och statsbidragsbestämmelser, som kunde föranledas av utredningens resultat eller eljest.

Med skrivelse den 8 december 1953 har utredningsmannen som ett första resultat av sin utredning överlämnat en promemoria med utredning om de statsunderstödda privatläroverkens ekonomiska förhållanden och med förslag om anslag till extra bidrag åt vissa av nämnda läroverk. Av promemorian inhämtas i huvudsak följande.

Någon större erfarenhet rörande verkningarna av det nuvarande statsbidragssystemet — som tillämpats fr. o. m. den 1 juli 1951, alltså endast under två hela redovisningsår (1951/52 och 1952/53) — har hittills icke kunnat vinnas. Huvudorsaken härtill är, att av flera olika skäl slutlig reglering av statsbidragen ännu ej kunnat ske för något av åren. Utredningsmannen anser sig därför icke för närvarande kunna framlägga slutgiltiga förslag till ändrade statsbidragsgrunder och statsbidragsbestämmelser. Emellertid har han vid sin genomgång och granskning av utredningsmaterialet kunnat konstatera, att verksamheten för flera skolor medfört större eller mindre förluster under de senaste åren, särskilt under förutnämnda båda redovisningsår. För en del skolor med förut svag ekonomi utgör dessa förluster ett hot mot skolornas existens, i det att de i avsaknad av medel till täckande av förlusterna anser sig böra ifrågasätta möjligheterna att fortsätta sin verksamhet. Detta torde framför allt gälla de skolor, som äges av aktiebolag. Vissa av dessa har kommit i en sådan ekonomisk situation, att mera än 2/3 av aktiekapitalet gått förlorat. De är på grund därav enligt aktiebolagslagen skyldiga att besluta om bolagets försättande i likvidation. Styrelsen för en av dessa skolor har enligt insänt protokollsutdrag fattat preliminärt beslut därom. Även för många av de andra skolorna är det ekonomiska läget mycket allvarligt, särskilt

därför att förlust med säkerhet uppkommer även på innevarande års verksamhet och kan beräknas uppkomma också under kommande år, därest ingen ökad insats från det allmänna kan åstadkommas.

Den försämrade ekonomiska ställningen beror huvudsakligen på de avsevärt ökade löne- och pensionskostnader, som uppkommit dels genom de av statsmakterna beslutade löne- och pensionsregleringarna, vilka för samtliga skolor utom Höglandsskolan trädde i kraft den 1 juli 1951, dels ock genom de allmänna lönelöfningarna för lärare, som genomfördes från och med den 1 juli 1952.

I ett särskilt avsnitt av promemorian har utredningsmannen påvisat, att de nu ifrågavarande privatläroverken inom den nuvarande hårt ansträngda skolorganisationen fyller en mycket betydelsefull uppgift som komplementläroverk. Med hänsyn härtill har utredningsmannen funnit det synnerligen angeläget att, i avvaktan på det slutliga resultatet av den anbefallda utredningen, vissa åtgärder omedelbart vidtages i syfte att möjliggöra de hårt pressade skolornas fortsatta verksamhet.

Utredningsmannen har kommit till den uppfattningen, att vad som i nämnda syfte främst bör åtgöras är att tillföra skolorna ytterligare medel, varigenom de får möjlighet att, åtminstone i viss omfattning, täcka under de båda närmast föregående redovisningsåren uppkomna och under innevarande redovisningsår beräknade förluster å skolverksamheten.

De flesta privatläroverkens främsta inkomstkällor är statsbidrag och lärjungeavgifter (terminsavgifter). Samtliga skolor utom fyra åtnjuter dessutom bidrag från vederbörande skolkommun.

Terminsavgifterna är för de olika skolorna fastställda till skiftande belopp. Med hänsyn härtill kan det finnas anledning att vid en fortsatt utredning upptaga frågan om en justering av bestämmelserna om dessa avgifter till övervägande. Vid flera skolor är emellertid avgifterna redan nu mycket höga och en höjning av desamma till sådana belopp, att detta skulle få någon nämnvärd inverkan på skolornas ekonomi, kan, såvitt gäller flertalet skolor, näppeligen ifrågasättas. I varje fall kan en dylik, vid en senare tidpunkt företagen åtgärd icke bidra till en nödvändig, snabb sanering av skolornas nuvarande ekonomiska förhållanden.

Även de kommunala bidragen företer, procentuellt sett, betydande variationer. Starka skäl synes tala för att även frågan om dessa bidrag bör bli föremål för vissa överväganden. Härvid måste dock beaktas, att det här är fråga om bidrag till privata läroanstalter, och att på grund härav dylika bidrag icke torde kunna åstadkommas genom föreskrifter i form av statsbidragsvillkor. Här torde i stället underhandlingsvägen få anlitas. Det synes utredningsmannen, att starka sakliga skäl talar för en höjning av nu utgående bidrag från flera kommuner. Vad som eventuellt kan vinnas genom den här antydda åtgärden kan visserligen komma att inverka på skolornas ekonomi framdeles men kan ej bidra till täckning av redan uppkomna eller nu beräknade förluster.

Såvitt utredningsmannen kunnat finna återstår alltså endast den utvägen, att statsmakterna beviljar ett tilläggsanslag å ett belopp, som visar sig vara erforderligt för att det mest trängande behovet av ytterligare bidrag till vissa skolor skall kunna tillgodoses.

Utredningsmannen påpekar, att de nuvarande statsbidragen till privatläroverken endast utgöres av bidrag till lärarnas avlönande och pensionering samt att dessa bidrag är av riksdagen maximerade till högst 75 procent av samtliga skolors sammanlagda löne- och pensionskostnader. Det behov av ytterligare bidrag, som nu föreligger, kan alltså icke tillgodoses med tillämpning av gällande statsbidragsbestämmelser. Det erfordras, att Kungl. Maj:t inhämtar riksdagens bemyndigande att — utan hinder av den nu gällande maximiregeln om högst 75 procent av nyssnämnda kostnader — bevilja de skolor, som provas vara i behov därav, ett extra bidrag, som icke bör utgå efter några generella eller procentuella regler utan med det belopp, som Kungl. Maj:t för varje särskild skola prövar erforderligt.

Utredningsmannen har härefter sökt beräkna storleken av de ytterligare bidrag, som skulle erfordras för att täcka de sämst ställda skolornas förluster under de närmast förflutna två redovisningsåren och under innevarande redovisningsår. Härvid utelämnar utredningsmannen de fyra kommunägda skolorna med den motiveringen, att de intager en särställning i förevarande sammanhang, då det är fråga om att vidtaga åtgärder för att trygga vissa skolors existens. De återstående sjutton skolorna har i sina bokslut upptagit förluster om sammanlagt ungefär 444 000 kronor för redovisningsåret 1951/52 och sammanlagt ungefär 561 000 kronor för redovisningsåret 1952/53. Frånräknas de två internatläroverken Lundsbergs skola och Sigtunastiftelsens humanistiska läroverk, vilka redovisat stora förluster å skolverksamheten men de facto täckt dessa genom internatavgifter, återstår uppgivna förluster å 145 000 kronor och 254 000 kronor för respektive redovisningsår. Med hänsyn till att slutlig reglering av statsbidragen ännu ej skett, anser utredningsmannen sig i sina beräkningar kunna ytterligare reducera de angivna beloppen och anser sig kunna uppskatta det erforderliga totalbeloppet för budgetåren 1951/53 till sammanlagt 275 000 kronor, varav omkring 100 000 kronor till täckning av från 1951/52 kvarstående förluster. För innevarande redovisningsår måste enligt utredningsmannen förlusterna beräknas bli minst lika stora som för redovisningsåret 1952/53, d. v. s. minst 175 000 kronor.

För genomförandet av de av utredningsmannen föreslagna provisoriska åtgärderna skulle alltså för budgetåret 1953/54 erfordras ett tilläggsanslag å $(100\,000 + 175\,000 + 175\,000 =) 450\,000$ kronor.

Utredningsmannen framhåller, att det med hänsyn till den prekära ekonomiska situationen för flera av skolorna är av synnerlig vikt, att de extra bidragen kan utbetalas redan under innevarande budgetår. Utredningsmannen skisserar en tidtabell för de erforderliga förberedande åtgärderna, som skulle möjliggöra bidragens utbetalande före den 1 juli 1954, och föreslår att på tilläggsstat för innevarande budgetår äskas ett reservationsanslag å 450 000 kronor, förslagsvis betecknat Privatläroverk: Extra bidrag till vissa privatläroverk.

Utredningsmannen framhåller, att möjligheten att redan under våren 1954 beräkna behovet av extra bidrag även för redovisningsåret 1953/54 förutsätter ett tillfälligt upphävande av en av bestämmelserna i gällande statsbidragskungörelse. Härom anför utredningsmannen:

Enligt 6 § 2 mom. statsbidragskungörelsen skall till Kungl. Maj:t ställd framställning om höjt statsbidrag för ett redovisningsår avlämnas före

den 1 februari under året. Över sådan framställning skall skolöverstyrelsen yttra sig före den 15 mars. Kungl. Maj:ts beslut om förhöjt statsbidrag kan alltså förväntas någon gång under redovisningsårets sista kvartal. Emellertid är detta Kungl. Maj:ts beslut en av förutsättningarna för att skolstyrelserna och myndigheterna skall kunna bedöma frågan om behovet av extra bidrag för innevarande budgetår. För att på enklaste sätt lösa denna komplikation föreslås, att bestämmelsen i 6 § 2 mom. statsbidragskungörelsen upphäves för innevarande redovisningsår och ersättes med en bestämmelse, att statsbidrag till varje ifrågakommande skola skall för 1953/54 utgå med samma procent som för 1952/53. Med en dylik regel blir det möjligt att inom den erforderliga tiden uträkna vad varje skola får i statsbidrag för innevarande redovisningsår och jämväl beräkna behovet av extra bidrag därutöver.

Slutligen uttalar utredningsmannen, att han icke nu framlägger något provisoriskt förslag för nästa budgetår. Han är visserligen medveten om att för framtiden gällande definitiva ändringar av statsbidragsgrunderna och statsbidragsbestämmelserna icke kan genomföras med verkan redan från och med nästa budgetår, men anser dock att man, innan behovet av provisoriska åtgärder bedömes, bör avvakta resultatet av den fortsatta utredningen och verkningarna av de nu föreslagna åtgärderna.

Över utredningsmannens promemoria och förslag har infordrade utlåtanden avgivits av skolöverstyrelsen och statskontoret.

Skolöverstyrelsen tillstyrker förslaget till alla delar. Ämbetsverket understryker vikten av att de ifrågavarande skolorna snabbt få sådan hjälp, att de icke tvingas nedlägga sin verksamhet. Överstyrelsen verifierar också utredningsmannens uppgifter om skolornas ekonomiska läge samt påpekar dessutom, att många av skolorna under senare år ej haft möjlighet att underhålla lokaler och inventarier eller anskaffa undervisningsmateriel i erforderlig utsträckning.

Statskontoret anser icke rimligt, att statsverket ensamt skall stå för kostnaderna för en sanering av privatläroverkens ekonomi. Ämbetsverket — som icke vill motsätta sig att ett reservationsanslag anvisas å tilläggsstat för det av utredningsmannen föreslagna ändamålet — föreslår att som villkor för varje extra statsbidrag skall gälla, att lika stort bidrag lämnas från kommun eller från enskilda donatorer.

V i k a r i a t s k a s s a n s f r a m t i d a s t ä l l n i n g.

Som i det föregående omnämnts utgår ur förevarande anslag jämväl ett förslagsvis betecknat belopp av 200 kronor som bidrag till de statsunderstödda enskilda läroanstalternas vikariatskassa. I skrivelse den 19 maj 1953 har *skolöverstyrelsen* framlagt utredning och förslag rörande denna kassas framtida ställning. Av tillgängliga handlingar inhämtas följande angående kassans organisation m. m.

Reglemente för kassan har av Kungl. Maj:t utfärdats den 21 februari 1914 (SFS 1914: 29). Kassans ändamål är att, såvitt angår till densamma anslutna läroanstalter, lämna bidrag till bestridande av avlöningen för på grund av sjukdom eller havandeskap tjänstlediga lärarinnors vikarier och därvid betrygga rätt för dylika lärarinnor att bibehålla en del av löneförmånerna. Skyldighet att tillhöra kassan åligger numera sådan enskild läroanstalt och kommunal flickskola, som vårterminen 1951 var ansluten till kassan.

Läroanstalts delaktighet i kassan avser *dels* övningslärarinna, som vårterminen 1951 var anställd vid läroanstalten och för vilken läroanstalten då var delaktig i kassan, dock allenast under förutsättning att lärarinnan icke uppnått stadgad pensionsålder och att hon ej vid fortsatt anställning vid läroanstalten från och med höstterminen 1951 enligt eljest gällande bestämmelser har rätt att bibehålla viss del av lönen vid tjänstledighet för sjukdom eller havandeskap, *dels ock* lärarinna med huvudsaklig tjänstgöring i de förberedande klasserna och med minst 15 timmars tjänstgöring i veckan, dock allenast under förutsättning att lärarinnan icke uppnått 60 års ålder.

Lärarinna, för vilken delaktighet i kassan föreligger, äger vid tjänstledighet för sjukdom eller havandeskap behålla viss del av sin lön under den tid, då bidrag till avlöning av vikarie kan erhållas från vikariatskassan. Denna bidragstid är vid sjukledighet i regel maximerad till 180 läsveckor, vare sig tjänstledigheten varar i en följd eller är uppdelad på olika perioder. Vid tjänstledighet på grund av havandeskap utgår bidrag för en tid av högst 90 dagar.

Kassans inkomster är de anslutna läroanstalternas avgifter, statsbidrag samt gåvor och räntemedel. Inkomsterna fördelas på två fonder nämligen A-fonden, från vilken bestrides alla kassans utgifter för de lärarinnor, för vilka kassan åtnjuter statsbidrag, och B-fonden, från vilken bestrides utgifter för de lärarinnor, för vilka statsbidrag icke åtnjutes.

Statsbidrag utgår årligen till A-fonden med 90 öre per veckotimme för övningslärarinna på elementarskolestadiet, under förutsättning att statsbidrag utgår till lärarinnans avlöning. Statsbidrag utgår däremot icke för lärarinna i de förberedande klasserna.

Kassans statsunderstödda avdelning, A-fonden, som sålunda endast omfattar övningslärarinnor, hade vid utgången av år 1952 en behållning av 25 416 kronor. Behållningen av B-fonden, den icke statsunderstödda avdelningen av kassan omfattande lärarinnor i de förberedande klasserna, uppgick vid samma tidpunkt till 26 713 kronor.

I sin utredning konstaterar överstyrelsen, att kassans funktion numera är mycket begränsad och att det statsbidrag, som kan erhållas, är betydelselöst både absolut sett och i förhållande till kassans tillgångar. Därjämte påpekas, att det ringa antal lärarinnor, för vilket statsbidrag nu utgår, kan komma att ytterligare minska genom ökad tjänstgöring. Inskränkningen i kassans verksamhet har sin grund främst i den från och med den 1 juli 1951 genomförda löneregleringen för privatläroverkens lärare.

Överstyrelsen når i utredningen fram till följande slutsatser nämligen att statsbidrag till kassan icke bör utgå för tid efter budgetåret 1953/54, att kassans verksamhet bör upphöra beträffande de övningslärarinnor, för

vilka kassan nu åtnjuter statsbidrag, men att en fortsättning kan vara befogad beträffande lärarinnor i förberedande klasser, att förstnämnda lärarinnor, om de icke längre kommer att omfattas av kassans verksamhet, bör tillförsäkras rätt att vid tjänstledighet för sjukdom eller havandeskap åtnjuta samma arvode, som enligt nuvarande bestämmelser, att statsbidrag till dylika arvoden bör få utgå ur anslagen till Bidrag till kommunala flickskolor och till Bidrag till vissa privatläroverk, att kassans A-fond bör överlämnas till överstyrelsen för att användas för något för privatläroverken gemensamt ändamål exempelvis kursverksamhet eller upplysnings- och instruktionsmöten.

Överstyrelsen har uttalat, att frågan, huruvida kassan bör fortsätta verksamheten eller ej, bör besvaras av kassans delägare och styrelse. Om kassan fortsätter verksamheten utan statsbidrag, bör emellertid enligt överstyrelsens mening av Kungl. Maj:t utfärdade bestämmelser beträffande kassan upphävas. Beträffande B-fondens medel synes överstyrelsen närmast hysa den uppfattningen, att kassans delägare kan besluta om deras disposition, därest kassans verksamhet upphör även i denna del.

I skrivelse den 26 juni 1953 har *kassans styrelse* med stöd av beslut vid kassans ombudsmöte hemställt, att Kungl. Maj:t måtte besluta, att statsbidrag till vikariatskassan icke skall utgå efter budgetåret 1953/54, att av Kungl. Maj:t utfärdade reglerande bestämmelser för kassan skall upphävas, samt att de lärarinnor, för vilka statsbidrag nu utgår till kassan, vid tjänstledighet för sjukdom eller havandeskap skall av statsverket erhålla samma arvode som enligt nuvarande bestämmelser. Styrelsens hemställan innebär, att kassans A-fond bör avvecklas under villkor att de lärarinnor, för vilka statsbidrag nu utgår, tillförsäkras nyss angivna arvode. Beträffande behållningen av denna fond, i runt tal 25 000 kronor, hemställer styrelsen, att denna måtte få överlämnas till ett ålderdomshem för lärarinnor.

Statskontoret delar skolöverstyrelsens uppfattning, att statsbidrag icke bör utgå till vikariatskassan efter utgången av budgetåret 1953/54 samt att de av Kungl. Maj:t utfärdade reglerande bestämmelserna bör upphävas. Däremot hyser statskontoret en avvikande mening beträffande dispositionen av A-fonden och beträffande vilka åtgärder, som bör vidtagas i fråga om det fåtal lärarinnor, för vilka statsbidrag nu utgår till kassan. Härom anför statskontoret följande.

Det torde icke vara möjligt, såsom skolöverstyrelsen även framhåller, att avgöra, hur stor del av A-fondens behållning vid visst tillfälle, som är att hänföra till statsbidrag eller beroende på andra inkomster. De av överstyrelsen lämnade uppgifterna torde emellertid vara väl ägnade att ligga till grund för den delning av A-fonden, som enligt statskontorets mening bör komma till stånd. Med utgångspunkt från nämnda uppgifter synes den på staten belöpande andelen kunna anses uppgå till 10 000 kronor. Detta belopp bör indragas till statsverket och tillföras inkomsttiteln Diverse inkomster: övriga diverse inkomster. Återstoden, 15 000 å 16 000 kronor,

bör (liksom den icke statsunderstödda B-fonden) få användas på det sätt, som delägarna i vikariatskassan finner mest ändamålsenligt. Ämbetsverket förutsätter emellertid härvid, att de vikariatsbidrag, vilka med gällande bestämmelser utgår från A-fonden, framdeles bestrides med anlitande av nämnda medel. I detta sammanhang må framhållas, att, enligt vad som under hand inhämtats, statsbidraget till vikariatskassan för vårterminen 1953 beräknas komma att utgå för fyra lärarinnor (födda 1895, 1901, 1905 och 1921), vilka hade en sammnalagd undervisning av 44 veckotimmar. Av det nu sagda följer, att statskontoret icke kan tillstyrka, att särbestämmelser utfärdas rörande nu ifrågakarande övningslärarinnors rätt till arvode vid sjukdom eller havandeskap.

I förnyat yttrande den 10 november 1953 har *kassans styrelse* accepterat statskontorets förslag, att 10 000 kronor av A-fondens medel skall indragas till statsverket, men därvid förutsatt, att statsverket i enlighet med skolöverstyrelsens förslag skall övertaga huvudansvaret för arvoden åt ifrågakarande övningslärarinnor vid tjänstledighet för havandeskap och sjukdom. I annat fall, framhåller styrelsen, kan A-fonden icke avvecklas. Beträffande dispositionen av den del av A-fonden, som vid en uppdelning skulle tillfalla kassan, vidhåller styrelsen sin hemställan, att denna måtte användas till ålderdomshem för lärarinnor. Styrelsen föreslår nu, att beloppet måtte skänkas till »Ro, förening för svenska lärarinnors ålderdoms- och vilohem» för att bilda en fond, vars avkastning skulle utdelas till sådana f. d. lärarinnor, inackorderade å något av föreningens två hem, som vore i behov av hjälp vid sjukdom eller av bidrag till hyra eller dylikt.

Departementschefen. Skolöverstyrelsens förslag om en ändring av det nuvarande statsbidragssystemet kan jag icke biträda. Jag är emellertid medveten om att privatläroverkens ekonomiska läge i många fall är mycket bekymmersamt. Med hänsyn härtill tillstyrker jag, att provisoriska åtgärder för att hjälpa de ekonomiskt sämst ställda skolorna vidtages i anslutning till det förslag, som framlagts av f. d. undervisningsrådet D. E. Andersson. Jag förordar alltså, att Kungl. Maj:t inhämtar riksdagens bemyndigande att utan hinder av gällande statsbidragsgrunder och statsbidragsbestämmelser ge extra bidrag till de från förevarande anslag understödda privatläroverk, vars verksamhet under redovisningsåren 1951/54 varit förlustbringande och som till följd härav har stora svårigheter att utan extraordinär hjälp fortsätta verksamheten. Det torde emellertid böra förutsättas, att Kungl. Maj:t utnyttjar detta bemyndigande med restriktivitet och efter noggrann prövning av behovet i varje särskilt fall. Det villkor för de extra statsbidragens utdelande, som statskontoret föreslagit, anser jag mig icke kunna förorda. Jag tillstyrker utredningsmannens förslag med följande två undantag. Med hänsyn till den stränga bedömning av behovet, som jag förutsätter, anser jag att det totalbelopp, som ställes till förfogande, bör kunna begränsas till 300 000 kronor. Därest någon eller

några skolor med en dylik maximering icke skulle kunna erhålla fullt tillräckligt bidrag, förutsätter jag att skolan skall kunna anskaffa det ytterligare erforderliga beloppet genom höjning av terminsavgifterna eller genom bidrag från kommun eller enskild donator. Jag föreslår vidare, att de angivna medlen anvisas under det ordinarie bidragsanslaget för nästa budgetår. Utredningsmannen har visserligen framhållit vikten av att dessa ytterligare medel kan ställas till skolornas förfogande snarast möjligt och med hänsyn härtill föreslagit, att de anvisas i form av ett särskilt anslag på tilläggsstat för innevarande budgetår. Av de tidsbestämningar för de olika erforderliga åtgärderna, som utredningsmannen gjort, framgår emellertid att även i dylikt fall medlen icke kan utbetalas förrän under juni månad 1954. Med mitt förslag kan de utbetalas under juli månad 1954. Jag ansluter mig alltså till utredningsmannens tidsbestämningar men föreslår, att de extra bidragen skall bestridas från 1954/55 års ordinarie bidragsanslag, vilket för detta ändamål bör uppräknas med 300 000 kronor. Jag ämnar i annat sammanhang för Kungl. Maj:t anmäla den av utredningsmannen väckta frågan om ett tillfälligt upphävande av viss bestämmelse i gällande statsbidragskungörelse. Denna fråga är nämligen icke av beskaffenhet att böra underställas riksdagen.

Jag tillstyrker, att Franska skolan i Stockholm, i vad avser dess elementaravdelning, från och med nästa budgetår överföres till förevarande anslag. Det särskilda anslaget till denna skola bör därför utgå ur riksstaten. Vad angår Solbacka läroverk har jag däremot icke ansett mig nu böra föreslå något statsbidrag.

Jag har i det föregående redogjort för en av skolöverstyrelsen verkställd utredning angående de statsunderstödda enskilda läroanstalternas vikariatskassa. Vissa av de frågor, som berörts i denna utredning, är sådana, att de bör underställas riksdagen. Förutom frågan om fortsatt statsbidrag till kassan gäller detta dels frågan om och i vilken form statsverket — därest den s. k. A-fondens verksamhet upphör — i enlighet med skolöverstyrelsens förslag bör medverka till att de av A-fondens avveckling berörda lärarinnorna tillförsäkras oförändrade förmåner vid tjänstledighet för sjukdom eller havandeskap, dels ock frågan om den framtida dispositionen av A-fondens medel.

Vad först angår frågan om fortsatt statsbidrag till vikariatskassan, hyser även jag den uppfattningen, att dylikt bidrag icke bör utgå efter utgången av budgetåret 1953/54. Som överstyrelsen framhållit är antalet ifrågavarande lärarinnor mycket ringa och det statsbidrag, som kan utgå, utan ekonomisk betydelse. Det synes i själva verket icke uppgå till mer än 50 à 100 kronor per termin.

Om statsbidraget upphör och i samband därmed de av Kungl. Maj:t utfärdade reglerande bestämmelserna beträffande kassan upphäves, måste avgörande träffas angående dispositionen av den av kassans två fonder, som

uppkommit främst genom tillskott av statsverket och av kassans delägare, nämligen A-fonden. Skäl kan enligt min mening anföras både för att fonden delas mellan staten och delägarna och för att dess samlade kapitalbehållning tillgodoföres något för de statsunderstödda privatläroverken gemensamt ändamål. För egen del vill jag tillstyrka den uppdelning, som statskontoret föreslagit och som accepterats av kassans styrelse. Riksdagens medgivande till denna uppdelning torde böra inhämtas. Om en dylik uppdelning sker, torde efter uppdelningen någon skyldighet att bestrida sådana vikariatsbidrag, som nu utgår från A-fonden, icke längre böra åvila kassan. Ej heller anser jag mig kunna tillstyrka, att några särbestämmelser utfärdas rörande ifrågavarande lärarinnors rätt till arvode vid sjukdom eller havandeskap eller om statsbidrag till deras avlönande vid tjänstledighet av nämnd anledning.

Medelsbehovet under förevarande anslag beräknar jag för nästa budgetår till 7 580 000 kronor, och anslaget bör därför höjas med 1 840 000 kronor. Jag har härvid, i vad avser den automatiska ökningen av anslaget, utgått från de av överstyrelsen lämnade uppgifterna om de faktiska löne- kostnaderna under innevarande budgetår.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) medgiva, att Kungl. Maj:t må utan hinder av gällande statsbidragsgrunder och statsbidragsbestämmelser tilldela vissa privatläroverk extra statsbidrag i överensstämmelse med vad jag i det föregående förordat, dock med ett sammanlagt högsta belopp av 300 000 kronor;

b) medgiva, att den s. k. A-fonden av de statsunderstödda enskilda läroverkens vikariatskassa må uppdelas mellan statsverket och kassans delägare på sätt jag i det föregående förordat;

c) till *Privatläroverk: Bidrag till vissa privatläroverk* för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 7 580 000 kronor.

[186] **16. Privatläroverk: Bidrag till vissa internatläroverk.** Detta förslagsanslag, som är nytt för innevarande budgetår, är uppfört med 86 000 kronor (statsliggaren s. 622). Ur anslaget utgår statsbidrag till Restenässkolan i Ljungkile kommun, i vad avser fyraårig realskola och en förberedande klass, samt till Viggbyholmsskolan i Täby kommun, i vad avser fyraårigt gymnasium. Bidraget utgår med en krona 50 öre per elev och dag av läsåret.

I sina anslagsäskanden för nästa budgetår föreslår *skolöverstyrelsen* en höjning av statsbidraget till nämnda båda skolor till två kronor per elev och dag av läsåret. Till stöd härför återopas framställningar av vederbö-

rande styrelser, i vilka skolornas ekonomiska läge redovisas. I fråga om sistnämnda skola föreslår överstyrelsen samtidigt, att 10 000 kronor av det statsbidrag, som kan komma att utgå, skall användas till beredande av friplatser åt stipendiater. Vid bifall till överstyrelsens förslag om förhöjning av statsbidraget till de båda skolorna erfordras en höjning av det nuvarande anslagsbeloppet med 22 000 kronor.

Ytterligare föreslår skolöverstyrelsen, att statsbidrag ur förevarande anslag måtte få utgå till Anundsjöbygdens realskola i Bredbyn. Bidrag föreslås i detta fall skola utgå med 75 öre per elev och dag av läsåret, och kostnaderna härför beräknas till 17 000 kronor.

Statskontoret avstyrker skolöverstyrelsens förslag i fråga om Restenäs-skolan och Viggbyholmsskolan. Vad angår Anundsjöbygdens realskola anför statskontoret, att det i och för sig synes statskontoret betänkligt att vidga kretsen av de skolor, som i särskild ordning understöddes av statsverket. Sistnämnda skola företer emellertid, såvitt statskontoret kan bedöma, stora likheter med Restenässkolan. Skulle skolan därför anses förtjänt av att understödjas med statsmedel, har statskontoret icke något att erinra mot, att understöd lämnas i den omfattning skolöverstyrelsen föreslagit.

Departementschefen. Jag anser mig icke böra ifrågasätta någon ändring beträffande detta anslag. För nästa budgetår torde därför bidrag böra utgå till samma båda skolor och enligt samma grunder som innevarande år. Medelsbehovet beräknar jag till samma belopp som det nuvarande anslaget, 86 000 kronor. Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Privatläroverk: Bidrag till vissa internatläroverk* för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 86 000 kronor.

[187] **17. Privatläroverk: Ersättning åt vissa lärarinnor vid statsunderstödda enskilda läroanstalter.** I enlighet med förslag av skolöverstyrelsen bör detta förslagsanslag, som nu är uppfört med 18 500 kronor, på grund av nedgången i antalet ersättningsberättigade lärarinnor sänkas med 7 500 kronor till 11 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen,

att till *Privatläroverk: Ersättning åt vissa lärarinnor vid statsunderstödda enskilda läroanstalter* för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 11 000 kronor.

[188] **18. Statens skolköksseminarium: Avlöningar.** Under rubriken Statens skolköksseminarium och hushållsskola: Avlöningar har för inneva-

rande budgetår anvisats ett förslagsanslag av 245 000 kronor. Anslaget disponeras enligt bestämmelser, som finnes införda på s. 623 f. i statsliggaren.

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget för nästa budgetår erhåller nyss angivna ändrade rubrik samt höjes med 5 000 kronor till 250 000 kronor. Ändringen i anslagsrubriken sammanhänger med att överstyrelsen i ett förslag till ny stadga för seminariet föreslagit motsvarande ändring av läroanstaltens namn. Anslagshöjningen är föranledd av förslag om ökning av medelsanvisningen till

1. arbetskraft å rektorsexpeditionen från nuvarande belopp 2 500 kronor till i runt tal 5 800 kronor,

2. arvoden åt handledare vid övningsundervisning från nuvarande belopp 1 000 kronor till 2 000 kronor och

3. arvoden åt tillfälliga föreläsare från nuvarande belopp 300 kronor till 1 000 kronor.

Ökningen under punkten 1 motiveras bland annat med att seminariet icke nu längre, som fallet var tidigare, då rektor vid statens normalskola tillika var rektor för seminariet, kan utnyttja arbetskraft vid normalskolan för expeditionella göromål. Vidare framhålles, att en av överstyrelsen i förutnämnda stadgeförslag föreslagen utsträckning av den årliga lästiden från 36 till 39 veckor kommer att nödvändiggöra, att åtskilligt arbete av expeditionell art i samband med elevintagningen överföres från lärarinnorna till annan arbetskraft. Vid sin uppskattning av medelsbehovet under denna punkt har överstyrelsen utgått från de regler för tilldelning av medel till arbetskraft å rektorsexpeditionerna, som från och med innevarande budgetår tillämpas för småskoleseminarierna.

Vad angår de under punkterna 2 och 3 angivna höjningarna framhålles, att de belopp, som för närvarande disponeras för ifrågavarande ändamål, är otillräckliga. Särskilt påpekas vikten av att övningsundervisning kan förläggas till andra skolformer än de, som förekommer inom statens normalskola.

Departementschefen. Den av skolöverstyrelsen ifrågasatta förlängningen av den årliga lästiden vid seminariet synes icke i och för sig böra möta några invändningar. Det torde emellertid få ankomma på Kungl. Maj:t att framtiden besluta härom i samband med utfärdandet av ny stadga för seminariet. En förbättring av möjligheterna att erhålla biträdeshjälp på rektorsexpeditionen synes dock under alla omständigheter erforderlig. Skolöverstyrelsen har gjort en jämförelse med förhållandena vid småskoleseminarierna och beräknat medelsbehovet för nämnda ändamål till i runt tal 5 800 kronor, vilket innebär en ökning med 3 300 kronor. Jag anser mig kunna acceptera det av överstyrelsen angivna beloppet och föreslår därför, att anslaget för ändamålet höjes med 3 300 kronor. Jag tillstyrker vidare den äskade höjningen med 1 000 kronor för att möjliggöra en utökning av övningsundervisningen för eleverna vid seminariet. Däremot kan jag icke förorda, att

ökade medel ställes till förfogande till arvoden åt tillfälliga föreläsare. Sammanlagt föreslår jag en anslagshöjning med 4 300 kronor till 249 300 kronor. Anslaget torde böra erhålla förut angivna ändrade rubrik och fördelas på olika poster på sätt framgår av avlöningsstaten i efterföljande hemställan.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) godkänna följande avlöningsstat för statens skolköksseminarium, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1954/55:

A v l ö n i n g s s t a t .

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	89 000
2. Arvoden, bestämda av Kungl. Maj:t	700
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	91 600
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	68 000
Summa kronor	249 300

b) till *Statens skolköksseminarium*: *Avlöningar* för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 249 300 kronor.

[189] **19. Statens skolköksseminarium: Omkostnader.** För innevarande budgetår har under anslagsrubriken Statens skolköksseminarium och hushållsskola: Omkostnader anvisats ett förslagsanslag av 30 000 kronor. Detta anslag disponeras enligt bestämmelser, som finnes införda å s. 624 i statsliggaren.

För nästa budgetår föreslår *skolöverstyrelsen* motsvarande ändring av anslagets rubrik, som föreslagits beträffande skolköksseminariets avlöningsanslag. Därjämte hemställer överstyrelsen om en anslagshöjning med 10 000 kronor till 40 000 kronor. Denna höjning avser delposten till övriga expenser (nu 24 500 kronor) och motiveras med att seminariets utrustning med inventarier är mycket bristfällig, varför en viss nyanskaffning är behöfelig.

Departementschefen. Med hänsyn till föreliggande behov av medel till nyanskaffning av materiel vid skolköksseminariet föreslår jag en höjning av förevarande anslag med 5 000 kronor. Anslagsrubriken torde vidare böra erhålla förut angivna ändrade rubrik. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Statens skolköksseminarium*: *Omkostnader* för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 35 000 kronor.

[190] 20. Bidrag till fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala.

	Anslag	Nettoutgift
1952/53	460 000	477 781
1953/54 (statsliggaren s. 624)	535 000	
1954/55 (förslag)	545 800	

Som framgår av anslagsrubriken utgår ur detta anslag bidrag till fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala. *Skolöverstyrelsen* föreslår i sina anslags-
 äskanden för nästa budgetår, att ur anslaget måtte få utgå bidrag jämväl
 till seminariet för huslig utbildning i Umeå, som nu erhåller bidrag ur ansla-
 get till Understöd till vissa handarbets- och skolköksseminarier. Förevaran-
 de anslag skulle i samband därmed erhålla ändrad rubrik. Vad angår an-
 slagsbeloppet föreslår överstyrelsen en höjning med 13 300 kronor för fack-
 skolan i Uppsala och 115 000 kronor för seminariet för huslig utbildning i
 Umeå.

Den för fackskolan i Uppsala beräknade anslagshöjningen avser dels stats-
 bidrag till arvoden åt handledare av övningsundervisning, dels driftkostna-
 der. I förstnämnda hänseende framhålles, att fackskolans lärarinnor i stor
 utsträckning handhar undervisningen vid olika läroanstalter i Uppsala, vari-
 genom lärarinneeleverna erhåller möjlighet till undervisningsövning inom
 olika skolformer. Främst för att lärarinneeleverna skall få undervisa vid lä-
 roanstalt, där för dem aktuella ämnen är läroämnena, erfordras emellertid ett
 mindre belopp till handledararvoden vid övningsundervisning i skola, där
 undervisningen handhaves av andra än fackskolans lärarinnor. Med tillämp-
 ning av de grunder för bestämmande av handledararvoden, som gäller för
 övriga statsunderstödda, enskilda handarbets- och skolköksseminarier, be-
 räknar överstyrelsen det för ändamålet erforderliga beloppet till 800 kronor.

Till driftkostnader vid fackskolan utgår för innevarande budgetår ett
 statsbidrag av 75 000 kronor. Överstyrelsen framhåller, att fackskolans eko-
 nomi är mycket ansträngd och föreslår efter framställning av fackskolans
 styrelse en höjning av bidraget till driftkostnader med 12 500 kronor.

Statskontoret har förklarat sig icke ha något att erinra mot att statsbi-
 drag får beräknas å kostnaderna för handledararvoden med 800 kronor.
 Däremot har statskontoret ansett sig icke kunna tillstyrka den föreslagna
 höjningen av statsbidraget till driftkostnader.

Departementschefen. Till frågan om statsbidrag för nästa budgetår till
 seminariet för huslig utbildning i Umeå torde jag få återkomma under när-
 mast följande punkt. Under förevarande anslag beräknar jag därför för
 nästa budgetår endast bidrag till fackskolan i Uppsala.

Vad angår medelsanvisningen under förevarande anslag för nästa budget-
 år synes kostnaderna för arvoden åt handledare av övningsundervisningen

vid fackskolan liksom vid övriga statsunderstödda, enskilda handarbets- och skolköksseminarier böra få inräknas i statsbidragsunderlaget. Jag har därför icke någon erinran mot den föreslagna anslagshöjningen med 800 kronor.

Till driftkostnader vid fackskolan utgick statsbidrag för budgetåret 1952/53 med 50 000 kronor. För innevarande budgetår har detta belopp höjts till 75 000 kronor. Av de i ärendet tillgängliga handlingarna synes framgå, att skolans ekonomiska läge är mycket bekymmersamt. Med hänsyn härtill anser jag mig böra tillstyrka, att driftkostnadsbidraget höjes med 10 000 kronor.

Utöver vad jag nu anfört ifrågasätter jag icke någon ändring beträffande förevarande anslag, som sålunda torde böra höjas med 10 800 kronor till 545 800 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala* för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 545 800 kronor.

[191] **21. Bidrag till seminariet för huslig utbildning i Umeå.** Till detta seminarium utgår för innevarande budgetår statsbidrag ur anslaget till Understöd till vissa handarbets- och skolköksseminarier. Som jag anfört under närmast föregående punkt föreslår *skolöverstyrelsen* efter framställning av *seminariets styrelse*, att bidrag till seminariet från och med nästa budgetår i stället skall utgå ur samma anslag och enligt samma grunder som bidraget till fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala. Överstyrelsen förutsätter, att i samband härmed en lönereglering skall genomföras för lärarpersonalen vid Umeåseminariet.

I anledning av vad överstyrelsen sålunda föreslagit, torde jag få erinra om att för fackskolan å ena sidan och vissa andra enskilda handarbets- och skolköksseminarier, däribland seminariet i Umeå, å den andra sedan ett par år gäller nya, sinsemellan olika statsbidragssystem. Dessa system tillkom, sedan Kungl. Maj:t i propositionerna 1951:112 och 147 för riksdagen framlagt förslag om löne- och pensionsreglering för lärare vid vissa statsunderstödda privata läroanstalter m. m., respektive om statsbidrag till privatläroverk m. m. I förstnämnda proposition erinrade föredragande departementschefen om den då nyligen framlagda utredningen rörande organisationen av lärarinneutbildningen på det husliga området samt framhöll, att det i denna utredning förutsatts, att fackskolan i Uppsala skulle bestå som enskild läroanstalt, men att övriga ifrågavarande enskilda handarbets- och skolköksseminarier skulle förstatligas eller upphöra med sin verksamhet. Bland annat med hänsyn härtill fann föredragande departementschefen det motiverat, att en lönereglering genomfördes för facksko-

lans lärare, men att lärarpersonalen vid de övriga seminarierna endast erhöll en viss löneförbättring i avvaktan på de åtgärder, som kunde vidtagas i anledning av nämnda utredning.

De statsbidragsbestämmelser, som utfärdades med stöd av riksdagens beslut i anledning av nämnda propositioner, återspeglar den skillnad, som sålunda gjordes mellan fackskolan och de övriga läroanstalterna. Vid fackskolan utgår statsbidrag med 90 procent av skolans kostnader för lärarpersonalens avlöning enligt vederbörliga avlöningsbestämmelser samt för fortlöpande huvudmansavgifter för lärarnas pensionering. Därjämte erhåller skolan sedan budgetåret 1952/53 ett särskilt bidrag till driftkostnader. Vid de övriga seminarierna åter utgår statsbidrag med 60 procent av kostnaderna för lärarpersonalens avlöning, varvid dock enligt huvudregeln icke medräknas lön, som överstiger viss föreskriven minimilön. Därjämte utgår statsbidrag med samma procent av kostnaderna för fortlöpande pensionsavgifter. Då särskilda skäl föreligger, må statsbidrag till denna grupp av läroanstalter efter beslut av Kungl. Maj:t kunna utgå med högre belopp än nu sagts, dock med högst 75 procent av samtliga ifrågakommande läroanstalters sammanlagda, statsbidragsberättigande kostnader.

Till stöd för sitt förslag om en förbättring av statsbidraget till seminariet för huslig utbildning i Umeå samt om lönereglering för lärarpersonalen vid denna läroanstalt anför skolöverstyrelsen bland annat följande.

Verksamheten vid seminariet i Umeå har under de senaste åren fått allt fastare former. Från och med läsåret 1953/54 har styrelsen för seminariet tillerkänts statsbidrag ej endast till skolköks- utan även till slöjdlärrarinneutbildning. En nybyggnad för seminariet har påbörjats. Seminariets huvudman Västerbottens läns landsting har iklätt sig stora kostnader för att få till stånd en förstklassig lärrarinneutbildning. Det torde ej råda någon tvekan om att — hur än lärrarinneutbildningen på det husliga området slutligen kan komma att utformas — seminariet i Umeå kommer att i obegränsad omfattning fortsätta sin verksamhet. Överstyrelsen vill därför tillstyrka bifall till den gjorda framställningen, att i stort sett samma bestämmelser skall gälla för seminariet för huslig utbildning i Umeå som för fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala.

Kostnaderna för budgetåret 1954/55 för statsbidrag till lärarlöner och pensionsavgifter vid seminariet i Umeå enligt det för fackskolan i Uppsala gällande systemet beräknar skolöverstyrelsen i sina anslagsäskanden till 90 000 kronor. Överstyrelsen räknar därvid med placering av rektorstjänsten i lönegrad Ca 31, av en tjänst som föreståndarinna för handarbetslärrarinneutbildningen i Ca 26 samt av en facklärtjänst i hushållsgöromål i Ca 23. För timlärare har samma timarvoden som vid fackskolan beräknats (i gymnastik dock samma timarvode som vid statens skolköksseminarium). I nyssnämnda belopp av 90 000 kronor har vidare inräknats bidrag till ersättning åt handledare vid övningsundervisning samt ett belopp av 800 kronor till ersättningar för särskilda föreläsningar.

Överstyrelsen erinrar vidare om att fackskolan i Uppsala erhåller statsbidrag jämväl till driftkostnader, och uttalar, att det enligt överstyrelsens mening är rimligt, att även seminariet i Umeå tillerkännes dylikt bidrag. Nettoutgiften för driften av detta seminarium blir jämförelsevis hög på grund av att elevavgifter icke förekommer. Den beräknas till cirka 54 500 kronor per år, och överstyrelsen föreslår, att av detta belopp 25 000 kronor måtte få utgå som statsbidrag.

Med hänsyn till de konsekvenser en ökad bidragssgivning till Umeåseminariet skulle få, kan *statskontoret* icke tillstyrka förslaget om ändrade statsbidragsvillkor för detta seminarium. Därest Kungl. Maj:t det oaktat skulle finna, att för seminariet bör tillämpas samma statsbidragsbestämmelser som för fackskolan i Uppsala, är ytterligare utredning angående statsbidragsunderlaget enligt statskontorets mening erforderlig. Överstyrelsens förslag att statsbidrag skall utgå jämväl till ersättningar till tillfälliga föreläsare avstyrkes av statskontoret.

Efter remiss i anledning av statskontorets yttrande har *skolöverstyrelsen* inkommit med ytterligare utredning i ärendet. Överstyrelsen upprepar sina förslag om löneställningen för rektor och lärare men beräknar det till bidrag till lärarlöner och pensionsavgifter erforderliga beloppet till 86 300 kronor i stället för tidigare 90 000 kronor. Minskningen beror på att slöjd-lärrarinneutbildningen beräknas börja först höstterminen 1954 i stället för vårterminen samma år, vilket medför en viss ändring i undervisningens fördelning, som i sin tur påverkar kostnadsberäkningen. Till driftkostnader beräknar överstyrelsen samma belopp som tidigare, 25 000 kronor. Hela det äskade statsbidraget uppgår sålunda till 111 300 kronor.

Departementschefen. Som av den lämnade redogörelsen framgått var det ovissheten om Umeåseminariets framtida ställning, som gjorde, att detta seminarium icke erhöi en definitiv lönereglering samtidigt med fackskolan i Uppsala. Skolöverstyrelsen har nu givit uttryck åt den uppfattningen, att seminariet kommer att ha en permanent uppgift i en framtida organisation för lärrarinneutbildningen på det husliga området, hur denna organisation i övrigt än kan komma att se ut. Jag delar denna uppfattning.

Huvudman för seminariet för huslig utbildning i Umeå är Västerbottens läns landsting, vilket gjort stora ekonomiska insatser för seminariet. Till sin karaktär är seminariet emellertid en riksskola. Enligt i ärendet lämnade uppgifter har sålunda antalet elever från andra län än Västerbottens under den senaste femårsperioden utgjort i medeltal omkring 66 procent av det totala elevantalet.

Med hänsyn till det nu anförda synes det mig väl motiverat, att staten ökar sitt bidrag till seminariet och att detta sker i den formen, att de statsbidragsgrunder, som nu gäller för fackskolan i Uppsala, göres tillämpliga även på seminariet i Umeå. Frågan om löneställningen för personalen

vid seminariet torde emellertid framdeles få anmälas av chefen för civildepartementet, och jag går därför här icke in på densamma.

Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela erforderliga villkor och bestämmelser angående statsbidrag till seminariet.

Medelsbehovet till statsbidrag till Umeåseminariet beräknar överstyrelsen vid tillämpning av hittillsvarande statsbidragsgrunder till 56 000 kronor. Medelsbehovet enligt de föreslagna nya grunderna beräknas till 86 300 kronor, däri inräknat dels bidrag till arvoden åt handledare vid övningsundervisningen dels ock bidrag till särskilda föreläsningar. I avvaktan på att ställning tages till frågan om lönesättningen för lärarna måste beräkningen av medelsbehovet bli approximativ. Jag anser mig böra räkna med ett belopp av 85 000 kronor. Därvid har jag förutsatt, att i bidragsunderlaget skall få inräknas arvoden till handledare men ej ersättningar för särskilda föreläsningar.

Med hänsyn till de betydande kostnader för seminariets drift, som även efter en förbättring av statsbidraget kommer att åvila huvudmannen, tillstyrker jag, att 25 000 kronor anvisas som driftkostnadsbidrag. Sammanlagt förordar jag sålunda en medelsanvisning till seminariet för huslig utbildning i Umeå av 110 000 kronor. Detta belopp torde böra anvisas under ett nytt förslagsanslag med rubriken Bidrag till seminariet för huslig utbildning i Umeå.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till seminariet för huslig utbildning i Umeå* för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 110 000 kronor.

[192] **22. Understöd till vissa handarbets- och skolköksseminarier.**

	Anslag	Nettoutgift
1952/53	165 000	163 902
1953/54 (statsliggaren s. 625)	200 000	
1954/55 (förslag)	137 000	

Enligt gällande bestämmelser må statsbidrag ur detta förslagsanslag utgå till bestridande av lärarlöner och pensionsavgifter för lärare vid vissa handarbets- och skolköksseminarier, dock endast i vad avser vissa av Kungl. Maj:t angivna kurser. De seminarier, som för närvarande åtnjuter bidrag ur anslaget är Nordenfeltska skolan i Göteborg, Andrea Eneroths högre handarbetsseminarium i Stockholm, Göteborgs skolköksseminarium och seminariet för huslig utbildning i Umeå. Som av det föregående framgått har *skolöverstyrelsen* för nästa budgetår föreslagit, att statsbidrag till seminariet för huslig utbildning i Umeå skall utgå ur annat anslag. Överstyrelsen räknar därför beträffande detta seminarium med att ur förevarande anslag skall

utgå endast den del av det på redovisningsåret 1953/54 belöpande statsbidraget, som skall utbetalas först under budgetåret 1954/55. Denna del beräknas till 5 000 kronor. Beträffande övriga tre seminarier ifrågasätter överstyrelsen ingen annan ändring, än att ett särskilt bidrag av 5 000 kronor föreslås till inköp av inventarier vid Andrea Eneroths högre handarbetsseminarium. Detta motiveras med att seminariet icke har tillräckliga medel till att täcka kostnaderna för erforderlig nyanskaffning av inventarier för undervisningsändamål.

Medelsbehovet för nästa budgetår beräknar överstyrelsen till 142 000 kronor, varav 5 000 kronor till nyssnämnda, resterande statsbidrag till seminariet i Umeå och 5 000 kronor till inventarier vid Andrea Eneroths seminarium.

Departementschefen. Jag kan icke tillstyrka skolöverstyrelsens förslag om anvisande av 5 000 kronor till inköp av inventarier vid Andrea Eneroths handarbetsseminarium i Stockholm. Skolöverstyrelsens beräkning av medelsbehovet i övrigt har däremot icke givit mig anledning till erinran, och jag tillstyrker därför, att förevarande anslag uppföres med 137 000 kronor, innebärande en sänkning med 63 000 kronor. I likhet med överstyrelsen har jag sålunda räknat med att ur anslaget skall utgå den del av statsbidraget till seminariet för huslig utbildning i Umeå för budgetåret 1953/54, som skall utbetalas först under påföljande år.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Understöd till vissa handarbets- och skolköksseminarier* för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 137 000 kronor.

[193] **23. Utbildningskurser i kvinnlig slöjd för lärare.** Under denna rubrik har för innevarande budgetår anvisats ett reservationsanslag av 67 000 kronor, avsett till anordnande genom skolöverstyrelsens försorg av dels en ettårig kurs i kvinnlig slöjd för lärarinnor, dels ock en kurs i sömnad omfattande omkring sex veckor och avsedd att meddela viss kompetens för deltagande i den ettåriga kursen.

I anslagsäskanden för nästa budgetår hemställer *skolöverstyrelsen* om anvisande av ett förslagsanslag av 115 000 kronor för inrättande av ett provisoriskt statligt seminarium för utbildning av lärarinnor i kvinnlig slöjd. Till stöd för detta förslag anför överstyrelsen bland annat följande.

Utbildningen av facklärare i kvinnlig slöjd sker vid enskilda anstalter, som åtnjuter statsunderstöd. Någon statlig utbildningsanstalt finnes ej.

Vid de nuvarande seminarierna har under ett antal år utexaminerats högst 56 handarbetslärarinnor årligen. Från och med vårterminen 1955, då seminariet för huslig utbildning i Umeå beräknas ha sin första examination, blir

det sammanlagda antalet högst 70. Utexaminationen är icke på långt när tillräcklig för att tillgodose behovet av kompetenta lärare och kommer ej heller att bli det efter tillkomsten av handarbetslinjen vid Umeåseminariet. För närvarande uppehålls tjänster i stor utsträckning av icke behöriga lärare. Till och med i försöksdistrikt är detta förhållandet. Bristen måste med nuvarande begränsade examinationsmöjligheter komma att kvarstå under avsevärd tid, allt efter som undervisningsavdelningarna ökar till följd av de höga födelsesiffrorna under 1940-talet. Enligt i överstyrelsen tillgänglig statistik kan under de närmaste åren nyrekryteringsbehovet vid folk- och fortsättningsskolorna samt de högre skolorna av vederbörligen utbildade handarbetslärarinnor med heltidstjänstgöring (30 veckotimmar) uppskattas till 150 å 175 årligen. Med all sannolikhet kommer behovet icke att minska under 1950-talet. Eftersom åtskilliga lärare i kvinnlig slöjd fortfarande måste anställas med partiell tjänstgöring och bristen på kompetenta lärare redan nu är stor, är behovet av vidgad utbildning odiskutabelt.

De nu existerande seminarierna kan ej öka sin utbildningskapacitet. Överstyrelsen framlägger därför förslag om ett nytt seminarium. I avvaktan på resultatet av utredningsarbetet angående omorganisation av den husliga utbildningen bör detta ges provisorisk karaktär och helt bekostas av statsmedel.

Det nya seminariet föreslås bli tvåårigt med ett elevantal av 24 å 28 elever per årskurs. Elevrekryteringen anses säkerställd, och vad angår seminariets förläggning har preliminära underhandlingar förts med de kommunala myndigheterna i Lund om en förläggning till denna stad. Vid seminariet föreslås inrättade en rektorstjänst i lönegraden Ce 27 och en lärarinetjänst i Ce 25.

Framställningar till stöd för överstyrelsens förslag om ett provisoriskt seminarium har ingivits av *Husmödrarnas samarbetskommitté* samt gemenamt av *Svenska Jacklärares förbundet* och *Sveriges slöjdläraryrkesförening*.

Statskontoret, som icke ansett tillräckliga skäl föreligga för inrättande av ett provisoriskt statligt seminarium, anför följande.

Från och med budgetåret 1953/54 har möjligheterna att utbilda handarbetslärarinnor ökat genom att seminariet i Umeå erhåller statsbidrag även till sådan utbildning. Enligt vad statskontoret inhämtat avses vidare en överarbetning skola äga rum av det av byråchefen Ingrid Osvald-Jacobsson framlagda förslaget till utbildning av lärarinnor inom det husliga området (SOU 1950: 46). I avvaktan härpå och med hänsyn till vad som anförts angående de ökade utbildningsmöjligheterna vid seminariet i Umeå, anser statskontoret tillräckliga skäl icke föreligga att för närvarande inrätta ett provisoriskt statligt seminarium för utbildning av lärarinnor i kvinnlig slöjd. Skulle emellertid Kungl. Maj:t det oaktat anse åtgärder nu böra vidtagas med syfte att öka utbildningsmöjligheterna, synes detta böra ske i den formen, att — i likhet med vad som är fallet innevarande budgetår — en ettårig kurs anordnas för utbildning av sådana lärarinnor. Ordnas provisorisk utbildning av något slag, bör givetvis pensionsberättigande lärartjänster icke inrättas, utan torde ersättning till lärarna utgå i form av arvode.

Sedermera har *skolöverstyrelsen* i särskild skrivelse den 26 oktober 1953 hemställt att, därest det föreslagna provisoriska seminariet icke anses böra komma till stånd, i stället ett anslag av 64 000 kronor måtte anvisas till utbildningskurser i kvinnlig slöjd för lärare. Överstyrelsen erinrar därvid om den kurs i kvinnlig slöjd för lärarinnor, till vilken medel anvisats för innevarande budgetår, samt anför vidare bland annat följande.

För närvarande råder en viss överproduktion av vävlärarynnor. 15 av de 23 deltagarna i årets ovannämnda lärarinnekurs har också avlagt vävlärrinneexamen. Man kan förvänta, att vid en förnyad kurs av samma slag ytterligare ett antal vävlärarynnor skulle anmäla sig. Även lärare av andra kategorier skulle med säkerhet söka vinna inträde till en ny kurs. Man torde därför kunna förutsätta, att elevrekryteringen skulle vara säkrad till ytterligare en kurs. Med hänsyn till den katastrofala brist på lärare i kvinnlig slöjd, för vilken redovisats i överstyrelsens anslagsäskanden för nästa budgetår, är det nödvändigt att snarast möjligt få flera lärarinnor utbildade i ämnet.

Utan tvekan skulle det ur undervisningens synpunkt vara mest fördelaktigt med ytterligare ett seminarium i kvinnlig slöjd. Skulle detta, på grund av det statsfinansiella läget och den planerade fortsatta utredningen om lärarinneutbildningen på det husliga arbetets område, icke kunna komma till stånd hösten 1954, anser överstyrelsen det ofrånkomligt, att medel ställas till förfogande till kurser av den typ, som ordnats läsåret 1953/54.

Till årets kurser har en del inköp av inventarier företagits, vilka kan disponeras av kommande kurser. Med anledning härav skulle det för årets kurser medgivna anslaget kunna minskas med 3 000 kronor. För övrigt hänvisas vad kostnaderna beträffar till överstyrelsens petita rörande det högre skolväsendet för budgetåret 1953/54.

Departementschefen. Med hänsyn bland annat till att särskilda utredningsmän tillkallats för att verkställa fortsatt utredning rörande organisationen av lärarinneutbildningen på det husliga området och därmed sammanhängande utbildnings- och lokalfrågor kan jag icke tillstyrka förslaget om inrättande av ett provisoriskt statligt seminarium för utbildning av lärarinnor i kvinnlig slöjd. Det synes emellertid nödvändigt, att åtgärder vidtages för att åtminstone i någon mån minska den nuvarande bristen på dylika lärarinnor. För närvarande pågår en tillfälligt anordnad ettårig kurs i kvinnlig slöjd avsedd för personer med lärarinneutbildning. Skolöverstyrelsen har framhållit, att man torde kunna räkna med tillräcklig rekrytering för ytterligare en dylik kurs, och har som ett alternativ till förslaget om ett provisoriskt seminarium föreslagit anordnande även under nästa budgetår av en ettårig kurs av nyss angivet slag. Jag ansluter mig till detta alternativa förslag. Kostnaderna för den nya kursen inklusive en kortare preparandkurs har beräknats till 64 000 kronor, vilket är 3 000 kronor mindre än årets anslag för ändamålet. Minskningen beror på att vissa inventarier, som anskaffats för den pågående kursen, kan komma till användning även vid nästa

kurs. Kostnadsberäkningen har icke givit mig anledning till erinran. Anslaget till Utbildningskurser i kvinnlig slöjd för lärare synes med hänsyn till vad jag nu anfört böra uppföras på riksstaten även för nästa budgetår men minskas med 3 000 kronor till 64 000 kronor.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Utbildningskurser i kvinnlig slöjd för lärare* för budgetåret 1954/55 anvisa ett reservationsanslag av 64 000 kronor.

[194] **24. Läroboksnämnden.**

	Anslag	Nettoutgift
1952/53	38 000	43 000
1953/54 (statsliggaren s. 625)	45 600	
1954/55 (förslag)	45 600	

I enlighet med förslag av läroboksnämnden tillstyrker jag, att detta förslagsanslag för nästa budgetår uppföres med oförändrat belopp, 45 600 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Läroboksnämnden* för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 45 600 kronor.

[195] **25. Centralnämnden för skolungdomsutbytet med utlandet.**

	Anslag	Nettoutgift
1952/53	15 000	15 000
1953/54 (statsliggaren s. 626)	15 000	
1954/55 (förslag)	15 000	

Centralnämnden hemställer för nästa budgetår om en höjning av detta förslagsanslag med 5 000 kronor. Höjningen motiveras med ökade lönekostnader och önskvärdheten av att kunna ge resebidrag till svenska skolungdomar, vilka erhållit stipendier från American Field Service för vistelse vid amerikanska skolor. *Skolöverstyrelsen* tillstyrker den begärda höjningen.

Departementschefen. Jag anser mig icke kunna tillstyrka förslaget om resebidrag till vissa skolungdomar. Med hänsyn härtill föreslår jag, att anslaget för nästa budgetår uppföres med oförändrat belopp, 15 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Centralnämnden för skolungdomsutbytet med utlandet* för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 15 000 kronor.

[196] 26. Intagningsnämnder vid vissa allmänna läroverk m. fl. läroanstalter.

	Anslag	Nettoutgift
1952/53	7 000	6 529
1953/54 (statsliggaren s. 626)	10 000	
1954/55 (förslag)	10 000	

Jag föreslår, att detta förslagsanslag i enlighet med förslag av skolöverstyrelsen för nästa budgetår uppföres med oförändrat belopp, 10 000 kronor, och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Intagningsnämnder vid vissa allmänna läroverk m. fl. läroanstalter* för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 10 000 kronor.

[197] 27. Kurser för lärare vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter.

	Anslag	Nettoutgift
1952/53	25 000	25 067
1953/54 (statsliggaren s. 626)	45 000	
1954/55 (förslag)	65 000	

Skolöverstyrelsen föreslår, att detta reservationsanslag för nästa budgetår höjes med 130 000 kronor, och framhåller därvid bland annat följande.

Det för innevarande budgetår till 45 000 kronor höjda anslaget medger en viss men långt ifrån tillräcklig utvidgning av kursverksamheten. I sina petita för budgetåret 1952/53 lämnade överstyrelsen en översikt över behovet av kurser i olika ämnen, varav framgick, att åtminstone ett 15-tal kurser borde anordnas årligen, om behovet skulle kunna täckas någorlunda. Ehuru överstyrelsen nu icke anser sig böra yrka på ett så stort antal kurser, finner den det dock angeläget, att ett icke alltför ringa antal fortbildnings- och utbildningskurser anordnas under budgetåret 1954/55.

Frågan om kursverksamheten har i samband med omorganisationen av skolöverstyrelsen kommit i ett nytt läge, sedan överstyrelsen förstärkts med ämneskonsulenter, nämligen med hänsyn till den betydelse, som i detta sammanhang tillerkänts kursverksamheten. Överstyrelsen vill vidare framhålla, att behovet av fortbildningskurser ytterligare accentuerats, sedan den reducerade timplanen medfört omläggning och koncentration av kursplaner och metodik för flertalet ämnen.

Kostnaderna för anordnande av en fortbildningskurs beräknas av överstyrelsen till i genomsnitt 10 000 kronor vid tillämpning av nu gällande grunder för reseersättning och traktamente åt kursdeltagare. Dessa grunder innebär, att kursdeltagare, som ej är bosatt på kursorten, må kunna erhålla dels traktamente med högst tolv kronor om dagen, dels reseersätt-

ning enligt klass III i allmänna resereglementet, dock att ersättning för sovplats endast må utgå, då överstyrelsen så prövar skäligt. Överstyrelsen föreslår nu, liksom i sina petita för innevarande budgetår, att kursdeltagare skall erhålla rätt till reseersättning och traktamente enligt allmänna resereglementet endast med den inskränkningen, att utgående traktamente skall reduceras i den mån internatförläggning kan anordnas. Vid bifall här- till beräknas kostnaderna per kurs till 17 000 kronor. Överstyrelsen har vid uppskattningen av medelsbehovet för nästa år utgått från sistnämnda belopp.

Departementschefen. Då jag förra året anmälde frågan om anvisande av medel under förevarande anslag för innevarande budgetår avstyrkte jag med utförlig motivering det av skolöverstyrelsen framförda förslaget, att kursdeltagare skulle erhålla rätt till resekostnadsersättning och trakta- mente enligt allmänna resereglementet. De skäl, jag därvid åberopade, äger enligt min mening alltjämt full giltighet, och jag avstyrker därför överstyrelsens ånyo framförda förslag om vidgade förmåner åt kursdel- tagare i nu nämnda hänseende.

Skolöverstyrelsen har framhållit som synnerligen önskvärt, att kurser anordnas i betydligt större omfattning, än som är möjligt med nuvarande medelsanvisning. Ehuru överstyrelsen säkerligen har rätt häri och sålunda en avsevärd höjning av detta anslag i och för sig är motiverad, anser jag mig icke nu kunna tillstyrka större ökning av medelsanvisningen än med 20 000 kronor till 65 000 kronor.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kurser för lärare vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter* för budgetåret 1954/55 anvisa ett re- servationsanslag av 65 000 kronor.

[198] 28. Fortbildningskurser i hygien för lärare, skolläkare och skolsköterskor.

	Anslag	Nettoutgift
1952/53	35 000	38 263
1953/54 (statsliggaren s. 627)	52 000	
1954/55 (förslag)	58 000	

Detta reservationsanslag är avsett till bestridande av kostnaderna för följande kurser nämligen *dels* en större kurs i sexualundervisning och sexualhygien för folk- och småskollärare, *dels* kortare fortbildningskurser i sexualundervisning för folk- och småskollärare, *dels ock* fortbildningskurser i skolhygien för lärare, skolläkare och skolsköterskor.

I fråga om kursverksamhetens omfattning framhåller *skolöverstyrelsen*, att ett stort behov föreligger av att den större kursen i sexualundervisning och sexualhygien för folk- och småskollärare anordnas även nästa budgetår. Deltagarantalet i en dylik kurs beräknas bli detsamma som i år, nämligen omkring 100. Vad angår de kortare fortbildningskurserna för folk- och småskollärare föreligger enligt överstyrelsens mening behov av att de under nästa budgetår anordnas i vidgad omfattning och förläggas till orter, där dylika kurser ej tidigare kommit till stånd. I fråga om fortbildningskurserna i skolhygien räknar överstyrelsen med oförändrad omfattning av verksamheten.

Kostnaderna för kursverksamheten beräknar överstyrelsen vid tillämpning av hittills gällande grunder för reseersättning och traktamente till kursdeltagare till 64 000 kronor med följande fördelning (inom parentes anges ökning i förhållande till de belopp, som beräknats för innevarande år):

1. Större kurs i sexualundervisning och sexualhygien för folk- och småskollärare	18 000	(+ 3 000)
2. Kortare fortbildningskurser i sexualundervisning för folk- och småskollärare	11 000	(+ 6 000)
3. Fortbildningskurser i skolhygien för lärare, läkare och skolsköterskor	35 000	(+ 3 000)

Ökningarna beror på att överstyrelsen i anslutning till beslut av Kungl. Maj:t angående arvoden åt föreläsare vid praktisk lärarkurs ansett sig böra räkna med en viss höjning av föreläsararvodena samt, i vad avser de kortare fortbildningskurserna, även på behovet av ökad kursverksamhet.

Det förslag av överstyrelsen om förbättrade grunder för beräkning av reseersättning och traktamente till kursdeltagare, för vilket jag redogjort under närmast föregående punkt, gäller även detta anslag. Vid bifall till detta förslag beräknas kostnaderna under förevarande anslag stiga med ytterligare 37 000 kronor till 101 000 kronor.

Departementschefen. Det torde alltjämt föreligga ett bestämt behov av fortbildningskurser av nu ifrågavarande slag, och jag förordar därför, att medel för ändamålet beräknas även för nästa budgetår. Överstyrelsens förslag om en viss utvidgning av kursverksamheten anser jag mig dock icke böra tillstyrka. Som framgått under närmast föregående punkt kan jag icke heller biträda överstyrelsens förslag om en ändring i de hittillsvarande bestämmelserna om reseersättningar och traktamenten åt kursdeltagare. Med hänsyn till vad överstyrelsen i övrigt anfört till stöd för en anslagshöjning beräknar jag medelsbehovet för nästa budgetår till 58 000 kronor, vilket innebär en höjning med 6 000 kronor. Det torde liksom hittills få

ankomma på Kungl. Maj:t att meddela erforderliga bestämmelser om anslagets disposition.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Fortbildningskurser i hygien för lärare, skolläkare och skolsköterskor* för budgetåret 1954/55 anvisa ett reservationsanslag av 58 000 kronor.

[199] 29. **Språkassistentverksamhet vid högre läroanstalter.**

	Anslag	Nettoutgift
1952/53	74 000	72 868
1953/54 (statsliggaren s. 628)	80 800	
1954/55 (förslag)	84 800	

Ur detta reservationsanslag bestrides kostnaderna för av skolöverstyrelsen anordnad språkundervisning genom infödda lärare (språkassistenten) i engelska, tyska och franska vid de allmänna läroverken och därmed jämförliga, under överstyrelsens inseende stående kommunala och enskilda läroanstalter samt vid folk- och småskoleseminarierna. Arvode till heltidsanställd språkassistent må utgå med högst 12 180 kronor för läsår och till deltidanställd assistent med högst 12 kronor 55 öre för undervisningstimme. Språkassistent må vidare åtnjuta reseersättning och traktamente enligt klass II B i allmänna resereglementet.

Skolöverstyrelsen hemställer om en höjning av anslaget med 57 600 kronor. Överstyrelsen föreslår därvid, att arvodet till heltidsanställd assistent höjes till 12 400 kronor, samt räknar med att det belopp av 8 000 kronor, som för innevarande budgetår beräknats till rese- och traktamentskostnader för varje assistent, för nästa år med hänsyn till de höjda traktamentskostnaderna måste höjas till 9 000 kronor. Den sammanlagda kostnadsökningen för fyra heltidstjänstgörande assistenter skulle alltså uppgå till 4 880 kronor.

Överstyrelsen föreslår jämväl en utökning av antalet heltidsassistenter med två, vilket beräknas kosta 42 800 kronor, samt anvisande av 10 000 kronor till assistentundervisning, avsedd att meddelas av vid vissa läroverk för den ordinarie undervisningen nu anställda utländska lärare.

Departementschefen. Skolöverstyrelsens förslag om utökningar av assistentverksamheten samt om höjning av det maximiarvode, som må utgå till heltidsanställd assistent, anser jag mig icke kunna biträda. Däremot tillstyrker jag den föreslagna höjningen av anslaget med 4 000 kronor för beredande av ökade medel till täckande av rese- och traktamentskostnaderna för assistenterna. I övrigt ifrågasätter jag icke någon ändring be-

träffande förevarande anslag, som alltså för nästa budgetår torde böra höjas med 4 000 kronor till 84 800 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Språkassistentverksamhet vid högre läroanstalter* för budgetåret 1954/55 anvisa ett reservationsanslag av 84 800 kronor.

[200] **30. Resestipendier åt lärare vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter.**

	Anslag	Nettoutgift
1952/53	65 000	61 650
1953/54 (statsliggaren s. 628)	65 000	
1954/55 (förslag)	65 000	

Detta reservationsanslag disponeras till resestipendier åt lärare i främmande levande språk vid allmänna läroverk, kommunala flickskolor, kommunala realskolor, praktiska kommunala realskolor och privatläroverk.

Skolöverstyrelsen hemställer, att anslaget höjes till 164 000 kronor, samt föreslår, att 150 000 kronor disponeras till resestipendier åt lärare i moderna främmande språk vid allmänna läroverk, till vilka läroanstalter de kommunala gymnasierna hänförts, kommunala flickskolor, kommunala realskolor, praktiska kommunala realskolor och privatläroverk, 10 000 kronor till resestipendier till andra lärare i läroämnena vid allmänna läroverk än lärare i moderna främmande språk, särskilt vid provårsläroverk, och 4 000 kronor till resestipendier åt övningslärare vid allmänna läroverk eller liknande läroanstalter.

Departementschefen. Med hänsyn till den återhållsamhet ifråga om utgiftsökningar, som är nödvändig i nuvarande läge, anser jag mig icke böra föreslå någon höjning av detta anslag. Anslaget torde därför böra uppföras med oförändrat belopp, 65 000 kronor. I fråga om grunderna för anslagets disposition ifrågasätter jag icke någon ändring. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Resestipendier åt lärare vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter* för budgetåret 1954/55 anvisa ett reservationsanslag av 65 000 kronor.

[201] **31. Vissa åtgärder för avhjälpande av lärarbristen vid högre skolor.** Efter förslag av Kungl. Maj:t i propositionen 1952:153 beslöt 1952 års riksdag vissa åtgärder för avhjälpande av lärarbristen vid de högre skolorna. Dessa åtgärder avsåg — jämte annat — att öka utbild-

ningen av lärare vid universiteten, bland annat genom att öppna möjligheter för lärare utan vanlig akademisk utbildning (folkskollärare) att förskaffa sig begränsad sådan utbildning och därmed kompetens för undervisning i högre skolor. Vidare avsågs, att särskilda fortbildningskurser, förlagda till olika orter i landet, skulle anordnas i ämnena matematik, fysik, kemi, zoologi och botanik. Omfattningen av dessa kurser skulle närmast motsvara, vad som fordras för godkänt betyg i filosofisk ämbetsexamen (1-betygskurser).

För den ökade lärarutbildningen anvisades under förutnämnda rubrik ett reservationsanslag av 750 000 kronor. Av detta anslag beräknades 500 000 kronor till den ökade lärarutbildningen vid universitet och högskolor, varvid främst avsågs förstärkning av lärarkrafterna och ökning av materielen men även andra icke närmare preciserade utgiftsändamål. För nyssnämnda fortbildningskurser avsågs 125 000 kronor och för stipendier åt deltagarna i dessa kurser likaledes 125 000 kronor. För innevarande budgetår har till samma ändamål och under samma rubrik anvisats ett reservationsanslag av likaledes 750 000 kronor.

Kanslern för rikets universitet föreslår, att anslaget även för nästa budgetår uppföres med oförändrat belopp, 750 000 kronor. *Kanslern* lämnar därvid till en början en redogörelse för den kursverksamhet, som bedrivits under budgetåret 1952/53.

I september månad 1952 hade kanslersämbetet emottagit anmälningar från 261 folkskollärare, vilka under läsåren 1952/53 och 1953/54 önskade genomgå fortbildningskurser i ett eller flera matematisk-naturvetenskapliga ämnen. Till följd av rådande personalbrist på kanslersämbetet kunde allenast vissa förberedande åtgärder vidtagas under höstterminen 1952 för anordnande av kurser. Från och med den 15 december 1952 erhöll kanslersämbetet viss personalförstärkning för handhavandet av de ifrågakvarande kurser berörande göromålen. Under vårterminen 1953 anordnades tre matematikkurser, en vid ett vart av universiteten och en vid Stockholms högskola. I en på enskilt initiativ anordnad ett-betygskurs i matematik vid tekniska gymnasiet i Skellefteå deltog sedan vårterminen 1952 11 folkskollärare; denna grupp inrymdes från och med vårterminen 1953 i kursverksamheten.

För ändamålet anvisade Kungl. Maj:t genom särskilda beslut i runt tal 42 000 kronor.

I vårterminens fyra kurser i matematik deltog sammanlagt 66 folkskollärare. Av dessa har hittills 9 i tentamen erhållit betyget Godkänd i filosofisk ämbetsexamen. Ytterligare ett antal förväntas genomgå tentamen före utgången av höstterminen 1953. Av i vårterminens kurser deltagande folkskollärare har 11 under sommaren och höstterminen 1953 deltagit i fortbildningskurs i fysik och 2 i motsvarande kurser i kemi.

Under budgetåret 1952/53 anordnades även vissa ett-betygskurser i humanistiska ämnen. Härjämte skedde dubbling av två-betygsundervisningen i vissa naturvetenskapliga och humanistiska ämnen. För omför-

mälda ändamål anvisades sammanlagt i runt tal 272 000 kronor. För undervisning i engelska språket genom Hermods korrespondensinstitut anvisades under sagda budgetår 44 000 kronor.

Som framgår av kanslerns redogörelse utgick alltså under budgetåret 1952/53 ett sammanlagt belopp av 358 000 kronor för undervisning av olika slag. Motsvarande utgifter för nu löpande budgetår beräknas av kanslern, bortsett från stipendieutgifter, till 550 000 kronor. I fråga om medelsbehovet för nästa budgetår anför kanslern följande.

Kursdeltagarna i fortbildningskurserna i matematik har enligt samstämmiga uppgifter från förordnade inspektorer och kursledare visat stort intresse för studierna; däremot föredde åtskilliga av dem väsentliga brister med avseende på förkunskaperna. För deltagande i de under höstterminen 1953 anordnade fortbildningskurserna har därför kravet på studentkunskaper i specialmatematik starkare understrukits.

Med den förväntade utsträckningen av den tidsperiod, under vilken ordinarie och extra ordinarie folkskollärare kan bedriva akademiska studier med bibehållande av lön med B-avdrag, kan det förutses, att ett avsevärt större antal folkskollärare kommer att anmäla sig till deltagande i de akademiska fortbildningskurserna, och att många av dem ämnar fortsätta sina studier till högre betyg. Redan nu föreligger 330 anmälningar från folkskollärare. Hittills har 200 folkskollärare beretts tillfälle att genomgå en eller två fortbildningskurser.

Verksamheten synes mig böra fortsätta jämväl under nästa budgetår. För ändamålet torde minst samma belopp som hittills — eller 750 000 kronor — böra ställas till förfogande.

Departementschefen. Som torde ha framgått av den lämnade redogörelsen, har man med anlitande av anslagsmedel ur detta anslag satt in åtgärder för avhjälpande av lärarbristen på olika punkter, där man kunnat vänta att nå resultat. Anslagsdispositionen har icke varit strängt bunden, utan det har ankommit på Kungl. Maj:t att inom ramen för anslaget fritt förfoga över anslagsmedlen för därmed avsedda ändamål. Enligt min mening är det nödvändigt, att även för nästa budgetår särskilda medel anvisas till åtgärder för avhjälpande av den mycket allvarliga lärarbrist, som alltjämt råder. Förevarande anslag torde därför böra uppföras på riksstaten även för nästa budgetår. Vad angår anslagsbeloppet synes vad kanslern anför angående omfattningen av verksamheten hittills och i fortsättningen motivera, att anslaget uppföres med oförändrat belopp, 750 000 kronor. Liksom hittills bör Kungl. Maj:t äga att fritt förfoga över anslaget för därmed avsedda ändamål. Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Vissa åtgärder för avhjälpande av lärarbristen vid högre skolor* för budgetåret 1954/55 anvisa ett reservationsanslag av 750 000 kronor.

[202] 32. Psykologisk-pedagogiska institutet: Avlöningar.

	Anslag	Nettoutgift
1952/53	40 800	52 376
1953/54 (statsliggaren s. 630)	61 000	
1954/55 (förslag)	67 100	

Institutets styrelse föreslår för nästa budgetår en höjning av detta förslagsanslag med 51 000 kronor. Denna höjning är föranledd av följande förslag.

1. Höjning av direktors arvode från 1 200 kronor till 3 000 kronor.
2. Inrättande av en forskningsprofessur i lönegraden Co 14.
3. Ordinariesättning och uppflyttning av sekreterartjänsten från lönegraden Ce 29 till Ca 33.
4. Förändring av en tjänst som biblioteksassistent (lönegraden Cg 15) till amanuens tjänst.
5. Inrättande av en biträdestjänst för pedagogiska biblioteket (lönegraden Cg 11).
6. Anvisande av 4 600 kronor till täckande av vissa merkostnader, föranledda av förändringar i personalens löneklassplaceringar, samt av 1 500 kronor till vikariatsersättningar.

De framförda förslagen innebär i stor utsträckning en upprepning av vad styrelsen äskat redan för innevarande budgetår utan att vinna bifall.

Departementschefen. Den utredning angående psykologutbildningen och därmed sammanhängande frågor, som påbörjats under förra året, har enligt sina direktiv att ta upp även frågan om psykologisk-pedagogiska institutets framtida ställning. Med hänsyn bland annat härtill kan jag icke tillstyrka styrelsens förslag om olika ändringar i personalförhållandena vid institutet och pedagogiska biblioteket. Vad sekreterartjänsten angår torde jag därjämte få erinra om att denna tjänst erhållit sin nuvarande lönegradsplacering efter förslag i propositionen 1952:241. Jag tillstyrker, att sammanlagt 6 100 kronor anvisas till täckande av kostnader för ändringar i löneklassplaceringar och för vikariatsersättningar. I övrigt ifrågasätter jag icke någon ändring beträffande anslaget, som sålunda bör uppföras med 67 100 kronor, innebärande en höjning med 6 100 kronor. Anslaget bör fördelas på olika poster på sätt framgår av efterföljande hemställan.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

- a) godkänna följande avlöningsstat för psykologisk-pedagogiska institutet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1954/55:

A v l ö n i n g s s t a t .

1. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t	1 700
2. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal ..	43 100
3. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	22 300
Summa kronor	67 100

b) till *Psykologisk-pedagogiska institutet*: *Avlöningar* för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 67 100 kronor.

[203] 33. **Psykologisk-pedagogiska institutet: Omkostnader.**

	Anslag	Nettoutgift
1952/53	11 000	9 515
1953/54 (statsliggaren s. 630)	17 200	
1954/55 (förslag)	13 200	

Institutets styrelse föreslår, att detta förslagsanslag för nästa budgetår uppföres med 13 200 kronor, innebärande en sänkning med 4 000 kronor. Styrelsen räknar därvid å ena sidan med att anslagsmedlen till reseersättningar, som sedan budgetåret 1945/46 årligen utgjort 4 000 kronor, på grund av höjningar i biljettpriiser och traktamentsbelopp samt utökning av antalet styrelseledamöter, bör ökas med 1 000 kronor, men å andra sidan med att ett för innevarande budgetår under anslagsposten till expenser anvisat engångsbelopp om 5 000 kronor kan falla bort.

Departementschefen. Jag tillstyrker styrelsens förslag, vilket innebär en sänkning av anslaget med 4 000 kronor till 13 200 kronor, och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Psykologisk-pedagogiska institutet*: *Omkostnader* för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 13 200 kronor.

[204] 34. **Psykologisk-pedagogiska institutet: Bokinköp och bokbindning vid pedagogiska biblioteket.**

	Anslag	Nettoutgift
1952/53	16 000	15 936
1953/54 (statsliggaren s. 630)	17 500	
1954/55 (förslag)	17 500	

Institutets styrelse föreslår för nästa budgetår en höjning av detta reservationsanslag med 2 500 kronor och motiverar detta främst med den ökade efterfrågan på facklitteratur inom psykologi och pedagogik.

Departementschefen. Jag anser mig icke kunna tillstyrka någon anslagshöjning utan föreslår för nästa budgetår anvisande av oförändrat belopp, 17 500 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Psykologisk-pedagogiska institutet: Bokinköp och bokbindning vid pedagogiska biblioteket* för budgetåret 1954/55 anvisa ett reservationsanslag av 17 500 kronor.

[205] **35. Psykologisk-pedagogiska institutet: Undersökningar och kurser.**

	Anslag	Nettoutgift
1952/53	100 000	99 359
1953/54 (statsliggaren s. 631)	140 000	
1954/55 (förslag)	150 000	

För nästa budgetår föreslår *institutets styrelse* en höjning av detta reservationsanslag med 60 000 kronor till 200 000 kronor. I första hand pekar därvid styrelsen på önskvärdheten av en *utvidgning av verksamheten* samt anför därom följande.

De uppräknings av anslaget, som ägt rum budgetåren 1952/53 och 1953/54, har gjort det möjligt för institutet att intensifiera redan påbörjade undersökningar samt planlägga och påbörja andra, främst sådana som tillkommit på initiativ av skolöverstyrelsen. En inventering av skolöverstyrelsens behov av undersökningar, främst försöksavdelningens, har dock givit vid handen, att institutets nuvarande anslag ej på långt när föreslår att tillmötesgå dessa.

Institutets kursverksamhet har de senaste åren begränsats vad antalet kurser beträffar. Endast sådan kursgivning, som ej kunnat omhänderhas av andra institutioner och som stått institutets eget verksamhetsområde nära, har kunnat komma i fråga. Trots detta har omkostnaderna för kurserna ej kunnat pressas ner med hänsyn till de senaste årens höjningar av kursdeltagarnas rese- och traktamentsersättning.

Styrelsen uttalar vidare liksom i sina äskanden för innevarande år, att behov föreligger av medel till *understöd åt enskilda forskare* och framhåller, att enligt styrelsens mening de medel, som hittills kunnat avsättas för detta ändamål, varit alltför knapphändiga, särskilt om man håller i minne, att psykologisk-pedagogiska forskare så gott som helt och hållet saknar möjlighet att på annat håll erhålla forskningsbidrag.

Departementschefen. Detta anslag har för innevarande budgetår höjts avsevärt, nämligen från 100 000 kronor till 140 000 kronor. Med hänsyn härtill och även med beaktande av att pågående utredning om psykologutbildningen och därmed sammanhängande frågor kommer att beröra institutets ställning och uppgifter anser jag mig icke nu böra föreslå större

anslagshöjning än med 10 000 kronor till 150 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Psykologisk-pedagogiska institutet: Undersökningar och kurser* för budgetåret 1954/55 anvisa ett reservationsanslag av 150 000 kronor.

[206] 36. Vissa kostnader för student- och realexamina.

	Anslag	Nettoutgift
1952/53	600 000	484 927
1953/54 (statsliggaren s. 631)	687 000	
1954/55 (förslag)	610 000	

Det nuvarande anslaget å 687 000 kronor disponeras på följande sätt.

1. Arvoden åt sakkunniga för uppgörande och bearbetning av förslag till examensarbeten samt för utarbetande av anvisningar till bedömande av examensprov 22 000
2. Arvoden för granskning av examensarbeten i studentexamen samt i realexamen och praktisk realexamen 39 300
3. Övriga utgifter, *förslagsvis* 625 700

Anm.: Ur förestående anslagspost skola bestridas kostnader för ombud, som av skolöverstyrelsen förordnas att vid enskild läroanstalt övervaka och leda realexamen, för censorer samt för gransknings- och examensnämnder i enlighet med bestämmelser, som äro eller må varda av Kungl. Maj:t meddelade, ävensom kostnader för ersättningar jämlikt § 82 mom. 4, § 107 avd. B mom. 9 och § 110 mom. 5 läroverksstadgan.

Summa kronor 687 000

Skolöverstyrelsen föreslår för nästa budgetår en höjning av detta anslag med 55 500 kronor. Posten 1 föreslås därvid höjd med 2 500 kronor, posten 2 sänkt med 11 300 kronor och posten 3 höjd med 62 300 kronor. Återstoden av höjningen, 2 000 kronor, avser medel till expenser. Dessa utgifter har hittills belastat skolöverstyrelsens omkostnadsanslag.

Av handlingarna i ärendet inhämtas bland annat följande.

Posten 1. Höjningen av denna post motiveras med att det för försöksverksamheten rörande student- och realexamina erfordras dels 1 700 kronor för utarbetande av anvisningar för bedömande av prov i latin, engelska och franska för studentexamen samt i engelska och tyska för realexamen vid höstterminens prövningar, dels 800 kronor för utarbetande av nya examensuppgifter, varvid även hänsyn måste tagas till försöken med historieskrivning på allmän linje.

Posten 2. Överstyrelsen erinrar om att eftergranskningen av de skriftliga proven i modersmålet, engelska, tyska och matematik i realexamen innevarande budgetår begränsats till att gälla högst halva antalet skrivande. Överstyrelsen ämnar begränsa eftergranskningen ytterligare, vilket kommer att medföra en minskning av kostnaderna.

För upprättande av statistisk redogörelse för realexamen utgår för närvarande ett belopp av 1 850 kronor. Då emellertid arbetet med denna redo-

görelse blivit mera tidskrävande, sedan eftergranskningen av realexamensskrivningarna inskränkts, finner överstyrelsen skäligt föreslå en höjning av ersättningen till 2 000 kronor.

Posten 3. Den av överstyrelsen föreslagna höjningen av denna post betingas i första hand av ökningen i antalet examinander och ökningen av kostnaderna för traktamenten. I vad avser ett belopp av 18 000 kronor är den föranledd av förslag av skolöverstyrelsen om höjning av vissa ersättningar för arbetet med de skriftliga proven i student- och realexamina för lärjungar från enskild undervisning. Ifrågavarande ersättningsbelopp är fastställda i läroverksstadgan, i vilken bestämmelser meddelas jämväl om åtskilliga andra dylika belopp, vilka i form av avgifter av examinanderna utgår till rektorer och lärare som ersättning för särskilda kunskapsprövningar.

Departementschefen. Med hänsyn till försöksverksamheten rörande student- och realexamina tillstyrker jag, att ytterligare 2 500 kronor beräknas till arvoden åt sakkunniga för uppgörande och bearbetning av förslag till examensarbeten samt för utarbetande av anvisningar till bedömande av examensprov. Vad överstyrelsen anfört synes vidare böra föranleda en sänkning med 11 300 kronor av det till arvoden för granskning av examensarbeten anvisade beloppet.

Vad angår anslagsposten till Övriga utgifter har överstyrelsen räknat med en sammanlagd automatisk ökning av kostnaderna för censorer m. m. om 44 300 kronor. Denna beräkning har icke givit mig anledning till erinran. Däremot är jag icke beredd att utan ytterligare överväganden taga ställning till det förslag överstyrelsen framlagt om en höjning av vissa ur denna post utgående arvoden. Liksom fallet varit vid de senaste regleringarna av de arvoden, som utgår ur förevarande anslag, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att framdeles meddela beslut. Vid anslagsberäkningen utgår jag från nu gällande grunder för ifrågavarande arvoden.

Förslaget om anvisande av medel till expenser kan jag icke tillstyrka.

Vad jag nu anfört innebär, att jag för nästa budgetår räknar med en ökning i medelsbehovet under anslaget om i runt tal 36 000 kronor. Som framgått av det föregående uppgick emellertid anslagsbelastningen under det senaste budgetåret till ett väsentligt lägre belopp än anslagssumman, vilket torde ha sin grund i att kostnaderna för ersättning åt censorer för mistade avlöningsförmåner blivit mindre, än man haft anledning räkna med. Med hänsyn till belastningssiffran synes det — även med beaktande av den ökning i medelsbehovet, som jag räknat med — möjligt att för nästa budgetår sänka anslaget. Jag föreslår ett anslagsbelopp av 610 000 kronor, innebärande en sänkning med 77 000 kronor.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Vissa kostnader för student- och realexamina* för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 610 000 kronor.

[207] **37. Studiebidrag och stipendier åt lärjungar vid allmänna läroverk m. fl. läroanstalter.** Det å riksstaten tidigare uppförda förslagsanslaget till Stipendier åt lärjungar vid högre läroanstalter har från och med innevarande budgetår erhållit nyss angivna ändrade rubrik. Det är uppfört med 18 000 000 kronor, och ur detsamma bestrides kostnaderna för statlig studiehjälp åt elever vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter (kung. 1953: 530).

Studiehjälpnsämnden föreslår för nästa budgetår en höjning av anslaget med 1 000 000 kronor till 19 000 000 kronor och anför därvid följande.

Från och med budgetåret 1953/54 tillämpas de nya grunderna för studiehjälpen, vilka antogs av 1952 års riksdag. De innebär bland annat att studiebidragen till inackorderade och dagligen resande elever, vilka bidrag motsvarar de tidigare grundstipendierna, nu utdelas utan prövning av elevens lämplighet för vald utbildning. Även om erfarenhet om de nya bestämmelsernas inverkan på sökandefrekvensen ännu icke kunnat vinnas, torde man kunna förvänta, att den lättnad i möjligheten att få bidrag till kostnaden för skolgången, som den nya ordningen innebär, säkerligen kommer att stimulera till inträde i högre läroanstalter. Den automatiska ökningen av elevantalet i de högre skolorna medför också en starkare sökandefrekvens. Av nu anförda anledningar kan säkerligen en ökad belastning å anslaget emotses under budgetåret 1954/55, varför nämnden föreslår en höjning av anslaget med i runt tal fem procent eller 1 000 000 kronor.

Departementschefen. Förevarande anslag torde i enlighet med nämndens förslag böra uppföras med 19 000 000 kronor, innebärande en höjning med 1 000 000 kronor. Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Studiebidrag och stipendier åt lärjungar vid allmänna läroverk m. fl. läroanstalter* för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 19 000 000 kronor.

[208] **38. Stipendier för studier genom korrespondens och vid enskilda realskolor med kombinerad undervisning.**

	Anslag	Reservation
1951/52	100	224 366
1952/53	50 000	234 506
1953/54 (statsliggaren s. 632)	50 000	
1954/55 (förslag)	1 000	

Kungl. Maj:t har efter riksdagens hörande medgivit, att för innevarande budgetår må till stipendier, som här avses, utdelas högst 90 000 kronor.

Bestämmelserna angående de med anslaget avsedda stipendierna är meddelade i kungörelsen 1953: 530.

Studiehjälpnsämnden föreslår, att anslaget för nästa budgetår måtte uppföras med oförändrat belopp samt att det måtte medgivas, att för budgetåret 1954/55 till stipendier må utdelas högst 85 000 kronor. Nämnden anför följande.

För budgetåren 1945/54 har till förevarande ändamål anvisats sammanlagt 810 300 kronor. Nämnden har genom utdelningsbeslut disponerat 948 480 kronor. Erfarenheten har emellertid visat, att ett icke ringa antal stipendiater av olika anledningar avbryter studierna eller icke inom beräknad tid hinner fram till examen. De år från år sjunkande siffrorna för utbetalning av stipendier bär vittne härom. Det kan antagas, att omkring 100 000 kronor av de beviljade stipendierna icke kommer att utanordnas. Det belopp, som erfordras för redan beslutade men ej utbetalade stipendier, uppgår sålunda till 948 480 — 810 300 — 100 000 kronor eller i runt tal till 38 000 kronor. Förefintlig reservation torde icke helt komma att utnyttjas under nu löpande budgetår, och de stipendier, som beviljats innevarande budgetår, uttages i allmänhet icke förrän under ett senare budgetår. Viss medelsanvisning torde dock vara erforderlig för nästa år, och nämnden föreslår, att anslaget uppföres med oförändrat belopp eller 50 000 kronor.

Med hänsyn till det framtida anslagsbehovet torde det böra bestämmas, hur stort belopp nämnden skall få utdela under det kommande budgetåret. Med hänsyn till de belopp, som under närmast föregående budgetår disponerats genom nämndens utdelningsbeslut, synes beloppet böra bestämmas till 85 000 kronor.

Departementschefen. Som av det föregående framgått har en betydande reservation uppstått under detta anslag. Detta sammanhänger med att ifrågavarande stipendier i regel icke utbetalas, förrän stipendiaten avlagt den avsedda examen eller eljest nått sitt studiemål.

Det belopp, som utöver hittills anvisade medel erfordras till utbetalning av beslutade men alltjämt inestående stipendier, beräknar nämnden till i runt tal 38 000 kronor. Därutöver anser nämnden viss medelsanvisning erforderlig och föreslår därför, att anslaget uppföres med oförändrat belopp eller 50 000 kronor. Under sistförflutna budgetår har från anslaget utbetalats endast i runt tal 39 900 kronor. Även om utbetalningarna från anslaget kommer att väsentligt ökas under innevarande och nästa budgetår, synes det nog likväl icke erforderligt med någon medelsanvisning för sistnämnda budgetår. Jag förordar därför, att anslaget uppföres med ett nominellt belopp av 1 000 kronor. Med hänsyn till det framtida anslagsbehovet synes riksdagen som hittills böra fatta beslut om hur stort belopp nämnden skall få utdela under det kommande budgetåret. Jag förordar, att detta belopp i enlighet med nämndens förslag bestämmes till 85 000 kronor.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) medgiva, att för budgetåret 1954/55 må till stipendier, som under denna punkt avses, utdelas högst 85 000 kronor;

b) till *Stipendier för studier genom korrespondens och vid enskilda realskolor med kombinerad undervisning* för budgetåret 1954/55 anvisa ett reservationsanslag av 1 000 kronor.

[209] 39. Bidrag till inrättande av skolhem för lärjungar vid högre läroanstalter.

	Anslag	Nettoutgift
1952/53	300 000	677 890
1953/54 (statsliggaren s. 632)	800 000	
1954/55 (förslag)	1 200 000	

Skolöverstyrelsen föreslår för nästa budgetår en avsevärd höjning av detta reservationsanslag nämligen med 3 200 000 kronor till 4 000 000 kronor. Överstyrelsen framhåller därvid, att man har att räkna med ett allt större behov av skolhem för lärjungar vid högre läroanstalter på grund av de starkt försämrade möjligheterna att erhålla lämpliga inackorderingshem, särskilt i vissa gymnasiestäder. En utvidgning av skolhemsverksamheten anses i själva verket vara en av förutsättningarna för genomförandet av enhetsskolereformen i områden med gles bebyggelse och stora avstånd mellan tätorterna. För närvarande är elva skolhem i verksamhet och tre beräknas kunna tagas i bruk under läsåret 1953/54. Statsbidrag har tillstyrkts för ytterligare sex. Vidare har överstyrelsen under behandling fyra ärenden angående uppförande av skolhem, varjämte mer eller mindre fortskridet planeringsarbete pågår för minst ett tiotal.

Departementschefen. Som skolöverstyrelsen framhållit har man otvivelaktigt att räkna med ett allt större behov av skolhem för lärjungar vid högre läroanstalter. Det är angeläget, att detta behov tillgodoses, så långt de ekonomiska möjligheterna och hänsynen till de övriga omständigheter, som böra beaktas i sammanhanget, det medgiver. En anslagshöjning av den storleksordning, som överstyrelsen föreslagit, är givetvis icke möjlig i nuvarande ekonomiska läge. Jag finner mig icke böra gå längre än till att föreslå en höjning av anslaget med 400 000 kronor till 1 200 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till inrättande av skolhem för lärjungar vid högre läroanstalter* för budgetåret 1954/55 anvisa ett reservationsanslag av 1 200 000 kronor.

[210] 40. Bidrag till avlönande av föreståndare vid skolhem för lärjungar vid högre läroanstalter.

	Anslag	Nettoutgift
1952/53	70 000	34 600
1953/54 (statsliggaren s. 632)	70 000	
1954/55 (förslag)	85 000	

Skolöverstyrelsen hemställer, att detta förslagsanslag för nästa budgetår höjes med 15 000 kronor. Överstyrelsen räknar därvid med att 14 skol-

hem kommer att vara i verksamhet under innevarande budgetår samt att ytterligare ett par kommer att börja sin verksamhet under budgetåret 1954/55.

Departementschefen. Med hänsyn till vad överstyrelsen anfört tillstyrker jag, att anslaget höjes med 15 000 kronor till 85 000 kronor. Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till avlönande av föreståndare vid skolor
hem för lärjungar vid högre läroanstalter* för budgetåret
1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 85 000 kronor.

I. Folkundervisningen.

Anstalter för lärarutbildning m. m.

[211] **1. Folkskoleseminarierna: Avlöningar. 2. Folkskoleseminarierna: Omkostnader. 3. Folkskoleseminarierna: Materiel, böcker m. m. 4. Folkskoleseminarierna: Utrustning. 5. Småskoleseminarierna: Avlöningar. 6. Småskoleseminarierna: Omkostnader. 7. Småskoleseminarierna: Materiel, böcker m. m. 8. Småskoleseminarierna: Utrustning.** Dessa anslag är för innevarande budgetår uppförda med respektive 15 600 000, 1 323 200, 375 000, 400 000, 4 200 000, 464 700, 88 000 och 115 000 kronor (statsliggaren s. 633—648). Beredningen av frågan om seminarieorganisationen och därmed frågan om medelsbehovet för nästa budgetår är ännu icke avslutad. Anslagen bör därför uppföras i rikstatsförslaget med preliminärt beräknade belopp. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1954/55 beräkna

a) till *Folkskoleseminarierna: Avlöningar* ett förslagsanslag av 16 350 000 kronor;

b) till *Folkskoleseminarierna: Omkostnader* ett förslagsanslag av 1 384 000 kronor;

c) till *Folkskoleseminarierna: Materiel, böcker m. m.* ett reservationsanslag av 375 000 kronor;

d) till *Folkskoleseminarierna: Utrustning* ett reservationsanslag av 400 000 kronor;

e) till *Småskoleseminarierna: Avlöningar* ett förslagsanslag av 4 000 000 kronor;

f) till *Småskoleseminarierna: Omkostnader* ett förslagsanslag av 445 000 kronor;

g) till *Småskoleseminarierna: Materiel, böcker m. m.* ett reservationsanslag av 83 000 kronor;

h) till *Småskoleseminarierna: Utrustning* ett reservationsanslag av 115 000 kronor.

[212] 9. Kurser för lärare vid folk- och småskoleseminarier.

	Anslag	Nettoutgift
1952/53	30 000	28 862
1953/54 (statsliggaren s. 648)	45 000	
1954/55 (förslag)	45 000	

Enligt av Kungl. Maj:t meddelade föreskrifter disponeras detta reservationsanslag för anordnande av kurser i ämnen, som skolöverstyrelsen bestämmer. Kursdeltagare, som ej är bosatt å kursorten, kan efter överstyrelsens medgivande erhålla dagtraktamente med 12 kronor samt resebidrag, beräknat högst enligt klass III i allmänna resereglementet.

Skolöverstyrelsen föreslår för nästa budgetår en anslagshöjning med 10 000 kronor för att traktamente och resekostnadsersättning till kursdeltagare skall få utgå enligt allmänna resereglementet. Överstyrelsen anför beträffande kursverksamheten och medelsbehovet bland annat följande.

Med medel ur anslaget för innevarande budgetår har redan anordnats en kurs om audio-visuella hjälpmedel och en kurs i manlig slöjd. Vidare skall en kurs för utbildning av seminariernas övningsskollärare i yrkesorienteringens metodik anordnas. Anslaget torde kunna medge ytterligare ett par kurser. Behovet av kurser och konferenser för seminariernas lärare är emellertid stort, och önskemål härom föreligger beträffande samtliga ämnen och lärargrupper. Anslaget torde dock kunna uppföras med oförändrat belopp. därest traktamente och resekostnadsersättning till kursdeltagarna skall utgå enligt nu gällande grunder.

Departementschefen. Jag är icke beredd att föreslå någon ändring av grunderna för ersättning åt deltagare i kurser för lärare m. fl. inom folkundervisningen. Då kursverksamheten under nästa budgetår bör få i stort sett samma omfattning som nu, förordar jag, att anslaget uppföres med oförändrat belopp. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kurser för lärare vid folk- och småskoleseminarier* för budgetåret 1954/55 anvisa ett reservationsanslag av 45 000 kronor.

[213] 10. Kurs för lärare rörande läs- och skrivsvårigheter hos barn.

	Anslag	Nettoutgift
1952/53	20 000	14 702
1953/54 (statsliggaren s. 649)	20 500	
1954/55 (förslag)	20 500	

Detta reservationsanslag, som uppförts på riksstaten första gången för budgetåret 1952/53, disponeras enligt Kungl. Maj:ts bestämmande för en av skolöverstyrelsen anordnad kurs, avsedd att bereda lärare inom folkundervisningen tillfälle till specialutbildning för tjänstgöring i särskilda

klasser för barn med läs- och skrivsvårigheter (»ordblindhet»). Kursen skall omfatta tre veckor, av vilka två användes för hospitering i s. k. läsklasser. Till kursdeltagare, som ej är bosatt på kursorten, må kunna utgå dagtraktamente med högst 12 kronor samt resebidrag, beräknat högst enligt klass III i allmänna resereglementet.

Skolöverstyrelsen beräknar för nästa budgetår ett medelsbehov av 50 000 kronor för anordnande av dels en kurs av hittillsvarande omfattning, dels ock tre kortare kompletteringskurser för sådana lärare, som ej i sin grundutbildning erhållit tillräcklig undervisning rörande läs- och skrivsvårigheter. Därjämte beräknar överstyrelsen under detta anslag och det i det följande upptagna anslaget till fortbildningskurser för lärare vid egentliga folkskolor och småskolor en ökning av medelsanvisningen med sammanlagt 30 000 kronor för att traktamente och resekostnadsersättning åt kursdeltagare skall få utgå enligt bestämmelserna i allmänna resereglementet.

Departementschefen. Till specialutbildning av lärare för tjänstgöring i särskilda klasser för barn med läs- och skrivsvårigheter synes anslag å riksstaten böra anvisas jämväl för nästa budgetår. Jag är emellertid icke beredd att förorda någon utvidgning av ifrågavarande kursverksamhet utan räknar för nästa budgetår med att verksamheten får i huvudsak samma omfattning som under innevarande budgetår. Då jag icke kan tillstyrka någon ändring av grunderna för bestämmandet av kursdeltagarnas traktaments- och reseersättningsförmåner, förordar jag oförändrad medelsanvisning för nästa budgetår. Liksom hittills torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att efter förslag av skolöverstyrelsen meddela närmare bestämmelser rörande anslagets disposition. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kurs för lärare rörande läs- och skrivsvårigheter hos barn* för budgetåret 1954/55 anvisa ett reservationsanslag av 20 500 kronor.

[214] **11. Bidrag till August Abrahamsons stiftelse för slöjdläro-
utbildning.**

Ifrågavarande stiftelse har enligt testamente av grosshandlaren August Abrahamson till ändamål »att genom fortsatt utbildning av lärare och lärarinnor, som redan ägnat sig åt undervisning, verka för uppfostran i allmänhet och särskilt för användandet därvid av den pedagogiska slöjden». Enligt testamentet skulle stiftelsen — vars fasta egendom utgöres av jordbruks- och skogsegendomen Nääs i Skallsjö socken — jämte alla dess tillgångar överlämnas till svenska staten; Kungl. Maj:t skulle utöva högsta beslutanderätt i allt vad stiftelsen angick.

Den 28 april 1899 beslöt Kungl. Maj:t, att stiftelsen med dess tillgångar skulle mottagas av staten på i donationsurkunden stadgade villkor.

Stiftelsens huvudsakliga verksamhet består i att upprätthålla en läroanstalt för fortbildning i vissa övningsämnen, i främsta rummet skolslöjd.

Denna utbildningsverksamhet pågår endast sommartid. Enligt testamentsbestämmelserna skall läroanstalten å Näs i all framtid upprätthållas.

Enligt donationsbestämmelserna skall läroanstaltens drift i första hand finansieras genom avkastningen av den kontanta delen av donationen. I andra hand får nettoavkastningen av den fasta egendomen tas i anspråk. Fastigheternas avkastning skall dock i främsta rummet användas till underhåll, skötsel och vård av egendomens byggnader, park, trädgård och inventarier.

Styrelse och föreståndare för stiftelsen tillsättes av Kungl. Maj:t, som också fastställer stat för stiftelsen. Den nuvarande statens räkenskapsår sammanfaller med det statliga budgetåret.

Till stiftelsen beviljades statsbidrag första gången vid 1912 års riksdag med ett belopp av 38 500 kronor, avsett huvudsakligen för reparationer och förbättring av byggnaderna. Vid 1921 års riksdag anvisades ytterligare ett reservationsanslag till byggnadsarbeten, denna gång med 50 000 kronor. Därefter har alltsedan budgetåret 1941/42 under förevarande rubrik utgått löpande driftbidrag till stiftelsen i form av obetecknade anslag, att användas till avlönande av lärare för undervisning i manlig slöjd. Anslagsbeloppet utgjorde för budgetåret 1941/42 5 000 kronor och har därefter successivt ökats; för innevarande budgetår har anslaget höjts från 20 000 till 30 000 kronor (statsliggaren s. 649).

Därjämte har 1943 och 1945 års riksdagar beviljat stiftelsen räntefria statslån å 90 000 respektive 19 000 kronor till vissa byggnadsarbeten m. m.

Den 27 maj 1949 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för ecklesiastikdepartementet att tillkalla sakkunniga för utredning rörande August Abrahamsons stiftelses ekonomi och fortsatta verksamhet. De sakkunniga — som tillkallades den 11 juni samma år — antog benämningen 1949 års Näsutredning. I direktiven för utredningen anfördes, efter en redogörelse för stiftelsens ekonomiska läge m. m., bland annat följande.

»Det anförda torde ge vid handen, att stiftelsens ekonomi är i behov av en genomgripande sanering. För den utveckling som lett fram till stiftelsens nuvarande läge, kan dess ledning icke lastas. Läroanstaltens byggnadsbestånd synes till största delen aldrig ha kunnat betraktas såsom fullgott. Numera torde flertalet av dessa byggnader kunna betecknas såsom uttjänta, och det måste anses oekonomiskt att på dem lägga ned ytterligare underhålls- och reparationskostnader. Stiftelsen står därför inför nödvändigheten att förnya större delen av läroanstaltens byggnader. Beträffande de byggnader, som äro uppförda av mera beständigt material än trä, i första hand slottsbyggnaden, krävas omfattande reparations- och moderniseringsarbeten. Stiftelsen saknar emellertid egna medel att bekosta dessa omfattande byggnadsåtgärder, varför frågan om en statlig kapitalinvestering är aktuell. Även bortsett härifrån synes stiftelsens ekonomi numera icke vara tillräckligt bärkraftig för att medge en önskvärd intensifiering och modernisering av utbildningsverksamheten, varför stödåtgärder från det allmännas sida även i detta avseende böra övervägas.

— — — Vid planläggningsarbetet böra de sakkunniga utgå ifrån, att det av ekonomiska skäl torde vara ändamålsenligast att läroanstaltens verksamhet utvidgas till att avse icke endast sommarmånaderna utan större eller mindre del av det egentliga läsåret. Att utreda och pröva denna sistnämnda fråga blir en av utredningens huvuduppgifter. Vid bedömandet av detta spörsmål böra de sakkunniga utgå ifrån att den nya verksamhet, som stiftelsen bör upptaga på sitt program, icke bör inkräkta på den undervisningsverksamhet, som enligt testamentsföreskrifterna skall bedrivas under sommaren, utan tvärtom så nära som möjligt ansluta sig till denna. Om möjligt bör den nya verksamheten därför

ligga inom ramen för den offentliga lärarutbildningen. De sakkunniga böra därför upptaga nära samarbete med de sakkunnigkommittéer och andra, som syssla med lärarutbildningsfrågor. Det bör dock vara de sakkunniga obetaget att pröva även andra uppslag beträffande nya verksamhetsområden. De sakkunniga böra även utreda, huruvida och i vad mån verksamheten under sommarmånaderna bör omläggas eller intensifieras samt uppgöra förslag i detta avseende.

På grundval av det resultat, vartill de sakkunniga komma beträffande stiftelsens fortsatta verksamhet, böra de uppgöra förslag till erforderliga byggnadsarbeten samt till organisatoriska och ekonomiska åtgärder för att sätta stiftelsen i stånd att på ett rationellt sätt fullgöra sina uppgifter.»

I skrivelse den 24 oktober 1953 anholder *stiftelsens styrelse* dels om tilläggsbidrag å 51 200 kronor för budgetåret 1953/54 till bestridande av kostnaderna för läroanstalten, dels om bidrag å 80 000 kronor för budgetåret 1954/55 till samma ändamål. Av motiveringen för framställningen inhämtas bland annat följande.

I avbidan på resultatet av Nääsutredningens verksamhet har styrelsen sökt att tills vidare upprätthålla läroanstaltens verksamhet i huvudsakligen oförändrad omfattning. Från allmän synpunkt är detta angeläget särskilt med hänsyn till att för utbildning av lärare i manlig slöjd icke finnes någon annan läroanstalt i riket. Emellertid har stiftelsen härigenom försatts i en ekonomiskt svår och i längden ohållbar situation.

Den medelsavkastning, som är direkt avsedd att disponeras för läroanstaltens kostnader, uppgår numera till endast 10 000 å 11 000 kronor per år. Styrelsen har därför sett sig nödsakad att i väsentlig omfattning disponera även skogens och lantbrukets avkastning för läroanstaltens drift. Härigenom har dock underhållet av Nääs slott och dess inventarier blivit i väsentlig mån eftersatt. Då styrelsen är angelägen om att i möjligaste mån bevara de miljöer, som är företrädade på slottet, har styrelsen i samråd med riksantikvarieämbetet och byggnadsstyrelsen igångsatt en utredning, syftande till upprättandet av en plan för istandsättandet av byggnaderna och konservering av slottets inventarier.

Det kan redan nu förutses, att genomförandet av här skisserade planer kommer att för innevarande budgetår och ytterligare ett antal år framåt helt ta i anspråk överskottet från lantbrukets och skogsdriftens stat, varav följer ett motsvarande underskott i läroanstaltens stat. Styrelsen avser nämligen att med stiftelsens egna resurser sörja för slottets och slottsinventariernas upprustning liksom för deras framtida underhåll.

Därest verksamheten vid läroanstalten i fortsättningen skall kunna upprätthållas, måste kostnaderna härför enligt styrelsens mening till övervägande del bestridas av statsmedel. Det erforderliga statsbidraget beräknas för innevarande budgetår till 81 200 kronor, varav 30 000 kronor redan anvisats, samt för budgetåret 1954/55 till 80 000 kronor.

I särskild framställning anholder *styrelsen* vidare, att stiftelsens räkenskaper från och med den 1 januari 1955 omläggas till att omfatta kalenderår i stället för det statliga budgetåret. Denna framställning tillstyrkes av *riksräkenskapsverket* och *statskontoret*. Statskontoret framhåller, att den föreslagna omläggningen förutsätter, dels att inkomst- och utgiftsstat för stiftelsen, avseende tiden närmast efter budgetåret 1953/54, fastställs

för tiden den 1 juli 1954 — den 31 december 1955 och dels att förevarande anslag för budgetåret 1954/55 beräknas för ett och ett halvt år, varefter av 1955 års riksdag bör anvisas erforderligt bidrag för kalenderåret 1956.

Departementschefen. Såsom framgår av den lämnade redogörelsen konstaterades redan år 1949, att en genomgripande sanering av ifrågavarande stiftelses ekonomi måste ske. I detta syfte tillkallades Näsutredningen, som enligt givna direktiv skulle framlägga förslag beträffande läroanstaltens fortsatta verksamhet samt på grundval därav uppgöra förslag till erforderliga byggnadsarbeten och övriga åtgärder för att sätta stiftelsen i stånd att på ett rationellt sätt fullgöra sina uppgifter.

Den 4 december 1953 har jag beslutat, att Näsutredningens verksamhet skall upphöra senast med utgången av januari 1954. Jag har tillika anmodat utredningen att, snarast efter det verksamheten sålunda avslutats, till ecklesiastikdepartementet överlämna det utredningsmateriel, som hopbragts, jämte en sammanfattning av vunna resultat av utredningsarbetet. Jag torde alltså senare få för Kungl. Maj:t anmäla frågan om vidare åtgärder för att nå ett slutligt resultat beträffande stiftelsens fortsatta verksamhet och därmed sammanhängande ekonomiska och organisatoriska spörsmål.

Stiftelsens styrelse anholder nu om ett väsentligt ökat statsbidrag och åberopar till stöd härför, att den del av avkastningen av stiftelsens lantbruk och skogsdrift, som hittills kunnat disponeras till täckande av kostnader för läroanstalten, för ett antal år framåt bör användas till upprustning av stiftelsens byggnader och inventarier i enlighet med av styrelsen uppgjorda planer. I anledning därav får jag framhålla, att just istandsättandet av stiftelsens byggnadsbestånd utgör ett av de två primära problem, för vilkas lösning Näsutredningen tillkallades. I avvaktan på resultatet av Kungl. Maj:ts ståndpunktstagande till frågan om vidare åtgärder beträffande stiftelsens ekonomiska ställning och fortsatta verksamhet torde stiftelsens styrelse enligt min mening böra ombesörja endast sådant löpande underhåll å byggnaderna, som provas oundgängligen nödvändigt. Skulle styrelsen finna trängande behov föreligga av byggnads- eller andra arbeten, som faller utanför denna ram, torde stiftelsen få göra särskild framställning i ämnet till Kungl. Maj:t.

Med hänsyn till vad jag nu anför, anser jag mig kunna förutsätta, att alltför viss del av avkastningen från lantbruket och skogsdriften skall kunna disponeras till täckande av kostnaderna för läroanstaltens verksamhet. I den av Kungl. Maj:t för räkenskapsåret 1952/53 fastställda staten för läroanstalten har på inkomstsidan beräknats bland annat dels ett tillskott från lantbruket och skogsdriften å i runt tal 38 500 kronor, dels ett statsbidrag till lärarlöner å 20 000 kronor och dels en brist å i runt tal 15 000 kronor. Stat för räkenskapsåret 1953/54 har ännu icke fastställts. Statsbidraget för innevarande budgetår utgör, som nämnts, 30 000 kronor.

Bidraget skall användas till avlönande av lärare för undervisning i manlig slöjd. Det har beräknats i huvudsak täcka kostnaderna för arvoden och vissa andra löneförmåner åt lärarna vid de kurser i manlig slöjd, som hållas å Nääs. Däremot har bidrag icke beräknats för avlöning åt lärare vid vissa till Göteborg förlagda kurser i metallslöjd, liksom ej heller för avlöning åt lärare vid teckningskurs, lekkurs m. m. å Nääs.

Jag beräknar statens bidrag till avlönande av lärare vid läroanstalten för nästa budgetår till 30 000 kronor. Då önskemålet att omlägga räkenskapsåret från budgetår till kalenderår synes böra tillgodoses, torde emellertid i enlighet med vad statskontoret förordat anslaget för nästa budgetår böra beräknas för ett och ett halvt år, nämligen för tiden 1/7 1954—31/12 1955. Det för nästa budgetår i detta hänseende erforderliga statsbidragsbeloppet bör alltså beräknas till 45 000 kronor.

Då emellertid visst underskott på läroanstaltens verksamhet åtminstone för innevarande budgetår synes ofrånkomligt, torde i anslaget för nästa budgetår böra inräknas ett ytterligare belopp, vilket torde få stå till Kungl. Maj:ts disposition att i mån av behov användas till täckande av brist i läroanstaltens stat. För detta ändamål kan jag emellertid för närvarande icke tillstyrka anvisande av högre belopp än 22 000 kronor. Hela anslaget för nästa budgetår torde alltså böra uppföras med 67 000 kronor, vilket innebär en anslagshöjning med 37 000 kronor.

I detta sammanhang vill jag understryka den synnerliga angelägenheten av att i avvaktan på de åtgärder, som framdeles kan komma att vidtagas i syfte att sanera stiftelsens ekonomi och rationalisera dess verksamhet, stiftelsens styrelse vid sin förvaltning av stiftelsen begagnar alla till buds stående möjligheter till besparingar i kostnaderna för verksamheten. Rikt-punkten bör, liksom hittills, vara en uppläggning av verksamheten på sådant sätt, att densamma — utan att i donationsvillkoren förutsatt undervisningsverksamhet eftersättes — såvitt möjligt blir självbärande och att i vart fall annat underskott än sådant, som täckes av statsbidraget till avlöning åt lärare för undervisning i manlig slöjd, undvikes. Dessa synpunkter torde böra iakttagas också vid statbehandlingen.

I den mån särskilda villkor skulle provas erforderliga för statsbidragets åtnjutande, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela beslut därutinnan i samband med fastställande av stat för stiftelsens verksamhet.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till August Abrahamsons stiftelse för slöjd-läro-utbildning* för budgetåret 1954/55 anvisa ett anslag av 67 000 kronor.

[215] **12. Fortbildningskurser för lärare vid egentliga folkskolor och småskolor.** Detta reservationsanslag är för innevarande budgetår uppfört med 85 000 kronor (statsliggaren s. 649).

Enligt gällande bestämmelser beslutar skolöverstyrelsen om anslagets fördelning till olika ändamål. För varje kurs kan bidrag utgå antingen med visst belopp för kursens anordnande eller intill viss av överstyrelsen bestämd slutsumma såsom traktamente och resebidrag åt kursdeltagare, som ej är bosatta på kursorten, eller också för båda dessa ändamål. Dagtraktamente utgår med högst 12 kronor; resebidrag får beräknas högst enligt klass III i allmänna resereglementet. Kurs skall stå under tillsyn av överstyrelsen samt anordnas i överensstämmelse med av överstyrelsen utfärdade allmänna bestämmelser och av överstyrelsen godkänd plan. Kurstiden får ej sammanfalla med skolundervisningen.

Skolöverstyrelsen beräknar för utvidgning av den allmänna fortbildningsverksamheten en anslagsökning med 40 000 kronor. Överstyrelsen understryker, att fortbildningskurser erfordras i fråga om samtliga ämnen, och framhåller vidare särskilt, att från folkskolinspektörernas sida starkt betonats betydelsen av lärarnas fortbildning även i praktiska ämnen.

Såsom i det föregående nämnts beräknar överstyrelsen därjämte under detta anslag och det förut anmälda anslaget till kurs för lärare rörande läs- och skrivsvårigheter hos barn en ökning av medelsanvisningen med sammanlagt 30 000 kronor för att traktamente och resekostnadsersättning åt kursdeltagare skall få utgå enligt bestämmelserna i allmänna resereglementet.

Slutligen hemställer överstyrelsen, liksom i flera tidigare anslagsäskanden, om anvisande av 25 000 kronor till bidrag till organisationskostnader för regionala och lokala kurser och möten under läsåret.

Departementschefen. Statens ekonomiska insats i syfte att på ett tillfredsställande sätt sörja för den allmänna fortbildningen av folkskolans lärare har under senare budgetår successivt undergått en förhållandevis mycket stor ökning. Förevarande anslag har sålunda sedan budgetåret 1946/47 i olika etapper höjts med sammanlagt 65 000 kronor, varav 25 000 kronor för innevarande budgetår. För att den nuvarande allmänna fortbildningsverksamheten skall kunna ytterligare utvidgas, anser jag mig för nästa budgetår böra föreslå ännu en uppräknings av anslaget, denna gång med 40 000 kronor. Däremot finner jag mig alltjämt böra avstyrka medelsanvisning till bidrag till organisationskostnader för kurser och möten under pågående läsår. Då jag vidare räknar med oförändrade grunder för bestämmandet av kursdeltagarnas traktaments- och reseersättningsförmåner, torde alltså anslaget för nästa budgetår böra höjas med 40 000 kronor till 125 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Fortbildningskurser för lärare vid egentliga folkskolor och småskolor* för budgetåret 1954/55 anvisa ett reservationsanslag av 125 000 kronor.

[216] **13. Fortbildningskurser i yrkesvägledningsfrågor.** Den av skolöverstyrelsen, överstyrelsen för yrkesutbildning och arbetsmarknadsstyrelsen år 1949 tillsatta *samarbetskommittén för utredning rörande yrkesvägledningens organisation* har i ett den 24 april 1952 avgivet förslag rörande »Yrkesvägledningen och skolan» (SOU 1952:42) förordat, bland annat, att yrkesorienteringen i folkskolan, som tidigare i stor utsträckning meddelats av ungdomsförmedlingens tjänstemän, anförtros folkskolans lärare. I detta hänseende får jag lämna följande redogörelse.

Nuvarande verksamhet. Den yrkesvägledningsverksamhet i folkskolan, som utövas av flertalet tjänstemän vid ungdomsförmedlingen och av de till denna knutna deltidsanställda kontaktmännen, bedrivs främst i avgångsklasser (klasserna 7 och 8), i någon utsträckning dock även i fortsättningsskolan och högre folkskolan.

Yrkesvägledning meddelas vid yrkesorienterande lektioner i skolorna, varvid samma föredrag i vissa fall kan åhöras av flera läraravdelningar, och vid individuella mottagningar i skolorna eller på ungdomsförmedlingen.

De lektioner, som hålles vid ungdomsförmedlingstjänstemännens besök i de olika skolorna, syftar främst till att ge allmänna synpunkter på yrkesvalets betydelse samt kortfattade upplysningar om arbetstillfällen och yrkesutbildningsmöjligheter. Man söker skapa kontakt med eleverna och ge en presentation av ungdomsförmedlingen och dess arbetssätt. Någon egentlig yrkes- eller anlagsorienterande undervisning kan det i regel ej bli fråga om, då tiden i de flesta fall endast medger ett par lektioner i varje klassavdelning. Verksamheten har på grund av de personella resursernas otillräcklighet ej kunnat utsträckas över hela landet. Yrkesvägledning i denna form förekom under läsåret 1950/51 sålunda i endast 565 kommuner och berörde 33 500 elever.

Inom ett mindre antal skoldistrikt (ca 50) förekommer praktisk yrkesorientering i den formen, att eleverna i folkskolans sista klass under läsåret får utföra en kortare tids praktikarbete på någon arbetsplats. Praktiktidens längd är på vissa orter en eller två veckor och inom några skoldistrikt en dag per vecka under hela läsåret. Anskaffningen av platser och utplaceringen sker i flertalet fall genom arbetsförmedlingen. På några orter har lärarna emellertid åtagit sig dessa uppgifter.

Utöver den här omnämnda verksamheten, som företrädesvis bedrivs av ungdomsförmedlingens tjänstemän, torde folkskolans lärare på många orter meddela yrkesorienterande undervisning. Särskilt inom flera av de skoldistrikt med obligatorisk åttonde klass, som i sina undervisningsplaner har yrkesorientering, nedlägger lärarna ett intresserat arbete. Dessa skoldistrikt erhåller broschyrmaterial och blanketter från ungdomsförmedlingen.

Kommitténs förslag. Kommittén framhåller, att det av flera skäl skulle vara fördelaktigt, om ett visst timantal kunde fastställas för

den yrkesorienterande undervisningen. Möjlighet att genom enhetliga bestämmelser inlemma yrkesorienteringen i folkskolans undervisning föreligger enligt kommitténs mening vid fastställandet av den avsedda nya undervisningsplanen för folkskolan. Denna föreligger numera, sedan kommittén avgivit sitt betänkande, i ett inom skolöverstyrelsen utarbetat förslag.

Kommitténs önskemål rörande den närmare utformningen av dessa bestämmelser har beaktats vid utarbetandet av förslaget till ny undervisningsplan. Enligt detta förslag bör till förberedande yrkesvägledning, bland annat i form av ett mindre antal studiebesök på olika arbetsplatser m. m., för sjunde klassen anslås sammanlagt 15 timmar under läsåret i samband med undervisningen i samhällskunskap. För åttonde klass föreslås yrkesvägledning bli ett särskilt ämne på schemat med 2 veckotimmar i A-formen och 1 veckotimme i B 1-formen. I den åttonde klassen bör yrkesvägledningen kompletteras, förutom med studiebesök, med att eleverna enskilt eller i mindre grupper får tillfälle att, under sammanlagt högst tolv dagar under läsåret, för praktisk yrkesorientering besöka för olika yrken representativa arbetsplatser. För nionde klassen föreslås antalet schematimmar till 1 eller 2, beroende av vilken inriktning linjen har.

Beträffande arbetsfördelningen mellan skolan och ungdomsförmedlingen framhåller kommittén, att ungdomsförmedlingen icke utrustats med resurser att på ett tillfredsställande sätt lösa de uppgifter som enligt kommitténs uppfattning bör ankomma på skolan. Av olika skäl torde det, anför kommittén, vara riktigast att den yrkesorienterande undervisningen helt anförtros åt skolans lärare. Dessa är på ett helt annat sätt än yrkesvägledarna pedagogiskt utbildade. Genom det i folkskolan använda klassläraresystemet kan de i sin ordinarie undervisning på ett naturligt sätt anknyta till yrkesorienterande moment och kontinuerligt bibringa eleverna någon kunskap om arbetslivet samt klargöra för dem yrkesvalets betydelse och värdet av en yrkesutbildning. Beträffande den individuella anlagsorienteringen bör lärarna, skolläkarna och vissa andra av skolans befattningshavare vara skyldiga att avge utlåtanden och i övrigt lämna upplysningar till ungdomsförmedlingen. Ungdomsförmedlingens yrkesvägledare bör ombesörja anlagsorienteringen och svara för ackvisition av praktik- och utbildningsplatser samt utplacering av ungdomarna i arbetslivet. Till ungdomsförmedlingens uppgifter bör därjämte höra den yrkesvägledning, som eleverna kan vara i behov av sedan de slutat skolan, och vidare den nödvändiga efterkontakten.

En förutsättning för att den yrkesorienterande undervisningen skall kunna överlätas på skolan är enligt kommitténs mening, att en instruktionsverksamhet för folkskolans lärare kommer till stånd. Efter framläggande av vissa synpunkter på möjligheterna att i detta hänseende effektivisera seminarieundervisningen föreslår kommittén, att de redan utexaminerade lärarnas behov av fortbildning tillgodoses genom kursverksamhet. Kommittén anför härom i huvudsak följande.

Regelbundet återkommande kurser bör anordnas med skolöverstyrelsen som arrangör i samarbete med arbetsmarknadsstyrelsen. Kurserna bör förläggas till olika delar av landet, varvid lokala krafter kan utnyttjas. Även önskvärdheten av att nedbringa resekostnaderna talar för en decentralisering av kursverksamheten. Kurstiden synes böra omfatta 6—10 dagar. För utbildning av 150 deltagare i tiodagarskurser beräknar kommittén för resor, traktamenten och övriga omkostnader ett belopp av 33 000 kronor.

Dessutom fordras en lokal informationsverksamhet av delvis annan art. Det bör åligga länsarbetsnämnderna att genom konferenser, studiecirklar, möten eller på annat lämpligt sätt fortlöpande informera lärarna i folkskolans avgångsklasser. Därvid bör särskilt yrkesutbildningsmöjligheterna och den lokala arbetsmarknadens förhållanden uppmärksammas, så att lärarna kan hålla sig à jour med utvecklingen på dessa områden.

Kommittén föreslår också att specialklassernas lärare erhåller någon särskild utbildning i yrkesorientering. De stöter ofta på svårigheter, då de söker bistå sina elever vid deras yrkesval. Frågor om yrkesvägledning för utvecklingshämmande ungdomar bör därför behandlas relativt utförligt vid skolöverstyrelsens kurser för blivande hjälpklasslärare.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 24 augusti 1953 har *skolöverstyrelsen* och *arbetsmarknadsstyrelsen* anmält, bland annat, att de godkänt de i samarbetskommitténs betänkande angivna grundläggande principerna för ungdomens yrkesvägledning och att de avser att bygga sitt fortsatta arbete med att utveckla yrkesvägledningen vid undervisningsanstalter under skolöverstyrelsens inseende på i betänkandet framlagda förslag.

I anslutning till samarbetskommitténs förslag hemställer *skolöverstyrelsen* i sina anslagsäskanden för nästa budgetår, att till fortbildningskurser i yrkesvägledningsfrågor anvisas ett reservationsanslag av 68 000 kronor. Till tre kurser, var och en om 10 dagar och 50 deltagare, beräknar överstyrelsen ett belopp av 50 000 kronor, varvid överstyrelsen utgår från att kursdeltagarna skall erhålla resekostnadsersättning och traktamente enligt bestämmelserna i allmänna resereglementet. Enligt överstyrelsens mening bör dessa kurser stå öppna icke endast för folkskolans lärare utan även för andra lärare, som har behov av dylik fortbildning. Under åberopande av att deltagarna kan få avsevärt ökat utbyte av kurserna, om de förbereder sig genom den korrespondenskurs, som är under utarbetande genom arbetsmarknadsstyrelsens försorg, beräknar överstyrelsen vidare 12 000 kronor till bestridande av kostnaderna för utökning av kursbrevens upplaga och för rättning av deltagarnas svarsuppgifter. Till en särskild kurs för redan tjänstgörande hjälpklasslärare, omfattande 6 dagar och 30 deltagare, beräknar överstyrelsen slutligen ett belopp av 6 000 kronor.

Departementschefen. Såsom framgår av den lämnade redogörelsen ombesörjes den nuvarande yrkesvägledningsverksamheten inom folkskolan i huvudsak av ungdomsförmedlingens tjänstemän. Till följd av otillräck-

liga resurser har emellertid denna verksamhet icke kunnat utsträckas över hela landet. För att yrkesvägledningen i folkskolan skall förbättras föreslår nu samarbetskommittén, med instämmande från skolöverstyrelsen och arbetsmarknadsstyrelsen, att ett fixerat timal fastställes för den yrkesorienterande undervisningen och att en klar gränsdragning sker mellan skolans och ungdomsförmedlingens yrkesvägledande uppgifter. Beträffande yrkesvägledningens ställning på folkskolans schema har de av kommittén i detta hänseende angivna riktlinjerna beaktats i det förslag till ny undervisningsplan, som nu är föremål för beredning inom skolöverstyrelsen. Kungl. Maj:t torde framdeles få taga ställning härtill. Vad gäller gränsdragningen mellan skolans och ungdomsförmedlingens arbetsuppgifter vid yrkesvägledningen, innebär samarbetskommitténs förslag, att den yrkesorienterande undervisningen helt skall anförtros åt lärarna och vidare att genom skolans försorg skall lämnas vissa förberedande uppgifter m. m. för anlagsorienteringen, medan ungdomsförmedlingen på grundval av anlagsorienteringen skall ombesörja övriga moment i yrkesvägledningen. Jag har ingen erinran mot en dylik gränsdragning.

Såsom samarbetskommittén framhållit, förutsätter den avsedda överflyttningen av vissa yrkesvägledningsuppgifter till folkskolan, att lärarna i ökad utsträckning erhåller utbildning i yrkes- och anlagsorientering. Vad gäller seminarieutbildningen utgår jag från att skolöverstyrelsen, såsom också antytts i överstyrelsens och arbetsmarknadsstyrelsens förutnämnda anmälan till Kungl. Maj:t, beaktar vad kommittén anfört rörande seminariernas undervisningsplan samt behandlingen av yrkesvägledningsfrågor vid kurserna för utbildande av hjälpklasslärare. För redan utexaminerade lärare torde, såsom kommittén föreslagit, böra anordnas särskilda fortbildningskurser. Tills vidare bör dessa kurser enligt min mening i regel vara öppna endast för folkskolans lärare. För nästa budgetår, då kursverksamheten av naturliga skäl får karaktären av försök på området, anser jag mig böra — i nära anslutning till kommitténs beräkning av kostnaderna för genomförande av dess kursprogram — förorda en medelsanvisning av 32 000 kronor, varvid jag räknar med traktaments- och reseersättningsförmåner åt kursdeltagarna efter samma grunder, som gäller beträffande övrig kursverksamhet för folkskolans lärare.

Däremot finner jag mig icke kunna tillstyrka särskild medelsanvisning till kostnader för den ifrågasatta korrespondenskursen, liksom jag för nästa budgetår ej heller räknar med medel till särskild kurs för redan tjänstgörande hjälpklasslärare. I de kurser, som kan anordnas inom den av mig föreslagna anslagsramen, torde om så skulle finnas påkallat kunna inläggas vissa för undervisning av hjälpklassklientelet särskilt anpassade moment.

Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att efter förslag, som upprättas av skolöverstyrelsen efter samråd med arbetsmarknadsstyrelsen, meddela

närmare bestämmelser rörande anslagets disposition. Anslaget torde böra uppföras såsom reservationsanslag.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen
att till *Fortbildningskurser i yrkesvägledningsfrågor* för
budgetåret 1954/55 anvisa ett reservationsanslag av 32 000
kronor.

[217] **14. Fortbildningskurs för föreståndarinnor och biträdande föreståndarinnor vid folkskolans skolhem.** Till detta ändamål har under rubriken »Fortbildningskurs för föreståndarinnor och biträdande föreståndarinnor vid skolhem och arbetsstugor» anvisats reservationsanslag av för budgetåret 1947/48 12 000 kronor, för budgetåret 1949/50 8 000 kronor och för innevarande budgetår 15 000 kronor (statsliggaren s. 650). Avsikten med kurser av detta slag är att lämna föreståndarinnorna tillfälle att ta del av nya forskningsresultat inom barn- och ungdomspsykologien och att ge dem orientering om moderna principer för barnens fostran. Det har vidare ansetts vara av största vikt, att föreståndarinnorna får del av och gemensamt får diskutera sådana ämnen, som speciellt berör skolhemmen, såsom lämpliga fritidssysselsättningar för barnen och nya rön på det näringsfysiologiska området.

Till kursdeltagare, som ej är bosatt å kursorten, må enligt av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser kunna utgå traktamente med högst 12 kronor för dag samt resebidrag, beräknat högst enligt klass III allmänna rese-reglementet.

Skolöverstyrelsen hemställer, att till en kurs av ifrågavarande slag för nästa budgetår anvisas ett reservationsanslag av 24 500 kronor. Överstyrelsen förutsätter därvid, att kursdeltagarna skall erhålla resekostnadsersättning och traktamente enligt bestämmelserna i allmänna resereglementet. Beträffande den föreslagna kursen anför överstyrelsen bland annat följande.

Inom skolhemmets begränsade värld uppstår ofta situationer, då ett spontant ingripande från föreståndarinnornas sida måste göras för att skapa sysselsättningar, som ger barnen trivsel. Hobbyarbeten i trä, lera, bast, rotting m. m. samt organiserade lekar såväl inom- som utomhus är sysselsättningar, som visat sig lämpliga att tillgripa, när barnen behöver hjälp för att fylla ut sin fritid. Det är därför viktigt, att föreståndarinnan eller biträdande föreståndarinnan har möjlighet att ge barnen handledning i denna verksamhet, då det av praktiska och ekonomiska skäl sällan är möjligt att anlita utomstående och särskilt utbildade handledare för dylik fritidssysselsättning. I syfte att göra föreståndarinnorna skickade att på ett effektivt sätt leda barnens fritidsverksamhet avser överstyrelsen att anordna en fortbildningskurs med inriktning på övervägande praktisk övning i hobby- och småslöjd samt lekar.

Departementschefen. Till en fortbildningskurs för skolhemmens föreståndarinnor och biträdande föreståndarinnor torde medel böra anvisas

jämväl för nästa budgetår. Jag har ingen erinran mot att kursen särskilt inriktas på ledningen av barnens fritidssysselsättningar men jag förutsätter, att inom ramen av kursen även skall kunna meddelas en mera allmän undervisning och orientering av samma slag som hittills givits i denna kursverksamhet. Då jag icke räknar med någon ändring i grunderna för traktement och resebidrag åt kursdeltagare, torde anslaget för nästa budgetår böra uppföras med oförändrat belopp, 15 000 kronor. Det torde liksom hittills få ankomma på Kungl. Maj:t att efter förslag av skolöverstyrelsen meddela närmare bestämmelser rörande anslagsdispositionen. Vad gäller anslagets rubrik torde det kunna förutsättas, att arbetsstugorna under loppet av nästa budgetår kommer att övertagas av vederbörande kommuner; jag återkommer närmare till detta spörsmål i ett senare sammanhang. Med hänsyn härtill bör anslagsrubriken erhålla den ändrade lydelse, som jag inledningsvis angivit. Bokföringstekniskt innebär detta ingen förändring beträffande anslagets identitet. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Fortbildningskurs för föreståndarinnor och biträdande föreståndarinnor vid folkskolans skolhem* för budgetåret 1954/55 anvisa ett reservationsanslag av 15 000 kronor.

[218] **15. Resestipendier åt lärare vid vissa till folkundervisningen hörande läroanstalter.**

	Anslag	Nettoutgift
1952/53	35 000	32 530
1953/54 (statsliggaren s. 650)	35 000	
1954/55 (förslag)	35 000	

Ur detta anslag utgår resestipendier åt lärare i främmande levande språk vid folk- och småskoleseminarier, högre folkskolor samt folk- och fortsättningsskolor.

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget främst med hänsyn till det ökande antalet stipendiesökande lärare för nästa budgetår höjes med 25 000 kronor. Liksom i flera tidigare anslagsäskanden hemställer överstyrelsen därjämte, att anslaget skall få disponeras för stipendier åt lärare vid samtliga till folkundervisningen hörande läroanstalter ävensom åt statens folkskoleinspektörer för allmänna skolstudier, språkstudier däri inbegripna.

Departementschefen. Jag anser mig ej kunna föreslå någon höjning av detta anslag för nästa budgetår. Icke heller är jag beredd att biträda överstyrelsens förslag om ändringar beträffande anslagets disposition. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Resestipendier åt lärare vid vissa till folkundervisningen hörande läroanstalter* för budgetåret 1954/55 anvisa ett reservationsanslag av 35 000 kronor.

[219] 16. Stipendier åt folkskollärare för vinnande av behörighet att undervisa i engelska.

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	130 000	164 469
1952/53	150 000	183 447
1953/54 (statsliggaren s. 651)	165 000	
1954/55 (förslag)	190 000	

Skolöverstyrelsen föreslår med hänsyn till anslagsbelastningen under det sistförflutna budgetåret, att anslaget för nästa budgetår uppräknas med 25 000 kronor till 190 000 kronor. Jag biträder detta förslag och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Stipendier åt folkskollärare för vinnande av behörighet att undervisa i engelska* för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 190 000 kronor.

[220] 17. Bidrag till Ericastiftelsen.

I. Utredning angående statens och Stockholms stads bidrag till Ericastiftelsens verksamhet.

1. Inledning.

Ericastiftelsen, läkepedagogiskt institut, är verksam på området för psykisk barna- och ungdomsvård. Institutet omfattar tre avdelningar, nämligen en *avdelning för psykisk hälsovård bland barn och ungdom* (behandlingsavdelning), grundad år 1934, en *rådgivningsbyrå*, grundad år 1936, och ett *läkepedagogiskt seminarium*, grundat år 1937.

Behandlingsavdelningen och rådgivningsbyrån kan tillsammans sägas bilda en huvudavdelning i institutet, *hälsovårdsavdelningen*. Dess verksamhet är primärt avsedd att ge psykisk hälsovård. Behandlingen utövas i skilda former. Grundläggande är observationer av olika slag, såsom testningar efter skilda metoder o. s. v. Terapier bedrivs dels såsom individualterapi, dels såsom gruppterapi. Som ett led i behandlingen ingår även »familjebehandling», som tager sig uttryck bland annat i enskilda samtal med föräldrar samt i föräldracirklar i uppfostringsfrågor. Behandlingsverksamheten ledes av institutets föreståndare (tillika överläkare) med biträde av tre terapeuter och — i viss omfattning — av eleverna i seminariets högre årskurs.

Det läkepedagogiska *seminariet* avser att ge pedagogiskt, medicinskt och socialt orienterad utbildning i vård och handledning av svårfostrade barn och svårfostrad ungdom. För att antagas som elev vid seminariet fordras i regel att ha genomgått barnträdgårdslärarinneseminarium, småskoleseminarium eller folkskoleseminarium eller officiellt erkänd sjuksköterskeskola och dessutom att ha varit praktiskt verksam i barnarbete och ha någon kännedom om miljöskadade barns speciella problem.

Undervisningen vid seminariet är såväl teoretisk som praktisk. Den teoretiska undervisningen meddelas dels i form av föreläsningar och dels i form av aktivt elevarbete genom övningstestningar, bokreferat och seminariear-

beten. Praktisk klinisk undervisning meddelas vid institutets behandlingsavdelning, där eleverna deltagar under handledning av terapeuterna. Seminariet är ettårigt och läsåret omfattar tiden 1 september—30 maj. Efter avslutade, godkända studier erhåller elev diplom över utbildningen. För elever, som genomgått det ettåriga seminariet och erhållit diplom men önskar fortsätta sin utbildning, är sedan några år anordnad en högre årskurs, omfattande ett läsår. Denna högre utbildning innehåller mer kvalificerade terapeutiska uppgifter på såväl det praktiska som det teoretiska planet. För inträde i högre årskursen kräves bland annat ett års specialpraktik. Under institutets föreståndare såsom högste chef handhas seminariets direkta ledning av en rektor, som till sin hjälp vid undervisningen har ett antal specialföreläsare och dessutom åtnjuter visst biträde av de tre terapeuterna vid behandlingsavdelningen. Ett studieråd, bestående av rektor, föreståndaren och tre ledamöter av stiftelsens styrelse, fastställer lärokurser och beslutar rörande intagning av elever. Undervisningen vid seminariet är avgiftsbelagd.

Ericastiftelsen har till sin verksamhet åtnjutit statsbidrag från särskilt riksstatsanslag alltsedan budgetåret 1938/39. Bidragsbeloppens storlek för de särskilda budgetåren framgår av följande sammanställning.

Budgetår	Statsbidragets belopp
1938/39	5 000
1939/40	7 000
1940/41	7 000
1941/42	3 000
1942/43	10 000
1943/44	10 000
1944/45	10 000
1945/46	20 000
1946/47	25 000
1947/48	35 000
1948/49	35 000
1949/50	35 000
1950/51	35 000
1951/52	73 000
1952/53	80 000
1953/54	110 000
	Summa 500 000

År 1941 fanns anslag till Ericastiftelsen icke upptaget i statsverkspropositionen. Efter motioner i ämnet anvisade dock 1941 års riksdag anslag till stiftelsen. I samband därmed uttalade emellertid riksdagen, att riksdagen ansåg goda skäl tala för att en närmare utredning kom till stånd beträffande Ericastiftelsens verksamhet och betydelse från pedagogisk och social synpunkt. Riksdagen framhöll vidare, att det borde sedermera få bli beroende på undersökningens resultat, om stiftelsen i fortsättningen borde understödjas med statsmedel eller icke. Enligt Kungl. Maj:ts uppdrag verkställdes den ifrågavarande utredningen av skolöverstyrelsen i samråd med socialstyrelsen och medicinalstyrelsen. Utredningen — för vilken en ingående redogö-

relse lämnats i 1942 års statsverksproposition, bilagan femte huvudtiteln, s. 274 ff. — utmynnade i förslag om fortsatt och förhöjt statsbidrag till Ericastiftelsen. Vid anmälan av utredningen uttalade föredragande departementschefen bland annat, att av den av överstyrelsen verkställda utredningen framgick, att Ericastiftelsens verksamhet var av stort värde från både medicinsk, social och pedagogisk synpunkt, samt att den samlade insats stiftelsen i mån av sina resurser gjort genom sin barnafostrande och pedagogiska verksamhet syntes departementschefen vara av den betydelse, att skäl förelåg för statligt bidrag till verksamhetens fortsatta uppehållande. Statsutskottet (utl. 1942: 5) förklarade sig dela departementschefens uppfattning om värdet av en verksamhet av den art, som bedrevs vid Ericastiftelsens läkepedagogiska institut.

Den väsentliga ökning, som statsbidraget undergått under de tre senaste budgetåren, är betingad av dels stiftelsens starkt försämrade ekonomiska ställning och dels statsmakternas önskan att verksamheten icke skall behöva nedläggas för närvarande.

S t o c k h o l m s s t a d har sedan år 1943 lämnat fortlöpande *bidrag* till stiftelsens driftkostnader. Dessa bidrag har utgått med följande belopp.

Kalenderår	Bidrag
1943	2 500
1944 (2 500 + 10 000 =)	12 500
1945	2 500
1946 (5 000 + 16 487 =)	21 487
1947 (5 000 + 20 000 =)	25 000
1948	10 000
1949	30 000
1950	30 000
1951	30 000
1952	30 000
1953	30 000
Summa 223 987	

De nu redovisade beloppen avser slutligt beviljade bidrag. De för åren 1944, 1946 och 1947 angivna beloppen å respektive 10 000, 16 487 och 20 000 kronor motsvarar i efterhand, utöver i stadens budget upptagna, beviljade bidrag till täckande av uppkomna driftförluster.

Staden har vidare lämnat ytterligare tillskott till driftkostnaderna i form av *lån*. Sådana tillskott har lämnats med följande belopp.

Kalenderår	Lån
1949	32 000
1950	41 000
1951	35 000
1952	—
1953	37 000
Summa 145 000	

Stadens samlade bidrag till stiftelsens verksamhet har alltså uppgått till 368 987 kronor, varav 145 000 kronor icke utgör slutligt beviljade bidrag utan representerar en oreglerad skuld till staden.

Med anledning av Ericastiftelsens försämrade ekonomiska ställning och de upprepade likviditetskriser, vari stiftelsen råkat, överenskom den 31 maj 1951 dåvarande chefen för ecklesiastikdepartementet och vederbörande borgarråd i Stockholms stad att låta verkställa en *u t r e d n i n g* rörande Ericastiftelsen, dess ekonomiska ställning och förutsättningarna för dess fortbestånd. Utredningen skulle avse att fastställa stiftelsens ekonomiska ställning, undersöka, vilka möjligheter till besparingar i gällande stat, som var tänkbara utan att verksamheten allvarligt skadades, samt söka konstruera ett såvitt möjligt rättvist system för fördelningen mellan staten och Stockholms stad av ansvaret för de bidrag av allmänna medel, som erfordrades för att stiftelsen skulle i fortsättningen kunna uppehålla sin verksamhet.

Till *utredningsmän* utsågs drätselkamreraren i Stockholms stad *E. Sundberg* och byråchefen i ecklesiastikdepartementet *B. Öhman*.

Utredningsmännen har den 18 juni 1953 till chefen för ecklesiastikdepartementet och borgarrådet för socialroteln i Stockholms stad överlämnat »*Promemoria med utredning och förslag angående statens och Stockholms stads bidrag till Ericastiftelsens verksamhet*».

Över promemorian har efter remiss från ecklesiastikdepartementet yttranden avgivits av *statskontoret, riksräkenskapsverket, statens lönenämnd, skolöverstyrelsen, socialstyrelsen* och *medicinalstyrelsen* samt *Ericastiftelsen*.

Stockholms stadsfullmäktige har den 16 november 1953 fattat beslut i anledning av utredningsmännens förslag.

Av utredningsmännens förslag och remissyttrandena samt Stockholms stads beslut redovisar jag i det följande endast vad som är av betydelse för Kungl. Maj:ts och riksdagens ställningstagande i själva statsbidragsfrågan och därmed direkt sammanhängande spörsmål.

2. Utredningsmännens förslag.

A. *Allmänna utgångspunkter.* Utredningsmännen anser sig böra i fråga om värdet av Ericastiftelsens verksamhet utgå från de omdömen härom, som tidigare avgivits i olika sammanhang när bidragsfrågan varit på tal, bland annat vid 1942 års riksdag. Tidigare täckte det allmännas bidrag endast en del av kostnaderna för verksamheten, medan den övervägande delen av utgifterna bestreds med enskilda medel i form av avgifter, bidrag och andra gåvor m. m. Utredningsmännen betonar, att det ekonomiska läget nu är ett annat, enär de enskilda bidragen numera helt försvunnit och stiftelsen nu önskar bli helt underhållen av stat och kommun. Utredningsmännen har för sin del kommit till den övertygelsen, att tillräckliga

skäl är för handen för ett dylikt ansvarsövertagande. De föreslår, att staten och Stockholms stad ökar sina bidrag så, att dessa tillsammans kan beräknas möjliggöra fortsatt verksamhet tills vidare av Ericastiftelsen i ungefär hittillsvarande omfattning.

Beträffande *seminariet* konstaterar utredningsmännen i detta sammanhang, att seminariet i personal- och kostnadshänseende ej går att helt avskilja från verksamheten i övrigt. Utbildningen inom seminariet kan icke bedrivas utan tillgång till det åskådningsmaterial, som hälsovårdsavdelningen erbjuder. Å andra sidan fullgör seminaristerna en arbetsinsats av sådan omfattning i den praktiska verksamheten, att den icke utan denna tillgång skulle kunna uppehållas i rådande omfattning annat än genom väsentligt ökad avlönad personal. Det bidragssystem, som blir gällande för seminariet måste därför ges giltighet för hela stiftelsens verksamhet.

Beträffande *hälsovårdsavdelningen* framhåller utredningsmännen, att Ericastiftelsen rent kvantitativt fyller en icke obetydlig uppgift inom Stockholms stads psykiska barnavård. Klientelet vid hälsovårdsavdelningen utgöres dock, anför utredningsmännen, till omkring en tredjedel av barn, som är bosatta utom Stockholm. Av dessa barn kommer den alldeles övervägande delen från orter inom Stockholms län.

Vad gäller både *seminariet och hälsovårdsavdelningen* framhåller utredningsmännen, att ovisshet föreligger om hur länge skälen för det allmännas ekonomiska engagement i Ericastiftelsen kan bestå. Utvecklingen kan leda till att såväl staten som Stockholms stad kommer att framdeles vidtaga dispositioner, som minskar den betydelse stiftelsens verksamhet nu får anses ha. Enligt utredningsmännen synes det sålunda lyckligast om stiftelsens seminarium kunde inlemmas i ett statens specialpedagogiska seminarium, när ett dylikt någon gång i framtiden kan tillskapas. Beträffande hälsovårdsavdelningen kan det tänkas, anför utredningsmännen, att staden framdeles — eventuellt i samband med ytterligare utbyggnad av den psykiska barnavården — finner det vara med sin fördel förenat att organisera denna vård så, att staden på sina egna byråer för psykisk barnavård fördelar samtliga behandlingsfall. Av dessa skäl synes enligt utredningsmännens mening staten och staden icke böra medverka till någon utvidgning av stiftelsens nuvarande organisation, även om motiv i och för sig kunde anföras för en utbyggnad av stiftelsens verksamhet. Utredningsmännen avstyrker i enlighet härmed ett av stiftelsen framlagt förslag om utvidgning av personalstaten med en heltidsanställd terapeut och en heltidsanställd socialkurator.

B. Normalstaten. Utredningsmännen föreslår, att staten och Stockholms stad för varje budgetår fastställer den »normalstat», efter vilken subventionsbehovet bör beräknas, samt att den sammanlagda subventionen fastställas att utgöra det belopp, som enligt normalstaten utgör skillnaden mellan de sammanlagda utgifterna och summan av »privata inkomster», d. v. s. andra inkomster än bidragen från staten och Stockholms stad. Utredningsmännen har efter granskning av Ericastiftelsens statförslag för budgetåret 1953/54 framlagt följande förslag till normalstat för detta budgetår.

Normalstat för 1953/54.

Utgifter:	avlöningsstaten	181 300
	omkostnadsstaten	41 200
	Summa	222 500
Inkomster:	patientavgifter	18 500
	elevavgifter	8 000
	subvention	196 000
	Summa	222 500

Beträffande de i normalstaten ingående posterna inhämtas av utredningen i huvudsak följande.

a) *Avlöningsstaten*. Personalen för utbildning och behandling utgöres av 1 överläkare, tillika föreståndare, 1 rektor, 3 terapeuter, 1 barnpsykolog och 1 socialkurator, alla heltidsanställda, samt en deltidсанställd läkare. De heltidsanställda tjänstemännen, av vilka överläkaren, rektorn och de tre terapeuterna är anslutna till statens pensionsanstalt, åtnjuter arvoden, motsvarande viss löneklassplacering enligt Saar, och i vissa fall även särskilda tilläggsarvoden: överläkaren 33: 35 jämte föreståndararvode å 3 000 kronor, rektor 30: 31 jämte rektorsarvode å 2 000 kronor, terapeuterna respektive 23: 23, 19: 20 och 19: 19, barnpsykologen 17: 18 och socialkuratorn 17: 17. Den heltidsanställda läkarens arvode uppgår till 9 000 kronor.

Under hänvisning till den lönerrevision, som genomförts för det stora flertalet statstjänstemän under åren 1952 och 1953, har stiftelsen i sitt statförslag för budgetåret 1953/54 föreslagit en lönerrevision även för vissa av sina befattningshavare. Sålunda föreslås överläkartjänsten uppflyttad från 33 till 37 lönegraden, varjämte det särskilda föreståndararvudet föreslås höjt från 3 000 kronor till 4 000 kronor. Rektorstjänsten föreslås uppflyttad från 30 till 33 lönegraden och rektorsarvudet höjt från 2 000 kronor till 3 750 kronor. Tjänsten som barnpsykolog föreslås höjd från 17 till 22 lönegraden och tjänsten som socialkurator från 17 till 19 lönegraden. Dessutom föreslås den nuvarande deltidstjänsten såsom läkare, avlönad med arvode å 9 000 kronor, ombildad till en heltidstjänst i 33 lönegraden.

Utredningsmännen finner det skäligt, att löneställningen för ifrågavarande personal provas under hänsynstagande till löneställningen för närmast jämförlig personal i statens och Stockholms stads tjänst. Då nu en allmän lönerrevision genomförts för stora grupper av statens tjänstemän, synes det rimligt med en omprövning även av Ericastiftelsens personallöner. Den statliga lönerrevisionen är grundad på förhandlingsöverenskommelser mellan en av Kungl. Maj:t utsedd förhandlingskommitté, representerande staten, och personalens huvudorganisationer. Något dylikt synes icke lämpligt i fråga om Ericastiftelsens tjänster. Beträffande dem synes staten och staden böra fastställa, vilken löneställning de vill godkänna såsom underlag för beräkning av bidragen till stiftelsens verksamhet. Utredningsmännen, som icke till alla delar kan tillstyrka stiftelsens angivna förslag, föreslår för sin del att överläkartjänsten placeras i 34 lönegraden och föreståndararvudet höjes till 4 000 kronor per år, att rektorstjänsten höjes till 32 lönegraden med ett bibehållet årsarvode av 2 000 kronor samt att, med hänsyn till löneställningen för direkt motsvariga tjänster i Stockholms stad, tjänsten som barnpsykolog höjes till 22 lönegraden och tjänsten som socialkurator till 19 lönegraden.

Läkartjänstens ombildning från deltid- till heltidstjänst och därmed från arvodesavlönad till löneplansbestämd avstyrkes av utredningsmännen, som dock föreslår en viss uppräknings av arvodet och i dylikt hänseende preliminärt räknar med ett arvode av ungefär 10 000 kronor.

Den administrativa personalen utgöres av en sekreterare (deltid, årsarvode 1 200 kronor), en kassör (deltid, årsarvode 6 540 kronor), en kanslist (heltid, arvode ungefär motsvarande 12 löneklassen), en telefonist och skrivbiträde (heltid, arvode ungefär motsvarande 9 löneklassen) samt ett skrivbiträde (deltid, årsarvode 5 220 kronor). Stiftelsen har föreslagit, att sekreterartjänsten ombildas till en tjänst som sekreterare och syssloman (vissa uppgifter av ekonomisk karaktär överflyttas från överläkaren) med höjning av arvodet till 3 000 kronor, att för kanslisten inrättas en kanslibiträdets-tjänst i 11 lönegraden och att för det skrivbiträde, som tillika är telefonist, inrättas en kontorsbiträdets-tjänst i 8 lönegraden.

Utredningsmännen har icke kunnat finna, att det för en verksamhet av Ericastiftelsens omfattning och natur är nödvändigt att ha en särskilt avlönad sekreterare, än mindre en syssloman. Dessa uppgifter bör utan svårigheter kunna handhas av de två chefstjänstemännen. Anslag för detta ändamål bör alltså inte upptagas i staten. I övrigt tillstyrker utredningsmännen stiftelsens förslag beträffande den administrativa personalen.

I avlöningsstaten inräknar utredningsmännen vidare revisionsarvoden, pensionsavgifter, föreläsningsarvoden och ett belopp till lärararvoden under första året av en tvåårig kurs i personlighetstestning.

Enligt utredningsmännens förslag skulle avlöningsstaten för budgetåret 1953/54 få följande utseende.

1) Överläkare, Ce 34:36 (1/4: 37)	26 124
arvode	4 000
2) Rektor, Ce 32:34	24 408
arvode	2 000
3) Terapeut, Ce 23:23	14 772
4) » , Ce 19:20 (1/10: 21)	12 978
5) » , Ce 19:19	11 868
6) Barnpsykolog, Ce 22:22	13 956
7) Socialkurator, Ce 19:20	12 420
8) Läkare (deltid), arvode (prel.)	10 000
9) Kanslibiträde, Ce 11:12	9 000
10) Kontorsbiträde, (telefonist), Ce 8:9	7 896
11) Kassör (deltid), arvode	6 540
12) Skrivbiträde (deltid), arvode	5 220
13) Revisorer, arvode	800
14) Pensionsavgifter	8 071
15) Föreläsningsarvoden	6 600
16) Första årets kurs i personlighetstestning	4 600

181 253

avrundat till 181 300

b) *Omkostnadsstaten*. Den av stiftelsen för budgetåret 1953/54 föreslagna omkostnadsstaten slutar på 42 600 kronor, varav 16 450 kronor hänförs sig till stiftelsens fastighet i Stockholm. Utredningsmännen godtar stiftelsens förslag utom såtillvida, att en anslagspost å 600 kronor till bidrag till resor

till nordiska konferenser uteslutes och en under anslagsposten till allmänna omkostnader upptagen delpost till »diverse» å 2 800 kronor minskas till 2 000 kronor. Om k o s t n a d s s t a t e n för budgetåret 1953/54 skulle enligt utredningsmännens förslag få följande utseende.

1) Barnavdelning	1 500	
2) Foto	1 000	
3) Biblioteket	1 000	
4) Fastighetskostnader:		
Räntor	7 050	
Vatten, sotning m. m.	800	
Reparationer	3 500	
Värme	4 000	
Diverse	1 100	16 450
5) Allmänna omkostnader:		
Telefon och porto	3 750	
Skrivmaterial	2 300	
Städning	12 500	
Elektricitet	700	
Diverse	2 000	21 250
		41 200

c) *Inkomster av patient- och elevavgifter.* Ericastiftelsen har i sitt statsförslag för budgetåret 1953/54 upptagit inkomsterna av patientavgifter till 15 000 kronor och inkomsterna av elevavgifter till 9 400 kronor. Utredningsmännen — som utgår från att det nuvarande systemet med patientavgifter bibehålles — finner med ledning av de faktiska inkomsterna av patientavgifter under perioden 1946/47—1951/52, att dessa för budgetåret 1953/54 ej bör beräknas till lägre belopp än 18 500 kronor. Elevavgiften utgår sedan år 1946 med 400 kronor per läsår; deltagare i den s. k. högre kursen erlägger en avgift å 100 kronor per termin. Med ledning av tidigare faktiska inkomster av elevavgifterna, beräknar utredningsmännen dessa till 8 000 kronor.

C. Bidragsfördelningen mellan staten och Stockholms stad. Beträffande hittillsvarande förhållanden i detta avseende anför utredningsmännen bland annat följande.

Vad gäller de nu utgående bidragen från stat och kommun kan några bestämda grunder för deras bestämmande knappast anses föreligga. Vad gäller bidraget från staten kan visserligen ur motiveringarna härför utläsas, att bidraget avser seminariet. Bidraget synes dock (före budgetåret 1951/52) icke på många år ens tillnärmelsevis ha täckt hela kostnaden härför. Av intresse är att i detta sammanhang erinra om att skolöverstyrelsen i yttrande över stiftelsens petita för budgetåret 1950/51 uttalade, att kostnaden för seminarieverksamheten helt borde åvila statsverket. Med tillämpning av denna princip kom överstyrelsen till att statsbidraget borde utgöra 50 000 kronor. Vidare borde enligt överstyrelsens uppfattning staten påföras kostnaden för den tredjedel av behandlingsverksamheten, som avsåg landsortsbarn. Kostnaden för behandling av Stockholmsbarn borde helt påföras Stockholms stad, varvid dock statsbidrag borde beräknas efter samma grunder, som gällde för bidrag till av landsting (städer) anordnad psykisk barna-

och ungdomsvård. Medicinalstyrelsen anslöt sig i huvudsak till skolöverstyrelsens uppfattning.

Det bidrag, Stockholms stad lämnar, kan icke heller anses ha framräknats efter några fast fixerade grunder. Bidraget har i huvudsak bestämts av en bedömning av vad som kunde anses erforderligt för att säkerställa verksamhetens fortbestånd. Därav har också följt, att bidragen starkt varierat allt efter stiftelsens ekonomiska situation. Sedan stadens bidrag fastlöst vid 30 000 kronor, i avvaktan på att uppgörelse om bidragsgrunderna skulle uppnås, har staden alltför genom att utlämna lån satsat de för stiftelsen erforderliga penningtillskotten.

Utredningsmännen erinrar vidare om ett av Ericastiftelsen i dess anslagsäskanden för budgetåret 1951/52 framlagt förslag till fördelningsgrunder. Detta förslag innebar i huvudsak följande.

Staten betalar hela kostnaden eller övervägande del därav för stiftelsens läkepedagogiska seminarium. Staten betalar vidare ensam kostnaderna för rådgivnings- och behandlingsverksamheten i vad den avser landsortspatienter. Denna kostnad beräknas motsvara en tredjedel av totalkostnaderna för dessa verksamhetsformer. Då storleken av den på statsverket belöpande andelen av anslagen fastställs, synes hänsyn även böra tagas till det forskningsarbete, som bedrivs vid stiftelsen och som kommer hela landet till godo.

Övriga kostnader, d. v. s. för rådgivnings- och behandlingsverksamheten i vad avser barn från Stockholm, bestrides av Stockholms stad.

Utredningsmännen framhåller för egen del till en början, att det tillstånd av ovisshet och otrygghet i ekonomiskt avseende, som belastat stiftelsen under senare år, i alla parterers intressen bör avlägsnas. Detta kan uppnås endast om fasta grunder skapas för fördelningen mellan staten och staden av erforderligt bidrag. Fastställandet av dylika grunder undanskjuter självfallet icke dessa parterers fulla frihet att kritiskt granska och suveränt fastställa bidragsunderlaget, d. v. s. den årliga budgeten.

Efter olika överväganden föreslår utredningsmännen sådan fördelning av erforderligt bidrag till Ericastiftelsen, att staten betalar vad som belöper å seminariet och Stockholms stad den del av kostnaderna för psykisk hälsovård, som belöper å barn bosatta i Stockholm. Därest barn bosatta utom Stockholm mottages, har stiftelsen enligt utredningsmännens förslag att själv täcka kostnaderna härför.

Beträffande bestridandet av kostnaderna för vård av de barn, som är bosatta utom Stockholm — *rikspatienterna* — anför utredningsmännen närmare bland annat följande.

Ehuru utredningsmännen väl finner, att ett statsanslag till kostnaderna för åtminstone de egentliga rikspatienterna vore befogat, har utredningsmännen icke velat förorda en sådan fördelningsgrund, att staten skulle bidra jämväl till kostnaderna för dessa patienter. Sakliga skäl talar närmast för att vederbörande landsting skulle lämna en subvention, som täckte kostnaderna för hos dem hemmahörande barn. Utredningsmännen har samrått med representanter för stiftelsen om förutsättningarna härför. Därvid har

från stiftelsens sida anförts, dels att stora praktiska svårigheter möter att genomföra bidragskrav på de skilda landstingen, dels att landstingen sannolikt icke skulle sanktionera ett sådant officiellt samarbete med stiftelsen. Dess representanter har därför framhållit att, därest varken staten eller Stockholms stad skulle vara beredd att bidraga till rikspatienternas kostnader, stiftelsen lämpligen skulle till behandling mottaga endast barn från Stockholms stad.

Utredningsmännen, som efter vad nyss sagts icke anser sig kunna rekommendera att staten eller Stockholms stad bidrager till kostnaderna för landsortsbarnen, finner, att stiftelsen, i den mån barn bosatta utom Stockholm mottages, bör själv ha ansvaret för att de verkliga kostnaderna för dessa barns behandling indrives. Detta synes kunna ske genom krav mot vederbörande landsting eller genom förhöjda vårdavgifter.

Vad gäller uppslaget, att stiftelsens verksamhet helt skulle reserveras för stockholmsbarn, blir denna fråga i första hand beroende av stadens intresse för ett sådant arrangemang från organisatoriska och ekonomiska synpunkter. Utredningsmännen har ansett, att det icke kan ankomma på dem att taga ställning till detta spörsmål. Detta torde få upptagas till prövning på särskild framställning av stiftelsen till staden.

I syfte att efter objektiva grunder söka precisera fördelningen av kostnaderna på dels seminariet och dels hälsovårdsavdelningen har utredningsmännen med stiftelsens vederbörande tjänstemän och med ledning av bland annat tjänstgöringsschemata genomgått de olika posterna i stiftelsens budget. Den sålunda verkställda genomgången har resulterat i följande *p r e c i s e r i n g* av de på seminariet belöpande kostnaderna.

På *seminariet* skall anses belöpa *100 procent* av kostnaderna för rektors avlöning och pensionering, av kostnaderna för föreläsningsarvoden och lärararvoden vid kursen i personlighetstestning samt av kostnaderna för biblioteket, *50 procent* av kostnaderna för föreståndarens (överläkarens) och förste terapeutens avlöning och pensionering samt *33 procent* av alla övriga kostnader utom avlöningskostnaderna för deltidsläkaren och socialkuratorn, vilka sistnämnda skall anses helt belöpa på hälsovårdsavdelningen.

De angivna fördelningsgrundernas applicering på tre olika budgetår har visat, att kostnaderna för seminariet vart och ett av de tre åren utgör ungeför 45 procent av bruttokostnaderna för hela verksamheten. Då det framstår som ett mycket starkt önskemål, att för framtiden skapas en enkel regel för subventionens fördelning mellan staten och Stockholms stad, *f ö r e s l å r* utredningsmännen att *statens andel* i bidraget till Ericastiftelsen fastställas till 45 procent av bruttokostnaderna enligt den för varje år fastställda normalstaten. Från det efter detta procenttal framräknade beloppsmässiga statsbidraget skall sedan dragas normalstatens belopp för inkomster av elevavgifter. För budgetåret 1953/54 uppgår statens bidrag enligt denna beräkningsgrund till 92 125 kronor (av utredningsmännen på grund av felräkning angivet till 93 675 kronor).

På den övriga verksamheten kommer då att falla 55 procent av bruttokostnaderna, med avdrag för normalstatens belopp för patientavgifter. Vid

hittillsvarande kvantitetsfördelning mellan stockholmsbarn och barn från andra delar av riket (2:1) skulle detta innebära, att på *Stockholms stad* skulle falla ett anslagskrav motsvarande ungefär 37 procent av bruttokostnaderna, minskat med 2/3 av patientavgifterna. Stockholms stads bidrag enligt denna beräkningsgrund blir för budgetåret 1953/54 69 250 kronor, medan på stiftelsen faller 34 625 kronor, avseende vården av de s. k. rikspatienterna (till följd av felräkning har utredningsmännen angivit dessa belopp till 68 217 respektive 34 108 kronor). Därest överenskommelse skulle träffas mellan Stockholms stad och Ericastiftelsen om att stiftelsen endast skall mottaga barn från staden, skulle stadens bidrag utgöra hela de 55 procenten, minskade med patientavgifterna. Efter en sådan överenskommelse skulle alltså staten och Stockholms stad komma att bära alla kostnader, som ej täckes av elev- och patientavgifter.

D. Reglering av stiftelsens låneskuld till Stockholms stad. Av den i det föregående lämnade redogörelsen framgår, att av stat och kommun hittills lämnade bidrag till stiftelsen icke varit tillräckliga för att finansiera nettounderskotten å stiftelsens verksamhet. Sedan stiftelsens möjligheter till enskilda bidrag och lån mot affärsmässig säkerhet uttömts, har därför Stockholms stad, för att rädda stiftelsen ur akuta likvidationskriser, försträckt stiftelsen sammanlagt 145 000 kronor. Denna låneskuld är alltså oreglerad.

Utredningsmännen anför, att, därest stiftelsens verksamhet av staten och staden befinnes motivera ett samhälleligt stöd som ger garanti för verksamhetens uppehållande, såsom en konsekvens därav följer, att det allmänna även bör avlösa stiftelsen från den ifrågavarande låneskulden.

Utredningsmännen föreslår, att den oreglerade låneskulden till Stockholms stad å 145 000 kronor regleras på så sätt, att staden ger tilläggsanslag för tiden 1943—1953 med tillhopa 112 600 kronor, vilket belopp avskrivs å skulden, att staten påtager sig ansvar för ett belopp av 17 800 kronor, vilket belopp staten inbetalar till staden, samt att staden påtager sig ansvar för ett belopp av 14 600 kronor, vilket belopp avskrivs å skulden.

Av den närmare motiveringen för detta förslag inhämtas i huvudsak följande.

Genom den väsentliga höjningen av statsbidraget från och med budgetåret 1951/52 har staten faktiskt från och med den 1 juli 1951 till fullo givit lika stora bidrag per år, som skulle ha skett, om utredningsmännens förslag varit genomfört. Stockholms stad — som icke höjt sitt bidrag i avvaktan på förevarande utredning — föreslås nu ge så stora tilläggsanslag, att även staden kan sägas ha följt utredningsmännens förslag från och med den 1 juli 1951. Detta skulle innebära, att staden skulle ge ytterligare sammanlagt 78 000 kronor, lämpligen i den formen, att låneskulden nedskrivs med detta belopp. Därefter återstår en skuldsumma av (145 000—78 000=) 67 000 kronor.

Staten började ge bidrag till Ericastiftelsens verksamhet år 1938. Stadens bidragsgivning började år 1943. Under tiden från och med år 1943 till och med den 30 juni 1951 — då de nu föreslagna grunderna enligt utredningsmännens förslag skulle börja tillämpas i realiteten — utgjorde statsbidragen sammanlagt 205 000 kronor och kommunbidragen sammanlagt 133 987 kronor. Därest man även under denna tid, då ju delvis grunden till lånebehovet lagts, skulle ha tillämpat utredningsmännens förslag, innebärande att staten skulle ha bidragit med 45 procent och staden med 37 procent av en viss årsbudget, och antager man att statens bidrag motsvarar 45 procent av denna budget, visar en beräkning, att staden egentligen skulle ha givit bidrag om sammanlagt 168 555 kronor. För att — relativt sett — komma i paritet med staten även beträffande nu ifrågavarande tid (före den 1/7 1951) bör alltså Stockholms stad giva ett ytterligare bidrag om (168 555—133 987=) 34 568 eller i runt tal 34 600 kronor, likaledes genom nedskrivning av skulden.

Härefter återstår av skulden ett belopp å 32 400 kronor. Egentligen skulle man vid fördelningen av detta belopp utgå ifrån, att staten borde svara för seminariets del eller 45 procent, att Stockholms stad borde svara för den del, som kan anses belöpa på stockholmsbarn eller 37 procent, och att stiftelsen får utkräva återstående 18 procent från de landsting, från vilka barn sänts till Ericastiftelsen. Emellertid är att märka, att det i detta fall helt och hållet gäller förfluten tid. Det synes uteslutet, att stiftelsen nu med någon framgång skall kunna rikta ersättningskrav mot ifrågavarande landsting. Utredningsmännen finner sig därför böra föreslå, att staten och Stockholms stad delar ansvaret för hela den återstående lånesumman, 32 400 kronor. Ansvarsfördelningen mellan staten och staden synes lämpligen böra ske efter förhållandet 45: 37, varvid på staten faller 17 800 kronor och på staden 14 600 kronor.

3. Remissyttranden.

A. Allmänna utgångspunkter. *Medicinalstyrelsen*, *skolöverstyrelsen* och *socialstyrelsen* vitsordar, att Ericastiftelsen i dagens läge fyller ett viktigt behov på den psykiska barna- och ungdomsvårdens område. Det framhålls bland annat, såvitt gäller seminariet, att detta för närvarande är den enda utbildningsanstalt, som meddelar den teoretiska och praktiska utbildning av speciell karaktär, vilken enligt överenskommelse mellan de tre myndigheterna nu kräves som behörighet till vissa tjänster inom nyssnämnda område. Myndigheterna hyser emellertid viss tvekan inför seminariets framtida ställning. Såväl *skolöverstyrelsen* som *socialstyrelsen* anser, att den föreslagna bidragsgivningen bör godtagas som ett provisorium med hänsyn till den ovisa utvecklingen av lärarutbildningsverksamheten inom den psykiska barna- och ungdomsvården. *Skolöverstyrelsen* förklarar sig i anslutning härtill dela utredningsmännens uppfattning, att någon utbyggnad av stiftelsens nuvarande organisation i princip ej bör tillåtas. *Socialstyrelsen*, som framför liknande synpunkter, finner vidare önskvärt, att hälsovårdsavdelningen inordnas under Stockholms stads övriga psykiska barna- och ungdomsvård.

B. Normalstaten. Skolöverstyrelsen finner den föreslagna löneställningen för stiftelsens personal rimlig med hänsyn till de löneförbättringar, som under senare år kommit motsvarande befattningshavare i det allmännas tjänst till del.

Beträffande överläkarbefattningen vidhåller *Ericastiftelsen* sitt förslag om uppflyttning av överläkaren till 37 lönegraden. Stiftelsen erinrar om att överläkaren nu har praktikrätt. Därest det skulle vara denna omständighet, som föranlett utredningsmännen att förorda uppflyttning av överläkaren endast till 34 lönegraden, är stiftelsen beredd att för honom införa samma praktikförbud, som gäller för Stockholms stads motsvarande läkare, särskilt som överläkaren under senare år på grund av sin arbetsbelastning icke haft någon praktikinkomst. *Statskontoret* anser sig under erinran om löneställningen för motsvarande befattningar vid exempelvis statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården kunna godtaga den för överläkaren föreslagna lönegraden, 34, men finner däremot, att föreståndararvodet bör bibehållas vid oförändrat belopp, 3 000 kronor. *Statens lönenämnd* finner ej anledning till erinran mot storleken av de sammanlagda avlöningsförmånerna vid överläkarbefattningen och rektorsbefattningen men anser från lönetekniska synpunkter, att avlöningen vid båda befattningarna bör fastställas att motsvara lönegrad 33 jämte arvoden av sådan storlek, att de sammanlagda förmånerna uppgår till de av utredningsmännen föreslagna beloppen. *Ericastiftelsen* vidhåller sitt förslag, att rektorsbefattningen uppflyttas till 33 lönegraden och rektorsarvodet höjes till 3 750 kronor. *Statskontoret* vill för sin del icke motsätta sig uppflyttning av rektorstjänsten till 31 lönegraden.

Beträffande barnpsykologbefattningen — som av utredningsmännen föreslås uppflyttad från 17 till 22 lönegraden — anser *statskontoret* och *statens lönenämnd* sig icke kunna acceptera högre löneställning än den som föreslagits för socialkuratorsbefattningen, nämligen 19 lönegraden. *Statskontoret* framhåller i anslutning härtill, att vid Stockholms stads inrättningar på ifrågavarande område finnes, förutom de av utredningsmännen åsyftade psykologtjänsterna i 22 lönegraden, jämväl barnpsykologiska kuratorstjänster i 19 lönegraden.

Ericastiftelsen — som frånfaller sitt tidigare framställda yrkande om inrättande av en fjärde befattning som terapeut — vidhåller däremot sin begäran om inrättande av ytterligare en socialkuratorsbefattning med arvode motsvarande 19 lönegraden samt ombildning av deltidsbefattningen som läkare till heltidsanställning med arvode motsvarande 33 lönegraden. Vad särskilt gäller inrättandet av en ny socialkuratorsbefattning kan detta enligt stiftelsens uppfattning icke anses innebära någon utvidgning av verksamheten utan endast en konsekvens av utvecklingen av arbetsmetoderna på ifrågavarande område. *Medicinalsty-*

relsen tillstyrker ombildning av läkarbefattningen till heltidsbefattning men föreslår som lämplig löneställning 31 lönegraden.

Ericastiftelsen anför bestämda gensagor mot utredningsmännens förslag att slopa sekretärararvodet. Stiftelsen hemställer, att detta upptages i avlöningsstaten med oförändrat belopp, 1 200 kronor.

Vad gäller omkostnaderna anför *Ericastiftelsen*, att den av utredningsmännen föreslagna omkostnadsstaten icke inrymmer några marginaler. Stiftelsen hemställer, att i normalstaten upptages en särskild anslagspost å 2 000 kronor till oförutsedda utgifter.

C. Bidragsfördelningen mellan staten och Stockholms stad. *Skolöverstyrelsen* tillstyrker utredningsmännens förslag angående grunderna för bidragsavvägningen, varigenom den statliga bidragsgivningen i princip begränsas till att avse seminariet. Överstyrelsen tillstyrker också de föreslagna bidragsprocenterna men framhåller såsom lämpligt, att dessa tid efter annan underkastas omprövning med hänsyn till eventuellt inträffade ändrade förhållanden.

Även *statskontoret* understryker lämpligheten av att bidragsprocenterna icke slutligt fixeras utan att möjlighet bör finnas att vid mera markanta förändringar framdeles inom de olika verksamhetsområdena få till stånd en omprövning av bidragsgrunderna.

Riksräkenskapsverket framhåller, att enligt en av barnavårdsdirektören i Stockholm verkställd utredning nettokostnaden för stadens övertagande i egen regi av stiftelsens psykiska barn- och ungdomsvård i vad gäller ett antal barn från Stockholm motsvarande antalet vid stiftelsen behandlade barn år 1950 skulle kunna uppskattas till 77 000 kronor. Med beaktande härav ifrågasätter riksräkenskapsverket huruvida icke en något större andel än 55 procent av de totala kostnaderna bör hänföras till den hälsovårdande verksamheten, varigenom statens andel i motsvarande mån skulle reduceras.

Utredningsmännens förslag, att varken staten eller staden skall bestrida kostnaderna för vården av de s. k. rikspatienterna, har mött erinringar från *medicinalstyrelsen*, *riksräkenskapsverket* och *skolöverstyrelsen*; medicinalstyrelsen föreslår sålunda för sin del, att ifrågavarande kostnader fördelas på staten och staden efter vissa närmare angivna grunder. Såsom kommer att framgå av min i det följande lämnade redogörelse för Stockholms stadsfullmäktiges beslut i ärendet, har emellertid mellan staden och stiftelsen träffats en överenskommelse av innebörd, att från och med augusti 1953 all rådgivnings- och behandlingsverksamhet vid stiftelsen i princip är förbehållen barn från Stockholm. Jag anser mig därför icke här böra redogöra i detalj för vad remissmyndigheterna anført i detta avseende.

D. Utredningsmännens förslag till reglering av stiftelsens låneskuld till Stockholms stad godtages av *statskontoret*. Icke heller övriga remissmyndigheter har framställt någon erinran mot utredningsmännens förslag i detta hänseende.

4. Stockholms stads beslut.

Stockholms stadsfullmäktige har den 16 november 1953 beslutit att — under förutsättning att Kungl. Maj:t godkänner de av utredningsmännen föreslagna grunderna för fördelningen mellan staten och staden av bidraget till Ericastiftelsen — *dels* tills vidare ekonomiskt garantera stiftelsens barnvårdande verksamhet på så sätt, att bidrag lämnas till denna verksamhet med belopp, motsvarande skillnaden mellan totalkostnaden för verksamheten och inkomsterna av patientavgifter, *dels* godkänna av utredningsmännen föreslagna grunder för bidragsfördelningen mellan staten och staden, *dels ock* — mot att staten till staden inbetalar ett belopp av 17 800 kronor — bevilja stiftelsen tilläggsanslag med sammanlagt 127 200 kronor att avskrivas å stiftelsens låneskuld till staden.

I vad gäller beräkningen av stadens driftbidrag till Ericastiftelsen för år 1954, har stadsfullmäktige räknat med möjligheten av att normalstaten får en större omslutning än vad utredningsmännen förutsatt. Stadsfullmäktige har således för sin del ansett sig kunna utöver utredningsmännens förslag godtaga *dels* en ytterligare befattning som socialkurator, *dels* uppflyttning av överläkarbefattningen till 37 lönegraden med föreståndararvode å 4 000 kronor, *dels* sekreterararvode å 1 200 kronor, *dels ock* förstärkning av omkostnadsstaten med 2 000 kronor för oförutsedda utgifter.

Av stadskollegiets till grund för stadsfullmäktiges beslut liggande utlåtande 1953: 350 inhämtas i dessa hänseenden bland annat följande.

Stadskollegiet finner i likhet med utredningsmännen skäl icke för närvarande föreligga för en utvidgning av stiftelsens verksamhet. Tillkomsten av en ny socialkuratorsbefattning innebär dock, såsom framgår av bland annat Ericastiftelsens yttrande, ingen utvidgning utan endast en effektivisering av arbetet inom den nuvarande verksamhetens ram. — Utredningsmännens placering av överläkarbefattningen i 34 lönegraden synes ha skett med utgångspunkt i bibehållen praktikrätt för denne. Enligt vad stiftelsen anfört, är den beredd att införa samma förbud mot privatpraktik för överläkaren som gäller för stadens egna läkare. Därmed förfaller enligt stadskollegiets mening motiveringen för utredningsmännens förslag i detta avseende. — Stadskollegiet finner rimligt, att nuvarande ersättning för sekreterargöromålen bibehålles. — Det av stiftelsen påtalade förhållandet, att den av utredningsmännen framlagda normalstaten icke inrymmer några marginaler, anser stadskollegiet kunna medföra svårigheter för stiftelsen, varför det begärda beloppet för oförutsedda utgifter bör upptagas i normalstaten.

Såsom i det föregående anmärkts är rådgivnings- och behandlingsverksamheten vid stiftelsen numera förbehållen barn och ungdom från Stockholm. Samtliga patienter vid rådgivningsbyrån och behandlingsavdelningen är sålunda bosatta i staden. Enligt vad stadskollegiet anfört, beror detta främst på att landstingens — särskilt Stockholms läns landsting, från vilket tidigare huvuddelen av landsortspatienterna kom — egna resurser inom den psykiska barna- och ungdomsvården betydligt utökats. Från stadens barna-

vårdande synpunkter är det ett intresse, att staden helt får utnyttja stiftelsens vård- och behandlingsresurser. Därest i undantagsfall ändock landsortspatienter mottages, förutsätter stadskollegiet i enlighet med utredningsmännens förslag, att självkostnaderna för dessa täckes genom höjda patientavgifter eller särskilda bidrag från respektive landsting. Stadens bidrag för år 1954 har dock beräknats med utgångspunkt i att vård och behandling sker endast av klientel från Stockholms stad.

II. Anslagsäskanden för budgetåret 1954/55.

För budgetåret 1953/54 har det obetecknade anslaget till bidrag till Eri-castiftelsen uppförts med 110 000 kronor. Enligt Kungl. Maj:ts beslut den 5 juni 1953 må från anslaget icke utan Kungl. Maj:ts medgivande utbetalas mer än sammanlagt 93 500 kronor.

Ericastiftelsen hemställer för nästa budgetår om statsbidrag med *dels* 111 300 kronor till stiftelsens driftkostnader, *dels* 17 800 kronor till gäldande av statens andel i stiftelsens låneskuld till Stockholms stad eller ock, till sistnämnda ändamål, ett belopp, som motsvarar skillnaden mellan å ena sidan 17 800 kronor och å andra sidan det belopp, som från innevarande budgetårs riksstatsanslag till stiftelsen inbetalas till Stockholms stad såsom dellikvid å skulden.

Av stiftelsens framställning inhämtas i huvudsak följande.

I förhållande till den av utredningsmännen föreslagna normalstaten för budgetåret 1953/54 beräknar stiftelsen följande ändringar, innefattande jämväl stiftelsens i remissyttrandet över förslaget framställda yrkanden.

1. Uppflyttning av överläkaren från 34:36 (1/4 1954:37) till 37:39 (1/4 1954:40)	+ 2 301
2. Uppflyttning av rektor från 32:34 till 33:34	—
3. Höjning av rektorsarvodet från 2 000 till 3 750 kronor	+ 1 750
4. Sekreterararvode	+ 1 200
5. Minskning av pensionsavgifterna med avgiften för en icke inrättad terapeutjänst	— 1 170
6. Oförutsedda utgifter	+ 2 000
7. Ändring från och med 1954/55 av deltidsbefattningen som läkare till heltidsbefattning med arvode motsvarande 33 lönegraden	+ 13 640
8. Inrättande från och med 1954/55 av en ny befattning som social- kurator med arvode motsvarande 19 lönegraden	+ 11 868
9. Löneklassuppflyttningar (överläkaren 37:40 hela 1954/55, + 567; rektor 33:35 1/10 1954, + 576; en terapeut 19:21 hela 1954/55, + 186)	+ 1 329
10. Andra årets kurs i personlighetstestning; från och med 1954/55	+ 4 800
11. Höjning av omkostnadsstaten från och med 1954/55:	
reparationer	+ 1 500
värme	+ 1 000
städning	+ 2 500
	+ 5 000
Summa ökning	+ 42 718
Avrundat till	+ 42 700

Av ökningen hänför sig p. 6 och 11 till omkostnadsstaten och övriga poster till avlöningsstaten. Inkomsterna beräknas av stiftelsen till oförändrade belopp. Normalstaten för 1954/55 skulle alltså enligt stiftelsens förslag erhålla följande utseende:

Normalstat för 1954/55

Utgifter:	avlöningsstaten (181 300 + 35 700=)	217 000
	omkostnadsstaten (41 200 + 7 000=)	48 200
	Summa	265 200
Inkomster:	patientavgifter	18 500
	elevavgifter	8 000
	subventioner	238 700
	Summa	265 200

Enligt den av utredningsmännen föreslagna fördelningsgrunden skulle statsbidraget för budgetåret 1954/55 uppgå till $\left(\frac{45 \times 265\,200}{100} - 8\,000 =\right)$ 111 340 kronor eller i avrundat tal 111 300 kronor. Stockholms stads bidrag beräknas till $\left(\frac{55 \times 265\,200}{100} - 18\,500 =\right)$ 127 360 kronor eller i avrundat tal 127 400 kronor.

Såsom framgår av den under avd. I lämnade redogörelsen har Stockholms stadsfullmäktige i anledning av utredningsmännens förslag och Ericastiftelsens däröver avgivna yttrande fattat beslut rörande stadens bidrag till stiftelsen för år 1954. Staden har däremot ännu icke tagit ställning till stiftelsens anslagsäskanden för budgetåret 1954/55.

III. Departementschefen.

Ericastiftelsen är såsom huvudman för ett läkepedagogiskt institut verksam på den psykiska barna- och ungdomsvårdens område. Institutet består dels av en hälsovårdsavdelning med uppgift att ge psykisk hälsovård och dels av ett seminarium med uppgift att meddela pedagogiskt, medicinskt och socialt orienterad utbildning i vård och handledning av svårfostrade barn och svårfostrad ungdom. Staten har bidragit till stiftelsens verksamhet sedan budgetåret 1938/39. Statsbidragen har undergått en successiv ökning från 5 000 kronor första bidragsåret till 110 000 kronor för innevarande budgetår. Ur de olika motiveringarna för den statliga bidragsgivningen kan utläsas, att statsbidraget närmast har avsett seminariet. Vid sidan av statens bidrag har alltsedan år 1943 utgått bidrag till stiftelsen från Stockholms stad. Staden har tillika lämnat stiftelsen vissa lån. Stadens intresse av stiftelsen har närmast varit knutet till verksamheten vid hälsovårdsavdelningen.

Ericastiftelsens verksamhet har därjämte finansierats genom enskilda bidrag samt genom patient- och elevavgifter.

Sedan stiftelsens ekonomi mer och mer försämrats överenskom min företrädare i ämbetet med vederbörande borgarråd i Stockholms stad att genom särskilda utredningsmän låta verkställa en utredning rörande stiftelsens ekonomiska ställning och förutsättningarna för dess fortbestånd. Utredningen är numera verkställd och Stockholms stad har redan fattat beslut i anledning av utredningsmännens förslag.

Sammanfattningsvis innebär utredningsmännens förslag följande. Staten och staden ger i fortsättningen sådana bidrag till Ericastiftelsen, att bidragen tillsammans kan beräknas möjliggöra fortsatt verksamhet tills vidare av stiftelsen i ungefär hittillsvarande omfattning. För varje budgetår bör staten och staden fastställa den normalstat, efter vilken det totala bidragsbehovet skall beräknas. Den sammanlagda subventionen fastställas till det belopp, som enligt normalstaten utgör skillnaden mellan de sammanlagda utgifterna och summan av andra inkomster än de statliga och kommunala bidragen. Det sålunda framräknade sammanlagda bidraget fördelas så, att staten betalar vad som bör anses belöpa på seminariet och staden vad som motsvarar kostnaderna för psykisk hälsovård åt de vid hälsovårdsavdelningen behandlade patienter, som är bosatta i Stockholm. Därest patienter bosatta utom Stockholm mottages till behandling, skall stiftelsen själv täcka kostnaderna härför, antingen genom krav mot vederbörande landsting eller genom förhöjda vårdavgifter. För att förenkla beräkningen av statens och stadens andelar i totalbidraget föreslås, att statens andel bestämmes till 45 procent av bruttokostnaderna enligt normalstaten, från vilket framräknade belopp sedan drages normalstatens belopp för inkomster av elevavgifter, medan staden — med den av utredningsmännen antagna relationen mellan Stockholmspatienter och rikspatienter (2: 1) — skall svara för 37 procent av bruttokostnaderna minus två tredjedelar av inkomsterna av patientavgifter. Slutligen föreslår utredningsmännen, att en stiftelsens låneskuld till staden å 145 000 kronor regleras med en fördelning av 17 800 kronor på staten och 127 200 kronor på staden.

Stockholms stad har till alla delar godtagit utredningsmännens förslag. Till följd av numera träffad överenskommelse mellan staden och stiftelsen om att rådgivnings- och behandlingsverksamheten vid stiftelsen skall vara förbehållen barn och ungdom från Stockholm, har staden påtagit sig hela den del av bidraget, som av utredningsmännen beräknats belöpa på hälsovårdsavdelningen, d. v. s. 55 procent av bruttokostnaderna minus inkomsterna av patientavgifterna. Vid sin beräkning av det kommunala driftbidraget för år 1954 har staden därjämte räknat med möjligheten av att normalstaten får en större omslutning än vad utredningsmännen förutsatt.

Som grundval för sina överväganden har utredningsmännen ansett sig kunna i fråga om värdet av Ericastiftelsens verksamhet utgå från de omdömen, som tidigare avgivits i detta hänseende, bland annat vid 1942 års riksdag. Föredragande departementschefen uttalade då, att stiftelsens verksam-

het var av stort värde från både medicinska, sociala och pedagogiska synpunkter. Att så alltså är förhållandet framhålles nu av de myndigheter, som har att företräda just dessa synpunkter, nämligen medicinalstyrelsen, socialstyrelsen och skolöverstyrelsen. Jag kan obetingat ansluta mig härtill och vill beträffande stiftelsens seminarium särskilt understryka vad i remissyttrandena framhållits därom, att seminariet — förutom fortbildning av hjälpklasslärare och liknande speciallärare m. fl. — såsom enda undervisningsanstalt meddelar den speciella utbildning, som numera anses böra krävas för psykologassistenter och psykoterapeuter inom den psykiska barna- och ungdomsvården.

Såsom utredningsmännen framhållit, är läget i bidragshänseende numera emellertid annorlunda, såtillvida att de enskilda bidragen till stiftelsen upphört och som bidragsgivande intressent endast återstår det allmänna. Då stiftelsens verksamhet i nuvarande läge icke kan undvaras, finner jag mig böra i likhet med utredningsmännen kunna som en principiell utgångspunkt för mina fortsatta överväganden uppställa, att det allmännas bidrag till stiftelsen ökas så, att bidraget kan beräknas möjliggöra fortsatt verksamhet tills vidare av stiftelsen i ungefär hittillsvarande omfattning. Detta ökade åtagande av det allmänna bör, såsom framgår av formuleringen, icke gälla för all framtid utan bör vara beroende av en fortlöpande prövning av verksamhetens värde från de olika synpunkter, som efter hand kan anläggas av de bidragsgivande parterna. Formuleringen innesluter jämväl den enligt min uppfattning riktiga standpunkten, att någon utvidgning av stiftelsens nuvarande organisation icke för närvarande bör ske. I vad det gäller seminariet motiveras detta främst av att lärarutbildningsfrågorna på abnormpedagogikens område icke fått sin slutliga utformning och att dessutom psykologutbildningen för närvarande är under utredning; det mer och mer aktualiserade behovet av en lösning av dessa olika frågor kan komma att i framtiden rubba betydelsen av seminariets verksamhet. Beträffande hälsovårdsavdelningen är denna för närvarande otvivelaktigt av väsentlig betydelse för Stockholms stad men samtidigt till sin nuvarande existens avhängig av stadens dispositioner inom den psykiska barna- och ungdomsvården.

Det allmänna såsom bidragsgivare till Ericastiftelsen skulle i nuvarande läge komma att representeras av staten och Stockholms stad. Sedan staden och stiftelsen numera överenskommit, att hälsovårdsavdelningens rådgivnings- och behandlingsverksamhet skall vara förbehållen patienter från staden, skulle nämligen på stiftelsen icke falla några utgifter att själv täcka. Av vissa remissmyndigheter har ifrågasatts lämpligheten av att utesluta s. k. rikspatienter från den speciella vård och behandling, som stiftelsen kan erbjuda. Staden har häremot framhållit, att landstingens egna resurser i dessa hänseenden numera betydligt utökats. Jag anser mig för egen del icke nu böra närmare ingå på detta spörsmål. I avvaktan på eventuella önskemål i

frågan från landstingens sida utgår jag från att Stockholms stad tills vidare är statens enda medintressent som bidragsgivare till Ericastiftelsen.

För att få en bestämning av bidragsunderlaget bör enligt utredningsmännens förslag för varje budgetår fastställas en *n o r m a l s t a t*, som på utgiftssidan omfattar en avlöningsstat och en omkostnadsstat. Ett dylikt förfarande möjliggör den mera ingående prövning och kontroll av de med verksamheten förenade kostnaderna, som enligt min mening bidragsgivarna har rätt och även skyldighet att göra, då subventionsbehovet principiellt i full utsträckning skall täckas med allmänna medel. Även om en normalstat väl alltid kommer att innesluta vissa osäkra faktorer, som icke på förhand kan beräknas, synes mig det föreslagna förfarandet vara ändamålsenligt. Jag biträder alltså utredningsmännens förslag på denna punkt. För att osäkerheten i bedömningen av olika enskilda utgiftsfaktorer skall så mycket som möjligt elimineras, synes stiftelsen i samband med sina årliga anslagsäskanden böra lämna en redogörelse för det faktiska ekonomiska utfallet av verksamheten under det närmast föregående budgetåret.

Vad därefter gäller detaljerna i den av utredningsmännen för innevarande budgetår föreslagna normalstaten — som jämväl torde få tjäna såsom utgångspunkt för anslagsberäkningen för följande budgetår — får jag anföra följande. Jag är ense med utredningsmännen om att en omprövning bör ske av stiftelsens personallöner. Vid remissbehandlingen har olika meningar framkommit rörande löneställningen för överläkar-, rektors- och barnpsykologbefattningarna. Med hänsyn till stadens principiella ställningstagande till utredningen anser jag mig icke böra motsätta mig utredningsmännens förslag i dessa hänseenden. Bidragsunderlagen för nämnda befattningar bör alltså beräknas motsvara för överläkaren lön enligt 34 lönegraden jämte arvode å 4 000 kronor, för rektorn lön enligt 32 lönegraden jämte arvode å 2 000 kronor samt för barnpsykologen lön enligt 22 lönegraden. Mot övriga föreslagna löneställningar har från remissmyndigheternas sida ingen erinran framställts. För egen del anser jag mig kunna biträda utredningsmännens förslag även på dessa punkter. Befattningshavare, beträffande vilken bidragsunderlaget sålunda bör beräknas motsvara viss lönegrad, synes böra åtnjuta löneklassuppflyttning enligt samma bestämmelser som gäller jämlikt statens allmänna avlöningsreglemente.

Med den principiella utgångspunkt, som jag inledningsvis angivit för mina överväganden, är jag i likhet med utredningsmännen icke nu beredd att förorda bifall till stiftelsens förslag om inrättande av ytterligare en befattning som socialkurator och ombildning av deltidsbefattningen som läkare till en heltidsbefattning. Jämväl i övrigt anser jag mig kunna ansluta mig till utredningsmännens uppläggning av avlöningsstaten, varav följer bland annat att jag avstyrker bifall också till stiftelsens yrkande om anvisande av medel till sekreterararvode. Men hänsyn till vad jag i det föregående föreslagit rörande löneställningen för de befattningshavare, som är anslutna till

statens pensionsanstalt, samt med korrigering av en i utredningsmännens förslag gjord felräkning, bör utgiftsposten till pensionsavgifter minskas med 1 403 kronor till 6 668 kronor.

Jag beräknar sålunda avlöningsstaten för innevarande budgetår till (181 253—1 403=) 179 850 kronor, vilket belopp torde böra avrundas till 179 900 kronor. Den för vissa befattningshavare föreslagna löneförhöjningen bör alltså gälla från och med budgetåret 1953/54.

Mot den av utredningsmännen föreslagna omkostnadsstaten för innevarande budgetår har jag ingen erinran. Den av stiftelsen föreslagna uppräkningsen för oförutsedda utgifter kan jag icke tillstyrka. Omkostnadsstaten för budgetåret 1953/54 torde i enlighet härmed böra beräknas till 41 200 kronor.

Inkomsterna av patient- och elevavgifter synes böra uppskattas till de av utredningsmännen angivna beloppen.

Enligt mina nu gjorda beräkningar bör bidragsunderlaget för innevarande budgetår fastställas på sätt framgår av följande

Normalstat för 1953/54.

U t g i f t e r:	avlöningsstaten	179 900
	omkostnadsstaten	41 200
	Summa	221 100
I n k o m s t e r:	patientavgifter	18 500
	elevavgifter	8 000
	subvention	194 600
	Summa	221 100

Vad sedan gäller grunderna för bidragsfördelningen mellan staten och staden föreslår utredningsmännen, att staten skall betala vad som belöper på seminariet. Detta framstår som mest naturligt och ligger väl i linje med vad som — mer eller mindre uttryckligt — legat till grund för den hittillsvarande statsbidragsgivningen, särskilt under senare år. Jag ansluter mig till förslaget.

Enligt en av utredningsmännen företagen specifikation innebär detta, att staten skall betala 100 procent av kostnaderna för rektors avlöning och pensionering, för föreläsningsarvoden och lärararvoden vid kursen i personlighetstestning samt för biblioteket, 50 procent av kostnaderna för överläkarens och förste terapeutens avlöning och pensionering samt 33 procent av övriga kostnader utom avlöningskostnaderna för deltidsläkaren och socialkuratorn, vilka skall anses helt belöpa på hälsovårdsavdelningen. Jag finner ej anledning till erinran mot denna specifikation av statens andel i bruttokostnaderna.

I princip ansluter jag mig emellertid till utredningsmännens förslag om en enklare regel för beräkning av statens och stadens andelar i det årliga totalbidraget. Förslaget innebär för statens del, att dess bidrag fastställs till 45

procent av bruttokostnaderna enligt normalstaten, från vilket framräknade belopp sedan drages normalstatens belopp för inkomster av elevavgifter. I anslutning till vad statskontoret och skolöverstyrelsen anfört, vill jag emellertid framhålla, att den föreslagna procentsatsen icke härmed får anses vara slutligt fixerad. I den mån mera markanta förändringar i normalstaten skulle medges, torde procentsatsens storlek böra omprövas. Det lärers sålunda knappast kunna komma i fråga, att statens andel skulle bibehållas oförändrad vid 45 procent, därest exempelvis i enlighet med stiftelsens förslag deltidsbefattningen som läkare skulle omändras till en heltidsbefattning med därav följande ökning av normalstatens utgiftssida med i runt tal 13 700 kronor på en punkt, där statens specifika andel i kostnaden beräknats till noll.

Tills vidare torde emellertid, såsom jag nyss förordat, statsbidraget böra beräknas enligt den av utredningsmännen föreslagna procentsatsen. För budgetåret 1953/54 innebär detta — med utgångspunkt i vad jag i det föregående föreslagit beträffande normalstaten för innevarande budgetår — att statsbidraget skulle uppgå till $\left(\frac{45 \times 221\,100}{100} - 8\,000 =\right)$ 91 495 kronor eller i avrundat tal 91 500 kronor.

Såsom förut anmärkts, äger Ericastiftelsen av innevarande budgetårs anslag å 110 000 kronor enligt Kungl. Maj:ts beslut den 5 juni 1953 taga i anspråk högst 93 500 kronor. Jag anser mig icke rimligen nu böra förorda någon ändring av detta belopp, även om det med hänsyn till den nyss angivna beräkningen egentligen bort minskas till 91 500 kronor.

Av innevarande budgetårs anslag återstår således, vid bifall till vad jag nu föreslagit, (110 000—93 500=) 16 500 kronor.

Enligt utredningsmännens förslag skall en stiftelsens l å n e s k u l d till staden å 145 000 kronor slutregleras genom att staden avskriver 127 200 kronor av lånebeloppet och staten till staden inbetalar återstoden av skuldsumman, 17 800 kronor. Detta förslag har icke föranlett någon erinran under remissbehandlingen. Jag har för egen del intet att invända mot de av utredningsmännen i detta hänseende tillämpade beräkningsgrunderna. Då det vidare framstår som ett önskvärt led i saneringen av stiftelsens ekonomi, att förevarande lån slutregleras, anser jag mig böra tillstyrka, att staten påtager sig 17 800 kronor av lånebeloppet. Det belopp å 16 500 kronor, som enligt vad jag nyss anfört kvarstår odisponerat å innevarande budgetårs anslag, synes lämpligen böra användas som en delbetalning för ifrågavarande ändamål. För budgetåret 1954/55 erfordras sålunda för slutbetalning av statens andel i lånet en engångsanvisning av (17 800—16 500=) 1 300 kronor.

Därmed övergår jag till att behandla Ericastiftelsens a n s l a g s ä s k a n d e n för nästa budgetår. De av yrkandena, som innebär en uppreppning av de redan i stiftelsens remissyttrande framställda önskemålen, har

jag redan tagit ställning till. Beträffande övriga yrkanden räknar jag under avlöningsstaten i första hand med ökningar å 576 respektive 186 kronor på grund av löneklassuppflyttningar för överläkaren och en terapeut. Därjämte torde till andra årets kurs i personlighetstestning bära beräknas det av stiftelsen begärda beloppet å 4 800 kronor. Avlöningsstaten torde alltså bära höjas med $(576 + 186 + 4\,800 =) 5\,562$ kronor eller i runt tal 5 600 kronor. Under omkostnadsstaten anser jag mig kunna tillstyrka de begärda höjningarna av utgiftsposterna till reparationer å fastigheten och till värme med 1 500 respektive 1 000 kronor, varjämte jag beräknar en ökning av utgifterna för städning med 1 500 kronor. Omkostnadsstaten torde alltså bära höjas med sammanlagt $(1\,500 + 1\,000 + 1\,500 =) 4\,000$ kronor.

Inkomsterna av patient- och elevavgifter torde i enlighet med stiftelsens förslag bära beräknas till oförändrade belopp.

Vid bifall till vad jag nu förordat uppgår normalstatens bruttokostnader för nästa budgetår under avlöningsstaten till $(179\,900 + 5\,600 =) 185\,500$ kronor och under omkostnadsstaten till $(41\,200 + 4\,000 =) 45\,200$ kronor eller sammanlagt till 230 700 kronor. Statens bidrag till driftkostnaderna under nästa budgetår bör således utgå med $\left(\frac{45 \times 230\,700}{100} - 8\,000 =\right)$

95 815 kronor eller i avrundat tal 95 800 kronor. Stockholms stads bidrag för samma budgetår blir $\left(\frac{55 \times 230\,700}{100} - 18\,500 =\right)$ 108 385 kronor eller

i avrundat tal 108 400 kronor. Den sammanlagda subventionen för nästa budgetår kan alltså beräknas till $(95\,800 + 108\,400 =) 204\,200$ kronor, vilket belopp jämte beräknade inkomster av patient- och elevavgifter, $(18\,500 + 8\,000 =) 26\,500$ kronor, motsvarar normalstatens bruttokostnader, 230 700 kronor.

I riksstatsanslaget för budgetåret 1954/55 bör, förutom nyssnämnda driftbidrag å 95 800 kronor, inräknas den förut angivna engångsanvisningen å 1 300 kronor till slutbetalning av statens andel i låneskulden. Anslaget torde således för nästa budgetår bära uppföras med 97 100 kronor. Detta innebär en anslagsminskning med 12 900 kronor. Med hänsyn till de i det föregående föreslagna nya grunderna för bidragsgivningen till stiftelsen synes anslaget bära erhålla förslagsanslags karaktär. Anslaget torde dock ej få överskridas annat än med Kungl. Maj:ts medgivande. Dylikt medgivande lärer icke bära lämnas annat än då stiftelsen på grund av särskilda, icke förutsedda omständigheter ofrånkomligen måste vidkännas utgifter utöver den beräknade normalstaten, exempelvis för täckande av merutgifter till arvode åt vikarie, vars anställande prövas oundgängligen erforderligt under befattningshavares sjukdom, eller för täckande av underskott å de beräknade inkomsterna av elevavgifter. Jag utgår från att liknande möjligheter kan ordnas beträffande Stockholms stads bidrag, liksom jag också anser mig bära

förutsätta att, därest så är möjligt, stadens bidrag i fortsättningen beräknas för budgetår i stället för kalenderår.

Vid genomförande av de föreslagna grunderna för statsbidragsgivningen till Ericastiftelsen torde, utöver vad jag härförut angivit, böra meddelas vissa villkor och bestämmelser i avseende å bidragets åtnjutande samt beträffande det allmännas tillsyn över stiftelsens verksamhet m. m. Dessa villkor och bestämmelser torde emellertid icke vara av beskaffenhet att behöva underställas riksdagens prövning. Det torde alltså få ankomma på Kungl. Maj:t att efter förslag av skolöverstyrelsen meddela de av mig nu åsyftade föreskrifterna. Jag förutsätter, att överstyrelsen upprättar sitt förslag i samråd med stadens vederbörande myndigheter, stiftelsen, medicinalstyrelsen och socialstyrelsen.

Under återopande av vad jag sålunda anført och föreslagit hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) godkänna av mig förordade grunder för bestämmande av statens bidrag till Ericastiftelsen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1954/55;

b) till *Bidrag till Ericastiftelsen* för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 97 100 kronor.

Folkskolinspektionen.

[221] 18. Folkskolinspektionen: Avlöningar.

	Anslag	Nettoutgift
1952/53	1 322 000	1 618 264
1953/54 (statsliggaren s. 651)	1 713 000	
1954/55 (förslag)	1 724 000	

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget för nästa budgetår höjes med 21 000 kronor. Överstyrelsen beräknar därvid en automatisk utgiftsökning å 6 000 kronor på grund av löneklassuppflyttningar samt en höjning med 15 000 kronor av anslagsmedlen till biträdes hjälp på inspektörernas expeditioner. Dessa anslagsmedel uppgår nu till 335 000 kronor. Överstyrelsen — som tidigare framhållit, att nya arbetsuppgifter och befogenheter pålagts inspektörerna utan att de erhållit motsvarande förstärkning i arbets hjälp — anför, att de återopade skälen för en effektiviserad biträdes hjälp med tiden endast ökat i styrka.

Departementschefen. I enlighet med överstyrelsens förslag bör anslaget till följd av beräknade löneklassuppflyttningar uppräknas med 6 000 kronor. Det under icke-ordinarieposten till biträdes hjälp beräknade beloppet, nu 335 000 kronor, har för budgetåren 1952/54 höjts med sammanlagt 85 000 kronor, varav 45 000 kronor för innevarande budgetår. En ytterligare uppräkning av dessa anslagsmedel torde emellertid vara ofrånkomlig.

För nästa budgetår anser jag mig dock endast kunna föreslå en höjning med 5 000 kronor till 340 000 kronor. Hela anslaget torde alltså böra höjas med sammanlagt 11 000 kronor till 1 724 000 kronor, med den fördelning på anslagsposter som framgår av avlöningsstaten i följande hemställan. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) godkänna följande avlöningsstat för folkskolinspektionen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1954/55:

A v l ö n i n g s s t a t .

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förlagsvis	821 000
2. Avlöningar till icke-ordinarie personal, förlagsvis	419 000
3. Rörligt tillägg, förlagsvis	484 000
Summa kronor	1 724 000

b) till *Folkskolinspektionen: Avlöningar* för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 1 724 000 kronor.

[222] 19. Folkskolinspektionen: Omkostnader.

	Anslag	Nettoutgift
1952/53	410 000	429 367
1953/54 (statsliggaren s. 652)	441 000	
1954/55 (förslag)	446 600	

Enligt gällande bestämmelser (se statsliggaren s. 652) har folkskolinspektör att själv tillhandahålla tjänstelokal med värme, belysning och städning, möbler och annan erforderlig runsinredning samt telefon. Härför erhåller inspektören ersättning av statsmedel. Direkt av statsmedel bestrides kostnaderna för expenser i övrigt, såsom kontorsmateriel m. m.

Hyresersättningen (ersättning för tillhandahållande av tjänstelokal med värme) bestämmes av länsstyrelsen med hänsyn tagen till den allmänna hyresnivån å orten. Hyresersättning utgår för ett rum jämte tillhörande biutrymmen och med högst vissa särskilt angivna belopp, varierande alltefter ortens invånarantal och belägenhet mellan 700 kronor i stad med över 100 000 invånare och 400 kronor i ort belägen utanför tätbebyggt samhälle. Föreligger särskilda skäl får dock länsstyrelsen dels efter skolöverstyrelsens hörande medge, att hyresersättning må utgå för mer än ett rum med biutrymmen, dels ock bestämma hyresersättningen till högre belopp än de nyss angivna.

Ersättning för tillhandahållande av möbler och annan runsinredning i tjänstelokal utgår med 100 kronor per år.

Beträffande *telefon* gäller, att inspektören skall ha telefonförbindelse anordnad till tjänstelokalen eller i omedelbar anslutning till denna. Ersättning för telefonabonnemang utgår med belopp, motsvarande skillnaden mellan befattningshavaren påford abonnemangsavgift för en telefonapparat och avgiften för en dylik apparat med lägsta samtalsfrekvens å orten.

Fordras enligt skolöverstyrelsens beprövande för bostad och expeditiions-lokal två av varandra oberoende telefonapparater, ersättes hela kostnaden för tjänstetelefonen.

Hyresersättning samt ersättning för tillhandahållande av möbler och annan rumsinredning gäldas från den å omkostnadsstaten uppförda anslagsposten till *Hyresersättning m. m.*, nu förslagsvis 48 000 kronor. Ersättning för städning och belysning samt utgifter för övriga expenser bestrides ur anslagsposten till *Expenser*, nu förslagsvis 65 000 kronor. Beträffande sistnämnda anslagspost, som ej må överskridas utan Kungl. Maj:ts medgivande, bestämmer överstyrelsen för varje inspektör till vilket belopp utgifterna högst må uppgå, dock att inspektör tillkommande ersättning för städning och belysning bestämmes av länsstyrelsen.

Skolöverstyrelsen hemställer, att anslaget för nästa budgetår höjes med 123 400 kronor. Höjningen hänför sig till nyssnämnda anslagsposter till hyresersättning m. m. och till expenser enligt följande sammanställning.

Hyresersättning m. m.

1. Hyresersättningen beräknas generellt för två rum i stället för ett; den allmänna maximeringen av hyresersättningsbeloppen slopas	+ 25 000
2. Ersättningen för tillhandahållande av möbler och annan rumsinredning höjes från 100 till 300 kronor per år; beräknas för 42 inspektörer (42×300) — (52×100) = ...	+ 7 400
3. Staten bekostar expeditiionsutrustning å 5 000 kronor för varje inspektör, som tillträder sin tjänst efter ingången av budgetåret 1954/55; beräknas för två inspektörer	+ 10 000
4. Staten övertager expeditiionsutrustning å 5 000 kronor av åtta inspektörer	+ 40 000
5. Från anslagsposten till expenser överföres till förevarande anslagspost anslagsmedlen till städning och belysning	+ 21 000
6. Höjning av anslagsmedlen till städning och belysning med hänsyn till tjänstelokalernas ökning till två rum	+ 13 000

Expenser.

7. Enligt p. 5	— 21 000
8. Höjning av anslagsmedlen till övriga expenser	+ 6 000
9. Anskaffande av tjänstetelefon åt samtliga inspektörer	+ 22 000
	+ 123 400

Överstyrelsen anför till stöd för sina förslag bland annat följande.

1. Den starka ansvällningen av inspektörernas arbetsuppgifter med därav följande krav beträffande det expeditiionsmässiga arbetets rationalisering gör behovet av bättre och rymligare expeditiionslokaler trängande. I åtskilliga fall har vederbörande länsstyrelse, efter överstyrelsens hörande, medgivit hyresersättning för två rum. Vid beräkning av kostnaderna under denna anslagspost synes man nu böra utgå från två rum som det normala lokalbehovet och hyresersättningsbeloppen bör beräknas därefter. Föreskriften om gradering av hyresersättningsbeloppen efter stationeringsorternas invånarantal synes därvid icke längre nödvändig eller ens tillräckligt befogad.

2.—4. Anordningen att inspektörerna själva skall tillhandahålla möbler och annan rumsinredning för sina tjänstelokaler och för detta erhålla ett

årligt bidrag av statsmedel synes överstyrelsen otillfredsställande. Det står för överstyrelsen klart, att en ändring i gällande ersättningsbestämmelser är i hög grad påkallad. Det mest ändamålsenliga torde vara, att staten bekostar expeditionsinredningen samt sedan svarar för underhåll och komplettering av densamma. Överstyrelsen anser sig likväl — i avvaktan på resultatet av skolstyrelseutredningens arbete och lösningen av frågan om de s. k. mellaninstanserna på skolväsendets område — icke böra nu föra fram denna fråga i hela dess vidd utan inskränker sig till att föreslå vissa åtgärder av mer interimistisk art.

I första hand synes det nödvändigt, att det nuvarande ersättningsbeloppet, 100 kronor för år, väsentligt höjes. Överstyrelsen föreslår, att, i den mån årlig ersättning för tillhandahållande av möbler och annan rumsinredning alltjämt skall utgå till inspektör, denna ersättning från och med budgetåret 1954/55 bestämmas till 300 kronor. Överstyrelsen beräknar, att dylik ersättning skall utgå till 42 inspektörer (p. 2). Överstyrelsen har vidare ansett sig böra som en övergång till annan ordning föreslå, att beträffande varje inspektör, som tillträder sin tjänst efter ingången av budgetåret 1954/55, staten måtte övertaga ansvaret för utrustningen av hans expedition (p. 3). Även i ett annat hänseende vill överstyrelsen föreslå en övergångsanordning. Överstyrelsen har tänkt sig, att beträffande ett visst antal folkskolinspektörer, exempelvis åtta, statsverket skulle inlösa deras expeditionsutrustning och komplettera den eller bekosta ny utrustning och alltså därmed även i dessa fall övertaga ansvaret för hela denna kostnad (p. 4). Överstyrelsen avser därvid närmast de inspektörer, som nyligen tillsatts eller väntas komma att bli tillsatta under innevarande budgetår och alltså står inför nödvändigheten att under ekonomiskt ogynnsamma förhållanden anskaffa sin expeditionsutrustning.

5.—7. Då ersättning för städning och belysning — liksom hyresersättningen — bestämmas av vederbörande länsstyrelse, medan det ankommer på överstyrelsen att fördela kostnadsersättningen för övriga expenser, synes det överstyrelsen naturligare, att anslagsmedlen till städning och belysning sammanföres med hyresersättningen. Kostnaderna för städning och belysning har för innevarande budgetår beräknats till i avrundat tal 21 000 kronor (p. 5 och 7).

Med hänsyn till att överstyrelsen förut föreslagit, att hyresersättningen skulle beräknas efter två rum, och kostnaderna för städning och belysning således måste avsevärt ökas, är dock en höjning av anslagsposten till hyresersättning m. m. med 21 000 kronor för sistnämnda ändamål icke tillfyllest. Därutöver torde böra beräknas ett belopp av 13 000 kronor (p. 6). Anslagsposten till hyresersättning m. m. torde alltså böra uppräknas med 34 000 kronor och anslagsposten till expenser minskas med 21 000 kronor.

8. De i och för sig alltför knappt tilltagna anslagsmedlen till övriga expenser motsvarar icke den fortskridande prisstegringen, när det gäller de nödvändigaste kostnaderna, och kan ännu mindre räcka till att täcka behovet av önskvärd och ändamålsenlig utökning, förbättring och modernisering av expeditionsutrustningen i olika avseenden.

9. I och för sig måste det betraktas som en praktisk olägenhet för inspektörerna att ha en för tjänstebruk och personligt bruk gemensam telefon. Denna olägenhet har starkt accentuerats genom det nya telefontaxsystem, som håller på att genomföras och som från redovisningssynpunkt nödvändiggör, att tjänstesamtal och personliga samtal hålles i sär. Detta vållar ofta svårigheter för inspektörerna och det ter sig från den synpunkten än

mer trängande än eljest, att inspektörerna förses med tjänstetelefon. I sådana fall, där expeditionen inrymmer särskilt rum för biträdet, bör det finnas särskild telefonapparat i bitrådets rum. Kostnaderna för installation av och abonnemang å tjänstetelefon för samtliga de inspektörer, som icke redan har sådan, torde böra beräknas till omkring 22 000 kronor, varav emellertid ett belopp av omkring 11 000 kronor är att betrakta som engångskostnad.

Statskontoret erinrar beträffande yrkandet under p. 1 om att länsstyrelsen, då särskilda skäl föreligger, äger medge hyresersättning för mer än ett rum och med högre belopp än de normala maximibeloppen. Statskontoret finner ej anledning föreligga att ändra föreskriften, att hyresersättning normalt utgår endast för ett rum. Å andra sidan anser ämbetsverket, att maximibeloppen med hänsyn till de senare årens hyreshöjningar bör ökas med omkring tio procent, vilket innebär en anslagshöjning med 4 280 kronor. Med hänsyn till de senaste årens prisförändringar synes enligt statskontorets mening en uppräknings av ersättningen för tillhandahållande av möbler och annan rumsinredning (p. 2) med 25 kronor vara påkallad. Enligt vad ämbetsverket under hand inhämtat, möter icke hinder mot att inspektörerna inköper möbler och annan rumsinredning genom krigsmaterielverkets försorg, varigenom anskaffningskostnaderna synes kunna avsevärt reduceras. Då statskontoret avstyrker bifall till yrkandena under p. 3 och 4, bör anslagshöjningen i detta hänseende beräknas till $(52 \times 25 =) 1\,300$ kronor. Statskontoret har ingen erinran mot att kostnaderna för städning och belysning bestrides ur anslagsposten till hyresersättning m. m. (p. 5 och 7). Då det belopp, som under budgetåret 1952/53 fått användas till övriga expenser, uppgått till 46 653 kronor och anslagsposten till expenser icke överskridits, bör det belopp, som skall omföras, beräknas till $(65\,000 - 46\,653 =) 18\,347$ eller cirka 19 000 kronor. Statskontoret avstyrker bifall till yrkandena under p. 6 och 8. Ämbetsverket anser sig icke heller kunna för närvarande förorda någon ändring av gällande bestämmelser angående gottgörelse för telefonabonnemang (p. 9). Vid övergång till det nya telefontaxesystemet torde — i avsaknad av andra beräkningsgrunder — befattningshavaren ha att svara för abonnemangsavgiften i den mån denna icke överstiger vad som tidigare debiterats för en telefonapparat med lägsta samtalsfrekvens å orten.

Departementschefen. Gällande bestämmelser rörande bestridandet av omkostnader för folkskolinspektionen är uppbyggda efter ett system, som numera kan sägas vara i olika hänseenden föråldrat. Såsom skolöverstyrelsen anmärkt har emellertid 1951 års skolstyrelseutredning att bland annat upptaga frågan om organisationen av de s. k. mellaninstanserna inom skolväsendet. Spörsmålet om folkskolinspektionens framtida ställning kommer därvid under närmare övervägande. I avvaktan på skolstyrelseutredningens förslag i dessa hänseenden anser jag mig icke kunna förorda någon principiell omläggning av de nuvarande grunderna för bestridandet av folk-

skolinspektionens omkostnader. Då de förevarande olika problemen synes böra bedömas i ett sammanhang, kan jag ej heller biträda överstyrelsens förslag, att beträffande vissa av grunderna för ersättning åt inspektörerna nu företages en interimistisk övergång till ett nytt system.

Beträffande hyresersättningen (p. 1) föreligger redan nu möjlighet för folkskolinspektör att i särskilda fall få ersättning för större expeditionslokal än ett rum och med högre belopp än de för normala förhållanden fixerade maximibeloppen. Någon ändring av dessa grunder kan jag ej förorda. Vad gäller nämnda maximibelopp synes dessa dock böra i enlighet med statskontorets förslag höjas med tio procent. Med anledning därav torde anslagsposten till hyresersättning m. m. böra uppräknas med i runt tal 4 300 kronor.

Med hänvisning till min nyss angivna principiella inställning utgår jag från att inspektörerna alltfört skall själva tillhandahålla för tjänstelokalerna erforderliga möbler och annan rumsinredning (p. 2—4). Såsom statskontoret anført, torde dock den årliga ersättningen härför böra höjas med hänsyn till de senaste årens prisstegringar; jag ansluter mig härutinnan till ämbetsverkets förslag om en uppräkning från 100 till 125 kronor per år för varje inspektör. På grund härav torde ifrågavarande anslagspost böra höjas med 1 300 kronor.

I enlighet med överstyrelsens förslag synes de för städning och belysning avsedda anslagsmedlen lämpligen böra överföras från anslagsposten till expenser till anslagsposten till hyresersättning m. m. (p. 5 och 7). Det belopp, som bör omföras, beräknar jag, med anledning av vad statskontoret upplyst, till 18 000 kronor. Någon uppräkning av dessa anslagsmedel (p. 6) kan jag däremot icke förorda, liksom jag ej heller anser mig böra föreslå någon höjning av anslagsmedlen till övriga expenser (p. 8).

Vad slutligen gäller överstyrelsens förslag beträffande ersättningen för telefonabonnemang (p. 9) erinrar jag om att folkskolinspektör efter överstyrelsens prövning kan i speciella fall få ersättning för särskild tjänstetelefon. Denna bestämmelse synes mig tills vidare vara tillräcklig, varför jag avstyrker bifall till förslaget om generell rätt till ersättning för särskild tjänstetelefon. Bestämmelserna om ersättning för abonnemang å sådan telefon, som användes även för privat bruk, synes böra undergå den ändring, som påkallas av det nya taxesystemet. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att senare besluta härom; jag erinrar om statskontorets förslag i detta hänseende.

Vid bifall till vad jag nu förordat torde anslagsposten till hyresersättning m. m. böra ökas med 23 600 kronor och anslagsposten till expenser minskas med 18 000 kronor samt hela anslaget alltså höjas med 5 600 kronor till 446 600 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskolinspektionen: Omkostnader* för budget-
året 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 446 600 kronor.

Skolmåltider.

[223] 20. Bidrag till anordnande av skolmåltider.

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	19 500 000	21 996 809
1952/53	26 300 000	22 853 460
1953/54 (statsliggaren s. 653)	34 000 000	
1954/55 (förslag)	34 000 000	

Bestämmelser angående detta statsbidrag är meddelade i kungörelsen 1946: 553 (ändr. 1950: 393, 1951: 518 och 1952: 595). Kungörelsen avser folk- och fortsättningsskolor, seminariernas övningsskolor, allmänna och kommunala läroverk, tekniska läroverk, vissa andra läroanstalter för yrkesutbildning, vissa enskilda läroanstalter m. fl.

Statsbidraget utgår med viss procent av ett bidragsunderlag. Procent-satsen utgör 0,2 procent för varje total skatteören, varmed skoldistriktets (kommunens) skatteunderlag för redovisningsåret understiger 50 skattekronor per invånare (där synnerliga skäl föreligger, må Kungl. Maj:t fastställa högre procentsats). Bidragsunderlaget utgör 70 öre för varje utspisad måltid; vid bespisningsenhet med högst två läraravdelningar utgör dock bidragsunderlaget 90 öre per måltid. Kungl. Maj:t må, då synnerliga skäl därtill är, fastställa högre bidragsunderlag. För måltid utspisad till lärjunge, som tillhör annat skoldistrikt (annan kommun), utgår statsbidraget med belopp motsvarande skoldistriktets (kommunens) kostnad för måltiden, dock med högst 85 öre.

Enligt gällande övergångsbestämmelser (1950: 393) må intill utgången av budgetåret 1955/56 eller den senare tidpunkt, som Kungl. Maj:t i särskilt fall kan medgiva, skoldistrikt åtnjuta statsbidrag för måltid av viss enklare typ, nämligen för a) oslofrukost eller b) gröt eller välling. Bidragsunderlaget liksom statsbidraget för »främmande» lärjunge utgör därvid för a) 35 öre och för b) 20 öre. Enligt övergångsbestämmelserna äger skoldistrikt vidare under samma tid begränsa skolmåltiderna till vissa kategorier av elever.

I fråga om utbetalningen av statsbidrag gäller som huvudregel utbetalning i efterskott, dock att 40 procent av det beräknade statsbidragsbeloppet för redovisningsåret må utbetalas i förskott under redovisningsåret.

Skolöverstyrelsen hemställer, att anslaget för nästa budgetår höjes med 3 miljoner kronor enligt följande sammanställning.

1. Automatisk höjning på grund av ökat antal deltagare	+ 1 500 000
2. Ökning på grund av ortsavdragsreformens inverkan på bidragsprocenten	+ 1 500 000
	+ 3 000 000

Av överstyrelsens framställning inhämtas bland annat följande.

1. Enligt vad överstyrelsen erfarit torde nettoutgiften för budgetåret 1952/53 inte helt ge uttryck för den reella anslagsbelastningen. Då med hänsyn till den nya kommunindelningen tvekan uppstod rörande de grunder, efter vilka statsbidraget skulle beräknas för höstterminen 1951, bemyndigades skolöverstyrelsen av Kungl. Maj:t den 29 maj 1953 att utfärda anvis-

ningar rörande statsbidragsrekvisitionen för budgetåret 1951/52. Enligt de nu utfärdade anvisningarna skall till grund för beräkning av statsbidraget för höstterminen 1951 ligga de för år 1951 fastställda taxeringslängderna för de förutvarande skoldistrikten samt dessas invånarantal den 31 december 1951. Enär antalet lärjungar från annat distrikt, för vilka statsbidrag utgår med högre belopp, var större i de förutvarande mindre skoldistrikten än i de nya storkommunerna, torde man därför ha att förvänta en extra belastning av anslaget under budgetåret 1953/54.

I sina anslagsäskanden för innevarande budgetår beräknade överstyrelsen antalet deltagare i skolmåltiderna till 540 000 under budgetåret 1952/53 och 610 000 under budgetåret 1953/54. Det verkliga antalet deltagare budgetåret 1952/53 var, enligt vad nu upplysts, 516 000. Med hänsyn till skolmåltidsmotionerna vid 1953 års riksdag (I: 74, II: 98; I: 235, II: 293; I: 236, II: 281), kan enligt överstyrelsen befaras, att en avvaktande hållning kommer att intas av skoldistriktet i fråga om igångsättandet av ny skolmåltidsverksamhet. Antalet deltagare kan därför väntas bli lägre än vad som med hänsyn till tidigare utveckling och det totala antalet lärjungar i skolorna skulle kunna väntas. Överstyrelsen beräknar nu antalet deltagare under budgetåret 1953/54 till 580 000. Deltagarantalet för nästa budgetår uppskattas till 645 000 kronor.

2. En viss inkomststegring under år 1952 torde komma att medföra en ökning av det antal skattekrönor per invånare, som skall ligga till grund för statsbidragsrekvisitionen under budgetåret 1954/55. Då emellertid ortsavdragsreformen torde medföra en starkare tendens i motsatt riktning, synes man slutligt ha att räkna med någon minskning av antalet skattekrönor per invånare.

Överstyrelsen hemställer vidare att redan nu fattas beslut om förlängning av de förutnämnda övergångsbestämmelsernas giltighet till utgången av budgetåret 1959/60. Överstyrelsen anför i detta hänseende bland annat följande.

Visserligen erhöll endast ett mindre antal lärjungar under budgetåret 1952/53 oslofrukost eller gröt eller välling, men överstyrelsen anser det dock av värde, att även efter 1955/56 möjlighet finnes att erhålla statsbidrag till en lätt tillredd skolmåltid. Att ordna lokal för skolmåltider till samtliga lärjungar innebär ännu för många distrikt stora svårigheter. Om skolmåltider i dessa skoldistrikt därför över huvud taget skall kunna ordnas, måste verksamheten där kunna ges en mera begränsad omfattning.

Statskontoret föreslår, att anslaget för nästa budgetår uppföres med oförändrat belopp. Ämbetsverket anser, att det med ledning av nu föreliggande uppgifter om det faktiska antalet deltagare i skolmåltiderna budgetåret 1952/53 finnes anledning räkna med att belastningen å anslaget för innevarande budgetår icke oväsentligt kommer att understiga det i riksstaten uppförda beloppet. För denna uppfattning talar enligt ämbetsverkets mening också den låga anslagsbelastningen under budgetåret 1952/53. Mot bakgrunden härav finner statskontoret icke tillräckliga skäl föreligga för en uppräknings av anslaget för budgetåret 1954/55 på grund av den fortgående ökningen av deltagarantalet.

Under framhållande, att antalet skattekronor per invånare under år 1953 jämfört med år 1952 visar en ökning med ungefär en skattekrona, konstaterar statskontoret vidare, att de av överstyrelsen befarade verkningarna av ortsavdragsreformen icke bekräftats. Ämbetsverket finner därför icke heller av denna anledning en uppräknings anslag motiverad.

Departementschefen. Det möter mycket stora svårigheter att med någon större säkerhet bedöma belastningen å detta förslagsanslag under nästa budgetår. De faktorer, som är avgörande för medelsåtgången, är dels antalet deltagare i skolmåltiderna och dels antalet skattekronor i de olika kommunerna. Vad först gäller deltagarantalet har överstyrelsen vid sin anslagsberäkning utgått från att en avvaktande hållning skulle komma att intagas från kommunernas sida, när det gäller att bygga ut verksamheten. Överstyrelsen har därför beräknat den av stegrat deltagarantal följande ökningen i anslagsbelastningen till ett förhållandevis betydligt lägre belopp än tidigare. Med hänsyn till den positiva ställning, som 1953 års höstriksdag (SU 197) intagit till skolmåltidsverksamheten, finnes enligt min uppfattning dock ej anledning att för den närmaste framtiden räkna med någon stagnation i den fortgående stegringen av deltagarantalet, även om måhända vissa kommuner uppskjutit starten av ny verksamhet i avvaktan på 1953 års riksdags behandling av de förutnämnda skolmåltidsmotionerna.

Vad som enligt min mening måste vara avgörande för själva anslagsberäkningen i avseende å deltagarantalet är emellertid följande omständigheter, nämligen dels att den för innevarande budgetår i detta hänseende gjorda uppräknings av anslaget, 6,8 miljoner kronor (prop. 1953: 1, VIII ht, s. 368), verkställt med utgångspunkt i ett för budgetåret 1952/53 beräknat deltagarantal, vilket visat sig vara betydligt högre än det faktiska antalet, och dels att den förhållandevis mycket låga anslagsbelastningen under budgetåret 1952/53 knappast mer än till någon del torde vara beroende på de av överstyrelsen påpekade förskjutningarna av statsbidragsutbetalningen i anslutning till den nya kommunindelningen. Jag anser därför i likhet med statskontoret, att det för nästa budgetår icke är erforderligt att uppräknas anslagsbeloppet på grund av den ökning i medelsåtgången, som följer av den fortgående stegringen av deltagarantalet; i detta hänseende synes ytterligare erfarenheter av den verkliga belastningen på anslaget böra avvaktas.

Vad därefter gäller de nya ortsavdragens inverkan på medelsåtgången får jag erinra om att vid statsmakternas beslut om ortsavdragsreformen förutsettes, att vissa provisoriska åtgärder skulle vidtagas i syfte att eliminera reformens för kommunerna gynnsamma verkningar med avseende å de skatteunderlagsgraderade bidragen (prop. 1951: 93, s. 68 o. f.), för åttonde huvudtitels del statsbidragen till skolmåltider och inventarier för skolmåltider samt till byggnader för folkskoleväsendet. Med hänsyn till de öknings av de kommunala skatteunderlagen, som sedermera inträffat, uppgavs emeller-

tid denna tanke redan år 1952 beträffande kommunernas skatteunderlagsgraderade andel i kostnaderna för folkpensioneringen (prop. 1952: 215, s. 110 o. f.). Av samma skäl torde anledning numera saknas att genomföra nyssberörda provisoriska åtgärder i fråga om de skatteunderlagsgraderade statsbidragen på åttonde huvudtiteln's område. Ifrågavarande statsbidrag torde alltså böra beräknas på grundval av det med de nya ortsavdragen reducerade skatteunderlaget.

Då den minskning av skatteunderlagen, som föranledes av ortsavdragen, genomsnittligt sett torde helt uppvägas av den ökning av skatteunderlagen, som följer av inkomstnivåns stegring, torde någon anslagshöjning icke heller i detta hänseende vara motiverad.

Jag förordar alltså, att förevarande förslagsanslag för nästa budgetår uppföres med oförändrat belopp, 34 miljoner kronor.

Vad överstyrelsen anfört om förlängning av giltigheten för övergångsbestämmelserna till skolmåltidskungörelsen ger mig icke anledning till erinran. Det torde alltså vara lämpligt, att Kungl. Maj:t utverkar riksdagens be- myndigande att redan nu besluta om förlängning av bestämmelsernas giltighet intill utgången av budgetåret 1959/60.

Slutligen torde jag få upptaga ytterligare ett spörsmål rörande skolmål- tidsverksamheten, nämligen lärarpersonalens tillsyn vid skolmåltiderna. Det har i denna fråga förekommit delade meningar om lärarnas skyldighet att utöva dylik tillsyn och, i anslutning därtill, om möjligheterna för skoldistrik- ten och kommunerna att ersätta lärarna härför. Jag får i detta hänseende först erinra om att 1946 års riksdag i sin skrivelse, nr 528, till Kungl. Maj:t i anledning av propositionen nr 333 angående allmän lönereglering för be- fattningshavare i statens tjänst m. fl. förklarade sig ha i samband med ställningstagandet till frågan om den nya lönenivån övervägt vissa spör- smål om de prestationer, för vilka lönerna skulle anses utgöra vederlag. Det hade därvid närmast varit fråga om socialpedagogiska åtgärder, som skulle komma att åvila exempelvis lärarpersonal i samband med barnbespisning. Riksdagen förklarade sig i denna fråga förutsätta, att dylika arbetsuppgif- ter icke skulle förenas med särskild gottgörelse eller särskilt lönetillägg. Ge- nom detta riksdagens uttalande har fastslagits, att tillsyn vid skolmåltider utgör ett tjänsteåliggande för vederbörande lärare. Jag ifrågasätter ingen ändring i detta förhållande, som jämväl synes ha täckning i gällande skol- stadgor. Skulle något förtydligande av dessa prövas erforderligt på denna punkt, läser det få ankomma på Kungl. Maj:t att vidtaga dylik författnings- ändring. Vad därefter gäller spörsmålet om särskild gottgörelse åt läraren för ifrågavarande tillsyn, torde det nyss refererade uttalandet av 1946 års riksdag innebära, att i princip någon dylik ersättning ej får utges. Denna princip har också kommit till uttryck genom ändringskungörelsen 1951: 518, enligt vilken i skolmåltidskungörelsens 2 § 6 mom. såsom villkor för stats- bidrag uppställs, att skoldistriktet eller primärkommunen icke utger ersätt-

ning till lärare, som utövar tillsyn vid skolmåltid. Emellertid har det ansetts skäligt, att i de fall, där tillsynen är mycket omfattande, viss särskild gottgörelse må utgå. I nyssnämnda moment av skolmåltidskungörelsen har därför såsom ett undantag medgivits, att ersättning likväl må utgå, då läraren utövar mera omfattande tillsyn än flertalet lärare vid skolan och antalet lärjungar, över vilka han utövar tillsyn, uppgår till i genomsnitt minst 100 per dag. Den särskilda ersättningen — som icke inräknas i de statsbidragsberättigade kostnaderna för skolmåltidsverksamheten — må utgå per dag med högst två kronor, om antalet lärjungar, över vilka tillsynen utövas, i genomsnitt ej överstiger 200, och i annat fall med högst tre kronor. Jag anser mig icke heller böra ifrågasätta någon ändring i princip av denna undantagsbestämmelse om rätt för skoldistriktet och primärkommunerna att under vissa av Kungl. Maj:t angivna förutsättningar utge särskild ersättning för tillsynen vid skolmåltiderna. Ersättningsbeloppen, som fastställts av Kungl. Maj:t år 1951, synes dock böra få undergå en viss uppräkning. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att senare besluta härom.

Jag har ansett mig böra göra dessa uttalanden om tjänstgöringsskyldighet och särskild ersättning i avseende å tillsynen vid skolmåltiderna, för att tillfälle därigenom skall lämnas riksdagen att, om riksdagen skulle finna så påkallat, utlåta sig beträffande de nu tillämpade grunderna i dessa hänseenden.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) godkänna av mig förordad förlängning av giltighetstiden för övergångsbestämmelserna till gällande kungörelse om statsbidrag till anordnande av skolmåltider;

b) till *Bidrag till anordnande av skolmåltider* för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 34 000 000 kronor.

[224] 21. Bidrag till anskaffande av inventarier för skolmåltider.

	Anslag	Nettoutgift
1950/51	1 000 000	1 246 287
1951/52	1 000 000	1 142 350
1952/53	1 400 000	1 052 209
1953/54 (statsliggaren s. 653)	1 600 000	
1954/55 (förslag)	1 250 000	

Enligt kungörelsen 1946: 553 utgår statsbidraget såsom engångsbidrag med viss procent av ett bidragsunderlag, beräknat med hänsyn till antalet i skolmåltiderna deltagande lärjungar enligt fastställd skala; uppkommer viss ökning av antalet deltagare, må utgå tilläggsbidrag, beräknat efter samma grunder. Nämnda procent beräknas på samma sätt som procentsatsen för det under nästföregående punkt avsedda statsbidraget. Statsbidraget utbetalas i regel i efterskott för redovisningsår, men 40 procent av det beräknade bidragsbeloppet må kunna utgå i förskott.

Under hänvisning till sitt förslag i fråga om beräkningen av närmast föregående anslag föreslår *skolöverstyrelsen* beträffande förevarande anslag å ena sidan minskning med 350 000 kronor på grund av att antalet nya deltagare beräknas bli lägre än tidigare samt å andra sidan en ökning med 50 000 kronor med hänsyn till ortsavdragsreformens inverkan; överstyrelsens förslag innebär alltså en sänkning av anslaget med 300 000 kronor.

Statskontoret anser, att anslaget bör kunna nedräknas med 350 000 kronor, då icke heller i detta fall de befarade verkningarna av ortsavdragsreformen kommer att inträda.

Departementschefen. Jämväl senaste nettoutgift under detta anslag visar en betydligt lägre belastning å anslaget än vad som tidigare kunnat väntas. Med hänsyn härtill och under åberopande i övrigt av vad jag under närmast föregående punkt anført rörande beräkningen av anslagsbeloppet för statsbidraget till anordnande av skolmåltider, ansluter jag mig till statskontorets förslag om en minskning av förevarande anslag med 350 000 kronor. Anslaget torde alltså för nästa budgetår böra uppföras med 1 250 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till anskaffande av inventarier för skolmåltider* för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 1 250 000 kronor.

[225] **22. Kurser för utbildande av personal för skolmåltider.** Detta reservationsanslag är nu uppfört med 109 500 kronor (statsliggaren s. 654). Enligt vad skolöverstyrelsen upplyser har till de under sommaren 1953 anordnade kurserna anmält sig omkring 200 deltagare, varav 150 utbildats vid 13 kurser. Eventuellt kommer ytterligare en eller två kurser att ordnas och avslutas under innevarande budgetår. 13 eller 14 kurser kommer att påbörjas under slutet av budgetåret 1953/54.

Skolöverstyrelsen föreslår oförändrat anslag för nästa budgetår och räknar därvid med fortsatt kursverksamhet i ungefär samma omfattning som nu. Därjämte hemställer överstyrelsen att av anslaget få disponera 5 000 kronor till en instruktionskurs för lärarinnor vid skolmåltidskurser och för sådana lärarinnor eller ekonomiföreståndarinnor, som har rådgivande verksamhet rörande skolmåltider. Därom anför överstyrelsen bland annat följande.

Utvecklingen inom forskning och industri, främst livsmedelsindustrin, går nu snabbt framåt. Överstyrelsen anser, att det skulle bli till stort gagn för skolmåltidsverksamheten i landet, om överstyrelsen blev i tillfälle att ge informationer rörande forskningsresultat och övriga framsteg på ifrågasvarande område till de personer, som närmast bär ansvaret för utbildning och handledning av skolmåltidspersonal. Antalet i instruktionskursen deltagande lärarinnor bör beräknas till 15. Föreläsningar och demonstrationer kan emellertid bevistas av ett större antal deltagare. På vissa håll i

landet finnes lärarinnor i hushållsgöromål och ekonomiföreståndarinnor, vilka av skoldistriktet anlitas för rådgivning rörande skolmåltidsverksamheten. Det förekommer, att skolstyrelseförbund träffat överenskommelse med en lärarinna om dylik rådgivning. Då de ytterligare kostnaderna för ett större deltagarantal blir jämförelsevis ringa, anser överstyrelsen, att ett antal lärarinnor och ekonomiföreståndarinnor, som har konsultativ verksamhet inom skolmåltidsverksamheten, bör få deltaga i kursen. Deltagarantalet bör dock ej överstiga 25. Kostnaderna för en instruktionskurs under sex dagar kan uppskattas till 5 000 kronor.

Departementschefen. Mot skolöverstyrelsens föreliggande förslag har jag ingen erinran. Anslaget bör alltså för nästa budgetår uppföras med oförändrat belopp och kursverksamheten för skolmåltidspersonal få samma omfattning som nu med den begränsning, som följer av att högst 5 000 kronor av anslagsbeloppet bör få disponeras för anordnande av den av överstyrelsen avsedda kursen för vissa lärarinnor och ekonomiföreståndarinnor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kurser för utbildande av personal för skolmåltider* för budgetåret 1954/55 anvisa ett reservationsanslag av 109 500 kronor.

Folkskoleväsendet.

[226] 23. Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt lärare vid folkskolor.

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	257 000 000	301 432 524
1952/53	346 000 000	391 741 367
1953/54 (statsliggaren s. 654)	431 900 000	
1954/55 (förslag)	412 700 000	

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget för nästa budgetår minskas med 19 200 000 kronor enligt följande sammanställning.

	Anvisat för 1953/54	Förslag för 1954/55	Ökning respektive minskning
1. Statsbidrag till avlöning åt lärare vid folk- och småskolor, <i>förslagsvis</i>	401 000 000	380 000 000	— 21 000 000
2. Statsbidrag till avlöning av överlärare, <i>förslagsvis</i>	690 000	660 000	— 30 000
3. Statsbidrag till avlöning åt övningslärare vid folk- och småskolor, <i>förslagsvis</i>	29 900 000	31 680 000	+ 1 780 000
4. Ersättning för sjukvårdskostnad, <i>förslagsvis</i>	200 000	225 000	+ 25 000
5. Ersättning för flyttningskostnad och resor, <i>förslagsvis</i>	20 000	20 000	—
6. Bidrag för svensk undervisning åt svenska barn i utlandet, <i>förslagsvis</i>	90 000	110 000	+ 20 000
Summa kronor	431 900 000	412 695 000	— 19 205 000
Avrundat till kronor		412 700 000	— 19 200 000

Av överstyrelsens redogörelse för anslagsberäkningen inhämtas bland annat följande.

1. Å ifrågavarande statsbidrag utgår under löpande budgetår förskott med belopp, motsvarande 90 procent av det slutligen fastställda statsbidraget för närmast föregående budgetår. Återstoden utbetalas vid slutreglering efter budgetårets slut. Som underlag för uppskattningen av medelsbehovet för budgetåret 1954/55 gör överstyrelsen följande beräkning av statsbidraget avseende budgetåret 1953/54:

a) Statsbidraget avseende budgetåret 1952/53 har i 1953 års statsverksproposition, bilagan åttonde huvudtiteln, s. 372, beräknats till 360,182 miljoner kronor.

b) Kostnaderna för ökning av antalet folk- och småskollärartjänster budgetåret 1953/54 med 607 respektive 130 beräknas öka statsbidraget med 8,17 miljoner kronor.

c) Kostnaderna för timarvode för de två veckotimmar, varmed undervisningsskyldigheten förlänges för omkring 250 småskollärare i klass 3 i A-skolor budgetåret 1953/54, kan uppskattas till 0,15 miljoner kronor.

d) Ökning av antalet för flera skoldistrikt gemensamma lärartjänster (kungörelsen 1953: 341) samt ytterligare nedsättning av överlärnarnas undervisningsskyldighet beräknas medföra kostnadsökningar budgetåret 1953/54 med sammanlagt 0,10 miljoner kronor.

e) Kostnadsökningen för nyanställning av lärare i kunskapsämnen och yrkeslärare i försöksdistrikten budgetåret 1953/54 samt för den genomförda löneregleringen för kunskapslärarna beräknas till sammanlagt 0,86 miljoner kronor.

f) Statsbidraget till handledning vid kombinerad korrespondens- och radioundervisning budgetåret 1953/54 beräknas öka med 0,04 miljoner kronor.

g) Slutligen beräknas den från och med den 1 januari 1954 gällande nya lönegrupperingen för första halvåret 1954 medföra en kostnadsökning av 1 miljon kronor.

Det budgetåret 1953/54 avseende statsbidraget kan alltså beräknas till $(360,18 + 8,17 + 0,15 + 0,10 + 0,86 + 0,04 + 1,00 =)$ 370,50 miljoner kronor. Under samma budgetår utgående förskott kan beräknas till $(0,9 \times 360,18 =)$ 324,16 miljoner kronor.

För budgetåret 1954/55 skulle enligt dessa beräkningar anslagsposten 1 belastas med följande belopp:

	milj. kr.
Slutreglering av statsbidraget för budgetåret 1953/54 $(370,50 - 324,16 =)$	46,34
Under budgetåret 1954/55 utgående förskott å statsbidraget $(0,9 \times 370,50 =)$	333,45
Summa	379,79
Avrundat till	380,00

2. Statsbidraget avseende budgetåret 1952/53 uppskattas till 640 000 kronor. För 1953/54 tillkommer en utgiftsökning med 10 000 kronor på grund av nyinrättade överlärtjänster. Statsbidraget avseende budgetåret 1953/54 kan alltså beräknas till 650 000 kronor och under samma budgetår utgående förskott till $(0,9 \times 640\,000 =)$ 576 000 kronor. Anslagsposten skulle alltså under budgetåret 1954/55 belastas med följande belopp:

	kr.
Slutreglering av statsbidraget för budgetåret 1953/54 (650 000 — 576 000 =)	74 000
Under budgetåret 1954/55 utgående förskott å statsbidraget ($0,9 \times 650\,000 =$)	585 000
	Summa 659 000
	Avrundat till 660 000

3. Statsbidragsunderlaget för budgetåret 1952/53 har beräknats till 38,27 miljoner kronor (1953: VIII s. 373). För budgetåret 1953/54 bör till följd av ökat antal slöjdvadlningar och avdelningar i hushållsgöromål beräknas höjning av statsbidragsunderlaget med respektive 1,99 och 0,35 miljoner kronor till sammanlagt 40,61 miljoner kronor. Statsbidraget, 78 procent av bidragsunderlaget, utgår helt i efterskott; belastningen på anslagsposten för budgetåret 1954/55 kan således uppskattas till $(\frac{78}{100} \times 40,61 =)$ 31,68 miljoner kronor.

6. För närvarande utgår ur denna anslagspost bidrag till nio svenska utlandsskolor. Hos Kungl. Maj:t har nu dels Örebro missionsförening anhängit om statsbidrag till avlönande av en lärarinna vid en av föreningen planerad folkskola i Doaka i Franska Ekvatorialafrika, dels ock Filadelfiaförsamlingen i Stockholm anhängit om statsbidrag till svensk undervisning vid en skola i Shangugu i Belgiska Kongo och en skola i Nzega i Tanganyika. Samtliga dessa tre nya skolor är avsedda för svenska missionärers barn. Överstyrelsen tillstyrker, att för de tre skolorna beräknas statsbidrag med sammanlagt $(4\,116 + 3\,780 + 3\,780 =)$ 11 676 kronor. En höjning av anslagsposten med ytterligare 10 000 kronor på grund av prisstegringar synes vidare överstyrelsen berättigad. Den sammanlagda höjningen torde böra avrundas till 20 000 kronor.

I samband med sina anslagsäskanden framlägger *överstyrelsen* förslag om ändrade grunder för statsbidrag i två olika hänseenden, nämligen beträffande vissa förstärkningsanordningar i folkskolans undervisning och beträffande gymnastiklärarens instruktionsverksamhet i vissa fall. Bifall till dessa förslag påverkar anslagsbehovet först från och med budgetåret 1955/56. Av handlingarna inhämtas bland annat följande.

a) Förstärkningsanordningar. Enligt kungörelsen 1940: 252 angående förstärkningsanordningar vid vissa folk- och småskolor samt statsbidrag till sådana anordningar må skoldistrikt till förstärkande av undervisningen kunna under visst antal timmar i veckan — dock utan att det eljest föreskrivna antalet veckotimmar för lärjungarna därigenom minskas — uppdelas läraravdelning av B-, b- eller D 1-form i en högre och lägre grupp, alltefter det stadium lärjungarna tillhör, för meddelande av skild undervisning i sådana ämnen, som i mindre grad lämpar sig för behandling under de gemensamma lärotimmarna (enligt skolöverstyrelsens anvisningar den 27 augusti 1940 gäller detta särskilt modersmålet, framför allt uppsatsskrivning med språklära, samt räkning). För de extra undervisningstimmar, som härigenom uppkommer, utgår statsbidrag till timläraravvode, dock för högst fyra veckotimmar per läraravdelning och endast under förutsättning, att lärjungeantalet i läraravdelningen överstiger följande tal (inom parentes angivna tal avser läraravdelning, i vilken ingår även folkskolans sjunde årsklass): B1 35 (30), B2 30 (25), B3 25 (20), D1 25 (20) och b 25.

Enligt 2 § kungörelsen 1950:137 angående provisoriska åtgärder med anledning av lokal- och lärarbristen vid folkskolan — vilken kungörelse gäller till och med läsåret 1956/57 — må skoldistrikt till förstärkande av undervisningen i läraravdelning av A-form med lägst 35 lärjungar under visst antal timmar i veckan antingen uppdelas klassavdelningen i två avdelningar med skild undervisning eller anordna gruppundervisning. Jämväl för denna förstärkningsundervisning utgår statsbidrag till timlärararvode, dock likaledes för högst fyra veckotimmar per läraravdelning.

Liksom i sina anslagsäskanden för innevarande budgetår föreslår nu överstyrelsen — i anslutning till framställning av Sveriges folkskolläraryförbund — dels att de i kungörelsen 1940:252 såsom villkor för statsbidrag angivna lärjungeantalen minskas till följande tal (inom parentes angivna tal avser läraravdelning, i vilken ingår även folkskolans sjunde klass), nämligen för B1 28 (25), B2 25 (20), B3 20 (15), D1 20 (15) och b 20, dels ock att de i kungörelsen 1950:137 angivna förstärkningsanordningarna i A-avdelningar, utan ändring av det föreskrivna lärjungeantalet, jämsättes med förstärkningsanordningar enligt kungörelsen 1940:252 och att förden skull bestämmelserna om dem intages i sistnämnda kungörelse.

Därest under läsåret 1951/52 förstärkningsanordningar kunnat införas vid de av överstyrelsen föreslagna lägre barnantalen och då varit medgivna i procentuellt lika stor omfattning som i praktiken var fallet vid tillämpning av de gällande bestämmelserna, skulle enligt en av överstyrelsen verkställd undersökning förstärkningsanordningarna ha tillämpats i 593 B-avdelningar i stället för i 160 dylika avdelningar samt i 99 b-avdelningar i stället för i 21 dylika avdelningar. Med ledning av undersökningsresultatet beräknar överstyrelsen, att ett genomförande av dess förslag medför en årlig merutgift för statsverket av omkring 680 000 kronor. På grund av statsbidragssystemets utformning påverkas dock anslagsbehovet först från och med budgetåret 1955/56.

b) *Gymnastiklärarens instruktionsverksamhet.* Överstyrelsen förnyar sin för budgetåren 1951/54 gjorda framställning, att övningslärare i gymnastik med lek och idrott måtte få i tjänsten inräkna av överstyrelsen fastställt antal veckotimmar för tjänstgöring som instruktör i gymnastik för lärare i folkskolan och att statsbidrag måtte få utgå även till ersättningen för denna verksamhet (jfr åttonde huvudtiteln 1951 s. 310, 1952 s. 311 och 1953 s. 373). Överstyrelsen framhåller liksom tidigare att, då lokalbehovet för gymnastikundervisningen i folkskolorna ej kan beräknas bli tillgodosett inom överskådlig framtid, en dylik verksamhet är angelägen för att undervisningen i gymnastik, lek och idrott ändock skall kunna bedrivas så ändamålsenligt som möjligt. Överstyrelsen föreslår, att verksamheten under nästa budgetår begränsas till högst 250 veckotimmar. Kostnaderna härför, som kommer att påverka anslagsbehovet först för budgetåret 1955/56, torde kunna beräknas motsvara kostnaderna för åtta e. o. tjänster med 30 veckotimmar i Ce 20:22, i runt tal 103 000 kronor.

Riksräkenskapsverket förklarar sig icke ha något att erinra mot skolöverstyrelsens anslagsberäkningar för budgetåret 1954/55.

Statskontoret tillstyrker, att anslagsposten 6 höjes med i runt tal 12 000 kronor för statsbidrag till lärarlöner vid tre nya utlandsskolor. Däremot

anser ämbetsverket icke tillräckliga skäl föreligga för någon ytterligare uppräknings av nämnda anslagspost. Statskontoret finner icke heller förutsättningar föreligga för att för läsåret 1954/55, då antalet klassavdelningar kan beräknas bli högre än någonsin tidigare, genomföra den standardförbättring, som överstyrelsens förslag beträffande förstärkningsanordningarna innebär. Vad gäller förslaget om statsbidrag till gymnastiklärares instruktionsverksamhet framhåller ämbetsverket, att några nya omständigheter icke förebragts, som kan motivera ett ändrat ståndpunktstagande av statskontoret, varför ämbetsverket avstyrker bifall till förslaget. I övrigt föranleder skolöverstyrelsens föreliggande framställning ingen erinran från statskontorets sida.

I detta sammanhang torde jag även få anmäla en framställning om statsbidrag till estniska folkskolan i Stockholm m. m. I skrivelse den 11 november 1952 anholder *Estniska kommittén*, att estniska folkskolan i Stockholm tillåtes fortsätta sin verksamhet, att statsbidrag beviljas till avlöning åt skolans lärare enligt samma grunder som beträffande statsbidrag till avlöning åt lärare i svensk folkskola, att statsbidrag beviljas till arvoden åt lärare vid estniska kompletteringsskolor på de övriga orter, där ester i större antal är bosatta, samt att statsbidrag beviljas till avlöning åt en organisator och en inspektör för det estniska kultur- och skolväsendet i Sverige ävensom till vissa omkostnader för dessa befattningshavares verksamhet. Av tillgängliga handlingar inhämtas beträffande e s t n i s k a f o l k s k o l a n i S t o c k h o l m närmare följande.

Hösten 1953 var i skolan intagna omkring 170 elever, fördelade på klasserna 1—6 enligt A-formen. Skolgången i folkskolans 7 och 8 klasser fullgöres i Stockholms folkskolor. Beträffande övergång till högre skolor är eleverna i klasserna 4 och 6 enligt skolöverstyrelsens och Kungl. Maj:ts beslut den 10 respektive den 30 april 1953 jämförda med motsvarande elever i svensk folkskola (prövningsfri intagning). Vid estniska folkskolan är anställda sex estniska klasslärare med estnisk lärarexamen samt en svensk språklärare. Lärokurserna ansluter sig till den svenska A-formen. Undervisningen meddelas på såväl estniska som svenska språket. Undervisningen i svenska är upplagd på så sätt, att en del timmar i varje klass meddelas av den svenske språkläraren, medan ett ytterligare antal timmar skötes av klassläraren. I klasserna 4—6 är undervisningen helt svenskspråkig i ämnena naturlära, geografi, historia och kristendom. Skolan, som alltsedan sin start år 1945 författningsenligt står under inseeende av Stockholms folkskoledirektion, åtnjuter icke kommunalt eller statligt bidrag till kostnaderna för lärarlönerna. Däremot lämnar Stockholms stad eleverna i skolan samma sociala förmåner som övriga barn i Stockholms folkskolor, alltså fria läroböcker och undervisningsmateriel, fri läkar- och tandvård, fria skolmältider m. m. Staden har därjämte ställt erforderliga undervisningslokaler till skolans förfogande.

Stockholms folkskoledirektion — som har att pröva fråga om upprätthållande av enskild skola i Stockholm — framhåller, att dess regelbundna

inspektioner av den estniska folkskolan endast givit positivt resultat. Undervisningen skötes fullt tillfredsställande; elevernas kunskaper synes vara väl jämförliga med de svenska folkskolebarnens. Detta har även vitsordats av ett flertal rektorer vid högre skolor. Tidigare har folkskoledirektionen vid tillhandahållande av lokaler åt den estniska folkskolan förutsatt, att denna så småningom avvecklades. Detta krav från folkskoledirektionens sida hade främst sitt ursprung i att man i nuvarande prekära situation i fråga om tillgången på skollokaler ej trodde sig i längden kunna tillhandahålla skolan erforderligt antal lokaler. Nu bedömer folkskoledirektionen läget så, att det under de närmaste åren torde bli möjligt att fortfarande hålla skolan med lokaler. Då anslutningen till skolan hittills ej minskat, vill folkskoledirektionen icke motsätta sig skolans bibehållande; behovet av skolan bör dock upptagas till förnyad prövning, förslagsvis om fyra år. Folkskoledirektionen finner vidare skäl tala för att statsbidrag enligt gällande bestämmelser beviljas skolan till dess lärarlöner.

Skolöverstyrelsen framhåller, att upprätthållandet av estniska folkskolan utan särskilt statsbidrag medför en besparing för statsverket, motsvarande den statsbidragsutgift som skulle uppkomma vid elevernas placering i svenska folkskolor med därav följande ökat antal läraravdelningar. Överstyrelsen hänvisar emellertid till att överstyrelsen redan i ett år 1947 avgivet yttrande över framställning om statsbidrag till estnisk undervisningsverksamhet uttalat, att enligt dess mening pedagogiska skäl icke kunde anses föreligga för uppehållande av särskilda skolor eller klassavdelningar för de estniska barnen på folkskolestadiet. Överstyrelsen finner sig av samma skäl böra avstyrka bifall till den nu föreliggande framställningen om statsbidrag till avlöning åt lärare vid estniska folkskolan i Stockholm.

Statskontoret instämmer i vad skolöverstyrelsen sålunda anför.

Departementschefen. Huvuddelen av detta anslagsbelopp faller på anslagsposten 1, statsbidraget till avlöning åt folk- och småskollärare. Denna anslagspost har för innevarande budgetår höjts med 80 miljoner kronor men beräknas för nästa budgetår böra minskas med i runt tal 21 miljoner kronor. Detta kan synas egendomligt mot bakgrunden av det allttjämt ökande totala antalet läraravdelningar i folk- och småskolan. Orsaken ligger emellertid i gällande ordning för statsbidragets utbetalning, alltså i det förut beskrivna förskotts- och slutregleringssystemet. Till följd av grunderna för förskottsutbetalningen utgick under budgetåret 1952/53 förskott å merkostnaderna för det rörliga tilläggets höjning endast med hälften av de verkliga merkostnaderna; återstoden av dessa utbetalas vid den slutreglering, som avser budgetåret 1952/53, och belastar alltså innevarande budgetårs anslag. Sålunda har för slutregleringen under innevarande budgetår beräknats en statsbidragsutgift av inemot 77 miljoner kronor. För nästa budgetår, då denna eftersläpning bortfaller, beräknas utgifterna för slutregleringen endast till drygt 46 miljoner kronor. Å andra sidan beräknas utgifterna för förskottsutbetalningen under nästa budgetår stiga med drygt 9 miljoner kronor, beroende på en ökning av de statsbidragskostnader, som

avser budgetåret 1953/54, i förhållande till motsvarande kostnader budgetåret 1952/53.

Beträffande anslagsposten 2, statsbidraget till avlönande av överlärare, är orsaken till minskningen densamma.

I fråga om anslagsposten 3, statsbidrag till avlöning åt övningslärare, utgår statsbidraget helt i efterskott. Den beräknade höjningen, 1,78 miljoner kronor, hänför sig till ökat antal avdelningar i slöjd och hushållsgöromål under innevarande budgetår.

Under anslagsposten 6, nu 90 000 kronor, föreslår överstyrelsen en höjning med sammanlagt 20 000 kronor dels för statsbidrag till tre nya skolor — i Doaka i Franska Ekvatorialafrika, Shangugu i Belgiska Kongo och Nzega i Tanganyika — dels för allmän uppräknings på grund av prisstegringar. Jag biträder överstyrelsens förslag i vad gäller statsbidrag till de nya skolorna, vilka samtliga är belägna vid missionsstationer och avsedda för svenska missionärers barn, och beräknar för ändamålet en höjning med i runt tal 12 000 kronor. Förslaget i övrigt kan jag däremot icke tillstyrka; jag erinrar om att anslagsposten för innevarande budgetår undergått en allmän uppräknings med 25 000 kronor.

Estniska kommittén har anhängit om statsbidrag till olika skoländamål, bland annat till avlönande av lärare vid estniska folkskolan i Stockholm. Beträffande denna folkskola, som nu arbetat i åtta år utan något statligt bidrag, är upplyst, att undervisningen bedrivs på ett fullt tillfredsställande sätt och att elevernas kunskaper, dokumenterade bland annat efter övergång till högre svenska skolor, är jämförliga med de svenska folkskolebarnens. Med sina omkring 170 elever avlastar skolan de redan nu väl fyllda skolklasserna i Stockholms folkskolor. Stockholms stad lämnar sedan flera år tillbaka bidrag till skolan genom att ställa lokaler till dess förfo-gande och bevilja eleverna samma skolsociala förmåner som övriga folkskolebarn i Stockholm. Det synes mig rimligt, att även staten nu lämnar ett bidrag till skolan, vilken såsom framgår av bland annat folkskoledirektionens yttrande kan förutsättas komma att tills vidare fortsätta sin verksamhet. Bidraget synes böra avse skolans kostnader för lärarlöner. Jag anser mig för egen del dock ej kunna tillstyrka, att detta bidrag konstrueras helt i överensstämmelse med gällande bestämmelser om statsbidrag till folkskolans lärarlöner. Jag föreslår i stället, att bidraget för nästa budgetår bestämmes till ett till 60 000 kronor skäligen avvägt belopp. Bidraget torde böra uppföras som en särskild, obetecknad anslagspost under förevarande anslag. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att framdeles efter förslag av skolöverstyrelsen meddela villkor och i övrigt erforderliga bestämmelser för bidragets åtnjutande; jag förutsätter att överstyrelsen vid förslagets upprättande samråder med Stockholms folkskoledirektion och Estniska kommittén.

Estniska kommitténs framställning i övrigt torde enligt min uppfattning däremot icke böra föranleda någon åtgärd.

Sammanfattningsvis beräknar jag anslagsposten 1 till 379 950 000 kronor, anslagsposten 2 till 660 000 kronor, anslagsposten 3 till 31 680 000 kronor, anslagsposten 4 till 225 000 kronor, anslagsposten 5 till 23 000 kronor och anslagsposten 6 till 102 000 kronor, vartill såsom en anslagspost 7 kommer bidrag till estniska skolan med 60 000 kronor. Hela anslaget torde alltså för nästa budgetår böra uppföras med 412 700 000 kronor, vilket innebär en anslagsminskning med 19 200 000 kronor.

Vad därefter gäller de av överstyrelsen framlagda två förslagen om ändrade statsbidragsgrunder — vilka förslag berör anslagsbehovet först för budgetåret 1955/56 — får jag beträffande det ifrågasatta statsbidraget till gymnastiklärares instruktionsverksamhet erinra om att framställningar av denna innebörd tidigare vid flera tillfällen, senast vid 1953 års riksdag, varit föremål för statsmakternas prövning men då lämnats utan bifall. Även om, såsom jag tidigare framhållit, den avsedda instruktionsverksamheten får anses värdefull, särskilt under nuvarande brist på gymnastiklokaler, anser jag mig likväl alltjämt böra avstyrka, att verksamhet av detta slag inlemmas i gymnastiklärartjänst med därav följande rätt till statsbidrag också för de veckotimmar av den sammanlagda tjänstgöringen, som skulle avses för denna särskilda verksamhet.

Överstyrelsens andra förslag beträffande ändrade grunder för statsbidrag innebär, att de minimala för antalet lärjungar per klassavdelning, som nu gäller som ett villkor för rätten till statsbidrag till förstärkningsanordningar, skulle undergå en rätt väsentlig sänkning med därav följande ökade möjligheter för skoldistriktet att erhålla statsbidrag till ändamålet. Med utgångspunkt i förhållandena läsåret 1951/52 har överstyrelsen beräknat de årliga merkostnaderna för statsverket vid bifall till förslaget till närmare 700 000 kronor. Även om det i och för sig från pedagogiska synpunkter framstår såsom mycket önskvärt att genom vidgade statsbidragsmöjligheter stimulera skoldistriktet till ökade förstärkningsanordningar inom folkskolans lägre skolformer, är jag, redan med hänsyn till storleken av de för de närmaste budgetåren i annat sammanhang beräknade automatiska utgiftsstegringarna enbart under detta anslag, icke beredd att tillstyrka ett ekonomiskt engagemang för statsverket av dylik storlek. Jag anser mig alltså icke nu kunna biträda överstyrelsens ifrågavarande förslag.

I detta sammanhang torde jag slutligen få upptaga till behandling frågan om statsbidrag till avlönande av lärare vid folkskoleväsendet utan hinder av att undervisningen för viss tid måste inställas. Enligt för närvarande gällande bestämmelser kan statsbidrag till lärares avlönande utgå endast om inställelsen icke uppgår till längre tid än två veckor, d. v. s. den

maximitid under ett och samma läsår, som återläsning av förlorad tid må ske enligt skolstyrelsens närmare bestämmande. Denna tid torde under vissa extraordinära förhållanden vara väl knapp. Det synes därför erfordrigt, att möjligheter skapas dels för återläsning i ökad omfattning och dels för utbekommande av statsbidrag även om hel återläsning icke ansetts böra föreskrivas. Då det måhända kan anses tveksamt, om åtgärder i angivet syfte kan vidtagas inom ramen för av riksdagen tidigare givna be- myndiganden om avvikelser från med riksdagens medverkan tillkomna statsbidragsbestämmelser, har jag ansett lämpligt att underställa riksdagen denna fråga, som för övrigt kan beröra jämväl andra skolformer. Därest alltså riksdagen ej framställer erinran däremot, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela de särskilda föreskrifter i nu ifrågavarande hän- seenden, som kan finnas påkallade. Givetvis måste förutsättas, att, även om bestämmelser av här angiven innebörd meddelas, alla möjligheter ut- nyttjas av distrikten för att undervisningen skall kunna provisoriskt uppe- hållas.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt lärare vid folkskolor* för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslags- anslag av 412 700 000 kronor.

[227] **24. Folkskolor m. m.: Försökskostnadsbidrag.** Under denna rubrik har för budgetåret 1953/54 såsom ett av leden i statens särskilda bidrag till försöksverksamheten med nioårig enhetsskola anvisats ett för- slagsanslag av 156 000 kronor (prop. 126, SU 139, Rskr 276). Försökskost- nadsbidraget avses skola utgöra compensation till försöksdistrikten för på högstadiet ökade kostnader främst i fråga om läroböcker, förbruknings- och undervisningsmateriel, skolskjutsar och inackordering. Enligt av Kungl. Maj:t den 30 juni 1953 med stöd av riksdagens beslut utfärdade särskilda bestämmelser beträffande försöksverksamheten med nioårig enhetsskola skall försökskostnadsbidraget — som utanordnas för löpande budgetår — beräknas efter antalet elever på vederbörande försöksskolas högstadium vid läsårets början och utgå till distrikt i stad eller köping med 15 kronor per elev och läsår och till annat distrikt med 22 kronor per elev och läsår, dock att försöksdistrikt i stad eller köping med särskilt omfattande glesbe- byggelse må, efter medgivande av Kungl. Maj:t i varje särskilt fall, åtnjuta försökskostnadsbidrag med det högre av nämnda belopp. Försökskostnads- bidraget har jämväl utgått retroaktivt för budgetåren 1951/52 och 1952/ 53. Av det för innevarande budgetår anvisade anslaget av 156 000 kronor har 61 000 kronor beräknats till retroaktivbidragen, medan det till försöks- kostnadsbidrag för budgetåret 1953/54 erforderliga beloppet uppskattats till 95 000 kronor.

Skolöverstyrelsen beräknar, med hänsyn till den fortsatta utbyggnaden av enhetsskolans högstadium, medelsbehovet för nästa budgetår till 140 000 kronor.

Departementschefen. Jag har ingen erinran mot skolöverstyrelsens beräkning av den till försökskostnadsbidrag för nästa budgetår erforderliga medelsanvisningen. Anslaget torde alltså böra minskas med 16 000 kronor till 140 000 kronor. I förhållande till det för försökskostnadsbidrag under innevarande redovisningsår avsedda beloppet, 95 000 kronor, innebär mitt förslag en av det ökade elevantalet på högstadiet betingad utgiftsstegring å 45 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till *Folkskolor m. m.: Försökskostnadsbidrag* för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 140 000 kronor.

[228] **25. Folkskolor m. m.: Studiehjälp åt elever i försöksdistriktet.** Enligt beslut av 1953 års riksdag (prop. 126, SU 139, Rskr 276) må till elev i klass 8 eller 9 i försöksskola (nioårig enhetsskola) utgå behovsprövat stipendium med högst 75 kr för månad. Stipendiet avser att underlätta för obemedlad eller mindre bemedlad elev att fullgöra skolplikten i försöksskolan. Försöksskoleelev, som fullgör en del av sin skolplikt i annan läroanstalt än försöksskola, kan i särskilda fall jämväl erhålla studiebidrag. Studiehjälp åt försöksskoleelev med hemort i annat skoldistrikt (främmande elev) utgår i huvudsak enligt de s. k. läroverksreglerna. Beträffande de närmare bestämmelserna rörande studiehjälpen i den nioåriga försöksskolan torde i övrigt få hänvisas till 6 kap. i kungörelsen 1953:530 angående statlig studiehjälp åt elever vid vissa läroanstalter.

Kostnaderna för ifrågavarande studiehjälp — med undantag av studiehjälp åt främmande elever — bestrides ur förevarande förslagsanslag, som för innevarande budgetår är uppfört med 600 000 kronor (statsliggaren s. 661).

Studiehjälsnämnden föreslår, med ledning av sina tidigare gjorda prognoser rörande utvecklingen av detta anslag (se prop. 1953:126 s. 54 o. f.), att anslaget för nästa budgetår höjes med 500 000 kronor.

Departementschefen. Jag biträder studiehjälsnämndens förslag om en uppräkning av detta anslag med 500 000 kronor till 1 100 000 kronor. Den sålunda uppskattade utgiftsstegringen motsvarar den beräknade ökningen av elevantalet i klasserna 8 och 9 på försöksskolans högstadium nästa budgetår. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskolor m. m.: Studiehjälp åt elever i försöksdistriktet* för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 1 100 000 kronor.

[229] **26. Folkskolor m. m.: Bidrag till hälsovården vid folk- och småskolor.**

	Anslag	Nettoutgift
1952/53	1 060 000	1 066 878
1953/54 (statsliggaren s. 662)	1 415 000	
1954/55 (förslag)	1 475 000	

Detta förslagsanslag är nu uppdelat på en anslagspost till bidrag till arvoden åt skolläkare å förslagsvis 1 140 000 kronor och en anslagspost till bidrag till avlönande av skolsköterskor å förslagsvis 275 000 kronor.

Gällande bestämmelser om ifrågavarande hälsovård innehåller bland annat följande.

Till skolläkare skall utgå arvode av minst 3 kronor 15 öre för varje lärjunge, som vid vårterminens slut var inskriven och åtnjutit undervisning vid vederbörande skola. För varje sådan lärjunge utgår statsbidrag till arvodet med 1 krona 55 öre i efterskott för budgetår. De nu angivna beloppen har fastställts i enlighet med beslut av 1952 års riksdag och gäller från och med budgetåret 1952/53.

I skoldistrikt med högst 20 000 invånare skall distriktssköterskorna vara skolsköterskor, distriktet dock obetaget att anställa särskild skolsköterska. I städer med mer än 20 000 invånare bör särskilda skolsköterskor anställas, varvid på varje skolsköterska med full tjänstgöring bör ankomma vården av högst 1 500 barn. Till arvode åt skolsköterska utgår statsbidrag i efterskott med en krona för varje vid vårterminens slut inskriven lärjunge, dock med högst hälften av distriktets verkliga kostnader för skolsköterskans avlönande. Beträffande deltidsanställd skolsköterska i distrikt med högst 20 000 invånare gäller vidare, att statsbidraget ej heller må överstiga hälften av ett belopp, motsvarande arvode, vid heltidstjänstgöring i början av höstterminen under visst av överstyrelsen bestämt antal veckor, med 157—186 kronor för vecka alltefter ortsgrupperingen samt vid deltids-tjänstgöring under återstoden av läsåret med belopp varierande efter ortsgrupperingen och antalet fulla timmar för varje tjänstgöringstillfälle (från 5 kronor 25 öre—6 kronor 20 öre vid tjänstgöring om en timme till 45 kronor—46 kronor 55 öre vid tjänstgöring om tolv timmar). De nu angivna beloppen för skolsköterskearvode har fastställts i enlighet med 1951 års riksdags beslut med anledning av propositionen 1951: 214 och gäller från och med den 1 januari 1952.

Skolöverstyrelsen beräknar, med utgångspunkt i det uppskattade elevantalet vårterminen 1955, vid oförändrade statsbidragsgrunder en automatisk ökning av förutnämnda anslagsposter med 90 000 kronor respektive 15 000 kronor. Vidare hemställer överstyrelsen om en ytterligare höjning med 60 000 kronor av anslagsposten till bidrag till avlönande av skolsköterskor och föreslår därvid, att antalet elever per skolsköterska med full tjänstgöring begränsas till 1 000—1 300 samt att skolsköterskornas arvoden höjes till 185 kronor per vecka vid heltidstjänstgöring och till 5 kronor 50 öre per timme vid deltids-tjänstgöring, i båda fallen oberoende av ortsgrupperingen och i det sistnämnda fallet även utan hänsyn till antalet

timmar per tjänstgöringstillfälle. Den av överstyrelsen föreslagna sammanlagda höjningen av anslaget uppgår alltså till (90 000+75 000 =) 165 000 kronor.

Departementschefen. Såsom jag tidigare denna dag i annat sammanhang framhållit, är jag ej beredd att förorda någon ändring beträffande skolsköterskornas arvoden. Icke heller finner jag mig kunna biträda överstyrelsens förslag om en minskning av antalet elever per skolsköterska med full tjänstgöring. För nästa budgetår räknar jag därför under detta anslag endast med den automatiska utgiftsstegring, som följer av ökat antal elever. Då statsbidraget utgår i efterskott, bör medelsbehovet beräknas med utgångspunkt i elevantalet vid slutet av vårterminen 1954. Jag uppskattar utgiftsökningen till 46 000 kronor under skolläkarposten och till 14 000 kronor under skolsköterskeposten. Anslaget torde alltså för nästa budgetår böra uppräknas med sammanlagt 60 000 kronor till 1 475 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskolor m. m.: Bidrag till hälsovården vid folk- och småskolor* för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 1 475 000 kronor.

[230] **27. Folkskolor m. m.: Resekostnadsersättningar åt skolläkare vid folk- och småskolor.**

	Anslag	Nettoutgift
1952/53	65 000	65 600
1953/54 (statsliggaren s. 662)	65 000	
1954/55 (förslag)	65 000	

I enlighet med förslag av skolöverstyrelsen torde detta anslag för nästa budgetår böra uppföras med oförändrat belopp. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskolor m. m.: Resekostnadsersättningar åt skolläkare vid folk- och småskolor* för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 65 000 kronor.

[231] **28. Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt lärarinnor i hushållsgöromål vid särskilda anstalter.**

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	50 000	14 183
1952/53	50 000	5 029
1953/54 (statsliggaren s. 662)	50 000	
1954/55 (förslag)	10 000	

Efter övningslärarreformen gäller detta förslagsanslag endast i fråga om undervisning, som i särskild anstalt anordnas av landsting, hushållningssällskap eller annan av Kungl. Maj:t för ändamålet godkänd organisation.

Skolöverstyrelsen föreslår, i avvaktan på närmare erfarenhet beträffande medelsbehovet, att anslaget för nästa budgetår minskas med 30 000 kronor till 20 000 kronor.

Departementschefen. De angivna nettoutgiftsbeloppen är de två första, som kunnat erhållas beträffande anslaget i dess nuvarande begränsade omfattning. För egen del anser jag det vara tillräckligt, att anslaget för nästa budgetår uppföres med 10 000 kronor. Detta innebär en anslagsminskning med 40 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt lärarinnor i hushållsgöromål vid särskilda anstalter* för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 10 000 kronor.

[232] 29. Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt lärare för vid statsunderstödda sjukvårdsanstalter och vid vissa barnhem intagna barn i skolåldern.

	Anslag	Nettoutgift
1952/53	500 000	423 177
1953/54 (statsliggaren s. 662)	550 000	
1954/55 (förslag)	530 000	

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget för nästa budgetår minskas med 20 000 kronor. Överstyrelsen uppskattar statsbidraget avseende budgetåren 1952/53 och 1953/54 till 556 000 respektive 544 000 kronor. På grundval härav beräknas belastningen på anslaget budgetåret 1954/55 — enligt samma förskotts- och slutregleringssystem som beträffande statsbidraget till folkskolans lärare — komma att uppgå till i runt tal 530 000 kronor.

Departementschefen. I enlighet med skolöverstyrelsens förslag torde förevarande anslag böra för nästa budgetår undergå en automatisk minskning med 20 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt lärare för vid statsunderstödda sjukvårdsanstalter och vid vissa barnhem intagna barn i skolåldern* för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 530 000 kronor.

[233] 30. Folkskolor m. m.: Folkundervisningens främjande i rikets nordligaste gränsorter m. m.

	Anslag	Nettoutgift
1950/51	300 000	224 639
1951/52	300 000	196 298
1952/53	300 000	295 454
1953/54 (statsliggaren s. 664)	250 000	
1954/55 (förslag)	250 000	

Anslaget har nu rubriken Folkskolor m. m.: Folkundervisningens befrämjande i rikets nordligaste gränsorter m. m.

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget med hänsyn till belastningen under det senast förflutna budgetåret höjes med 50 000 kronor till 300 000 kronor.

Departementschefen. I sina närmast föregående anslagsäskanden beräknade skolöverstyrelsen, att medelsbehovet under detta förslagsanslag ej översteg 250 000 kronor. I enlighet härmed har anslaget för innevarande budgetår nedräknats till sistnämnda belopp. Enligt min uppfattning bör, i avvaktan på vidare erfarenheter beträffande medelsbehovet, anslaget för nästa budgetår uppföras med oförändrat belopp, alltså 250 000 kronor. Anslaget bör vidare erhålla den ändrade rubrik, som jag inledningsvis angivit. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskolor m. m.: Folkundervisningens främjande i rikets nordligaste gränsorter m. m.* för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 250 000 kronor.

[234] **31. Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt föreståndarinnor och biträdande föreståndarinnor vid folkskolans skolhem.**

	Anslag	Nettoutgift
1952/53	650 000	969 340
1953/54 (statsliggaren s. 665)	1 215 000	
1954/55 (förslag)	1 095 000	

Anslaget har nu rubriken Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt föreståndarinnor och biträdande föreståndarinnor vid skolhem och arbetsstugor.

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget för nästa budgetår minskas med 120 000 kronor. Statsbidraget avseende vartdera av budgetåren 1952/53 och 1953/54 uppskattas till 1 095 000 kronor. På grundval härav beräknas anslagsbelastningen nästa budgetår — enligt samma förskotts- och slutregleringssystem som beträffande statsbidraget till avlöning åt folkskolans lärare — komma att uppgå till 1 095 000 kronor.

Överstyrelsen erinrar i detta sammanhang om att överstyrelsen i ett till Kungl. Maj:t avgivet förslag till ny stadga för folkskolans skolhem m. m. hemställt om vissa förmånligare statsbidragsvillkor, innebärande att skolhem med minst 10 barn (nu 20) skulle få statsbidrag till avlöning åt föreståndarinna och skolhem med minst 15 barn (nu 35) även till avlöning åt biträdande föreståndarinna. Under förutsättning att denna framställning bifalles av 1954 års riksdag beräknar överstyrelsen, att utgifterna kommer att öka med statsbidrag till avlöning åt ett tjugutal nya biträdande föreståndarinnor och ett icke närmare angivet antal föreståndarinnor. Genom utbetalningssystemet kommer merkostnaderna att belasta anslaget först från och med budgetåret 1955/56.

Departementschefen. Jag har ingen erinran mot överstyrelsens anslagsberäkning, enligt vilken anslaget för nästa budgetår bör minskas med 120 000 kronor till 1 095 000 kronor.

Som nyss nämnts har överstyrelsen i ett förslag till ny stadga för folkskolans skolhem hemställt om en avsevärd minskning av de barnantal, som utgör en av förutsättningarna för statsbidrag till avlöning åt föreståndarinna och biträdande föreståndarinna. Frågan om en dylik minskning var föremål för statsmakternas prövning senast vid 1948 års riksdag, då överstyrelsen hade föreslagit en minskning till 30 av det till 35 fastställda barnantalet för statsbidrag till avlöning åt biträdande föreståndarinna. Förslaget vann icke bifall. Statsverkets merkostnader för genomförande av överstyrelsens nu föreliggande förslag kan, enligt vad jag under hand inhämtat, beräknas till minst omkring 200 000 kronor. Även om en viss minskning av barnantalet för statsbidrag till biträdande föreståndarinna får anses önskvärd till förbättring av barnens omvårdnad, anser jag mig likväl icke kunna förorda någon uppmjukning av ifrågavarande statsbidragsvillkor. I förutnämnda stadgeförslag har överstyrelsen jämväl upptagit vissa spörsmål om skolhemmens uppgifter och förvaltning, disciplinära åtgärder, föreståndarinnornas tjänstgöringsförhållanden m. m. Jag är icke för närvarande beredd att anmäla dessa frågor för Kungl. Maj:t utan torde framdeles få återkomma i ämnet.

Med hänsyn till vad jag under nästa anslagspunkt närmare kommer att anföra rörande arbetsstugorna, torde förevarande anslag böra erhålla den ändrade rubrik, som jag inledningsvis angivit.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt föreståndarinnor och biträdande föreståndarinnor vid folkskolans skolhem* för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 1 095 000 kronor.

[235] **32. Folkskolor m. m.: Bidrag till inackordering av skolbarn i skolhem eller enskilda hem.**

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	2 250 000	2 040 263
1952/53	2 250 000	2 047 132
1953/54 (statsliggaren s. 665)	2 500 000	
1954/55	2 250 000	

Anslaget har nu rubriken Folkskolor m. m.: Bidrag till inackordering av skolbarn i skolhem, arbetsstugor eller enskilda hem.

Under skolgång i folk- och fortsättningsskolor måste skolbarnen från Norrlands glesbygder i betydande omfattning inackorderas. Inackorderingen sker i skolhem, arbetsstugor och enskilda hem.

Arbetsstugorna — som drives av stiftelsen Norrbottens läns arbetsstugor och stiftelsen Västerbottens läns arbetsstugor — tillkom ursprungligen som ett slags räddningshem för de mest nödlidande barnen i Norrbotten, där arbetsstuguverksamheten startade år 1903. I Västerbotten påbörjades verksamheten år 1909. Arbetsstugorna har under årens lopp ökat i antal; för närvarande äger Norrbottensstiftelsen 16 och Västerbottensstiftelsen 6 arbetsstugor.

Numera fyller arbetsstugorna och de av kommunerna drivna skolhemmen samma ändamål. Båda mottager från skola avlägset boende barn till inackordering under skoltiden och är anordnade som internat. Tillsynen och organisationen är för båda inrättningarna i huvudsak desamma. Till avlönande av föreståndarinnor och biträdande föreståndarinnor samt till barnens inackordering lämnar staten samma bidrag till arbetsstugorna som till de kommunala skolhemmen. I förstnämnda hänseende gäller kungörelsen 1948: 208 angående statsbidrag till avlönande av folk- och småskollärare m. m. och i sistnämnda hänseende kungörelsen 1943: 538 angående statsbidrag för inackordering av skolbarn i skolhem, arbetsstugor eller enskilda hem, allt i tillämpliga delar. De kostnader, som icke täckes av statsbidrag, bestrides i fråga om skolhemmen såsom vanliga kommunala utgifter, medan beträffande arbetsstugorna dylika kostnader bestrides medelst enskilda gåvor, kollektmedel och dylikt.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 11 december 1948 angående skolgången för barn i Norrlands glesbygder upptog *Norrlandskommittén* bland annat spørgsmålet om arbetsstugornas fortsatta verksamhet. Kommittén konstaterade, att kommunerna utnyttjade arbetsstugorna i organisationen för den obligatoriska skolundervisningen; staten hade redan dragit konsekvensen härav genom att lämna arbetsstugorna samma bidrag som skolhemmen. Det förhållandet, att driftkostnaderna vid arbetsstugorna även bestreds genom på olika sätt insamlade gåvor, kunde enligt kommitténs uppfattning lätt föranleda, att de barn, som för skolpliktens fullgörande blev hänvisade till arbetsstugorna, liksom deras föräldrar bibragtes en känsla av beroende av enskild välgörenhet, medan det i själva verket var kommunerna som utnyttjade dylik välgörenhet. Enligt kommitténs mening förtjänade det därför övervägas, om icke skoldistriktet borde inträda som huvudmän även för arbetsstugorna. Bedömningen av denna fråga kunde emellertid, framhöll kommittén, röna påverkan av möjligheterna att disponera de betydande fondmedel, som donerats till arbetsstuguverksamheten, för annat närliggande ändamål, exempelvis till stipendier åt ungdom inom ifrågavarande län.

I yttrande över Norrlandskommitténs skrivelse föreslog *skolöverstyrelsen* bland annat, att särskild utredning angående kommunernas övertagande av arbetsstugorna borde komma till stånd. Överstyrelsen anförde i detta hänseende huvudsakligen följande.

Överstyrelsen anser i likhet med kommittén, att starka skäl talar för att arbetsstugorna kommunaliseras och omändras till skolhem i de fall, då behov av ett skolhem för det nuvarande arbetstuguområdet föreligger. Enligt överstyrelsens mening kan det knappast längre vara erforderligt, att kostnader för sådan inackordering, som är betingad av fullgörandet av den obligatoriska skolplikten, till viss del bestrides genom kollekt i landets kyrkor och genom en omfattande insamlingsverksamhet. Det måste också anses vara av största betydelse, att ansvaret för ifrågavarande inackorderingverksamhet helt åvilar vederbörande kommuner.

Norrbottensstiftelsen avstyrkte den av skolöverstyrelsen föreslagna utredningen. Därest utredningen likväl skulle komma till stånd och fråga uppkomma om överförande av arbetsstugorna till kommunerna, borde enligt stiftelsens mening de i arbetsstuguanläggningarna nedlagda donationskapitalen lösgöras för att användas för andra ändamål inom ramen för givarnas intentioner.

Västerbottensstiftelsen biträdde däremot överstyrelsens förslag om en utredning, under motivering att avkastningen av stiftelsens fonder icke var tillräcklig för att finansiera arbetsstugornas verksamhet; självfallet borde vid utredningen särskild uppmärksamhet ägnas åt de villkor, under vilka donationerna till arbetsstugorna lämnats.

Sedan ärendet ytterligare beretts inom ecklesiastikdepartementet uppdrog *Kungl. Maj:t* den 14 mars 1952 åt skolöverstyrelsen att på grundval av de i ärendet framkomna synpunkterna och i samråd med stiftelserna verkställa och till *Kungl. Maj:t* inkomma med utredning och förslag om arbetsstugornas fortsatta upprätthållande och därmed sammanhörande spörsmål.

Inom överstyrelsen har den ifrågavarande utredningen verkställts av *folkskolinspektören S. Hedby* såsom särskilt tillkallad sakkunnig. Hedby har till överstyrelsen överlämnat en den 1 december 1952 dagtecknad utredning i ämnet.

Utredningsmannen föreslår, att arbetsstugorna övertas av vederbörande kommuner och ombildas till skolhem, i den mån skolhem är erforderliga på arbetsstuguorterna. Enligt utredningsmannens mening gäller detta samtliga de av stiftelserna ägda arbetsstugorna utom arbetsstugan i Pello i Norrbottens län. Vid ombildningen bör de av stiftelserna tills vidare anställda föreståndarinnorna och biträdande föreståndarinnorna få kvarbli i sina befattningar. Med utgångspunkt i att arbetsstugorna — i samtliga fall träbyggnader — kan beräknas ha en avskrivningstid av 60 år och att underhållskostnaden kan beräknas till 1 procent av den totala anläggningskostnaden samt med avdrag i förekommande fall av statliga och kommunala anläggningsbidrag, värderar utredningsmannen arbetsstugorna till sammanlagt 1 156 700 kronor (Norrbotten 927 700 och Västerbotten 229 000). Dessa värden har godtagits av stiftelserna och kommunerna. Stiftelserna har därjämte förbundit sig att till skoldistriktet utan vederlag

överlämna i arbetsstugorna befintliga inventarier. Kommunerna har å sin sida förklarat sig icke göra anspråk på de till arbetsstugorna knutna donationerna. Till skoldistriktens kostnader för inlösen av byggnaderna föreslås statsbidrag skola utgå med — i nära anslutning till vad som tillämpats beträffande statsbidrag jämlikt kungörelsen 1936:202 angående statsbidrag till skolhemsbyggnader och deras inredning — 90 procent av köpeskillingen till kommuner med ett skatteunderlag av högst 10 kronor per invånare och 80 procent av köpeskillingen till övriga kommuner. Enligt denna beräkningsgrund skulle statsbidraget uppgå till sammanlagt 984 530 kronor (Norrbotten 801 330 och Västerbotten 183 200) samt kommunernas andel i kostnaderna för inlösen till sammanlagt 172 170 kronor (Norrbotten 126 370 och Västerbotten 45 800).

Jämsides med utredningsmannens förslag hemställer *stiftelserna* om sådan ändring av för dem gällande reglementen, att — sedan kommunerna övertagit arbetsstugorna — stiftelsernas uppgift blir att bereda ungdom från respektive län hjälp till den utbildning, som motsvarar dess gåvor och fallenhet, vilket avses skola ske i regel på så sätt att stiftelserna — utöver eljest utgående bidrag av allmänna medel — dels genom stipendier eller lån bereder välartad ungdom tillfälle att för tilltänkt yrke utbilda sig vid akademier, högskolor eller andra teoretiska eller praktiska skolor eller ock för yrkesskicklighetens höjande genomgå härför erforderliga kurser, dels ock genom ekonomiskt understöd bereder ungdom möjlighet att för dess fortsatta utveckling och fostran bevista läger eller kurser.

Skolöverstyrelsen biträder utredningsmannens förslag om kommunernas övertagande av arbetsstugorna och tillstyrker jämväl bifall till stiftelsernas förslag om ändring av stiftelseändamålen. Till överstyrelsens framställning om medel till det föreslagna statsbidraget återkommer jag i det följande.

Statskontoret tillstyrker, att kommunerna övertar arbetsstugorna, men anser, att detta bör ske utan vederlag från stat och kommun. Därest likväl en inlösen finnes böra äga rum, bör inlösningssumman nedsättas så att — utan minskning av kommunernas bidrag — statens andel i kostnaderna begränsas till ungefär hälften av det belopp, som föreslagits av utredningsmannen.

Remissbehandlingen av den sålunda föreliggande utredningen avslutades först i februari 1953. I propositionen 1953:170, punkt 2, förklarade jag mig för det dåvarande icke beredd att ta ställning till förslaget om kommunernas övertagande av arbetsstugorna och till därmed sammanhängande frågor. Då emellertid Västerbottensstiftelsen kämpade med stora ekonomiska svårigheter, kunde det, framhöll jag, eventuellt bli nödvändigt att sätta den i ett förmånligare läge i avseende å statsbidrag till driftkostnader för att stiftelsen skulle kunna fortsätta sin verksamhet även under

innevarande budgetår. Den erforderliga förbättringen syntes lämpligen kunna ernås i fråga om statsbidraget till inackordering. På mitt förslag hemställde Kungl. Maj:t i propositionen om riksdagens medgivande, att för innevarande budgetår statsbidrag för inackordering av skolbarn i arbetsstugor, tillhörande stiftelsen Västerbottens läns arbetsstugor, finge enligt Kungl. Maj:ts närmare bestämmande utgå enligt förmånligare grunder än de nu gällande. Riksdagen lämnade det begärda medgivandet (SU 97, Rskr 222).

I sina anslagsäskanden för nästa budgetår föreslår *skolöverstyrelsen*, att förevarande förslagsanslag uppföres med oförändrat belopp, 2 500 000 kronor. Totalkostnaderna för inackorderingsverksamheten under innevarande budgetår beräknas komma att uppgå till omkring 2 795 000 kronor. Statsbidraget, som normalt utgår i efterskott med 80 procent av totalkostnaderna och alltså belastar nästa budgetårs anslag, kan följaktligen beräknas till omkring 2 235 000 kronor. Då det ännu är ovisst, med vilket belopp tilläggsbidrag till Västerbottensstiftelsen kan komma att utgå, bör enligt överstyrelsens mening anslaget för nästa budgetår uppföras med oförändrat belopp.

Därjämte hemställer överstyrelsen, att under rubriken *Folkskolor m. m.: Bidrag till skolhemsbyggnader och deras inredning* för nästa budgetår anvisas ett reservationsanslag av 950 000 kronor. Under denna rubrik har på riksstaten under en följd av år, senast för budgetåret 1947/48, anvisats reservationsanslag av växlande storlek. Enligt riksdagens medgivande må å anslaget förefintlig reservation disponeras intill utgången av budgetåret 1953/54. Vid utgången av budgetåret 1952/53 uppgick anslagsreservationen till 1 532 318 kronor. Överstyrelsen föreslår, att statsbidraget till kostnaderna för inlösen av arbetsstugorna — av utredningsmannen beräknat till i runt tal 985 000 kronor — skall få avföras från ifrågavarande reservationsanslag. Inlösningen förutsättes komma att genomföras från och med den 1 juli 1954. Överstyrelsen räknar vidare med att för nästa budgetår medel å anslaget bör vara tillgängliga för uppförande av åtminstone en ny skolhemsanläggning. För budgetåret 1954/55 bör därför enligt överstyrelsens beräkning anvisas ett belopp av 950 000 kronor utöver behållningen å tidigare anvisade reservationsanslag under ifrågavarande rubrik.

Departementschefen. Såsom inledningsvis anförts tillkom arbetsstugorna på enskilt initiativ i syfte att lindra nöd bland glesbygdernas barn och bereda dessa bättre möjligheter till ordnad skolgång. I detta avseende har arbetsstugustiftelserna under nittonhundratalets första årtionden utfört en pionjärgärning av stor betydelse för skolväsendets utveckling i de nordligaste länen. Numera är förhållandena väsentligt förändrade; arbetsstu-

gorna fyller nu i det obligatoriska skolväsendet samma funktion som de kommunala skolhemmen. Det kan därför i dagens läge svårligen anföras något skäl för att kostnaderna för vissa skolbarns inackordering under den obligatoriska skolgången alltjämt skall bestridas delvis genom enskild välgörenhet. Ansvar för den skolorganisatoriska och skolsociala anordning, som inackorderingens innebär, synes böra helt ankomma på skoldistriktet samt kostnaderna härför fördelas mellan stat och kommun utan tillskott genom gåvomedel och dylikt. Denna tankegång har varit riktpunkten för Norrlandskommittén, som år 1948 behandlade frågan, och för den utredning, som nu föreligger till bedömande. Härtill kommer att åtminstone den ena av de två arbetsstugustiftelserna, Västerbottensstiftelsen, befinner sig i en mycket svag ekonomisk ställning.

Enligt utredningsmannens förslag skall den av stiftelserna Norrbottens läns arbetsstugor och Västerbottens läns arbetsstugor bedrivna arbetsstuguverksamheten nedläggas och samtliga arbetsstugor utom en övertagas av vederbörande kommuner för att användas som skolhem. Enighet härom föreligger mellan stiftelserna och berörda kommuner. I likhet med skolöverstyrelsen och statskontoret biträder jag detta förslag.

Enligt utredningen skulle stiftelserna för anläggningarna erhålla ett vederlag av sammanlagt 1 156 700 kronor, varav kommunerna skulle bära i runt tal 172 000 kronor och staten täcka återstoden, omkring 985 000 kronor, medelst statsbidrag från reservationsanslaget till Folkskolor m. m.: Bidrag till skolhemsbyggnader och deras inredning.

Även enligt min mening bör stiftelserna erhålla visst vederlag för arbetsstuguanläggningarna för att i annan lämplig form kunna fortsätta sin välgörande verksamhet. I fråga om vederlagets storlek samt förhållandet mellan statens och kommunernas andelar däri har jag dock icke ansett mig kunna biträda det i utredningen framlagda förslaget. Av flera skäl har det synts mig rimligt, att den sammanlagda köpeskillingssumman nedsättes och proportionen mellan statsbidrag och kommunbidrag förskjutes något till statsverkets förmån. I detta syfte har jag låtit representanter för ecklesiastikdepartementet föra ytterligare förhandlingar med företrädare för stiftelserna och kommunerna. Enligt vid dessa förhandlingar preliminärt och under förutsättning av Kungl. Maj:ts godkännande träffade överenskommelser har det sammanlagda vederlaget beräknats till 818 600 kronor (Norrbotten 686 600 och Västerbotten 132 000), varav kommunerna avses skola erlägga 283 430 kronor (Norrbotten 230 630 och Västerbotten 52 800) samt staten täcka återstoden, 535 170 kronor (Norrbotten 455 970 och Västerbotten 79 200). Denna preliminära överenskommelse innebär enligt min mening en skälig avvägning mellan stiftelsernas och det allmännas intressen samt mellan statens och kommunernas ekonomiska insatser. Jag anser mig därför böra tillstyrka, att överenskommelsen godtages.

Det erforderliga statsbidragsbeloppet uppgår till i runt tal sammanlagt 535 000 kronor. Därest riksdagen icke framställer någon erinran däremot, torde denna kostnad få bestridas ur förefintlig behållning å det senast för budgetåret 1947/48 anvisade reservationsanslaget till Folkskolor m. m.: Bidrag till skolhemsbyggnader och deras inredning. Enligt vad jag under hand närmare inhämtat rörande den i övrigt antagliga belastningen å detta anslag under nästa budgetår, erfordras med den av mig förordade storleken av statsbidraget till arbetsstugornas inlösen ingen särskild medelsanvisning under anslaget för budgetåret 1954/55. Däremot torde böra utverkas riksdagens medgivande till disposition av anslaget jämväl för nästa budgetår.

Jag torde, vid bifall till vad jag nu förordat, framdeles för Kungl. Maj:t få anmäla frågan om vissa närmare bestämmelser rörande kommunernas övertagande av arbetsstugorna och beträffande statsbidraget härtill liksom även frågan om nya ändamål för de båda arbetsstugustiftelserna och i anslutning därtill frågan om ändrad disposition av stiftelseförmögenheterna. Vad i sistnämnda hänseenden föreslagits från stiftelsernas sida synes mig utgöra en lycklig lösning av spörsmålet om stiftelsernas möjligheter att i andra former fortsätta sin verksamhet till skolans och ungdomens bästa.

Vad härefter gäller beräkningen av förslagsanslaget till bestridandet av kostnaderna för inackorderingen av skolbarn i skolhem och enskilda hem, beräknar överstyrelsen den normala anslagsbelastningen under nästa budgetår till 2 235 000 kronor. Mot denna beräkning har jag ingen erinran. Då jag för egen del vidare räknar med att det förbättrade statsbidrag till Västerbottensstiftelsen, som med stöd av riksdagens förutnämnda bemyndigande möjligen kan komma i fråga för innevarande budgetår, kommer att belasta förslagsanslaget för budgetåret 1953/54, förordar jag att ifrågasvarande förslagsanslag för nästa budgetår uppföres med i runt tal 2 250 000 kronor, vilket innebär en anslagsminskning med 250 000 kronor. Med hänsyn till den föreslagna ombildningen av arbetsstugorna till skolhem, torde anslaget böra erhålla den ändrade rubrik, som jag inledningsvis angivit.

Under åberopande av vad jag sålunda anfört och föreslagit, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) till *Folkskolor m. m.: Bidrag till inackordering av skolbarn i skolhem eller enskilda hem* för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 2 250 000 kronor;

b) medgiva, att vid utgången av budgetåret 1953/54 förefintlig reservation å det senast för budgetåret 1947/48 anvisade reservationsanslaget till Folkskolor m. m.: Bidrag till skolhemsbyggnader och deras inredning må disponeras intill utgången av budgetåret 1954/55.

[236] 33. Folkskolor m. m.: Bidrag till anordnande av skolskjutsar för skolpliktiga barn.

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	15 000 000	17 230 620
1952/53	18 000 000	19 873 781
1953/54 (statsliggaren s. 666)	21 000 000	
1954/55 (förslag)	24 000 000	

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget för nästa budgetår höjes med 3 miljoner kronor. Totalkostnaderna för skolskjutsarna under redovisningsåret 1952/53 utgjorde omkring 28 625 000 kronor och beräknas för innevarande redovisningsår komma att uppgå till omkring 30 520 000 kronor. Då statsbidraget normalt utgår efterskottsvis för budgetår med 80 procent av totalkostnaderna, uppskattar *överstyrelsen* medelsbehovet för nästa budgetår till i avrundat tal 24 miljoner kronor. *Överstyrelsen* framhåller, att den beräknade utgiftsstegringen främst torde ha sin orsak i den ökning av skjutsverksamhetens omfattning, som föranledes av fortsatta centraliserings- och rationaliseringsåtgärder inom folkskoleväsendet. I många fall inrättas även nya skolskjutsar för barn med lång skolväg. Såsom bidragande till kostnadsökningarna är enligt *överstyrelsen* dessutom att räkna med höjningar av skjutspriserna.

Med anledning av vad under punkten 239 i 1953 års åttonde huvudtitel (s. 382 ff.) anförts i anslutning till vissa av statens sakrevision i skrivelse den 5 september 1952 utvecklade synpunkter angående skolskjutsverksamheten, har *överstyrelsen* anmält, att *överstyrelsen* har de ifrågavarande spörsmålen under övervägande. De åtgärder i besparingssyfte, i vilka dessa överväganden kan komma att utmynna, torde enligt *överstyrelsen* dock knappast påverka anslagsbehovet för budgetåret 1954/55.

Departementschefen. Jag finner ej anledning till erinran mot *överstyrelsen*s beräkning av medelsbehovet för nästa budgetår. Anslaget torde således böra uppräknas med 3 miljoner kronor till 24 miljoner kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskolor m. m.: Bidrag till anordnande av skolskjutsar för skolpliktiga barn* för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 24 000 000 kronor.

[237] 34. Folkskolor m. m.: Bidrag till kostnaderna för tillhållande av fria läroböcker m. m.

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	6 650 000	6 546 099
1952/53	8 300 000	8 257 578
1953/54 (statsliggaren s. 666)	8 840 000	
1954/55 (förslag)	9 200 000	

Enligt kungörelsen 1946: 292 (ändrad 1948: 320, 1951: 557 och 1952: 598) utgår ifrågavarande statsbidrag för löpande budgetår med tolv kronor för varje vid slutet av föregående läsår inskriven lärjunge.

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget för nästa budgetår höjes med 2 655 000 kronor. I första hand beräknar överstyrelsen därvid en automatisk höjning med 360 000 kronor på grund av ökat elevantal. Vidare förnyar överstyrelsen sin tidigare gjorda hemställan om höjning av statsbidragsbeloppet till femton kronor per år och lärjunge. Kostnaden för en dylik höjning av bidragsbeloppet beräknar överstyrelsen till 2 295 000 kronor.

Departementschefen. Ifrågavarande statsbidragsbelopp har enligt beslut av 1952 års riksdag höjts från tio till tolv kronor. Någon ytterligare höjning av bidragsbeloppet anser jag mig icke kunna föreslå. Jag vill i detta sammanhang erinra om de enligt beslut av 1951 års riksdag öppnade ökade möjligheterna för skoldistriktet att, såsom ett alternativ till utlämnande av läroböckerna som gåva, tillhandahålla dem såsom lån åt lärjungarna.

Den automatiska höjning, som förevarande anslag med hänsyn till beräknad stegring av elevantalet bör undergå för nästa budgetår, torde i enlighet med överstyrelsens förslag böra uppskattas till 360 000 kronor, varför anslaget bör uppföras med 9 200 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskolor m. m.*: Bidrag till kostnaderna för tillhandahållande av fria läroböcker m. m. för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 9 200 000 kronor.

[238] **35. Folkskolor m. m.: Bidrag till vissa byggnadsarbeten.**

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	34 000 000	35 510 844
1952/53	50 000 000	50 107 755
1953/54 (statsliggaren s. 666)	53 000 000	
1954/55 (förslag)	59 300 000	

Från detta förslagsanslag avföres statsbidrag, som utgår enligt kungörelsen 1945: 882 angående statsbidrag till byggnadsarbeten för folkskoleväsendet och kungörelsen 1948: 438 angående statsbidrag till provisoriska skolbyggnader för folkskoleväsendet.

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget för nästa budgetår höjes med 46 miljoner kronor. Av överstyrelsens motivering för detta förslag inhämtas bland annat följande.

Hos Kungl. Maj:t och överstyrelsen förelåg omkring den 1 augusti 1953 ansökningar om statsbidrag till byggnadsarbeten, för vilka kostnaderna kan uppskattas till sammanlagt omkring 355 miljoner kronor, varav 200

miljoner kronor för sådana byggnadsdelar, som på grund av den strängt begränsade byggnadsverksamheten icke fått komma till utförande samtidigt med byggnadsföretagen i övrigt. Före den 1 juli 1954 beräknas inkomma ytterligare statsbidragsansökningar, avseende färdigplanerade företag för en kostnad av omkring 300 miljoner kronor. Med anledning av inkomna ansökningar om prövning av lokalbehovet har överstyrelsen förklarat dylikt behov föreligga respektive folkskolinspektörerna i sina yttranden över av överstyrelsen ännu icke färdigbehandlade ansökningar räknat med ett behov, motsvarande en uppskattad sammanlagd kostnad av omkring 340 miljoner kronor.

De sammanlagda kostnaderna för skolbyggnadsföretag, för vilka ännu icke beviljats vare sig statsbidrag eller byggnadstillstånd men beträffande vilka utredningsarbetet fortskridit så långt, att lokalbehovet varit eller nu är föremål för överstyrelsens prövning, kan således uppskattas till $(355 + 300 + 340 =) 995$ miljoner kronor.

Vid ställningstagande till frågan om den omfattning, i vilken folkskolans byggnadsverksamhet bör bedrivas under kalenderåret 1954, måste i första hand hänsyn tagas till de byggnadsföretag, som representerar de förut angivna beloppen av 355 och 300 miljoner kronor eller sammanlagt en kostnad av 655 miljoner kronor. Av olika anledningar torde det icke vara möjligt att under kalenderåret 1954 genomföra ett byggnadsprogram av denna omfattning. Som underlag för beräkningen av anslagsbehovet för budgetåret 1954/55 för ifrågavarande ändamål räknar överstyrelsen med att under nämnda kalenderår får igångsättas företag för en sammanlagd kostnad av omkring 340 miljoner kronor.

Vad angår byggnadsföretag, som icke till någon del är statsbidragsberättigade (reparations- och underhållsarbeten), anser sig överstyrelsen böra för kalenderåret 1954 räkna med en sammanlagd kostnad av omkring 10 miljoner kronor.

För folkskoleväsendets skolbyggnadsverksamhet under kalenderåret 1954 finner överstyrelsen sålunda nödvändigt att räkna med en totalkostnad av omkring 350 miljoner kronor, varav ett belopp av 340 miljoner kronor skulle komma att påverka anslagsbehovet för budgetåret 1954/55.

Vid beräkningen av anslagsbehovet för budgetåret 1954/55 utgår överstyrelsen liksom tidigare från att hälften av de beviljade statsbidragen utanordnas under det budgetår, som börjar den 1 juli det kalenderår, under vilket byggnadsarbetena i respektive fall påbörjats, samt att en fjärdedel utbetalas under det närmast följande budgetåret och den sista fjärdedelen under det därpå följande budgetåret. De statsbidrag, som enligt denna beräkning skulle belasta anslaget för budgetåret 1954/55, gäller således företag, som igångsatts under kalenderåren 1952—54. Överstyrelsen räknar med att statsbidragen till dessa företag genomsnittligt motsvarar omkring 40 procent av byggnadskostnaderna. Vid beräkningen har överstyrelsen bortsett från de förhållandevis obetydliga statsbidrag, som kan komma att utgå enligt kungörelsen 1948: 438.

För de ytterligare statsbidrag, som kan komma att beviljas för utförda byggnadsföretag, räknar överstyrelsen för budgetåret 1954/55 med ett medelsbehov av 3 miljoner kronor.

Då kostnadsramen i fråga om statsbidragsberättigade skolbyggnadsföretag var 137 miljoner kronor år 1952 och utgör 142 miljoner kronor år 1953 samt, därest överstyrelsens förslag vinner beaktande, kommer att uppgå

till 340 miljoner kronor år 1954, skulle alltså medelsbehovet för budgetåret 1954/55 kunna beräknas till $\frac{40}{100} \left(\frac{137\,000\,000}{4} + \frac{142\,000\,000}{4} + \frac{340\,000\,000}{2} \right) + 3\,000\,000$ eller i avrundat tal 99 000 000 kronor.

Departementschefen. Såsom framgår av skolöverstyrelsens redogörelse föreligger alltså ett synnerligen stort nybyggnadsbehov inom folkskoleväsendet. I vilken utsträckning detta behov kan tillgodoses, beror på kvot-tilldelningen för skolbyggnadsändamål. Frågan om byggnadskvotens storlek under år 1954 har i annat sammanhang tidigare denna dag berörts av chefen för finansdepartementet.

Vid bedömningen av det nu föreliggande spørsmålet om hur stor belastningen på förevarande anslag kan antagas bli under nästa budgetår, utgår jag från att folkskolebyggenas utrymme i tillståndsbudgeten blir i stort sett oförändrat under år 1954 i jämförelse med år 1953. Med hänsyn till de senaste årens höjningar av byggnadskvoten för folkskolebyggen och med beaktande av den tillämpade ordningen för statsbidragsutbetalningen torde emellertid anslaget böra uppräknas med i runt tal 6,3 miljoner kronor. Anslaget torde alltså för nästa budgetår böra uppföras med 59 300 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskolor m. m.: Bidrag till vissa byggnadsarbeten* för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 59 300 000 kronor.

[239] **36. Folkskolor m. m.: Bidrag till vissa fullbordade byggnadsarbeten.**

	Anslag	Nettoutgift
1952/53	2 500 000	2 870 054
1953/54 (statsliggaren s. 667)	2 800 000	
1954/55 (förslag)	3 000 000	

Enligt kungörelsen 1945:882 angående statsbidrag till byggnadsarbeten för folkskoleväsendet äger motsvarande bestämmelser i den äldre kungörelsen i ämnet, 1936:45, alltså i huvudsak tillämpning beträffande byggnadsarbeten, till vilka Kungl. Maj:t beviljat statsbidrag före den 1 januari 1946. Dock har vissa övergångsbestämmelser tillskapats, möjliggörande bland annat viss omprövning av förut fattade beslut med tillämpning av de nya, genom kungörelsen 1945:882 fastställda grunderna. De bidrag till byggnadsarbeten, som utgår enligt bestämmelserna i 1936 års kungörelse, avföres från här ifrågavarande anslag.

Skolöverstyrelsen föreslår för nästa budgetår en höjning av anslaget med 200 000 kronor. De senast från och med budgetåret 1952/53 utgående årsbidragen beräknas till sammanlagt omkring 2 950 000 kronor. För vissa ännu icke avsynade byggnadsföretag kan årsbidrag beräknas börja utgå inom de närmaste åren. Med hänsyn härtill anser överstyrelsen anslaget böra höjas till åtminstone 3 000 000 kronor.

Departementschefen. Jag biträder skolöverstyrelsens förslag om en höjning av anslaget med 200 000 kronor till 3 000 000 kronor och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskolor m. m.: Bidrag till vissa fullbordade byggnadsarbeten* för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 3 000 000 kronor.

[240] **37. Folkskolor m. m.: Byggnadsbidrag för vissa äldre undervisningslokaler.**

	Anslag	Nettoutgift
1950/51	700 000	818 628
1951/52	600 000	818 658
1952/53	600 000	666 023
1953/54 (statsliggaren s. 667)	600 000	
1954/55 (förslag)	500 000	

Skolöverstyrelsen föreslår, att detta förslagsanslag för nästa budgetår minskas med 100 000 kronor till 500 000 kronor. Härvid utgår överstyrelsen från anslagsbelastningen budgetåret 1952/53 och tar hänsyn till den minskning av medelsbehovet, som för nästa budgetår föranledes av att bidragstiden då utgått för sådana undervisningslokaler, som första gången togs i bruk under något av redovisningsåren 1928/30.

Departementschefen. Såsom skolöverstyrelsen föreslagit, torde förevarande anslag för nästa budgetår kunna minskas med 100 000 kronor till 500 000 kronor. Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskolor m. m.: Byggnadsbidrag för vissa äldre undervisningslokaler* för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 500 000 kronor.

[241] **38. Folkskolor m. m.: Hyresbidrag för undervisningslokaler m. m.**

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	850 000	1 138 292
1952/53	900 000	1 176 261
1953/54 (statsliggaren s. 667)	1 200 000	
1954/55 (förslag)	1 300 000	

För undervisningslokaler och lokaler för barnbispisning, som förhyres av skoldistrikt, äger distriktet åtnjuta årligt hyresbidrag med hälften av den erlagda hyran (i förekommande fall jämkad till enligt ortens pris skäligt belopp), under förutsättning att inspektören godkännt lokalerna för ändamålet. Rätten till hyresbidrag gäller även beträffande lokaler, som — ehuru de ej är avsedda och icke heller före upplåtelsen har använts för folkskolan eller annan skolform, för vilken vederbörande kommun har att tillhandahålla lokaler — av kommunen upplåtes till undervisnings- och be-

spisningslokaler för folkskolan. Såsom hyra betraktas därvid det hyresvärde, som skoldistriktet uppger. Om statsbidrag utgått till iordningställande eller eljest för anskaffande av sådan kommunen tillhörig lokal, skall hyresbidraget jämkas till vad som med hänsyn därtill anses skäligt.

Skolöverstyrelsen föreslår för nästa budgetår en höjning av anslaget med 100 000 kronor till 1 300 000 kronor. För redovisningsåret 1953/54 beräknar skoldistriktet totalkostnaderna för ifrågavarande ändamål till omkring 3 040 000 kronor. Då vid denna beräkning sannolikt i en del fall medtagits kostnader, för vilka statsbidrag ej kommer att utgå, anser överstyrelsen de beräknade totalkostnaderna kunna reduceras till 2 600 000 kronor, motsvarande ett statsbidrag av 1 300 000 kronor. För nästa redovisningsår förutsätter överstyrelsen, att förhyrning av skollokaler kommer att ske i minst samma omfattning.

Departementschefen. Skolöverstyrelsens anslagsberäkning ger mig icke anledning till erinran. Anslaget torde således för nästa budgetår böra höjas med 100 000 kronor till 1 300 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskolor m. m.*: Hyresbidrag för undervisningslokaler m. m. för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 1 300 000 kronor.

[242] **39. Folkskolor m. m.: Bidrag till undervisningsmateriel.**

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	2 900 000	2 631 615
1952/53	2 900 000	2 640 898
1953/54 (statsliggaren s. 667)	2 900 000	
1954/55 (förslag)	2 800 000	

Skolöverstyrelsen hemställer för nästa budgetår om en anslagshöjning med 400 000 kronor för att statsbidragsbeloppen, nu 60, 110, 160 och 200 kronor per läraravdelning av respektive Aa-, B1b, B2- och B3- eller D-typ, skall kunna höjas till respektive 70, 125, 180 och 225 kronor.

Överstyrelsen framhåller, att tendensen till ökning av bidragssumman på grund av ökat antal läraravdelningar — för nästa budgetår ytterligare omkring 1 100 folkskolavdelningar — i huvudsak torde uppvägas av en beräknad fortsatt minskning av antalet läraravdelningar med de högre bidragsbeloppen.

Departementschefen. Jag är icke beredd att nu föreslå någon höjning av de olika statsbidragsbeloppen. Vid oförändrade statsbidragsgrunder torde — med hänsyn till anslagsbelastningen under de senaste budgetåren och till vad skolöverstyrelsen anfört om beräknad minskning av antalet läraravdelningar med högre bidragsbelopp — medelsanvisningen för nästa budget-

år kunna begränsas till 2 800 000 kronor. Detta innebär en minskning av anslaget med 100 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskolor m. m.: Bidrag till undervisningsmateriel* för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 2 800 000 kronor.

[243] **40. Folkskolor m. m.: Byggnadsbidrag till tjänstebostäder.**

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	3 500 000	2 701 798
1952/53	4 800 000	3 574 711
1953/54 (statsliggaren s. 667)	4 800 000	
1954/55 (förslag)	4 800 000	

Enligt kungörelsen 1946:887, som gäller sedan budgetåret 1947/48, utgår ifrågavarande byggnadsbidrag till skoldistrikt vid nybyggnad av tjänstebostad och vid inredande av tjänstebostad i inköpt eller annorledes förvärvad byggnad samt vid om- eller tillbyggnad eller mera omfattande ändringsarbeten å vid kungörelsens ikraftträdande befintlig tjänstebostad. Enligt beslut av 1952 års riksdag har byggnadsbidragen till nybyggd eller nyinredd tjänstebostad höjts från 12 000 till 18 000 kronor för tjänstebostad för ordinarie folkskollärare och från 8 000 till 12 000 kronor för tjänstebostad för annan lärare. Liksom tidigare gäller den begränsningen, att statsbidraget icke må överstiga 40 procent av byggnadskostnaderna. De höjda beloppen äger tillämpning beträffande byggnadsbidrag, som utgår enligt av Kungl. Maj:t efter den 1 januari 1951 meddelade beslut. Byggnadsbidrag till om- eller tillbyggnad och till ändringsarbeten utgår med 25 procent av för varje särskilt fall med hänsyn till de beräknade kostnaderna fastställt belopp. Utbetalning av byggnadsbidrag sker först sedan byggnadsarbetet utförts och avsynats samt godkänts. Under innevarande budgetår må Kungl. Maj:t bevilja byggnadsbidrag med tillhopa högst 6 000 000 kronor.

Skolöverstyrelsen föreslår oförändrat anslag för nästa budgetår. Då ifrågavarande statsbidrag utbetalas först sedan byggnadsarbetet avslutats och godkänts, torde anslaget för nästa budgetår enligt överstyrelsens beräkning huvudsakligen komma att belastas av byggnadsbidrag, som Kungl. Maj:t beviljat under budgetåret 1952/53. Summan av de bidrag, som kan beräknas utgå på grund av Kungl. Maj:ts beslut under sistnämnda budgetår, uppskattas av överstyrelsen till omkring 4 720 000 kronor.

Som maximisumma för de byggnadsbidrag, som Kungl. Maj:t bör kunna bevilja under nästa budgetår, förordar överstyrelsen samma belopp som för innevarande budgetår, alltså 6 miljoner kronor.

Departementschefen. Jag har ingen erinran mot överstyrelsens beräkning av den antagliga belastningen å detta anslag under nästa budgetår. Anslaget torde alltså böra uppföras med oförändrat belopp, 4 800 000 kronor. Jag ansluter mig likaledes till överstyrelsens förslag, att maximibeloppet för

byggnadsbidrag, som Kungl. Maj:t må bevilja, hålles oförändrat under budgetåret 1954/55 och således fastställas till högst 6 000 000 kronor.

I detta sammanhang torde jag få erinra om att bestämmelserna rörande statsbidraget till folkskolans tjänstebostäder är föremål för översyn av särskilda sakkunniga, som i samband därmed enligt givna direktiv har att upptaga också vissa frågor om skyldigheten för skoldistrikt att tillhandahålla tjänstebostad samt om tjänstebostädernas standard och belägenhet m. m. De sakkunnigas utredning i dessa hänseenden torde komma att avlämnas inom den närmaste tiden och bör därefter bli föremål för remissbehandling i vanlig ordning. Något förslag i ämnet, som kan påverka anslagsbelastningen under nästa budgetår, torde alltså icke kunna framläggas för 1954 års riksdag.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) medgiva, att under budgetåret 1954/55 må beviljas byggnadsbidrag till tjänstebostäder för folkskolans lärare med tillhoppa högst 6 000 000 kronor;

b) till *Folkskolor m. m.*: *Byggnadsbidrag till tjänstebostäder* för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 4 800 000 kronor.

[244] **41. Folkskolor m. m.: Övergångsbidrag till tjänstebostäder.**

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	250 000	253 590
1952/53	250 000	221 000
1953/54 (statsliggaren s. 668)	225 000	
1954/55 (förslag)	215 000	

Förevarande bidrag utgår till skoldistrikt, som under de tjugu åren 1927—1947, vilka närmast föregick ikraftträdandet av nu gällande bidragssystem, verkställt nybyggnad av tjänstebostad eller nedlagt mera avsevärda kostnader på om- eller tillbyggnad av tjänstebostad. Bidraget utgår med visst belopp för varje av byggnadsåtgärderna berörd tjänstebostad, dock endast övergångsvis intill dess 20 år förflutit från det att ifrågavarande byggnadsåtgärder vidtagits.

Med ledning av länsstyrelsernas beslut om övergångsbidrag beräknar *skolöverstyrelsen* belastningen på anslaget budgetåret 1954/55 till omkring 215 000 kronor och föreslår därför en minskning av anslaget med 10 000 kronor.

Departementschefen. Jag biträder skolöverstyrelsens förslag om en anslagsminskning med 10 000 kronor och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskolor m. m.*: *Övergångsbidrag till tjänstebostäder* för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 215 000 kronor.

[245] 42. Folkskolor m. m.: Bidrag till Skytteanska skolan i Tärna.

	Anslag	Nettoutgift
1952/53	39 000	48 000
1953/54 (statsliggaren s. 668)	36 500	
1954/55 (förslag)	36 500	

Beträffande Skytteanska skolan och statens förhållande till denna torde få hänvisas till den redogörelse, som lämnats i 1952 års åttonde huvudtitel s. 334.

Anslaget disponeras enligt en av Kungl. Maj:t fastställd stat med därtill hörande bestämmelser (statsliggaren s. 668).

I enlighet med förslag av skolöverstyrelsen torde anslaget bära för nästa budgetår uppföras med oförändrat belopp. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskolor m. m.: Bidrag till Skytteanska skolan i Tärna* för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 36 500 kronor.

[246] 43. Folkskolor m. m.: Anordnande av kombinerad korrespondens- och radioundervisning.

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	436 000	534 220
1952/53	315 000	344 445
1953/54 (statsliggaren s. 669)	400 000	
1954/55 (förslag)	250 000	

Ifrågavarande undervisning ombesörjes av Aktiebolaget Radiotjänsts skolradioavdelning i samråd med och under överinseende av skolöverstyrelsen. Ur förevarande reservationsanslag bestrides dels Radiotjänsts utgifter för själva undervisningen och dels telegrafverkets kostnader för radioutsändningarna. Statsbidraget till avlönande av handledare i skolorna för undervisningen avföres från förslagsanslaget till Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt lärare vid folkskolor.

Reservationsanslaget för innevarande budgetår är avsett till undervisning i engelska för en första årskurs (klass 5) om cirka 300 avdelningar, en andra årskurs (klass 6) om cirka 300 avdelningar och en tredje årskurs (klass 7) om cirka 150 avdelningar. Medelsbehovet för de olika kurserna har i 1953 års åttonde huvudtitel (s. 395) beräknats till respektive 156 400, 155 700 och 143 400 kronor eller för hela undervisningen till sammanlagt 455 500 kronor. Med hänsyn till möjligheten att använda reserverade medel har anslaget för innevarande budgetår uppförts med 400 000 kronor.

Skolöverstyrelsen beräknar, efter samråd med skolradiochefen, för nästa budgetår följande kostnader för anordnande av undervisning i engelska:

1. Första årskurs (klass 5) för cirka 400 avdelningar	144 400
2. Andra årskurs (klass 6) för cirka 300 avdelningar	143 700
3. Tredje årskurs (klass 7) för cirka 150 avdelningar	131 400
	Summa kronor 419 500

Beträffande anslagsberäkningen anför överstyrelsen, att utgifterna för innevarande budgetår nu beräknas till omkring 400 000 kronor. Statsverkets kostnader under förevarande anslag gäller bedrivandet av själva radioundervisningen samt konsulentverksamheten. Kostnaderna för kursbrev och övrig undervisningsmateriel bestrides numera av skoldistriktet. Med hänsyn till den anslagsreservation, som därigenom uppkommit, föreslår överstyrelsen, att anslaget för nästa budgetår uppföres med 275 000 kronor.

Departementschefen. Den kombinerade korrespondens- och radioundervisningen i engelska för folkskolelever har pågått sedan budgetåret 1945/46. Syftet har varit att undersöka, i vad mån genom denna undervisningsmetod elever i folkskolor, där undervisning i engelska ej förekommer, skulle kunna bibringas grundläggande kunskaper i språket, ägnade att underlätta fortsatta studier för realexamen m. m. Med hänsyn till erfarenheterna av den hittillsvarande verksamheten bör undervisningen fortsättas. Skolöverstyrelsens förslag beträffande undervisningens omfattning innebär en ökning med omkring 100 avdelningar i första årskursen samt oförändrat antal avdelningar i andra och tredje årskurserna. Jag biträder detta förslag och har ingen erinran mot överstyrelsens beräkning av kostnaderna för undervisningen.

Med hänsyn till vad skolöverstyrelsen anført om storleken av de beräknade utgifterna för innevarande budgetår samt med beaktande av en å anslaget förefintlig reservation, torde för nästa budgetår en medelsanvisning av 250 000 kronor vara tillräcklig. Detta innebär en anslagsminskning med 150 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskolor m. m.*: Anordnande av kombinerad korrespondens- och radioundervisning för budgetåret 1954/55 anvisa ett reservationsanslag av 250 000 kronor.

[247] **44. Nomadskolor: Avlöningar.**

	Anslag	Nettoutgift
1952/53	674 000	739 982
1953/54 (statsliggaren s. 669)	817 000	
1954/55 (förslag)	858 000	

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget för nästa budgetår höjes med 89 400 kronor. Höjningen betingas av följande förslag:

- 1) automatisk uppräknig av anslaget på grund av löneklassuppflyttningar och dylikt,

- 2) höjning med 5 900 kronor av delposten till arvoden till tandläkare (nu förslagsvis 9 200 kronor),
- 3) höjning med 9 900 kronor av delposten till arvoden åt vissa tillsynsmän vid skolorna (nu förslagsvis 1 000 kronor),
- 4) höjning med 2 200 kronor av anslagsmedlen till timlärare,
- 5) fyra nya ekonomibiträdestjänster,
- 6) höjning med 4 020 kronor av anslagsmedlen till arvoden åt pannskötare och gårdskarlar.

Av handlingarna inhämtas bland annat följande.

2. Ersättning till tandläkare för ombesörjande av tandvård åt elever vid nomadskolorna, blindskolorna och skolorna för döva har intill utgången av budgetåret 1952/53 utgått med vissa av Kungl. Maj:t fixerade belopp. Enligt Kungl. Maj:ts beslut den 5 juni 1953, avseende budgetåret 1952/53, har sålunda ersättningen utgått dels såsom visst arvide, varierande mellan 15 och 19 kronor per timme alltefter ortsgrupp, dels ock såsom ersättning för tandsköterska, slitage, material och lokalhyra med ett enhetligt belopp av 8 kronor per timme. Till bestridande av ifrågavarande kostnader har anvisats dels under vederbörande avlöningsanslag en förslagsvis betecknad delpost till arvoden till tandläkare, dels ock under vederbörande omkostnadsanslag en förslagsvis betecknad delpost till tandvård åt lärjungar (elever). I avvaktan på en omreglering av ersättningen för elevtandvården vid ifrågavarande skolor har nämnda, förslagsvis betecknade delposter uppförts med oförändrade belopp för såväl budgetåret 1952/53 som budgetåret 1953/54.

Genom ett ytterligare beslut den 5 juni 1953 har Kungl. Maj:t meddelat nya bestämmelser om ordnande av tandvården vid ifrågavarande skolor, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1953/54. Enligt dessa bestämmelser må nomadskolinspektören respektive vederbörande skolstyrelse träffa avtal med landsting (motsvarande) om beredande av tandvård antingen å folktandvårdspoliklinik eller genom att folktandvårdsläkare ombesörjer tandvården inom av skolan disponerade lokaler. Kan tandvård ej ordnas på detta sätt, må inspektören respektive skolstyrelsen träffa avtal med privatpraktiserande tandläkare om tandvårdens ordnande, varvid ersättning till tandläkaren må kunna utgå enligt den av honom i hans privatpraktik tillämpade taxan med den nedsättning, varom överenskommelse träffas. Avtal om ordnande av tandvården skall för att bli giltigt godkännas av skolöverstyrelsen.

I avsaknad av erfarenhet rörande kostnaderna för tandvården enligt de nya bestämmelserna föreslår överstyrelsen beträffande samtliga ifrågavarande delposter, att de — fortfarande förslagsvis betecknade — uppföres med belopp, som framräknats med ledning av de enligt Kungl. Maj:ts förstnämnda beslut av den 5 juni 1953 för budgetåret 1952/53 gällande bestämmelserna.

3. Nomadlärare är enligt 41 § 1 mom. Arf skyldig att under högst 39 veckor årligen meddela undervisning eller verkställa annat arbete till gagn för nomadskolundervisningen eller utföra andra uppgifter, som kan åläggas honom enligt nomadskolstadgan. Läsåret vid nomadskola omfattar minst 34 4/7 veckor. I den mån den mellanliggande tiden icke utfylles med undervisning, är läraren enligt § 19 mom. 2 nomadskolstadgan skyldig att åtaga sig vissa andra arbetsuppgifter, bland annat att tjänstgöra som tillsynsman

vid skolan med uppgift att ombesörja löpande praktiska och ekonomiska angelägenheter samt biträda i ärenden rörande inkvartering och tillsyn av skolbarnen m. m. Tillsynsman, som icke är ordinarie lärare vid byskola, åtnjuter särskilt årsarvode för uppdraget. Arvodet har för innevarande budgetår höjts från 100 till 250 kronor.

Skolöverstyrelsen framhåller, att de med tillsynsmannaskapet förenade arbetsuppgifterna numera har en sådan omfattning, att de kräver en tid, som vida överstiger skillnaden mellan 39 och 34 4/7 veckor. Det är därför icke rimligt att innefatta denna syssla i lärarens normala tjänstgöring. Överstyrelsen har i förslag till ny nomadskolstadga förordat, att lärarnas tjänstgöring i stället utfylles med uppdrag att meddela hjälpundervisning, utöva tillsyn över skolans materiel m. m.

Enligt överstyrelsens mening bör en lärare inte kunna åläggas att vara tillsynsman. Ett frivilligt åtagande av uppdraget bör vara förenat med antingen särskilt arvode, graderat efter skolanläggningarnas storlek, eller nedläggning av undervisningsskyldigheten. Den senare utvägen torde dock dels vara besvärlig att genomföra, dels ställa sig minst lika dyrbar som den förra. Efter överläggning med lärarförbunden föreslår överstyrelsen, att arvodet utgår med följande belopp, nämligen vid nomadskolorna i Jukkasjärvi, Gällivare och Änge 1 500 kronor, vid nomadskolorna i Karesuando, Lannavaara, Jokkmokk, Arjeplog och Tärnaby 1 000 kronor samt vid nomadskolorna i Jämsmässholmen och Storvallen 700 kronor.

Det sammanlagda beloppet skulle under dessa förutsättningar uppgå till $(3 \times 1\,500 + 5 \times 1\,000 + 2 \times 700 =)$ 10 900 kronor, vilket innebär en ökning med 9 900 kronor.

4. Den begärda ökningen med 2 200 kronor är huvudsakligen av automatisk natur. Härtill kommer särskilda anslagsmedel för undervisning i sexualhygien för flickorna i sjunde klassen, vartill beräknats 6 undervisningstimmar vid var och en av skolorna i Änge, Gällivare och Jukkasjärvi. Det har visat sig önskvärt, att flickorna erhåller dylik undervisning av skolsköterskan eller annan sakkunnig, under det att gossarna undervisas av läraren. Arvodet bör utgå enligt TC 17.

5. Nomadskolinspektören föreslår, att 8 nya biträden anställas. Förslaget är föranlett dels av ökat barnantal, dels av de ökade fordringar, som numera ställas på skolhemsvården. Skolöverstyrelsen finner en utökning av personalen befogad. Då det emellertid för närvarande torde föreligga svårigheter att bereda bostäder åt så många nya biträden, föreslår överstyrelsen en ökning med 4 biträden.

6. Arvodena föreslås ökade från 175—550 kronor per månad till 225—600 kronor per månad. Arvodena utgår under tio månader av året.

Statskontoret anför — med anledning av yrkandet under p. 3 — att ämbetsverket i och för sig icke har något att erinra mot att nomadlärarna skall vara skyldiga att meddela viss hjälpundervisning m. m. Den därmed sammanhängande fyllnadstjänstgöringen bör emellertid icke erhålla en sådan omfattning, att lärarens arbetsuppgifter som tillsynsman måste frikopplas från lärartjänsten och överföras till särskilt utsedd befattningshavare. Statskontoret avstyrker därför den föreslagna omorganisationen och förklarar sig ej heller kunna biträda förslaget om en ytterligare uppräknings av nu utgående tillsynsmannaarvoden. Ämbetsverket är vidare icke berett att i nuva-

rande läge tillstyrka medelsanvisning för anställande av nya ekonomibiträden (p. 5). I övrigt har överstyrelsens förslag icke givit statskontoret anledning till erinran.

Statens lönenämnd har ingen erinran mot överstyrelsens förslag beträffande arvoden åt tillsynsmän (p. 3). Lönenämnden förutsätter emellertid härvid, att — då lärare utses till tillsynsman — läraren ålagts fyllnads-tjänstgöring motsvarande skillnaden mellan 39 och 34 4/7 veckors läsår.

Departementschefen. Med hänsyn till numera gällande bestämmelser om ordnande av elevtandvården (p. 2) vid nomadskolorna, blindskolorna och skolorna för döva torde det vara lämpligt att upptaga samtliga anslagsmedel till elevtandvården under förslagsvis betecknad delpost under vederbörande omkostnadsanslag. Förevarande avlöningsanslag torde alltså böra minskas med det belopp å 9 200 kronor, som nu är upptaget som en delpost till arvoden till tandläkare.

Mot den av överstyrelsen föreslagna ändringen beträffande tillsynsmannaskapet vid nomadskolorna (p. 3) har jag i princip ingen erinran. Tillsynsmannauppdraget torde alltså böra falla utanför de uppgifter, som omfattas av tjänstgöringsskyldigheten. För uppdrag som tillsynsman bör särskilt arvode utgå, oberoende av om tillsynsmannen är lärare eller ej. Lärare, som är tillsynsman, skall självfallet vara skyldig att fullgöra annan tjänstgöring i sådan utsträckning, att föreskriven tjänstgöringsskyldighet helt utfylles. Det särskilt arvoderade tillsynsmannauppdraget bör givetvis icke heller kunna föranleda nedsättning av lärarens undervisningsskyldighet. Till den av överstyrelsen förordade avvägningen av arvodesbeloppen kan jag däremot ej ansluta mig. För egen del föreslår jag, att årsarvodena fastställas till följande belopp vid de olika skolorna, nämligen i Jukkasjärvi och Gällivare 400 kronor, i Lannavaara och Jokkmokk 350 kronor samt i Karesuando, Arjeplog, Tärnaby, Änge, Storvallen och Jänsmässholmen 300 kronor. Detta föranleder en anslagsökning med 2 300 kronor.

I anledning av yrkandet under p. 4 beräknar jag en ökning av icke-ordinarieposten med i runt tal 2 000 kronor. Jag finner mig icke böra tillstyrka särskild medelsanvisning för den sexualundervisning, som ifrågasatts skola meddelas av skolsköterska.

Beträffande biträdespersonalen (p. 5) anser jag mig icke kunna tillmötesgå överstyrelsen i vidare mån än att jag förordar medelanvisning till anställande av ytterligare ett ekonomibiträde i 4 lönegraden.

I enlighet med överstyrelsens förslag torde de till arvoden åt pannskötare och gårdskarlar avsedda anslagsmedlen (p. 6) böra uppräknas med sammanlagt 4 020 kronor.

Vid bifall till vad jag nu förordat och med hänsyn tagen till automatiska utgiftsökningar på grund av löneklassuppflyttningar o. d. (p. 1) beräknar jag hela avlöningsanslaget till 858 000 kronor, med den fördelning på olika

poster som framgår av avlöningsstaten i efterföljande hemställan. Detta innebär en anslagshöjning med 41 000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) godkänna följande avlöningsstat för nomadskolorna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1954/55:

A v l ö n i n g s s t a t.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	296 800
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	13 200
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	288 500
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	259 500
Summa kronor	858 000

b) till *Nomadskolor: Avlöningar* för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 858 000 kronor.

[248] 45. Nomadskolor: Omkostnader.

	Anslag	Nettoutgift
1952/53	354 000	388 243
1953/54 (statsliggaren s. 670)	362 800	
1954/55 (förslag)	403 100	

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget för nästa budgetår höjes med 41 000 kronor enligt följande sammanställning

1. Övriga expenser (nu 32 000)	+	3 000
2. Bidrag till skolbibliotek (nu 0)	+	6 800
3. Bidrag till lärjungars resekostnad för inställelse i nomadskola (nu 16 000)	+	5 000
4. Bidrag till anordnande av exkursioner och utflykter (nu 0) ..	+	1 000
5. Tandvård åt lärjungar (nu förslagsvis 8 200)	—	1 800
6. Anskaffande av viss utrustning (nu 10 300)	+	27 000
		+ 41 000

Av överstyrelsens framställning inhämtas bland annat följande.

2. Överstyrelsen finner det angeläget, att särskilda medel för skolbiblioteksverksamhet ställes till nomadskolornas förfogande. Bidragen bör utgå enligt de grunder, som folkbibliotekssakkunniga föreslagit för folkskolornas bibliotek. Det erforderliga beloppet beräknas till 10 kronor per elev och år eller 3 800 kronor. Därutöver synes visst engångsanslag böra utgå. De boksamlingar, som nu finnes vid nomadskolorna, har i huvudsak tillkommit genom tillfälliga donationer. Till skolorna i Norrbottens län har ett industri-företag anvisat 6 000 kronor till en första uppsättning böcker till klassbib-

lioteken. För motsvarande upprustning av nomadskolbiblioteken inom Västerbottens län beräknar överstyrelsen en engångsanvisning av 3 000 kronor.

3. Målsmännen har under flera år anhållit, att kostnaderna för barnens resor från och till skolan även under påsklovet måtte betalas av statsmedel. Det åberopas bland annat att för barnen i de kommunala skolhemmen vederbörande kommuner betalar resekostnaderna också vid påsklovet.

6. Överstyrelsen beräknar en höjning med 5 000 kronor av de nu med 10 300 kronor upptagna anslagsmedlen till löpande utrustningsbehov. Den vid 1953 års riksdag beslutade ombyggnaden av nomadskolan i Änge medför behov av en engångsanvisning av 12 000 kronor för inventarier och annan utrustning. För synnerligen angelägen inredning av källarvåningen i skolhemmet vid nomadskolan i Jokkmokk beräknar överstyrelsen slutligen ett medelsbehov av 10 000 kronor.

I skrivelse den 7 september 1953 hemställer *byggnadsstyrelsen* — i samband med framställning om anvisande av investeringsanslag till byggnadsarbeten och markförvärv för nomadskolan i Arjeplog — om anvisande av ett belopp av 5 000 kronor som ersättning till Arjeplogs kommun för anordnande av skyddsrum för nomadskolans behov. Byggnadsstyrelsen anför i denna fråga i huvudsak följande.

Enligt gällande bestämmelser föreligger skyldighet att anordna skyddsrum för nomadskolan. På grund av de befintliga byggnadernas konstruktion skulle emellertid dylika åtgärder komma att ställa sig synnerligen kostsamma. Därför har möjligheterna undersökts att inrymma skyddsrum för nomadskolans behov i anslutning till skyddsrumsanläggning i kommunens planerade nya ålderdomshem å intilliggande tomt. Kommunalnämnden i Arjeplog har meddelat, att den är beredd att låta utföra och ställa till förfogande erforderliga skyddsrum för skolans behov, under förutsättning att statsverket bestrider den för kommunen härigenom uppkommande merkostnaden, vilken beräknats till cirka 5 000 kronor.

Departementschefen. Delposten till övriga expenser (p. 1) torde böra uppföras med oförändrat belopp. En förbättring av bokbeståndet vid nomadskolbiblioteken (p. 2) är i och för sig önskvärd; jag är likväl icke nu beredd att förorda särskild medelsanvisning för detta ändamål. Ej heller finner jag mig böra biträda överstyrelsens förslag om anvisande av medel som bidrag till anordnande av exkursioner och utflykter (p. 4). Där emot synes det mig angeläget, att nomadskolbarnen får möjlighet att resa hem på statens bekostnad även under påsklovet. Med bifall till överstyrelsens förslag under p. 3 torde därför delposten till bidrag till lärjungars resekostnad vid inställelse i nomadskola böra uppräknas med 5 000 kronor.

I anslutning till vad jag under närmast föregående punkt anfört rörande kostnaderna för elevtandvården, bör delposten till tandvård åt lärjungar (p. 5) ökas med (9 200 + 5 900 — 1 800 =) 13 300 kronor.

Under delposten till anskaffande av viss utrustning (p. 6) torde i första hand böra beräknas en höjning med 12 000 kronor till anskaffande av inventarier och utrustning till nomadskolan i Änge. Därjämte synes medel böra

anvisas till inredning av källarvåningen i skolhemmet vid nomadskolan i Jokkmokk. Den härför erforderliga medelsanvisningen torde emellertid böra fördelas på två budgetår. För nästa budgetår beräknar jag för ändamålet ett belopp av 5 000 kronor. Då jag icke ifrågasätter någon uppräknings av de till löpande utrustningsbehov avsedda anslagsmedlen, torde förevarande anslagspost böra höjas med sammanlagt 17 000 kronor.

På grund av vad byggnadsstyrelsen anfört om behovet av skyddsrum vid nomadskolan i Arjeplog, torde slutligen under anslaget böra såsom en särskild anslagspost anvisas ett belopp av 5 000 kronor, att utbetalas till byggnadsstyrelsen, som torde få disponera beloppet för utbetalning till Arjeplogs kommun av engångsersättning för kommunens merkostnader för anordnande av skyddsrum för nomadskolans behov.

Enligt mina nu angivna beräkningar torde förevarande anslag för nästa budgetår böra höjas med sammanlagt 40 300 kronor till 403 100 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

till *Nomadskolor: Omkostnader* för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 403 100 kronor.

[249] **46. Nomadskolor: Försättningsskolundervisning för nomadbarn.**

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	38 900	17 159
1952/53	38 900	117 760
1953/54 (statsliggaren s. 671)	62 000	
1954/55 (förslag)	55 200	

Sjunde skolåret har försöksvis införts i fyra av de åtta nomadskoldistrikt, nämligen från och med läsåret 1950/51 i Jämtlands och Västerbottens nomadskoldistrikt samt från och med läsåret 1952/53 i Gällivare och Jukkasjärvi nomadskoldistrikt. I sistnämnda fyra distrikt är fortsättningsskolkursen alltså ettårig och i övriga distrikt tvåårig.

Skolöverstyrelsen beräknar medelsbehovet för fortsättningsskolundervisningen nästa budgetår till 56 100 kronor och föreslår, att anslaget minskas med 5 900 kronor. Överstyrelsen räknar därvid å ena sidan med minskade utgifter för arvoden åt lärare och för materiel samt å andra sidan med viss ökning av ekonomipersonalens arvoden. Av överstyrelsens framställning inhämtas vidare, att överstyrelsen beräknar antalet deltidsanställda ekonomibiträden i Cg 4 till sammanlagt tio för nästa budgetår mot nio nu.

Departementschefen. Jag har icke annan erinran mot överstyrelsens förslag än att jag räknar med oförändrat antal ekonomibiträden. Anslaget torde med hänsyn därtill böra minskas med ytterligare 900 kronor och hela anslagsminskningen för nästa budgetår beräknas till 6 800 kronor. Anslaget

bör således uppföras med 55 200 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Nomadskolor: Försättningsskolundervisning för nomadbarn* för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 55 200 kronor.

[250] **47. Försättningsskolor: Bidrag till avlöning åt lärare.**

	Anslag	Nettoutgift
1950/51	5 400 000	2 796 770
1951/52	5 200 000	5 116 884
1952/53	4 800 000	7 048 788
1953/54 (statsliggaren s. 672)	4 600 000	
1954/55 (förslag)	4 600 000	

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget för nästa budgetår uppföres med oförändrat belopp. Beträffande anslagsberäkningen anför överstyrelsen följande.

Den betydande anslagsbelastningen torde till viss del kunna förklaras av eftersläpande utbetalningar i samband med ikraftträdandet av löneregleringen för övningslärare. Normalt kan väntas en viss minskning av försättningsskolorganisationen i samband med övergång till åttaårig skolplikt. Hur stor denna inskränkning kommer att bli kan nu icke närmare bedömas. Med hänsyn till ovissheten om anslagets normala belastning bör, i avvaktan på närmare erfarenhet beträffande medelsbehovet, anslaget uppföras med oförändrat belopp.

Departementschefen. Förevarande anslag, som de senaste budgetåren successivt minskats med hänsyn till den beräknade övergången till åttaårig folkskolplikt, torde av skäl som skolöverstyrelsen anfört böra för nästa budgetår uppföras med oförändrat belopp. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Försättningsskolor: Bidrag till avlöning åt lärare* för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 4 600 000 kronor.

[251] **48. Försättningsskolor: Bidrag till centralisering av försättningsskolväsendet.**

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	600 000	623 537
1952/53	725 000	786 163
1953/54 (statsliggaren s. 673)	700 000	
1954/55 (förslag)	700 000	

Den för budgetåret 1952/53 verkställda uppräknningen av anslaget förändrades av den av 1952 års riksdag beslutade höjningen från och med bud-

getåret 1952/53 av statsbidraget per lärjunge för centralisering av fortsättningsskolväsendet från 2 kronor till 2 kronor 50 öre per dag.

Med hänsyn till anslagsbelastningen för det sist förflutna budgetåret avsluter jag mig till av skolöverstyrelsen framlagt förslag om oförändrat anslagsbelopp för nästa budgetår och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Fortsättningsskolor: Bidrag till centralisering av fortsättningsskolväsendet* för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 700 000 kronor.

[252] **49. Fortsättningsskolor: Utbildningskurser för lärare.** Medelsbehovet för denna kursverksamhet i dess nuvarande omfattning har beräknats till 30 000 kronor (se prop. 1952: 1 VIII ht s. 355). Med hänsyn till möjligheten att använda reserverade medel har anslaget för innevarande budgetår uppförts med 20 000 kronor (statsliggaren s. 673).

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget för nästa budgetår höjes med 15 000 kronor och anför därvid följande.

För budgetåret 1954/55 bör i likhet med vad som skett under en följd av år beräknas två utbildningskurser (sommaren 1955). Kostnaden för dessa kurser torde med hänsyn tagen även till en höjning av traktamenten och resekostnadsersättningar till kursdeltagarna i enlighet med vad som av överstyrelsen föreslagits under anslaget till kurser för lärare vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter kunna angivas till 50 500 kronor. Då emellertid en av de för sommaren 1953 planerade begynnelsekurserna ej kunnat komma till stånd av brist på sökande och en reservation bland annat däri-genom uppkommer av omkring 15 000 kronor, torde anslagsbeloppet kunna beräknas till 35 000 kronor.

Departementschefen. För ifrågavarande kurser bör medel anvisas även för nästa budgetår. Då jag icke räknar med någon höjning av traktamente och resebidrag åt kursdeltagare, kan kostnaderna för den föreslagna kursverksamheten uppskattas till 30 000 kronor. Med hänsyn till möjligheten att använda å anslaget reserverade medel torde dock för nästa budgetår en medelsanvisning av 10 000 kronor vara tillräcklig. Detta innebär en anslagsminskning med 10 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Fortsättningsskolor: Utbildningskurser för lärare* för budgetåret 1954/55 anvisa ett reservationsanslag av 10 000 kronor.

Högre folkskolor och folkhögskolor.

[253] **50. Högre folkskolor: Understöd.**

	Anslag	Nettoutgift
1952/53	700 000	974 079
1953/54 (statsliggaren s. 673)	600 000	
1954/55 (förslag)	550 000	

Skolöverstyrelsen föreslår oförändrat anslag för nästa budgetår och anför därvid i huvudsak följande.

I petita för budgetåret 1953/54 beräknade överstyrelsen, att 6 högre folkskolor skulle före ingången av nämnda budgetår vara ombildade till kommunala realskolor. Av dessa har endast högre folkskolorna i Arjeplog och Grästorp ombildats. Överstyrelsen beräknar, att 2 av de återstående icke yrkesbestämda 4-åriga högre folkskolorna skall vara ombildade före utgången av budgetåret 1953/54. Högre folkskolan i Arlöv är på grund av försöksverksamhet med 9-årig enhetsskola i kommunen avvecklad med utgången av juni 1953. Av samma anledning står högre folkskolan i Mörbylånga under avveckling.

I övrigt ifrågasätter överstyrelsen för närvarande icke indragning eller avveckling av någon högre folkskola, ej heller upprättande av någon ny skola. Antalet skolor skulle enligt nyssnämnda beräkningar komma att uppgå till 10 mot för närvarande 12. Medelsbehovet för nästa budgetår beräknas med dessa utgångspunkter till 575 000 kronor, vilket belopp synes böra avrundas till 600 000 kronor.

Överstyrelsen föreslår vidare — i likhet med vad överstyrelsen förordat beträffande de högre kommunala skolorna — att frivillig undervisning i gymnastik med lek och idrott skall få bedrivas i viss begränsad omfattning vid de högre folkskolorna samt att delning av klass eller klassavdelning skall få ske i ämnet hemkunskap. Enligt överstyrelsen behöver särskild hänsyn härtill ej tagas vid kostnadsberäkningarna.

Departementschefen. Skolöverstyrelsens beräkning av medelsbehovet för nästa budgetår, 575 000 kronor, ger i och för sig icke anledning till erinran. Med hänsyn till den fortgående ombildningen av de högre folkskolorna till kommunala realskolor anser jag för egen del tillräckligt, att förevarande förslagsanslag för nästa budgetår uppföres med 550 000 kronor, vilket innebär en anslagsminskning med 50 000 kronor. Med hänvisning till mitt ställningstagande vid anmälan av anslagen till bidrag till de högre kommunala skolorna kan jag ej ansluta mig till överstyrelsens förslag om frivillig gymnastikundervisning och delning av klass eller klassavdelning i hemkunskap. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen.

att till *Högre folkskolor: Understöd* för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 550 000 kronor.

[254] **51. Högre folkskolor: Bidrag till arvoden åt skolläkare m. m.**

	Anslag	Nettoutgift
1949/50	5 000	5 192
1950/51	5 000	4 751
1951/52	5 000	2 517
1952/53	5 000	2 080
1953/54 (statsliggaren s. 674)	5 000	
1954/55 (förslag)	5 000	

Gällande bestämmelser angående den statsunderstödda hälsovården vid folk- och småskolor äger motsvarande tillämpning beträffande hälsovården vid högre folkskolor, dock att arvoden och statsbidrag utgår för varje under höstterminen närvarande lärjunge.

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget för nästa budgetår höjes med 1 000 kronor. Överstyrelsen räknar därvid med samma höjning av skolsköterskearvodena, som överstyrelsen föreslagit under anslaget till bidrag till hälsovården vid folk- och småskolor.

Departementschefen. Som jag i det föregående angivit, räknar jag icke med någon förändring beträffande skolsköterskearvodena. I avvaktan på närmare erfarenheter av den inverkan på medelsåtgången, som kan följa å ena sidan av den budgetåret 1952/53 genomförda höjningen av statsbidraget till skolläkararvodena och den från och med år 1952 verkställda regleringen av skolsköterskearvodena samt å andra sidan av det minskande antalet högre folkskolor, torde anslaget för nästa budgetår böra uppföras med oförändrat belopp, 5 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Högre folkskolor: Bidrag till arvoden åt skolläkare m. m.* för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 5 000 kronor.

[255] **52. Folkhögskolor: Understöd.**

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	4 500 000	5 222 884
1952/53	5 500 000	6 703 321
1953/54 (statsliggaren s. 674)	6 750 000	
1954/55 (förslag)	8 380 000	

Ur detta anslag utgår statsbidrag med 90 procent av löne- och pensionsavgiftskostnaderna för lärarpersonalen vid de statsunderstödda folkhögskolorna. Antalet dylika folkhögskolor har från och med arbetsåret 1952/53 utökats med fyra (Stranda, Pitedalen, Geijerskolan och folkliga musikskolan i Arvika.) Från och med innevarande arbetsår har ytterligare fyra skolor förklarats statsbidragsberättigade (Liljeholmen, Helliden, Tollare och Framnäs). Antalet statsunderstödda folkhögskolor uppgår nu till sammanlagt 83.

Av det beräknade statsbidraget för ett arbetsår utbetalas under löpande arbetsår i oktober, januari och april sammanlagt högst 90 procent såsom förskott, medan återstoden utanordnas efter arbetsårets slut.

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget för nästa budgetår höjes med 1 750 000 kronor till 8 500 000 kronor. Av överstyrelsens framställning inhämtas i huvudsak följande.

Överstyrelsen beräknar statsbidraget avseende arbetsåret 1953/54 till 8,22 miljoner kronor, varav 0,72 miljon kronor hänför sig till de inledningsvis omnämnda åtta nya skolorna. Beträffande statsbidraget avseende arbetsåret 1954/55 torde man enligt överstyrelsens mening — utan att föregripa prövningen av kommande ansökningar — böra räkna med att ytterligare minst fyra nya skolor godkännes som statsbidragsberättigade. Med hänsyn därtill beräknar överstyrelsen statsbidraget avseende nästa arbetsår till $(8,22 + 0,36 =) 8,58$ miljoner kronor. Med dessa utgångspunkter skulle anslaget under nästa budgetår belastas med följande belopp:

Slutreglering av statsbidraget avseende	
arbetsåret 1953/54 $(0,1 \times 8,22 =)$	0,822 mkr.
Förskott å statsbidraget avseende	
arbetsåret 1954/55 $(0,9 \times 8,58 =)$	7,722 mkr.
	Summa 8,544 mkr.
	Avrundas till 8,5 mkr.

Statskontoret framställer ingen erinran mot överstyrelsens anslagsberäkningar.

Departementschefen. Jag vill först beträffande detta och följande anslag till folkhögskolornas verksamhet erinra om att 1946 års skolkommision numera avgivit betänkande och förslag angående »Folkhögskolans ställning och uppgifter» (SOU 1953: 24). Betänkandet utkom av trycket i slutet av augusti 1953. Remissbehandlingen har avslutats först i december 1953. Med hänsyn härtill torde proposition med anledning av detta i såväl pedagogiska och organisatoriska som ekonomiska hänseenden vittomfattande förslag icke kunna avlätas till 1954 års riksdag.

Vad därefter gäller storleken av förevarande anslag för nästa budgetår har skolöverstyrelsen vid sin anslagsberäkning utgått från att ytterligare fyra nya folkhögskolor skall förklaras statsbidragsberättigade från och med arbetsåret 1954/55. För egen del anser jag mig icke böra räkna med flera än två nya statsbidragsberättigade folkhögskolor under nästa arbetsår. Då jag i övrigt icke har någon erinran mot överstyrelsens beräkningar, torde statsbidraget avseende arbetsåret 1954/55 böra uppskattas till sammanlagt 8,4 miljoner kronor. Med hänsyn till ordningen för statsbidragsutbetalningen torde anslaget för nästa budgetår böra uppföras med i runt tal 8 380 000 kronor. Detta innebär en anslagshöjning med 1 630 000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkhögskolor: Understöd* för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 8 380 000 kronor.

[256] 53. **Folkhögskolor: Bidrag till arvoden åt skolläkare.**

	Anslag	Nettoutgift
1948/49	15 000	29 664
1949/50	15 000	0
1950/51	15 000	15 435
1951/52	15 000	36 586
1952/53	15 000	0
1953/54 (statsliggaren s. 676)	24 500	
1954/55 (förslag)	26 500	

Till skolhälsovården vid folkhögskolorna utgår nu statsbidrag endast i form av bidrag till arvode åt skolläkare. Enligt beslut av 1952 års riksdag har det årliga bidraget från och med budgetåret 1952/53 höjts från 3 kronor till 3 kronor 60 öre för varje elev. Såsom bidragsvillkor gäller bland annat, att arvodet utgår med minst sistnämnda belopp. Statsbidraget utbetalas i efterskott för arbetsår.

Skolöverstyrelsen framlägger, liksom i flera tidigare anslagsäskanden, vissa förslag i syfte att förbättra skolhälsovården vid folkhögskolorna och ge denna ökad omfattning; budgetåret 1951/52 omfattade den statsunderstödda hygieniska verksamheten 64 procent av samtliga elever och 72,4 procent av folkhögskolorna. Överstyrelsen föreslår sålunda, att statsbidraget till skolläkararvodet höjes till 4 kronor per elev och år med samtidig höjning av minimiarvodet till 6 kronor. För detta ändamål beräknar överstyrelsen en utgiftsstegring av 15 500 kronor. Överstyrelsen förordar vidare, att såsom villkor för statsbidrag till skolhälsovården uppställas, att skolsköterskor skall vara anställda vid folkhögskolorna. Sköterskorna bör enligt överstyrelsens mening avlönas helt av statsmedel med arvode enligt de grunder, som överstyrelsen förordat för deltidstjänstgörande sköterskor inom skolväsendet. Till detta ändamål beräknar överstyrelsen ett belopp av 25 000 kronor. Överstyrelsens förslag innebär alltså en anslagshöjning med sammanlagt 40 500 kronor.

Vid oförändrade statsbidragsgrunder och med nuvarande relativa omfattning av skolläkarverksamheten bör anslaget enligt överstyrelsens beräkning höjas med 2 000 kronor.

Departementschefen. De av skolöverstyrelsen föreslagna åtgärderna i syfte att öka skolhälsovårdens omfattning vid folkhögskolorna har prövats av statsmakterna vid 1951, 1952 och 1953 års riksdagar. Vid 1952 års riksdag beslöts en höjning av minimiarvodet åt skolläkare och statsbidraget till dylikt arvode från 3 kronor till 3 kronor 60 öre per elev och år. I övrigt har förslagen icke föranlett någon åtgärd. Jag är för egen del icke heller nu beredd att tillstyrka någon ändring av statsbidragsgrunderna i förevarande hänseende utan räknar för nästa budgetår endast med den automatiska ut-

giftsstegring, som följer av ökat antal skolor och elever under innevarande budgetår. I enlighet med överstyrelsens beräkning torde denna ökning böra uppskattas till 2 000 kronor. Anslaget torde alltså för nästa budgetår böra uppföras med 26 500 kronor.

Den varierande anslagsbelastningen under senare budgetår beror, enligt vad jag inhämtat, på eftersläpning i statsbidragsrekvisitioner. Jag utgår från att överstyrelsen har sin uppmärksamhet riktad på detta förhållande och vidtager lämpliga åtgärder för att budgetredovisningen på denna punkt i fortsättningen skall kunna ge en riktig bild av utgifterna för varje budgetår.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkhögskolor: Bidrag till arvoden åt skolläkare* för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 26 500 kronor.

[257] **54. Folkhögskolor: Förberedande samhällsvetenskapliga kurser.** Detta reservationsanslag är nu uppfört med 46 500 kronor (statsliggaren s. 676). Ur anslaget utgår enligt Kungl. Maj:ts bestämmande högst 15 500 kronor till var och en av Jakobsbergs, Marieborgs och Viskadalens folkhögskolor för anordnande av en förberedande samhällsvetenskaplig kurs i huvudsaklig överensstämmelse med av skolöverstyrelsen godkänd studieplan.

I enlighet med förslag av skolöverstyrelsen torde anslaget för nästa budgetår böra uppföras med oförändrat belopp. Av överstyrelsen väckt fråga om fördelning av anslaget efter behovsprövning utan inbördes maximering av bidragen till de olika skolorna torde få övervägas av Kungl. Maj:t i samband med att Kungl. Maj:t framdeles meddelar närmare bestämmelser rörande anslagets disposition. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkhögskolor: Förberedande samhällsvetenskapliga kurser* för budgetåret 1954/55 anvisa ett reservationsanslag av 46 500 kronor.

[258] **55. Folkhögskolor: Studiebidrag och stipendier åt elever.**

	Anslag	Nettoutgift
1952/53	2 600 000	2 938 828
1953/54 (statsliggaren s. 676)	2 900 000	
1954/55 (förslag)	3 145 000	

Enligt beslut av 1952 års riksdag (prop. 1952: 220, SU 224, Rskr 432) gäller från och med innevarande budgetår nya grunder för den statliga studiehjälpen vid bl. a. de statsunderstödda folkhögskolorna. Beträffande de närmare bestämmelserna i ämnet torde få hänvisas till kungörelsen 1953: 531 angående statlig studiehjälp åt elever vid folkhögskolor.

Skolöverstyrelsen beräknar för studiebidrag och stipendier åt elever vid de nu statsunderstödda folkhögskolorna ett medelsbehov av 3 075 000 kronor, vilket innebär en anslagshöjning med 175 000 kronor. Härutöver föreslår överstyrelsen anslagsökning dels med 140 000 kronor för studiehjälp åt elever vid ytterligare minst fyra nya skolor, som enligt vad överstyrelsen anfört under anslagspunkten Folkhögskolor: Understöd bör beräknas erhålla statsbidrag från och med arbetsåret 1954/55, och dels — i anslutning till framställning av Svenska folkhögskolans lärarförening — med 14 000 kronor till studiehjälp åt ett antal tyska elever, förslagsvis tjugu, som avses skola mottagas vid svenska folkhögskolor mot att ett lika stort antal svenska elever beredes motsvarande förmåner vid genomgång av folkhögskolekurs i Förbundsrepubliken Tyskland. Överstyrelsens förslag innebär alltså en anslagshöjning med sammanlagt 329 000 kronor.

Departementschefen. För studiebidrag och stipendier åt elever vid de nu statsunderstödda folkhögskolorna bör i enlighet med överstyrelsens förslag beräknas ett anslagsbelopp av 3 075 000 kronor. I anslutning till vad jag förordat under anslaget till Folkhögskolor: Understöd bör utöver nämnda belopp räknas med 70 000 kronor till studiehjälp åt elever vid ytterligare två statsbidragsberättigade folkhögskolor från och med nästa arbetsår.

Ur förevarande anslag bestrides bland annat kostnader för studiehjälp åt högst trettio svenska elever vid folkhögskolor i Danmark, Finland, Norge och Island samt åt sammanlagt högst etthundra elever från nämnda länder för genomgående av kurser vid svenska folkhögskolor. Beträffande denna studiehjälp vid utbyte av elever mellan de nordiska folkhögskolorna ifrågasätter jag ingen ändring; kostnaderna härför är inräknade i det nyss angivna beloppet å 3 075 000 kronor. Däremot är jag icke nu beredd att biträda överstyrelsens förslag om medelsanvisning till kostnader för studiehjälp åt tyska elever för genomgång av kurser vid svenska folkhögskolor.

Anslaget torde alltså för nästa budgetår böra uppföras med sammanlagt 3 145 000 kronor. Detta innebär en anslagshöjning med 245 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkhögskolor: Studiebidrag och stipendier åt elever* för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 3 145 000 kronor.

[259] **56. Folkhögskolor: Understöd för utbildning av lärare.** Av detta reservationsanslag, som nu är uppfört med 14 500 kronor (statsliggaren s. 676), disponeras ett belopp av 10 500 kronor till anordnande av en utbildningskurs för folkhögskollärare rörande folkhögskolans tradition, målsättning och undervisningsmetoder. Återstoden användes till stipendier åt folkhögskollärare för studieresor.

I enlighet med förslag av skolöverstyrelsen torde anslaget för nästa budgetår böra uppföras med oförändrat belopp. Det torde liksom hittills få ankomma på Kungl Maj:t att efter förslag av överstyrelsen meddela närmare bestämmelser rörande anslagets disposition. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkhögskolor: Understöd för utbildning av lärare* för budgetåret 1954/55 anvisa ett reservationsanslag av 14 500 kronor.

Abnormundervisningen.

[260] **57. Läroanstalter för blinda: Avlöningar.** Detta förslagsanslag är för innevarande budgetår uppfört med 945 000 kronor (statsliggaren s. 677). Då beredningen av frågan om anslagsbehovet för nästa budgetår ännu ej är avslutad, bör anslaget i riksstatsförslaget uppföras med preliminärt beräknat belopp. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1954/55 till *Läroanstalter för blinda: Avlöningar* beräkna ett förslagsanslag av 985 000 kronor.

[261] 58. Läroanstalter för blinda: Omkostnader.

	Anslag	Nettoutgift
1952/53	308 600	290 355
1953/54 (statsliggaren s. 679)	310 700	
1954/55 (förslag)	336 100	

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget för nästa budgetår höjes med 26 600 kronor enligt följande sammanställning:

1. Bränsle, lyse och vatten (nu förslagsvis 74 500)	+ 12 000
2. Övriga expenser (nu 40 900)	+ 5 100
3. Undervisnings- och arbetsmateriel (nu förslagsvis 21 800) ..	— 4 500
4. Kosthåll (nu förslagsvis 124 400)	— 1 800
5. Beklädnad för elever vid Tomtebodainstitutet (nu förslagsvis 32 500)	+ 2 500
6. Utrustningsbidrag till avgående elever (nu förslagsvis 15 100)	+ 900
7. Sjukvård åt elever (nu förslagsvis 8 300)	+ 500
8. Utgifter för dimitterade elever (nu förslagsvis 14 300)	+ 2 900
9. Minskade inkomster av kostersättning (nu 42 600)	+ 9 000

Av överstyrelsens framställning inhämtas bland annat följande.

2. För Tomtebodainstitutet (nu 29 900 kronor, varav 2 500 kronor som engångsanvisning) beräknas å ena sidan minskning med 2 500 kronor samt å andra sidan ökning med 2 600 kronor till inköp av matvagn och inventarier till förrådsutrymmen och torkrum. För Kristinehamnsskolan (nu

6 500 kronor, varav 1 500 kronor som engångsanvisning) beräknas å ena sidan minskning med 1 500 kronor samt å andra sidan ökning dels med 500 kronor till löpande utgifter, dels ock med 3 000 kronor till omkostnader för den till skolan förlagda materialdepån för blindas arbeten (nu förslagsvis 2 700 kronor under V ht., F 12: Materialdepån i Kristinehamn för blindas arbeten); enligt beslut av 1953 års riksdag (prop. 115, SU 112, Rskr 239) skall anslagsmedel till omkostnader vid materialdepån från och med nästa budgetår anvisas under förevarande anslag. För Växjöskolan (nu 4 500 kronor) beräknas en ökning med 3 000 kronor som engångsanvisning för anskaffande av inventarier till en hemvårdsavdelning, som avses skolas i bruk hösten 1954.

3. För Kristinehamnsskolan (nu 800 kronor som engångsanvisning) beräknas å ena sidan minskning med 800 kronor och å andra sidan ökning med 300 kronor till inköp av en borstklippningsmaskin. För Växjöskolan (nu 7 300 kronor, varav 4 000 kronor som engångsanvisning) beräknas en minskning med 4 000 kronor.

4 och 9. För Tomtebodainstitutet (nu $98\,500 - 35\,000 = 63\,500$ kronor till elevernas kost) beräknas 68 000 kronor till elevernas kost enligt den av statsmakterna godkända dagkostnaden av 1 krona 70 öre för elev i åldern 7—15 år och 2 kronor 25 öre för äldre elev. Inkomster av kostersättning uppskattas till 26 000 kronor. Bruttoutgiften beräknas alltså till $(68\,000 + 26\,000) = 94\,000$ kronor. För Växjöskolan (nu $25\,900 - 7\,600 = 18\,300$ kronor till elevernas kost) beräknas en ökning med sammanlagt 2 700 kronor, varav 1 900 kronor för tre från Tomtebodainstitutet dimitterade elever. Bruttoutgiften beräknas alltså till $(18\,300 + 2\,700 + 7\,600) = 28\,600$ kronor.

5. Kostnaden blir 35 000 kronor, beräknat efter 250 kronor per elev, vilket belopp godkänts av 1953 års riksdag.

6. För Kristinehamnsskolan (nu 7 100 kronor) beräknas en ökning med 900 kronor enligt av statsmakterna godkänd beräkningsgrund: 800 kronor per avgående elev, som skall utöva yrket i hemmet.

8. För Växjöskolan (nu 0) beräknas ett belopp av 2 600 kronor för tre elever från Tomtebodainstitutet, vilka sista skolar året skall utbildas i vävning vid Växjöskolan. För Kristinehamnsskolan (nu 14 300 kronor) beräknas en ökning med 300 kronor.

Departementschefen. Den erforderliga uppräknings av delposten till bränsle, lyse och vatten (p. 1) torde kunna begränsas till 6 000 kronor. Delposten till övriga expenser (p. 2) torde i första hand böra minskas med för innevarande budgetår beräknade engångsanvisningar, sammanlagt 4 000 kronor. Å andra sidan tillkommer medelsbehovet för omkostnader vid materialdepån vid Kristinehamnsskolan, vilket jag beräknar till förslagsvis 2 700 kronor, alltså samma belopp, som för innevarande år anvisats till detta ändamål under förutnämnda anslag å femte huvudtiteln. Härjämte anser jag mig böra tillstyrka en engångsanvisning av 2 300 kronor för anskaffande av inventarier till den nya hemvårdsavdelningen vid Växjöskolan. Sammanlagt bör alltså delposten till övriga expenser höjas med 1 000 kronor. Delposten till undervisnings- och arbetsmateriel (p. 3) torde böra minskas med 4 800 kronor, motsvarande för innevarande budgetår beräknade engångsanvisningar.

I överensstämmelse med skolöverstyrelsens förslag bör delposterna till beklädnad (p. 5), utrustningsbidrag (p. 6), sjukvård åt elever (p. 7) och utgifter för dimitterade elever (p. 8) höjas med respektive 2 500, 900, 500 och 2 900 kronor. Vad överstyrelsen anfört rörande kosthållet (p. 4) och inkomsterna av kosterättning (p. 9) ger mig heller icke anledning till erinran, varför jag i fråga om delposten till kosthåll beräknar en minskning med 1 800 kronor och i fråga om inkomstposten en minskad inkomst och följaktligen en ökad utgift för statsverket av 9 000 kronor.

Till bestridande av kostnaderna för elevtandvården vid ifrågavarande läroanstalter är för innevarande budgetår anvisade dels under avlöningsanslaget en delpost till arvoden åt tandläkare å förslagsvis 6 100 kronor och dels under förevarande anslag en delpost till tandvård åt elever å förslagsvis 4 400 kronor. Överstyrelsen beräknar i sina anslagsäskanden beträffande avlöningsanslaget en höjning av förstnämnda delpost med 3 100 kronor till 9 200 kronor, medan delposten under omkostnadsanslaget föreslås uppförd med oförändrat belopp. Mot denna beräkning har jag ingen erinran. Med hänsyn till vad jag i denna fråga anfört under nomadskolornas avlönings- och omkostnadsanslag, torde emellertid delposten till arvoden åt tandläkare under blindskolornas avlöningsanslag bära utgå och det för nästa budgetår beräknade beloppet av 9 200 kronor tillföras omkostnadsstatens delpost till tandvård åt elever. Detta innebär alltså en höjning av sistnämnda delpost med 9 200 kronor till 13 600 kronor.

Enligt mitt nu framlagda förslag torde förevarande anslag för nästa budgetår bära höjas med sammanlagt 25 400 kronor till 336 100 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Läroanstalter för blindas Omkostnader* för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 336 100 kronor.

[262] **59. Vårdanstalten i Lund för blindas med komplicerat lyte: Avlöningar.** Detta förslagsanslag är nu uppfört med 607 000 kronor (statsliggaren s. 680). Beredningen av frågan om medelsbehovet för nästa budgetår har ännu icke slutförts, varför anslaget i riksstatsförslaget bör uppföras med preliminärt beräknat belopp. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1954/55 till *Vårdanstalten i Lund för blindas med komplicerat lyte: Avlöningar* beräkna ett förslagsanslag av 625 000 kronor.

[263] **60. Vårdanstalten i Lund för blindas med komplicerat lyte: Omkostnader.**

	Anslag	Nettoutgift
1952/53	173 600	172 581
1953/54 (statsliggaren s. 682)	200 600	
1954/55 (förslag)	213 300	

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget för nästa budgetår höjes med 15 400 kronor enligt följande sammanställning.

1. Övriga expenser (nu 30 000)	+ 11 000
2. Sjukvård åt elever (nu förslagsvis 6 500)	+ 2 000
3. Tandvård åt elever (nu förslagsvis 2 400)	+ 400
4. Minskade inkomster av kotersättning (nu 45 000)	+ 2 000
	+ 15 400

Av överstyrelsens framställning inhämtas bland annat följande.

1. Överstyrelsen beräknar ökning med 2 000 kronor till löpande utgifter, 5 600 kronor som engångsanvisning för inköp av femtio nya sängar till vårdhemmet och 3 400 kronor som engångsanvisning för inköp av motor-driven gräsklippningsmaskin.

2. Det för budgetåret 1952/53 beräknade beloppet, 6 500 kronor, var i det närmaste förbrukat redan vid ingången av fjärde kvartalet. Vissa läkemedel har stigit väsentligt i pris och en del nya och dyrbara mediciner har tillkommit under senare år.

4. Den beräknade minskningen av inkomsterna av kotersättning innebär en motsvarande ökning av det nu till 80 000 kronor beräknade beloppet till elevernas kost. Sistnämnda belopp är mycket lågt beräknat i förhållande till övriga abnormskolors kostnader för elevers kosthåll, varför överstyrelsen icke föreslår någon minskning av bruttoutgiftsposten till kosthåll, nu 125 000 kronor.

Departementschefen. Beträffande delposten till övriga expenser (p. 1) anser jag mig icke kunna tillstyrka ökning för annat ändamål än inköp av nya sängar. Denna nyanskaffning torde emellertid böra fördelas på två budgetår. För nästa budgetår beräknar jag för detta ändamål en höjning av delposten med 2 800 kronor. Den erforderliga uppräkningsposten av den förslagsvis betecknade delposten till sjukvård åt elever (p. 2) torde kunna begränsas till 1 500 kronor.

Delposten till tandvård åt elever (p. 3) torde böra uppräknas dels med av överstyrelsen föreslaget belopp, 400 kronor, dels ock — i anledning av vad jag i denna fråga anför under nomadskolornas avlönings- och omkostnadsanslag — med ytterligare 6 000 kronor, motsvarande för innevarande budgetår under avlöningsanslagets delpost till arvoden åt tandläkare upptaget belopp, 2 500 kronor, jämte av överstyrelsen beräknad höjning av detta belopp, 3 500 kronor. Sammanlagt bör alltså delposten till tandvård åt elever under förevarande anslag uppräknas med 6 400 kronor till 8 800 kronor; delposten till arvoden åt tandläkare bör samtidigt utgå ur avlöningsstaten.

Inkomsterna av kotersättning (p. 4) torde i överensstämmelse med överstyrelsens förslag beräknas minska med 2 000 kronor, vilket alltså medför en lika stor utgiftsökning för statsverket.

Vid bifall till vad jag nu förordat torde anslaget för nästa budgetår böra höjas med sammanlagt 12 700 kronor till 213 300 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte: Omkostnader* för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 213 300 kronor.

[264] **61. Skrivmaskiner åt avgående blindskolelever.**

	Anslag	Nettoutgift
1952/53	16 600	16 695
1953/54 (statsliggaren s. 682)	17 300	
1954/55 (förslag)	20 200	

Skolöverstyrelsen beräknar medelsbehovet för nästa budgetår till 20 200 kronor. Sålunda erfordras till kontorsmaskiner för Tomtebodainstitutet (9 elever) 3 465 kronor samt till kontors- och punktskriftmaskiner för skolorna i Kristinehamn (20 elever) och Växjö (8 elever) 12 200 respektive 4 980 kronor, i vilket sistnämnda belopp inräknats 100 kronor till brailleskalor för kontorsmaskinerna. Från det sammanlagda beloppet, 20 645 kronor, bör avräknas en reservation vid Växjöskolan av omkring 500 kronor.

Departementschefen. I enlighet med skolöverstyrelsens beräkning av den för nästa budgetår erforderliga medelsanvisningen bör anslaget höjas med 2 900 kronor till 20 200 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Skrivmaskiner åt avgående blindskolelever* för budgetåret 1954/55 anvisa ett reservationsanslag av 20 200 kronor.

[265] **62. Resor för blindskolelever jämte åtföljande vårdare.**

	Anslag	Nettoutgift
1952/53	27 000	32 778
1953/54 (statsliggaren s. 683)	30 000	
1954/55 (förslag)	36 000	

Enligt gällande bestämmelser må elev vid blindskola efter vederbörande styrelses beprövande erhålla ersättning för biljettkostnader för fyra enkla resor om året — nämligen vid sommar- och julferiernas början och slut — mellan skolan eller annan ort, där eleven undervisas eller vårdas, och hemorten eller annan lämplig plats för ferievistelse.

Denna regel har till och med budgetåret 1952/53 gällt även för dövskoleleverna. Enligt beslut vid 1953 års riksdag har dessa emellertid från och

med innevarande budgetår fått rätt till ersättning av statsmedel även vid hemresa under påskferierna.

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget för nästa budgetår höjes med 6 000 kronor och hemställer därvid, att också blindskoleleverna skall få rätt till ersättning för hemresa under påskferierna. Överstyrelsen anser sig nu kunna förutsätta, att påskresorna kan ordnas på betryggande sätt. I de fall, då föräldrar eller målsmän icke själva svarar för ledsagning, bör rektor ha möjlighet att liksom vid resor till och från skolan vid terminernas början och slut utse vid skolan anställd lärare eller annan lämplig person till åtföljande vårdare.

Departementschefen. När jag förra året tillstyrkte ersättning av statsmedel för hemresa under påskferierna för dövskolelevernas del (prop. 1953: 1 VIII ht s. 424), framhöll jag, att skolöverstyrelsen hade övervägt men då icke funnit det möjligt att genomföra ett enahanda förslag beträffande blindskoleleverna. Efter närmare undersökning av möjligheterna att ordna betryggande ledsagning i de fall, då dylik erfordras, anser överstyrelsen det nu vara möjligt att realisera förslaget även i fråga om blindskoleleverna. Jag tillstyrker bifall till överstyrelsens framställning och förordar i likhet med överstyrelsen, att anslaget för nästa budgetår höjes med 6 000 kronor till 36 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Resor för blindskolelever jämte åtföljande vårdare* för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 36 000 kronor.

[266] **63. Arvoden åt blivande blindlärare.**

	Anslag	Nettoutgift
1952/53	3 800	4 512
1953/54 (statsliggaren s. 683)	15 400	
1954/55 (förslag)	15 400	

Enligt gällande bestämmelser må lärare, som vid Tomtebodainstitutet genomgår utbildning till lärare vid blindskolorna, tilldelas arvode å 10 908 kronor för läsår. Lärarinna, som vid institutet genomgår utbildning till lärarinna vid vårdanstalten i Lund, må tilldelas arvode å 4 512 kronor, beräknat för en vårtermin.

I enlighet med förslag av skolöverstyrelsen bör för nästa budgetår, i likhet med innevarande budgetår, beräknas arvoden åt en lärare med helårsutbildning och en lärarinna vid vårdanstalten med utbildning en vårtermin. Anslaget torde således böra uppföras med oförändrat belopp. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Arvoden åt blivande blindlärare* för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 15 400 kronor.

[267] **64. Tryckning av blindskrifter.**

	Anslag	Nettoutgift
1952/53	17 000	19 985
1953/54 (statsliggaren s. 684)	20 000	
1954/55 (förslag)	20 000	

Jag biträder av skolöverstyrelsen framlagt förslag om oförändrad medelsanvisning för nästa budgetår och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Tryckning av blindskrifter* för budgetåret 1954/55 anvisa ett reservationsanslag av 20 000 kronor.

[268] **65. Bidrag till anskaffande av böcker åt blinda.** Till detta ändamål har för innevarande budgetår anvisats ett reservationsanslag av 10 000 kronor (statsliggaren s. 684). Anslaget disponeras av skolöverstyrelsen och skall på sätt överstyrelsen prövar lämpligt användas till utökning och förbättring av bokbeståndet vid de blindas förenings bibliotek.

Skolöverstyrelsen föreslår oförändrat anslag för nästa budgetår.

Departementschefen. De blindas förenings bibliotek utgör lånecentral för hela landets blinda. Såsom jag framhöll vid anmälan av förevarande anslagsfråga för innevarande budgetår (prop. 1953: 1 VIII ht s. 415 o. f.), är bibliotekets bokbestånd till stor del föråldrat och påfallande ensidigt sammansatt. Till följd av föreningens begränsade ekonomiska resurser har vidare endast en förhållandevis mycket ringa del av den nyttkommande litteraturen kunnat göras tillgänglig för de blinda. Det för innevarande budgetår anvisade anslaget av 10 000 kronor torde räcka till framställning av omkring 25 arbeten i blindskrift. Det synes mig skäligt att staten lämnar ytterligare bidrag till ifrågavarande ändamål. Jag anser mig dock icke kunna förorda större medelsanvisning för nästa budgetår än 5 000 kronor, vilket innebär en anslagsminskning med 5 000 kronor. Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till anskaffande av böcker åt blinda* för budgetåret 1954/55 anvisa ett reservationsanslag av 5 000 kronor.

[269] **66. Skolor för döva: Avlöningar.** Detta förslagsanslag är nu uppfört med 3 294 000 kronor (statsliggaren s. 684). Då beredningen av frågan om medelsbehovet för nästa budgetår ännu ej är avslutad, bör anslaget i riksstatsförslaget upptagas med preliminärt beräknat belopp. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1954/55 till *Skolor för döva: Avlöningar* beräkna ett förslagsanslag av 3 320 000 kronor.

[270] 67. Skolor för döva: Omkostnader.

	Anslag	Nettoutgift
1952/53	1 234 000	1 166 399
1953/54 (statsliggaren s. 687)	1 412 300	
1954/55 (förslag)	1 478 500	

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget för nästa budgetår höjes med 58 200 kronor enligt följande sammanställning.

1. Sjukvård m. m. åt personal (nu förslagsvis 12 650)	+	700
2. Bränsle, lyse och vatten (nu förslagsvis 245 600)	+	22 000
3. Övriga expenser (nu 25 100)	+	700
4. Undervisnings- och arbetsmateriel (nu förslagsvis 69 100) ..	+	3 700
5. Inventarier och maskiner (nu förslagsvis 37 000)	+	1 900
6. Tandvård åt elever (nu förslagsvis 9 550)	+	5 500
7. Bad åt elever (nu förslagsvis 6 100)	+	2 800
8. Kosthåll (nu förslagsvis 480 500)	+	12 000
9. Utackordering av elever (nu förslagsvis 345 900)	+	7 350
10. Beklädnad för elever (nu förslagsvis 215 800)	+	1 500
11. Parkers underhåll (nu 3 000)	+	1 200
12. Ökade inkomster av ersättning för värme och lyse i tjänstebostäder (nu 13 500)	—	2 200
13. Minskade inkomster av ersättning för kost åt personal (nu 82 000)	+	1 000
		+ 58 150
	avrundat till	58 200

Av överstyrelsens framställning inhämtas bland annat följande.

7. Överstyrelsen beräknar för Vänersborgsskolan (nu 1 300 kronor) en höjning med 1 600 kronor på grund av ökade badpriser och för att barn-domsskolans elever, som nu ej erhåller simundervisning, skall kunna få dylik undervisning en gång varannan vecka. Örebro skolans elever är inackorderade i privathem, i allmänhet äldre bostäder utan badrum. Hittills har eleverna på skolans bekostnad erhållit ett bad varannan vecka. För att samtliga elever skall få bada en gång varje vecka fordras en höjning av nuvarande belopp, 2 000 kronor, med 1 200 kronor.

8 och 13. Nettoutgiftsbeloppen till elevkost är nu vid Mogårdshemmet och Vänersborgsskolan 74 000 respektive 96 000 kronor. Överstyrelsen beräknar för Mogård en höjning med 6 000 kronor efter en dagkostnad per elev av i genomsnitt 2 kronor. Vidare föreslår överstyrelsen för Vänersborgsskolan en uppräknings med 6 000 kronor, beräknad efter en dagkostnad av 2 kronor per elev i barndomsskolan och 2 kronor 25 öre per elev

i fortsättningsskolan. Inkomsterna av ersättning för kost åt personal vid skolorna för döva beräknas minska med sammanlagt 1 000 kronor.

9. Överstyrelsen beräknar en höjning för Lundaskolan (nu 87 300 kronor) med 7 350 kronor på grund av ökat antal utackorderade elever; beräkningsgrunden utgör liksom nu 175 kronor per elev och månad.

10. Med utgångspunkt i av 1953 års riksdag godkänd årlig kostnad — 250 kronor för elev i barndomsskola och kvinnlig elev i fortsättningsskola samt 300 kronor för manlig fortsättningsskolelev — beräknar överstyrelsen med hänsyn till förskjutningar i elevantalen höjning för Vänersborgsskolan (nu 45 100 kronor) och Mogårdshemmet (nu 28 700 kronor) med 1 700 respektive 1 300 kronor samt minskning för Brobyskolan (nu 7 500 kronor) med 1 500 kronor.

11. Överstyrelsen beräknar utöver nuvarande anslagsmedel en engångsanvisning av 1 200 kronor till anläggande av väg mellan centralköket och de nya elevhemmen vid Vänersborgsskolan.

Statskontoret framhåller inledningsvis svårigheterna av att med någon större grad av säkerhet beräkna de olika posterna under omkostnadsanslaget utan att ha tillgång till de belastningssiffror, som kan framräknas för närmast föregående budgetår. Det torde, anför statskontoret, närmast ankomma på riksräkenskapsverket att överväga, om beträffande detta anslag liksom i fråga om vissa andra anslag under åttonde huvudtiteln räkenskaperna kan bearbetas så, att mot staterna svarande uppgifter å belastningen på de olika delposterna kan erhållas. Till underlättande av budgetarbetet är det vidare önskvärt, fortsätter statskontoret, att skolöverstyrelsen framlägger, förslagsvis i tabellform, redogör för elevantalet under senaste läsår och de beräknade förändringarna i detta vid dessa och vissa andra skolor.

Beträffande anslagsberäkningen intar statskontoret följande ståndpunkt.

Posten 1 bör uppföras med oförändrat belopp. Posten 2 bör uppräknas med 10 000 kronor med hänsyn till att två nya elevhem uppförts vid Vänersborgsskolan. Mot överstyrelsens förslag beträffande posterna 6, 9 och 11 har ämbetsverket ingen erinran. Beträffande posterna 3, 4, 5 och 7 synes skäl ej föreligga för någon uppräkning. De förändringar i elevantalen, som kan påverka beräkningen av posterna 8 och 10, torde i förhållande till posternas storlek icke bli så omfattande, att en uppräkning synes erforderlig.

Departementschefen. Jag förutsätter, att riksräkenskapsverket och skolöverstyrelsen undersöker möjligheterna av att tillgodose de av statskontoret angivna önskemålen beträffande redovisningen av belastningssiffror och elevantal samt att myndigheterna efter samråd med varandra vidtager de åtgärder, som härutinnan finnes möjliga att genomföra i syfte att underlätta budgetarbetet.

Vad gäller anslagsberäkningen vill jag inledningsvis erinra om att de flesta anslags- och delposterna under detta anslag är fördelade mellan de nio skolorna med visst av Kungl. Maj:t inom varje post bestämt belopp

för varje skola. Flertalet av de särskilda posterna för de olika skolorna får ej överskridas utan Kungl. Maj:ts tillstånd. Då jag icke ifrågasätter någon ändring i denna ordning, synes det önskvärt med en så riktig anpassning som möjligt av anslagsbeloppen efter sådana yttre faktorer, som ofrånkomligen påverkar medelsbehovet för varje skola, exempelvis fluktuationer i elevantalet. Därtill kommer att statsmakterna vid de årliga anslagsavvägningarna efter hand för skilda ändamål antagit vissa beräkningsgrunder, som oftast hänför sig till ett bestämt belopp per elev och år.

Jag biträder överstyrelsens förslag om uppräkningsposten till sjukvård m. m. åt personal (p. 1) samt delposterna till bad åt elever (p. 7), utackordering av elever (p. 9), beklädnad för elever (p. 10) och parkers underhåll (p. 11) med respektive 700, 2 800, 7 350, 1 500 och 1 200 kronor. Den erforderliga höjningen av delposten till bränsle, lyse och vatten (p. 2) torde i enlighet med statskontorets förslag kunna begränsas till 10 000 kronor.

Jag anser mig icke för nästa budgetår kunna förorda någon ökning av delposterna till övriga expenser (p. 3), undervisnings- och arbetsmateriel (p. 4) samt inventarier och maskiner (p. 5). Medelsanvisningen till kosthåll (p. 8) bör beräknas enligt den vid 1952 års riksdag i detta avseende godtagna normen för blind- och dövskolorna, nämligen en dagkostnad av 1 krona 70 öre för elev i åldern 7—15 år och 2 kronor 25 öre för äldre elev. Med denna utgångspunkt beräknar jag endast en höjning av delposten med 6 000 kronor för Mogårdshemmets behov.

Med hänsyn till vad jag under nomadskolornas avlönings- och omkostnadsanslag anført beträffande kostnaderna för elevtandvården, torde delposten till tandvård åt elever (p. 6) böra uppräknas dels med under förevarande anslag föreslaget belopp, 5 500 kronor, dels ock med 32 350 kronor, motsvarande avlöningsstatens nuvarande delpost till arvoden till tandläkare (21 560 kronor) jämte av överstyrelsen beräknad höjning av detta belopp (10 790 kronor). Sammanlagt bör alltså delposten till tandvård åt elever under förevarande anslag uppräknas med 37 850 kronor till 47 400 kronor; samtidigt bör delposten till arvoden till tandläkare utgå ur avlöningsstaten.

Jag biträder slutligen överstyrelsens beräkning av förändringarna i inkomsterna av ersättning för värme och lyse (p. 12) samt ersättning för kost åt personal (p. 13), innebärande för statsverket en utgiftsminskning å 2 200 kronor respektive en utgiftsökning å 1 000 kronor.

Mitt nu framlagda förslag innebär en höjning av anslaget med 66 200 kronor till 1 478 500 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Skolor för döva: Omkostnader* för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 1 478 500 kronor.

[271] 68. Skolor för döva: Engångsanskaffning av utrustning m. m.

	Anslag	Nettoutgift
1949/50	185 000	123 718
1950/51	100 000	77 919
1951/52	90 000	34 439
1952/53	181 000	81 633
1953/54 (statsliggaren s. 690)	90 000	
1954/55 (förslag)	55 000	

Detta reservationsanslag har utgått sedan budgetåret 1949/50. Kungl. Maj:t har av de anvisade anslagen reserverat vissa belopp för bestämda ändamål, sålunda för budgetåret 1951/52 20 000 kronor till anskaffande av möbler och inventarier till Vänersborgsskolan, för budgetåret 1952/53 60 000 kronor, varav 3 000 kronor till inredning och utrustning av skolkök vid Härnösandsskolan och 57 000 kronor (på tilläggsstat II) till anskaffande av inventarier till två nya elevhem vid Vänersborgsskolan, samt för budgetåret 1953/54 59 000 kronor, varav 5 000 kronor till slutlig anskaffning av viss teknisk apparatur vid dövlararseminariet och 54 000 kronor till inredning och utrustning av förskolan i Boden med inventarier och undervisningsmateriel. I övrigt disponeras under anslaget tillgängliga medel av skolöverstyrelsen på sätt överstyrelsen prövar lämpligt. De huvudsakliga utgiftsändamålen under de olika budgetåren kan sammanfattas till följande: inredningsarbeten, nyanskaffning av inventarier till lokaler av olika slag, apparatur för provning och träning av hörselrester, hörapparater, läro- och läseböcker, film och filmapparater, lek- och idrottsmateriel.

Å anslaget fanns den 1 juli 1953 en reservation av 238 289 kronor.

Skolöverstyrelsen hemställer, att anslaget för nästa budgetår höjes med 4 000 kronor till 94 000 kronor. Överstyrelsen framlägger därvid följande anslagsberäkning.

1. Slutlig anskaffning av teknisk apparatur för hörselträning	38 000
2. Specialgjorda bord för klassrumsapparater	6 000
3. Bandinspelningsapparater och grammfoner	9 000
4. Läroböcker och undervisningsfilm	20 000
5. Diverse undervisningsmateriel	10 000
6. Möbler och maskiner	11 000
	94 000

Av överstyrelsens framställning inhämtas bland annat följande.

1. Genom de anslag, som sedan budgetåret 1950/51 beviljats för dövskolornas utrustning med teknisk apparatur, har samtliga skolor försetts med audiometrar, och dessutom har förstärkningsanläggningar för hörsel-

träning m. m. levererats till skolorna å Manilla och i Örebro, varjämte beställningar gjorts att levereras snarast under innevarande budgetår, varigenom skolornas behov till större delen kommer att tillgodoses. Emellertid återstår ett medelsbehov av $(27\,000 + 11\,000 =)$ 38 000 kronor för att samtliga skolor skall få hela sitt behov av förstärkningsanläggningar tillgodosett. När den sålunda beräknade apparatuppsättningen blir färdigställd vid samtliga skolor, kommer den att motsvara högt ställda krav och bli av synnerligen stort värde för undervisningen.

2. En stor del av de nya apparaterna behöver för att ej onödigtvis förslitas ha fast montering i klassrummen på specialgjorda bord. Priset per bord beräknas till cirka 800 kronor. Överstyrelsen räknar med anskaffning av 8 bord i en första omgång. Kostnaden härför skulle alltså bli 6 400 kronor eller avrundat 6 000 kronor.

3. Nödvändiga komplement till den speciella apparaturen är bandinspelningsapparater och grammofoner. Dessa hjälpmedel, som nu ganska allmänt ingår i såväl folkskolornas som de högre skolornas utrustning, har tidigare ej ansetts och väl ej heller varit att räkna med som användbara vid undervisning av döva barn. Sedan dövskolorna nu försetts med förstärkningsanläggningar, är situationen en helt annan, och man torde utan överdrift kunna påstå, att berörda hjälpmedel spelar en än större roll vid de senare skolorna än vid skolor för normalhörande. Vad särskilt bandinspelningsapparaterna angår är de av största betydelse för kontroll av barnens utveckling i fråga om artikulation. Överstyrelsen räknar med ett minimibehov av en grammofon och en bandinspelningsapparat för var och en av de fem barndomsskolorna, de båda fortsättningsskolorna i Vänersborg och Växjö samt förskolan i Boden eller summa åtta skolor. Enligt erhållna kostnadsförslag skulle grammofonerna betinga ett pris av 155 kronor per styck och lämpliga bandinspelningsapparater ett pris av cirka 1 000 kronor. Total kostnad alltså $(8 \times 155 + 8 \times 1\,000 =)$ 9 240 kronor eller avrundat 9 000 kronor.

4. För fortsatt upprustning av film- och läroboksbestånden räknar överstyrelsen för budgetåret 1954/55 med sammanlagt 20 000 kronor eller 10 000 kronor mindre än de senare åren.

5. Skolornas förråd av kartor, planscher och dylikt består till stor del av förslitna och föråldrade exemplar. Dövläraren E. Fitinghoff har till uppgift bland annat att utföra en allmän översyn av skolornas fasta undervisningsmateriel (jfr prop. 1953:104, s. 11 o. f.). För att översynen skall ge ett positivt resultat fordras dock, att vissa ekonomiska förutsättningar förefinnes. Överstyrelsen föreslår för ändamålet ett belopp av 10 000 kronor och räknar därvid med att skolan å Manilla på grund av sin ställning som övningsskola för seminariet särskilt beaktas vid beloppets fördelning.

6. Överstyrelsen beräknar 4 000 kronor för nyanskaffning av möbler, mattor, armatur m. m. för dagrum och vissa sovrum vid Manillaskolan, 6 000 kronor för anskaffning av gräsklippningsmaskin och vissa inventarier och möbler vid Vänersborgsskolan samt 1 000 kronor till komplettering av utrustningen för kontorsutbildningslinjen vid Växjöskolan.

Statskontoret uttalar, att medelsanvisningen för nästa budgetår synes kunna begränsas till 50 000 kronor. Till stöd härför anför ämbetsverket i huvudsak följande.

Skolöverstyrelsen disponerar under 1953/54 sammanlagt (reservation 238 289 + anslag 90 000 =) 328 289 kronor för ifrågavarande ändamål. Av denna summa har 116 000 kronor reserverats för seminariet vid Manilla, förskolan i Boden och elevhemmen i Vänersborg för särskilda ändamål. Återstoden, eller 212 289 kronor, disponeras av skolöverstyrelsen för anskaffande av materiel, i den omfattning överstyrelsen finner lämpligt (jmf. statsverksprop. 1953, VIII ht., s. 423). Enligt vad statskontoret under hand inhämtat avses större delen av sistnämnda belopp — omkring 155 000 kronor — skola förbrukas innevarande budgetår för inköp av teknisk apparatur till dövskolorna. Även om kostnader tillkommer för montering av denna apparatur, torde emellertid överstyrelsen i viss utsträckning kunna anlita innevarande års anslag för inköp av undervisningsmateriel, för vars anskaffande medel äskas i förevarande framställning.

Departementschefen. Såsom framgår av den lämnade redogörelsen har sedan budgetåret 1949/50 avsevärda belopp anvisats till engångsanskaffning av utrustning m. m. vid dövskolorna för att förbättra undervisningen och modernisera skolornas utrustning i olika hänseenden. De under innevarande budgetår disponibla medlen å anslaget uppgår till drygt 328 000 kronor, varav 116 000 kronor är bundna till vissa av Kungl. Maj:t bestämda ändamål. För att den pågående upprustningen av undervisningsmateriel och dylikt vid dövskolorna skall kunna fullföljas och för att nyanskaffning av inventarier m. m. skall kunna ske i nödig omfattning, är emellertid fortsatt medelsanvisning under detta anslag erforderlig. Med hänsyn till storleken av å anslaget reserverade medel anser jag mig dock icke kunna tillstyrka, att anslaget för nästa budgetår tillföres ett högre belopp än 55 000 kronor. Detta belopp bör enligt min mening i första hand disponeras för den slutliga anskaffningen av teknisk apparatur för hörselträning, för vilket ändamål skolöverstyrelsen beräknat ett medelsbehov av 38 000 kronor, samt vidare för komplettering av den tekniska apparaturen med gramfoner och bandinspelningsapparater, till vilkas anskaffning överstyrelsen beräknat ett belopp av 9 000 kronor. Till anskaffning av en första serie specialgjorda bord för klassrumsapparaturen bör därjämte disponeras ett belopp av 6 000 kronor. Övriga av överstyrelsen för nästa budgetår föreslagna utgiftsändamål — beträffande vilka jag i princip ej har någon erinran — torde få tillgodoses i den omfattning, som överstyrelsen prövar lämplig med hänsyn till å anslaget under nästa budgetår disponibla medel och med beaktande av möjligen kvarstående, andra utrustningsbehov.

Anslaget torde alltså för nästa budgetår böra uppföras med 55 000 kronor, vilket i jämförelse med medelsanvisningen för innevarande budgetår innebär en minskning med 35 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Skolor för döva: Engångsanskaffning av utrustning m. m.* för budgetåret 1954/55 anvisa ett reservationsanslag av 55 000 kronor.

[272] 69. Skolor för döva: Resor för elever jämte åtföljande vårdare.

	Anslag	Nettoutgift
1952/53	55 000	51 018
1953/54 (statsliggaren s. 690)	84 000	
1954/55 (förslag)	84 000	

Från och med innevarande budgetår utgår ersättning för kostnader för resa till och från skolorten icke blott, såsom hittills, vid läsårets (arbetsårets) början och slut samt vid julferierna utan även vid påskferierna. Anslaget är alltså nu beräknat för sex enkla resor om året för varje elev.

I enlighet med förslag av skolöverstyrelsen torde anslaget för nästa budgetår böra uppföras med oförändrat belopp. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Skolor för döva: Resor för elever jämte åtföljande vårdare* för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 84 000 kronor.

[273] 70. Skolor för döva: Stipendier åt vissa fortsättningsskolpliktiga döva m. fl. Ur detta anslag får skolöverstyrelsen enligt nu gällande bestämmelser bevilja understöd med högst 500 kronor, i särskilt ömmande fall högst 600 kronor, för arbetsår, *dels* under högst fyra år till den, som är pliktig att genomgå fortsättningsskola för döva men av överstyrelsen befriats därifrån för att hos enskild företagare erhålla yrkesutbildning, *dels ock* under högst två år till döv flicka, som genomgått den obligatoriska tvååriga utbildningen vid fortsättningsskola för döva och därefter erhåller yrkesutbildning hos enskild företagare på annan ort än skolorten eller hemorten.

Anslaget har sedan budgetåret 1949/50 varit uppfört med 8 000 kronor (statsliggaren s. 690).

Skolöverstyrelsen föreslår oförändrat anslag för nästa budgetår. Överstyrelsen förnyar sin hemställan från föregående år, att ur anslaget, i den mån det icke helt erfordras för de fortsättningsskolpliktiga, måtte få utgå stipendier även till äldre döva, i första hand sådana, som efter avslutad yrkesutbildning erhållit arbetsanställning och har behov av att vidareutbilda sig. Därjämte framhåller överstyrelsen, att, sedan fortsättningsskolplikten numera begränsats till två år även för manliga döva, dessa bör i likhet med kvinnliga döva kunna få stipendium under högst två år efter genomgång av den obligatoriska fortsättningsskolan.

Departementschefen. Jag kan icke biträda skolöverstyrelsens förslag, att ur förevarande anslag skulle få utgå understöd också till vissa äldre döva. Däremot torde med hänsyn till den genomförda avkortningen av fortsättningsskolplikten för manliga döva stipendiebestämmelserna böra ändras så,

att manlig döv likställes med kvinnlig döv beträffande rätt till stipendium under praktisk yrkesutbildning i anslutning till genomgången fortsättningskola. Anslaget bör för nästa budgetår uppföras med oförändrat belopp. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Skolor för döva: Stipendier åt vissa fortsättnings- skolpliktiga döva m. fl.* för budgetåret 1954/55 anvisa ett anslag av 8 000 kronor.

[274] **71. Skolor för döva: Arvoden åt blivande lärare för döva.**

	Anslag	Nettoutgift
1952/53	96 500	98 084
1953/54 (statsliggaren s. 690)	139 000	
1954/55	148 000	

Vid dövlararseminariet å Manilla meddelas den slutliga utbildningen till befattning som lärare vid dövskola. Detta gäller såväl för lärare i kunskapsämne och biträdande lärare vid barndomsskola som för lärare vid förskola och lärare vid skol- och arbetshemmet å Mogård. Enligt beslut vid 1952 års riksdag (prop. 103, SU 139, Rskr 287) omfattar utbildningen till lärare i kunskapsämne och biträdande lärare två år medan övriga utbildningslinjer är ettåriga. Arvode åt elev under utbildningstiden utgår med 10 908 kronor (löneklass 17) för läsår vid utbildning till lärare i kunskapsämne (inträdesfordran: avlagd folkskollärarexamen) och med 8 652 kronor (löneklass 11) vid övriga utbildningslinjer (inträdesfordran: småskollärarexamen eller därmed jämförlig examen).

Omfattningen av elevintagningen vid dövlararseminariet bestämmes av Kungl. Maj:t. Den 5 juni 1953 har Kungl. Maj:t efter förslag av skolöverstyrelsen medgivit följande intagning av nya elever för läsåret 1953/54, nämligen dels högst fem elever för utbildning till lärare i kunskapsämne, dels högst tre elever för utbildning till biträdande lärare, dels ock högst fyra elever för utbildning till lärare vid förskola eller skol- och arbetshemmet å Mogård.

I fråga om biträdande lärare må erinras om 1952 års riksdags beslut (se nyssnämnda prop. 103 etc.), att vid var och en av de fem barndomsskolorna successivt skall anställas en sådan lärare, alltså sammanlagt fem. Biträdande lärare skall ha till uppgift att i de lägre klasserna ersätta klassläraren under den tid, denne ägnar sig åt den individuella tal- och hörundervisningen. Hittills har inrättats två befattningar som biträdande lärare. På den nya linjen för utbildning av dylika lärare har dock endast en lärare utexaminerats, vilken för övrigt tagits i anspråk för tjänstgöring som föreståndarinna vid förskolan i Boden.

Skolöverstyrelsen hemställer för nästa budgetår om en höjning av anslaget med 9 000 kronor till 148 000 kronor. Överstyrelsen beräknar därvid, i enlighet med förslag av föreståndaren för dövlararseminariet, arvoden för

utbildning av åtta lärare i kunskapsämne (fem elever andra utbildningsåret och tre elever första utbildningsåret), fyra biträdande lärare (en elev andra utbildningsåret och tre elever första utbildningsåret) samt tre lärare vid förskola eller vid skol- och arbetshemmet.

Departementschefen. Det torde liksom hittills få ankomma på Kungl. Maj:t att senare bestämma omfattningen av elevintagningen vid dövlärareseminariet nästa läsår. Vad gäller överstyrelsens nu föreliggande beräkning vill jag endast anmärka, att de föreslagna åtta arvoden till blivande lärare i kunskapsämne torde fördelas på tre elever andra utbildningsåret och fem elever första utbildningsåret; hösten 1953 har endast tre nya elever på denna linje antagits, varför intagningen på linjen hösten 1954, såvitt nu kan bedömas, synes böra omfatta fem elever. Detta föranleder emellertid ingen ändring i överstyrelsens anslagsberäkning, till vilken jag ansluter mig. Anslaget torde alltså för nästa budgetår böra höjas med 9 000 kronor till 148 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Skolor för döva: Arvoden åt blivande lärare för döva* för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 148 000 kronor.

[275] **72. Bidrag till förskolor och skolhem för döva barn.**

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	60 600	70 959
1952/53	150 000	92 897
1953/54 (statsliggaren s. 691)	150 000	
1954/55 (förslag)	240 000	

Statsbidrag till anstalt, som av Kungl. Maj:t godkänts som förskola eller skolhem för döva barn, utgår årligen med 1 200 kronor för varje barn i förskola och därjämte med 1 200 kronor för varje barn, som tillika är intaget i skolhem eller genom förskolans försorg och på dess bekostnad åtnjuter vård och underhåll. För varje anstalt utgår dock bidrag för högst det antal barn, som Kungl. Maj:t bestämmer. Såsom statsbidragsvillkor gäller bland annat, att undervisningen är avgiftsfri och att anstalten i den utsträckning så kan ske mottager barn från andra kommuner än den, inom vilken anstalten är belägen, samt att sistnämnda kommun lämnar bidrag till anstalten med skäligt belopp.

Nu godkända förskolor för döva barn är fyra till antalet, nämligen förskolan i Göteborg (ägare: Sällskapet för bildande av småbarnsskolor i Göteborg och Stiftelsen Skolhemmet för döva småbarn i Göteborg), förskolan i Stockholm (ägare: Hörselfrämjandet; omfattar även skolhem), förskolan i Borås (ägare: Mariastiftelsen) och förskolan i Lindesberg (tidigare Degernäs; ägare: Örebro läns landsting; omfattar även skolhem).

Innan jag övergår till behandlingen av anslagsäskandena för nästa budgetår och därmed sammanhängande spørsmål torde jag få lämna en redogörelse för förevarande anslagsfrågas behandling vid 1953 års riksdag.

I anslagsäskanden för budgetåret 1953/54 hemställde *skolöverstyrelsen* om höjning av anslaget med 50 000 kronor. Enligt vad överstyrelsen hade sig bekant, planerades på flera håll nya förskolor, bland annat en i södra Sverige, en i Västerbotten, en i Östergötland och en i Stockholm. Enligt överstyrelsens mening borde dessa privata initiativ uppmuntras; överstyrelsen beräknade för budgetåret 1953/54 medel för ett 30-tal barn i de nya skolorna och inackorderingsbidrag för cirka 20 av dessa barn.

I *statsverkspropositionen*, bilagan åttonde huvudtiteln, s. 427 o. f., erinrade jag om att frågan rörande utformningen av förskolundervisningen för döva tidigare i skilda sammanhang varit föremål för statsmakternas ställningstagande. Införande av en allmän, obligatorisk och av staten omhändertrad förskola hade därvid icke ansetts möjligt. Ej heller hade ett förstatligande av de nuvarande enskilda skolorna befunnits aktuellt. I syfte att vinna erfarenheter rörande lämplig utrustning och personaluppsättning m. m. hade dock beslutits, att i Boden upprätta en statlig förskola av försökskaraktär. Ehuru utbyggandet av dövskolväsendet med förskolor vore en angelägen åtgärd till förbättring av dövundervisningen, ansåg jag mig likväl ej kunna i dåvarande läge tillstyrka överstyrelsens förslag om höjning av anslaget för att möjliggöra statsbidrag till nya enskilda förskolor. I avvaktan på de erfarenheter, som av verksamhet vid den statliga förskolan i Boden kunde erhållas i fråga om utformningen i allmänhet av förskolundervisningen och förskolororganisationen för döva, borde enligt min mening statsbidragsgivningen i varje fall under budgetåret 1953/54 begränsas till de fyra redan statsbidragsberättigade skolorna.

I anslutning till Kungl. Maj:ts i 1953 års statsverksproposition sålunda framlagda förslag på denna punkt väcktes vid 1953 års riksdag två olika *motioner*. I den ena (I: 241 och II: 283) hemställdes om en anslagshöjning med 50 000 kronor i syfte att de av skolöverstyrelsen angivna nya förskolorna skulle kunna få statsbidrag. I den andra motionen (I: 242 och II: 279) föreslogs, att under budgetåret 1953/54 statsbidrag skulle tillerkännas nya förskolor, därest de fyllde de krav på utrustning och undervisning, som dittills uppställts; genom viss ordning för statsbidragsutbetalningen skulle någon anslagshöjning icke erfordras.

Statsutskottet anförde under punkten 259:o i sitt av riksdagen på denna punkt godkända utlåtande nr 8 huvudsakligen följande.

»Utskottet vill i likhet med departementschefen framhålla att utbyggandet av dövskolväsendet med förskolor utgör en mycket angelägen åtgärd till förbättring av dövundervisningen. Det tillvaratagande på ett tidigt stadium av de döva barnens hörselrester, som kan ske i förskolorna, synes vara av stor betydelse för att sätta de döva barnen i stånd att redan från början kunna med tillfredsställande resultat tillgodogöra sig den sedan följande obligatoriska undervisningen i barndomsskolan. För barn med någorlunda goda hörselrester torde i gynnsamma fall förskolundervisningen kunna leda till att barnet så småningom lär sig tala och alltså kan tillgodogöra sig normal skolundervisning.

Även i andra hänseenden synas förskolorna för döva barn fylla viktiga sociala uppgifter. Utskottet instämmer i vad härom anförts i de föreliggande motionerna.

Med hänsyn härtill och i jämförelse med de senaste årens utveckling av den statsunderstödda barnträdgårdsverksamheten för fullsinnade barn synes det i princip motiverat

att staten — så länge frågan om införande av obligatorisk förskolundervisning för döva barn står öppen — i vidsträcktare omfattning än vad nu är fallet bidrager till driften av enskilda förskolor. En utökning av de statsbidragsberättigade förskolornas antal synes enligt utskottets mening ej heller kunna i ogynnsam riktning föregripa den försöksverksamhet, som skall bedrivas vid den statliga förskolan i Boden, särskilt som de enskilda skolorna till övervägande delen torde vara externat och därför ha en något annorlunda karaktär och, i vissa hänseenden, även andra uppgifter än den statliga internatskolan.

Emellertid saknas i nuvarande läge säkra hållpunkter för bedömande av de kostnadsökningar, som framdeles kunna uppkomma till följd av en mera omfattande utökning av antalet statsbidragsberättigade förskolor. I motsats till vad som föreslagits i motionerna I: 242 och II: 279 är utskottet därför icke berett att för nästa budgetår tillstyrka en större utökning av statsbidragsgivningen än vad skolöverstyrelsen i sina anslagsäskanden förutsatt. Då enligt vad utskottet har sig bekant ifrågavarande statsbidrag i regel utbetalas i efterskott för helt budgetår och då någon ändring i denna praxis icke för närvarande lärers böra ske, föreligga ej skäl att, såsom i motionerna I: 241 och II: 283 påyrkats, för budgetåret 1953/54 höja förevarande anslag; en ökning nästa budgetår av antalet statsbidragsberättigade förskolor torde komma att påverka anslagsbelastningen först budgetåret 1954/55.

Utskottet förutsätter, att riksdagen vid sin prövning nästa år av frågan om anslag till bidrag till förskolor och skolhem för döva barn beredes tillfälle att närmare överblicka den enskilda förskolorganisationens omfattning och förutsebara utveckling ävensom erhåller del av de kostnadsberäkningar, som med utgångspunkt i nuvarande statsbidragsgrunder kunna verkställas i anslutning till en redogörelse i berörda hänseenden.»

De i skolöverstyrelsens förutnämnda förslag och statsutskottets nu citerade utlåtande åsyftade fyra nya förskolorna är dels de av Sveriges Scoutförbund startade förskolorna i Stockholm, Malmö och Skellefteå och dels en av Östergötlands läns landsting startad förskola i Linköping. För de nya förskolorna i Stockholm och Skellefteå är Sveriges Scoutförbunds stiftelse för döva och hörselskadade barn huvudman. Förskolan i Malmö har från och med hösten 1953 övertagits av Malmö stad. Förskolan i Linköping drives av landstinget. De olika huvudmännen har hos Kungl. Maj:t anhållit om godkännande av respektive förskolor.

Jag övergår efter denna redogörelse till frågan om anslag till förskolorna för nästa budgetår.

Skolöverstyrelsen — som i enlighet med vad statsutskottet anfört i sitt förutnämnda utlåtande utgår från att statsbidragen till förskolorna skall utbetalas i efterskott för helt budgetår — föreslår, att anslaget för nästa budgetår höjes med 90 000 kronor till 240 000 kronor, och räknar därvid med statsbidrag jämväl till de fyra nya förskolorna. Av överstyrelsens framställning inhämtas bland annat följande.

De statsbidrag, som avser de fyra redan statsbidragsberättigade förskolornas verksamhet läsåret 1952/53 och som alltså belastar innevarande budgetårs anslag, beräknas av överstyrelsen komma att uppgå till i runt tal sammanlagt 169 700 kronor. Beträffande läsåret 1953/54 räknar överstyrelsen med statsbidrag till verksamheten även vid de fyra nya skolorna. Det beräknade antalet barn vid de olika skolorna och summan av de statsbidrag, som kan förutses komma att belasta nästa budgetårs anslag, framgår av följande uppställning:

	<i>Antal barn i skolan</i>	<i>därav in- ackor- derade</i>	<i>Antal bi- drag å 1 200 kr.</i>	<i>Summa bidrag</i>	
<i>Nu godkända förskolor:</i>					
Göteborg	20	12	32	38 400	
Stockholm (Hörselfrämjandet) . .	22	22	44	52 800	
Borås	8	8	16	19 200	
Lindesberg	10	10	20	24 000	134 400
<i>Nya skolor:</i>					
Stockholm (Scoutförbundet)	29	9	38	45 600	
Malmö	8		8	9 600	
Skellefteå	6		6	7 200	
Linköping	19	16	35	42 000	104 400
					238 800

De redan godkända fyra skolorna mottager i första hand barn, som i egentlig mening är döva. Beträffande de av Scoutförbundet startade tre nya förskolorna framhåller överstyrelsen, att dessa är inriktade på möjligheten att utnyttja befintliga hörselrester hos hörselskadade småbarn för att bi-bringarna dem spontant tal. Resultaten vid skolorna har enligt skolöverstyrelsens mening varit goda. Då det emellertid är mycket svårt att vid så tidig ålder, som det här gäller, bestämt avgöra om ett barn äger de nödvändiga förutsättningarna — relativt goda hörselrester och god intelligens — för att denna speciella undervisningsform skall ge avsett resultat, är det enligt överstyrelsens mening angeläget att, såvitt gäller Scoutförbundets och Hörselfrämjandets skolor i Stockholm, dessa nära sammankopplas med varandra.

Önskemål om samarbete i större utsträckning mellan de olika förskolorna kommer även till uttryck i en särskild framställning av *Hörselfrämjandet* den 16 augusti 1953. Hörselfrämjandet anför härutinnan bland annat följande.

Genom ett samarbete mellan de olika skolorna skulle lättare och med bättre förutsättningar för medverkan från föräldrarnas sida ett barn kunna förflyttas från en undervisningsform till en annan. Även när det gäller barnens intagning i förskolorna borde förefinnas ett samarbete mellan pedagoger och läkare, likaväl som då fråga är att efter förskolan placera barnen i specialskolan för tal- och hörselskadade i Örebro, hörselklasser eller dövskolor. Vidare bör — så exakt det är möjligt — beräknas antalet erforderliga förskolor och gemensamt för hela landet planeras var dessa skall upprättas. Landstingens intresse i detta avseende är av utomordentlig vikt. Synnerligen angeläget är dock att behovet noggrant graderas, så att ej förskolor upprättas, vilka kanske efter ett eller annat år icke kan helt utnyttjas i följd av sjunkande beläggning.

Hörselfrämjandets framställning avser emellertid främst vissa med främjandets förskoleverksamhet förknippade ekonomiska svårigheter. Härutinnan anföres i framställningen bland annat följande.

Av Hörselfrämjandet tidigare gjorda framställningar om täckning med statsmedel av underskott på förskoleverksamheten har icke bifallits. Ett

beräknat underskott å 22 000 kronor för innevarande läsår avses skola täckas av främjandets centralstyrelse; detta åtagande kan däremot icke beräknas sträcka sig längre framåt i tiden. Då privata institutioner otvivelaktigt icke kan i fortsättningen påtaga sig hela det ekonomiska ansvaret för förskoleverksamheten, måste anslag i tillräcklig omfattning kunna påräknas från stat och kommuner. Hörselfrämjandet erinrar i detta sammanhang om möjligheten att återinföra en undervisningsavgift, som antingen obligatoriskt eller efter behovsprövning skulle erläggas av elevens hemkommun. Hörselfrämjandet ifrågasätter därjämte såsom en alternativ lösning av de ekonomiska problemen förstatligande och ombildning av dess förskola i Stockholm till en motsvarighet till den statliga förskolan i Boden.

I yttrande över Hörselfrämjandets framställning uttalar *skolöverstyrelsen*, att ett samgående mellan Hörselfrämjandets och Scoutförbundets förskolor i Stockholm borde kunna ske, bland annat genom medverkan av Stockholms stad, som nu bidrager till driften av båda skolorna. Överstyrelsen anser sig dock ej kunna ange de närmare detaljerna för ett samgående, vilka bör regleras genom överenskommelse mellan parterna. Då undervisningen i förskola för döva bör vara kostnadsfri för alla de barn, som är i behov av dylik undervisning, avstyrker överstyrelsen Hörselfrämjandets förslag om återinförande av undervisningsavgifter. Överstyrelsen anser sig icke heller kunna nu tillstyrka ett förstatligande av Hörselfrämjandets förskola och hänvisar härvidlag till att resultaten av de erfarenheter, som kommer att göras vid förskolan i Boden, samt av utredningarna om dövhetens bekämpande och om utnyttjande av audiologisk apparatur först torde böra avvaktas. Överstyrelsen finner sig slutligen icke böra nu ta ställning till frågan om täckande med statsmedel av väntade underskott på Hörselfrämjandets förskoleverksamhet.

Statskontoret intar en negativ ståndpunkt till den av skolöverstyrelsen föreslagna utvidgningen av statsbidragsgivningen. Ämbetsverket anför i huvudsak följande.

Såvitt framgår av Hörselfrämjandets skrivelse synes alltså vissa divergerande uppfattningar råda, hur undervisningen för hörselskadade småbarn bör ordnas. Statskontoret vill därför ifrågasätta, om det icke är av största vikt för bedömande av förskolornas framtida organisation att avvakta de erfarenheter, som kommer att vinnas vid undervisningen vid förskolan i Boden och förskolavdelningen vid Manilla, innan den omfattande utvidgning av statsbidragsgivningen, varom här är fråga, kommer till stånd. Enligt vad som under hand uppgivits pågår alltså försök med att åstadkomma tekniska hjälpmedel för underlättande av undervisningen av döva barn. Även på detta område kan måhända erfarenheter komma att vinnas, vilka kan få betydelse för förskolundervisningens bedrivande.

Departementschefen. Den nu statsbidragsberättigade förskoleorganisationen för döva barn omfattar fyra skolor, belägna i Stockholm, Göteborg, Borås och Lindesberg. Härtill kommer den statliga förskolan i Boden, som

börjar sin verksamhet under innevarande läsår. Därjämte är en förskoleklass från Hörselfrämjandets förskola i Stockholm förlagd till dövskolan å Manilla, där den utgör övningsklass vid dövlärarseminariet. Kostnaden för undervisningen och vården av dessa förskolebarn å Manilla bestrides av statsmedel.

1953 års riksdag har i sitt beslut om anslag till bidrag till de icke-statliga förskolorna för döva barn förutsatt, att statsbidragsgivningen till verksamheten innevarande läsår utvidgas i den omfattning, som skolöverstyrelsen föreslagit i sina anslagsäskanden för budgetåret 1953/54. Beslutet innebär, att statsbidrag skall utgå även till de i det föregående angivna fyra nya förskolorna, belägna i Stockholm, Malmö, Skellefteå och Linköping. Huvudmännen för dessa skolor har också gjort framställning om godkännande från och med innevarande läsår av dessa skolor såsom statsbidragsberättigade förskolor för döva barn. Skolöverstyrelsen beräknar nu medelsbehovet för nästa budgetår till 240 000 kronor, motsvarande summan av statsbidrag avseende verksamheten under innevarande läsår. Den beräknade höjningen, 90 000 kronor, är större än det belopp, som tidigare ansetts erforderligt för att bereda de nya skolorna statsbidrag. Detta beror på att nu tillgängliga, mera exakta uppgifter om barnantalet visar ett större antal barn än tidigare förutsetts. Då emellertid i anslutning till riksdagens beslut statsbidrag torde böra utgå för samtliga elever vid de ifrågavarande åtta förskolorna, ansluter jag mig till överstyrelsens förslag rörande medelsanvisningen och förordar alltså, att anslaget för nästa budgetår höjes med 90 000 kronor till 240 000 kronor. Jag torde senare få i annat sammanhang för Kungl. Maj:t anmäla de föreliggande ansökningarna om godkännande av de fyra nya förskolorna.

Jag vill i detta sammanhang understryka att det utmärkta arbete, som utförts och utföres vid de fyra för närvarande godkända förskolorna, är värt all uppskattning. Det är min förhoppning, att verksamheten vid dessa skall kunna upprätthållas även i fortsättningen, trots att jag icke för närvarande kan tillstyrka något statsbidrag till täckande av uppkomna driftunderskott. Vad Hörselfrämjandet anfört om statsbidrag till täckande av dylika underskott på dess förskoleverksamhet alternativt förstatligande av främjandets förskola kan jag alltså icke biträda. Jag anser mig ej heller kunna tillstyrka, att förskolundervisningen ånyo avgiftsbelägges.

Av den i det föregående lämnade redogörelsen framgår, att vissa av förskolorna mottager både barn, som i egentlig mening är döva, och barn med vissa hörselrester, medan undervisningen vid andra av förskolorna (de s. k. Wedenbergsskolorna) endast riktar sig till barn, som är hörselskadade och beträffande vilka ett visst mått av hörselrester och en god intelligens är förutsättning för ett tillfredsställande resultat av undervisningen. I den stort anlagda propagandan för Wedenbergsskolorna synes uppgift om denna deras begränsade användbarhet ha i betydande grad utelämnats. Jag vill

understryka vikten av ett sådant samarbete mellan de olika förskolorna, att barnen kan fördelas på de olika skoltyperna alltefter hörselnedsättningens svårhetsgrad. Jämväl i åtskilliga andra hänseenden synes ett ökat samarbete och ett större samförstånd mellan förskolorna böra åvägabringas i syfte att nå ett framgångsrikt resultat i den gemensamma strävan att skapa gynnsammare betingelser för de döva och hörselskadade barnen. Jag förutsätter, att skolöverstyrelsen såsom tillsynsmyndighet för förskolorna har sin uppmärksamhet riktad på dessa problem och att genom överstyrelsens förmedling erforderligt samarbete i ekonomiska och andra avseenden kan komma till stånd mellan huvudmännen och i övrigt i verksamheten på ett eller annat sätt engagerade parter, bland annat vederbörande landsting och kommuner, i den mån dessa ej själva är huvudmän.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till förskolor och skolhem för döva barn* för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 240 000 kronor.

[276] **73. Bidrag till bildningsverksamhet bland döva.** Detta anslag har för innevarande budgetår höjts med 500 kronor till 8 000 kronor (statsliggaren s. 691). Därav disponeras 7 500 kronor till föreläsningsverksamhet och 500 kronor till korrespondensundervisning.

Skolöverstyrelsen föreslår oförändrad medelsanvisning för nästa budgetår. Jag ansluter mig härtill och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till bildningsverksamhet bland döva* för budgetåret 1954/55 anvisa ett anslag av 8 000 kronor.

[277] **74. Kyrkoherdar och konsulenter för döva: Avlöningar.**

	Anslag	Nettoutgift
1952/53	78 200	114 229
1953/54 (statsliggaren s. 691)	90 900	
1954/55 (förslag)	90 900	

Anslaget har nu rubriken Präster och konsulenter för döva: Avlöningar. Genom beslut den 2 oktober 1953 har Kungl. Maj:t, med stöd av riksdagens bemyndigande (se SU 1952: 230, s. 11), förordnat, att tjänstebemämnningen för här avsedda prästerliga befattningshavare skall vara kyrkoherde för döva. Ur anslaget bestrides kostnaderna för avlöning åt fem kyrkoherdar för döva (Ca 28) och fem konsulenter för döva (Ca 25). Kostnaderna för kyrkoherdarnas avlöning ankommer slutligt på kyrkofonden och återgäldas statsverket i form av ett på avlöningsstaten såsom särskilda uppbördsmedel uppfört bidrag från kyrkofonden. Avlöningsstatens utgiftsida slutar för närvarande på 193 600 kronor. Då kyrkofondens bidrag nu utgör 102 700 kronor, är anslaget alltså uppfört med 90 900 kronor.

Skolöverstyrelsen hemställer om oförändrat anslag för nästa budgetår.

Departementschefen. I enlighet med skolöverstyrelsens förslag torde anslaget, liksom också kyrkofondens bidrag, för nästa budgetår böra uppföras med oförändrat belopp. Med hänsyn till den nya tjänstebenämningen för de prästerliga befattningshavarna bör anslaget erhålla den ändrade rubrik, som jag inledningsvis angivit. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kyrkoherdar och konsulenter för döva: Avlöningar* för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 90 900 kronor.

[278] **75. Kyrkoherdar och konsulenter för döva: Omkostnader.**

	Anslag	Nettoutgift
1952/53	29 300	26 833
1953/54 (statsliggaren s. 692)	31 400	
1954/55 (förslag)	34 400	

Anslaget har nu rubriken Präster och konsulenter för döva: Omkostnader. I fråga om det slutliga bestridandet av omkostnaderna för ifrågasvarande befattningshavare gäller samma regler, som angivits under närmast föregående anslagspunkt. Kyrkofondens bidrag utgör nu 31 050 kronor, vilket belopp alltså motsvarar summan av de för innevarande budgetår fastställda utgiftsposterna för kyrkoherdarna.

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget höjes med 3 000 kronor enligt följande sammanställning.

1. Kyrkoherdarna: Reseersättningar (nu förslagsvis 28 600) ..	+ 3 000
2. Kyrkoherdarna: Ersättning för tjänstebrevsrätt (nu förslagsvis 800)	+ 200
3. Konsulenterna: Reseersättningar (nu förslagsvis 28 600)	+ 3 000
4. Ökat bidrag från kyrkofonden (nu 31 050)	— 3 200
	+ 3 000

Av skolöverstyrelsens framställning inhämtas bland annat följande.

1 och 3. Beträffande reseersättning åt kyrkoherdar och konsulenter för döva har tidigare gällt s. k. besparingsbestämmelser, innebärande lägre traktamentsbelopp än de i resereglementet angivna. I och med det nya allmänna resereglementets ikraftträdande den 1 januari 1953 har dessa besparingsbestämmelser upphävts. Med anledning därav fordras ökad medelsanvisning under förevarande två anslagposter.

2. Generalpoststyrelsen har beslutit om höjning från 800 till 1 000 kronor av det belopp, som beräknas motsvara värdet av kyrkoherdarnas tjänstebrevsrätt och som årligen skall överföras från förevarande anslag till sjätte huvudtitelns anslag till postavgifter för tjänstebrev m. m.

Därjämte anhåller *kyrkoherdarna för döva* i gemensam framställning, att den för kyrkoherdarna nu med 1 400 kronor upptagna anslagsposten till expenser höjes till 2 550 kronor, motsvarande det belopp varmed anslagsposten till konsulenternas expenser nu är uppförd.

Skolöverstyrelsen förklarar sig, i anledning av nämnda framställning, icke ha någon närmare erfarenhet av kyrkoherdarnas verksamhet och deras behov av expensmedel. Det synes dock överstyrelsen skäligt, att den ifrågasvarande anslagsposten höjes till samma belopp, som nu utgår till konsulenterna.

Departementschefen. I överensstämmelse med vad överstyrelsen föreslagit i sina anslagsäskanden torde anslagsposten till ersättning för kyrkoherdarnas tjänstebrevsrätt böra uppräknas med 200 kronor och de båda anslagsposterna till reseersättningar höjas med vardera 3 000 kronor. Som en följd härav bör kyrkofondens bidrag ökas med $(200 + 3\,000 =) 3\,200$ kronor. Nettoutgiftsökningen för statsverket blir 3 000 kronor. Då jag i övrigt icke ifrågasätter någon ändring beträffande omkostnadsstaten för kyrkoherdarna och konsulenterna för döva, torde anslaget för nästa budgetår böra höjas med 3 000 kronor till 34 400 kronor samt kyrkofondens bidrag fastställas till 34 250 kronor. Anslaget bör vidare, i enlighet med vad jag anfört under närmast föregående anslagspunkt, erhålla den ändrade rubrik som jag inledningsvis angivit. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kyrkoherdar och konsulenter för döva: Omkostnader* för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 34 400 kronor.

[279] **76. Bidrag till tidning för döva.** Förevarande anslag utgår sedan budgetåret 1952/53 med 2 000 kronor (statsliggaren s. 693) och utgör bidrag till Sveriges dövas riksförbund för utgivande av förbundets tidning för döva (*Dövas Tidskrift*).

I enlighet med förslag av skolöverstyrelsen torde anslaget för nästa budgetår böra uppföras med oförändrat belopp. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till tidning för döva* för budgetåret 1954/55 anvisa ett anslag av 2 000 kronor.

[280] **77. Bidrag till Hörselfrämjandet för kursverksamhet.** Detta anslag, som nu är uppfört med 24 000 kronor (statsliggaren s. 693), disponeras på följande sätt.

1. Bidrag till anordnande av kurs för utbildning av lärare för hörselsvaga	7 000
2. Bidrag till anordnande av kurser i labiologi för döva	15 000
3. Bidrag till anordnande av hörselträningskurser för döva, avseende användning av hörapparat	2 000

Summa kronor 24 000

I skrivelse den 7 april 1953 har *skolöverstyrelsen* framlagt vissa förslag angående fostran och vård av hörselskadade elever i folkskolan. Av de önskvärda åtgärderna i detta hänseende — vilka tillsammans bildar en plan som enligt överstyrelsens mening endast stegvis kan förverkligas — framhåller överstyrelsen följande åtgärder som de mest angelägna, nämligen anordnande av kurs för lärare för hörselskadade barn, upprättande av hörselklasser i folkskolorna i större utsträckning än vad nu är fallet, anordnande av särskilda avläsningskurser för lärjungar i folkskolorna samt beredande av ökade möjligheter för skolungdom att få hörapparater.

I anslutning härtil har överstyrelsen — såvitt gäller åttonde huvudtiteln — hemställt om särskilda anslag till bidrag för anordnande av hörselklasser (42 000 kronor till bidrag för vissa inackorderingskostnader samt till specialläkararvoden), till anskaffande av instrumentarier till hörselklasser (15 050 kronor) och till anordnande av kurser i avläsning för hörselskadade elever i folk- och småskolor (20 200 kronor) ävensom tillstyrkt en höjning med 10 000 kronor av den under förevarande anslag upptagna anslagsposten 1, bidrag till anordnande av kurs för utbildning av lärare för hörselsvaga.

I sistnämnda hänseende inhämtas av handlingarna bland annat följande.

Den nuvarande kursen må enligt gällande bestämmelser omfatta högst åtta deltagare och pågå en tid av omkring två månader. Enligt senaste kursplan ingår i kursen 30 föreläsningar, 18 seminarieövningar och 4 ämneskonferenser. Enligt överstyrelsens mening bör antalet kursdeltagare ökas till tolv. Överstyrelsen finner vidare det vara möjligt och lämpligt att under lika lång kurstid som hittills, två månader, lägga in ett betydligt större antal föreläsningar och seminarieövningar. Det stoff, som föreläsningssvis behandlats, bör i fortsättningen på samma sätt meddelas, varvid dock för ett flertal ämnen föreläsningarnas antal behöver ökas. Härtil bör emellertid komma ett antal föreläsningar berörande särskilt ungdomspsykologi och psykopatologi jämte orientering rörande den skolhygieniska arbetsorganisationen m. m. Föreläsningarnas antal bör enligt överstyrelsens förslag utökas till 73 vartill bör komma 2 föreläsningar i ämnen, som kursledaren bör ha tillfälle att välja efter behovet. Antalet seminarieövningar bör vara 41.

Kostnaderna för en kurs av den ökade omfattning, som överstyrelsen sålunda förordar, beräknas till 17 000 kronor enligt följande sammanställning.

Arvoden för 75 föreläsningar	4 500
Arvoden för 41 seminarieövningar	1 230
Arvoden åt handledare	1 500
Traktamente å 12 kr per dag åt kursdeltagare	8 064
Reseersättning åt kursdeltagare (III kl.)	840
Arvode åt kursledaren	500
Expenser	200
Oförutsedda utgifter	166

Summa 17 000

Hörselfrämjandet hemställer i sina anslagsäskanden för nästa budgetår om höjning av anslagsposten 1 med 10 000 kronor i enlighet med skolöverstyrelsens nyssberörda förslag samt om uppräknings av anslagsposterna 2 och 3 med 7 000 respektive 1 000 kronor. Sammanlagt föreslår alltså Hörselfrämjandet en anslagshöjning med 18 000 kronor.

Skolöverstyrelsen biträder Hörselfrämjandets förslag beträffande anslagsposten 1 samt tillstyrker en höjning av anslagsposterna 2 och 3 med 2 900 respektive 500 kronor för möjliggörande av vissa arvodeshöjningar. Överstyrelsens förslag innebär en anslagsökning med sammanlagt 13 400 kronor.

Departementschefen. Såsom framgår av den lämnade redogörelsen har skolöverstyrelsen lagt upp ett program, som enligt överstyrelsens mening stegvis bör genomföras för att förbättra värden och undervisningen av hörselskadade elever i folkskolan. Såsom särskilt angelägna åtgärder har överstyrelsen framhållit bland annat upprättande av flera hörselklasser, anordnande av särskilda avläsningskurser och vidgad utbildning av lärare för hörselskadade barn. Jag anser mig emellertid för egen del i nuvarande läge icke kunna förorda ökning av medelsanvisningen under åttonde huvudtiteln för annat av dessa olika ändamål än det sistnämnda, nämligen ökning och förbättring av lärarutbildningen. De genom ifrågakommande kursspecialutbildade lärarna torde i sin tur ha möjlighet att undervisa ett förhållandevis stort antal elever i avläsning. Särskilda hörselklasser har redan upprättats på kommunalt initiativ i vissa större städer. Det är min förhoppning, att denna kommunala planering av specialklasser fortsätter och att genom interkommunala överenskommelser skapas möjligheter för hörselskadade elever från andra skoldistrikt att fullgöra skolgången i dylika klasser, då så provas lämpligt.

Mot överstyrelsens förslag beträffande omfattningen i fortsättningen av den under anslagsposten 1 avsedda kursen för utbildning av lärare för hörselskadade barn har jag i princip ingen erinran. Då emellertid vissa arvoden, bland annat för föreläsningar och seminarieövningar, torde böra beräknas till lägre belopp än överstyrelsen förutsatt, synes den erforderliga ökningen av medelsanvisningen till kursen kunna begränsas till 8 000 kronor och anslagsposten alltså uppföras med 15 000 kronor.

Beträffande anslagsposterna 2 och 3 finner jag mig däremot icke kunna tillstyrka någon ökning av medelsanvisningen utan räknar för dessa poster med oförändrade belopp.

Enligt mitt nu framlagda förslag torde förevarande anslag för nästa budgetår böra höjas med 8 000 kronor till 32 000 kronor. Det torde liksom hittills få ankomma på Kungl. Maj:t att efter förslag av överstyrelsen meddela närmare bestämmelser rörande anslaget disposition. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till Hörselfrämjandet för kursverksamhet* för budgetåret 1954/55 anvisa ett anslag av 32 000 kronor.

J. Yrkesundervisningen.

[281] 1. Överstyrelsen för yrkesutbildning: Avlöningar.

	Anslag	Nettoutgift
1952/53	975 000	1 115 231
1953/54 (statsliggaren s. 694)	1 207 000	
1954/55 (förslag)	1 232 000	

Överstyrelsen för yrkesutbildning hemställer, att anslaget för nästa budgetår höjes med 123 700 kronor till 1 330 700 kronor. Højningen betingas, förutom av automatiska utgiftsökningar å i runt tal 10 300 kronor, av följande förslag:

1) uppflyttning av ämbetsverkets chef från överdirektör i Cp 17 till generaldirektör i Cp 19,

2) uppflyttning av en förste byråingenjörstjänst från Ca 27 till Ca 29 (ärenden angående undervisningsmateriel vid skolor för industri och hantverk, andra byrån),

3) uppflyttning och ordinariesättning av en förste byråingenjörstjänst från Ce 27 till Ca 29 (lärarutbildningsverksamhet och yrkespedagogisk reformverksamhet, femte byrån),

4) en ny förste byråsekreterartjänst i Ca 27 (statsbidrags- och lönefrågor, första byrån),

5) en ny konsulenttjänst i Ce 27 i stället för konsulentarvode å 3 100 kronor (hemslöjdsundervisningen, fjärde byrån),

6) förändring av tre amanuensjänster till byråsekreterartjänster i Ca 25,

7) en ny konsulenttjänst i Ce 25 (sömnadsundervisningen, fjärde byrån),

8) två nya amanuensjänster i den reglerade befordringsgången,

9) uppflyttning av en expeditionsvaktjänst från Ca 10 till Ca 11,

10) tre nya skrivbiträdestjänster i den reglerade befordringsgången och samtidigt indragning av ett belopp om 6 500 kronor för tillfällig arbetskraft.

Statskontoret framhåller beträffande de under p. 1, 4, 5 och 7 framställda yrkandena, att statskontoret i yttrande över överstyrelsens anslagsäskanden för innevarande budgetår ansett nämnda yrkanden böra prövas först i samband med en förestående översyn av överstyrelsens organisation. Statskontoret erinrar om, att departementschefen i 1953 års statsverksproposition (VIII s. 436) uttalat, att nämnda översyn icke lämpligen

borde igångsättas förrän 1952 års yrkesutbildningssakkunniga fullgjort sitt uppdrag. De ifrågavarande förslagen föranledde ej något statsmakernas närmare ställningstagande vid 1953 års riksdag och enligt statskontorets mening bör de icke heller prövas vid innevarande års riksdag utan först i samband med en kommande översyn av överstyrelsens organisation.

Beträffande förslagen om lönegradsuppflyttningar under p. 2, 3 och 9 erinrar statskontoret om att lönegradsplaceringen för ifrågavarande tjänster redan prövats.

Förslaget om förändring av tre amanuens tjänster till ordinarie byråsekreterartjänster (p. 6) avstyrker statskontoret bestämt. Icke heller anser statskontoret sig kunna tillstyrka överstyrelsens yrkanden om förstärkning av amanuens- och biträdespersonalen (p. 8 och 10).

Departementschefen. Frågan om en översyn av överstyrelsens organisation har behandlats i 1951 och 1952 års statsverkspropositioner. 1952 års riksdag har emellertid uttalat, att den ifrågasatta utredningen icke blott borde taga sikte på överstyrelsens ändamålsenliga organisation utan även vidgas till att omfatta samtliga de problem, som står i samband med yrkesutbildningens centrala ledning. Såsom jag framhållit vid min anmälan av detta anslag för innevarande budgetår, synes en utredning av dylik omfattning icke böra igångsättas förrän 1952 års yrkesutbildningssakkunniga — som har att slutföra skolkommissionens utredning rörande yrkesutbildningen — fullgjort sitt uppdrag.

I nuvarande läge är jag icke beredd att pröva de under p. 1, 5 och 7 framförda yrkandena.

Under p. 4, 8 och 10 har överstyrelsen föreslagit förstärkning av personalen med en förste byråsekreterare, två amanuenser och tre skrivbiträden. Till stöd härför åberopas den ökning av de administrativa göromålen, som successivt följer med yrkesutbildningens fortgående expansion. En viss personalförstärkning är enligt min mening ofrånkomlig. För nästa budgetår anser jag mig dock endast kunna tillstyrka medelsanvisning för anställande av ytterligare en amanuens.

Lönegradsplaceringen för de under p. 2, 3 och 9 angivna tjänsterna har prövats av 1952 års riksdag i anledning av propositionen 1952: 107. Någon ändring i nuvarande lönegradsplacering för dessa tjänster eller i anställningsformen för den extra ordinarie förste byråingenjören (p. 3) kan jag icke tillstyrka. Jag är ej heller beredd att förorda bifall till yrkandet om förändring av tre amanuensbefattningar till ordinarie byråsekreterartjänster (p. 6).

I enlighet med av överstyrelsen i samband med beräkningen av de automatiska utgiftsökningarna framlagt förslag torde i anslutning till den reglerade befordringsgången för biträdespersonal tre kontorsbiträdestjänster i Ce 8 böra ordinariesättas i samma lönegrad.

Jag beräknar hela avlöningsanslaget för nästa budgetår till 1 232 000 kronor, med den fördelning på olika poster som framgår av avlöningsstaten i efterföljande hemställan. Detta innebär en anslagshöjning med 25 000 kronor.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1954/55, vidtaga de ändringar i personalförteckningen för överstyrelsen för yrkesutbildning, som föranledes av vad jag i det föregående förordat;

b) godkänna följande avlöningsstat för överstyrelsen för yrkesutbildning, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1954/55:

A v l ö n i n g s s t a t .

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	363 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	7 000
3. Arvoden och särskilda ersättningar till inspektörer och sakkunniga biträden m. m., <i>förslagsvis</i>	37 200
4. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	414 000
5. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	410 800
Summa kronor	1 232 000

c) till *Överstyrelsen för yrkesutbildning*: Avlöningar för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 1 232 000 kronor.

[282] 2. Överstyrelsen för yrkesutbildning: Omkostnader.

	Anslag	Nettoutgift
1952/53	129 000	137 814
1953/54 (statsliggaren s. 695)	144 500	
1954/55 (förslag)	148 500	

Överstyrelsen för yrkesutbildning föreslår, att anslaget för nästa budgetår höjes med 40 000 kronor enligt följande sammanställning.

1. Sjukvård m. m. (nu förslagsvis 10 000)	+ 1 000
2. Reseersättningar (nu förslagsvis 44 000)	+ 6 000
3. Övriga expenser (nu 80 000): .	

a) städning, telefon m. m.	+ 4 000
b) inköp och underhåll av möbler m. m.	+ 20 500
c) anskaffande av personsökaranläggning	+ 8 500
	+ 40 000

Den under p. 1 föreslagna ökningen är av automatisk karaktär. I övrigt inhämtas av överstyrelsens framställning bland annat följande.

2. Höjningen beräknas med hänsyn till föreslagen ökning av personalen.

3 a. Av den föreslagna höjningen beräknas 1 000 kronor med anledning av föreslagen ökning av personalen och 3 000 kronor med hänsyn till beräknad ökning av överstyrelsens arbetsuppgifter.

3 b. Av höjningen beräknas 10 000 kronor med anledning av föreslagen ökning av personalen samt 10 500 kronor till nyanskaffning av skrivmaskiner och gardiner samt inventarier till personalens lunchrum.

Statskontoret — som avstyrker med personalökningar sammanhängande yrkanden om höjningar av anslaget — tillstyrker uppräkningsmed 1 000 kronor av anslagsposten till sjukvård m. m. (p. 1). För städning, telefon m. m. (p. 3 a) uppskattar statskontoret den erforderliga höjningen till 1 000 kronor. Anskaffningen av skrivmaskiner m. m. (p. 3 b) bör fördelas på flera budgetår; för nästa budgetår föreslår statskontoret för ändamålet 2 000 kronor. Statskontoret avstyrker slutligen förslaget om medelsanvisning till personsökaranläggning (p. 3 c).

Departementschefen. Anslagsposten till sjukvård m. m. (p. 1) bör i enlighet med överstyrelsens förslag uppräknas med 1 000 kronor. Under delposten till övriga expenser torde en höjning med 1 000 kronor av anslagsmedlen till löpande utgifter för städning, telefon m. m. (p. 3 a) vara påkallad. Den föreslagna anskaffningen av skrivmaskiner, gardiner m. m. (p. 3 b) bör, såsom statskontoret förordat, fördelas över flera budgetår; för nästa budgetår torde för ändamålet böra anvisas 2 000 kronor. Härutöver räknar jag icke nu med några förändringar i överstyrelsens omkostnadsstat. Mitt förslag innebär en anslagshöjning med 4 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Överstyrelsen för yrkesutbildning: Omkostnader* för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 148 500 kronor.

[283] 3. Överstyrelsen för yrkesutbildning: Yrkespedagogisk reformverksamhet.

	Anslag	Nettoutgift
1952/53	50 000	56 500
1953/54 (statsliggaren s. 695)	50 000	
1954/55 (förslag)	50 000	

Förevarande reservationsanslag utgör för yrkesundervisningens del en motsvarighet till det allmänna skolväsendets reservationsanslag till Skolöverstyrelsen: Försöksverksamhet m. m. Arten av ifrågavarande yrkespedagogiska reformverksamhet, som syftar till en effektivisering av såväl lärarutbildningen som yrkesundervisningen i allmänhet, har närmare angivits i propositionen 1949: 167, s. 11 f.

Överstyrelsen för yrkesutbildning hemställer, att anslaget för nästa budgetår uppföres med oförändrat belopp. Av en vid utgången av budgetåret 1952/53 förefintlig reservation å 67 200 kronor har överstyrelsen reserverat 61 000 kronor till täckande av redan åtagna kostnader för undervisningsfilm, läroböcker och övrig undervisningsmateriel. I fråga om medelsbehovet för nästa budgetår pekar överstyrelsen främst på den alltjämt rådande bristen på lämpliga läroböcker samt på behovet av undervisningsfilm, bildband och annan undervisningsmateriel. Vidare är överstyrelsens specialbibliotek i behov av ytterligare komplettering.

Departementschefen. Jag biträder överstyrelsens förslag om oförändrat anslagsbelopp för nästa budgetår och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Överstyrelsen för yrkesutbildning: Yrkespedagogisk reformverksamhet* för budgetåret 1954/55 anvisa ett reservationsanslag av 50 000 kronor.

[284] 4. Högre tekniska läroverk: Avlöningar.

	Anslag	Nettoutgift
1952/53	4 890 000	5 900 578
1953/54 (statsliggaren s. 696)	6 300 000	
1954/55	6 355 000	

Läroverksorganisationen.

Läroverksorganisationen omfattar nu 15 läroverk med tillhopa 155 klassavdelningar.

De nuvarande linjerna vid de tekniska gymnasierna är fullt utbyggda, varför å dessa ingen automatisk ökning av antalet klassavdelningar inträder. Vad beträffar de tekniska fackskolorna har från och med innevarande budgetår den till tekniska gymnasiet i Göteborg anslutna, tidigare med kommunala medel drivna maskintekniska fackskolan förstatligats. Under läsåret 1953/54 omfattar denna fackskola en avdelning av första klassen med aftonundervisning och en avdelning av tredje klassen med dagundervisning. Då av visst skäl någon avdelning av andra klassen icke uppehålls under innevarande läsår, beräknas för budgetåret 1954/55 således en avdelning av första klassen och en avdelning av andra klassen, båda med aftonundervisning, kunna upprätthållas. Totala antalet klassavdelningar skulle härigenom bli oförändrat även vid de tekniska fackskolorna.

Överstyrelsen för yrkesutbildning anser sig — i avvaktan på 1948 års tekniska skolutrednings förslag — icke böra tillstyrka gjorda framställningar om inrättande av nya gymnasielinjer och parallellavdelningar utan räknar för nästa budgetår med oförändrad organisation av de högre tekniska läroverken.

A n s l a g s ä s k a n d e n.

Överstyrelsen för yrkesutbildning hemställer, att anslaget för nästa budgetår höjes med 263 000 kronor till 6 563 000 kronor. Av den föreslagna ökningen hänför sig i runt tal 136 000 kronor till genomförande av ett av 1948 års tekniska skolutredning framlagt förslag rörande vaktmästar- och eldarpersonalen vid de högre tekniska läroverken. Till detta förslag återkommer jag i det följande. I övrigt betingas höjningen, förutom av automatiska utgiftsökningar å sammanlagt 23 200 kronor, av följande förslag:

- 1) fem nya lektorstjänster (Borås, Gävle, Norrköping, Skellefteå och Stockholm),
- 2) förordnande av biträdande rektor vid läroverket i Göteborg,
- 3) ökning av antalet adjunkter i Ce 29 från tjugu till trettio och av antalet adjunkter i Ce 27 från fjorton till tjugutvå samt minskning av antalet adjunkter i den reglerade befordringsgången från fyrtiofyra till tjugua-
tta,
- 4) minskning av antalet timlärtimmar med hänsyn till den under p. 1 och 3 föreslagna ökningen av antalet lektors- och adjunktstjänster,
- 5) en ny skolskötersketjänst i Ce 14 vid läroverket i Stockholm (med tjänstgöring även vid Stockholms stads tekniska aftonskola) och samtidigt in-
dragning av del av skolsköterskearvode,
- 6) höjning av anslagsmedlen till övningar i lantmäteri (nu 13 200 kronor)
med 3 800 kronor.

Av överstyrelsens motivering för de under p. 1 och 3 angivna förslagen in-
hämtas bland annat följande.

En förbättring av möjligheterna att erhålla kompetenta sökande till lektorstjänster synes numera ha inträtt. För budgetåret 1954/55 har dock överstyrelsen — bland annat med hänsyn till de förslag i fråga om de olika läroverkens organisation, som 1948 års tekniska skolutredning kan förväntas avlämna under innevarande budgetår — begränsat antalet föreslagna nya lektorstjänster till fem. För tillgodoseende av större möjlighet till kontinuitet i undervisningen finner överstyrelsen det emellertid synnerligen önskvärt, att antalet extra ordinarie adjunktstjänster i lönegraderna Ce 29 och Ce 27 avsevärt ökas. Icke minst med hänsyn till att befordringsmöjligheterna vid de högre allmänna läroverken numera ställer sig så avsevärt gynnsammare mot tidigare kan man befara, att åtskilliga av de tekniska läroverkens lärare söker sig över till allmänna läroverk. För att minska en dylik övergång, som skulle vara till mycket stor skada för undervisningen vid de tekniska läroverken, måste man söka ge lärarna vid dessa läroverk större möjlighet att erhålla befordran utan att behöva övergå till annan gren av undervisningsväsendet.

Den 27 februari 1953 har Kungl. Maj:t uppdragit åt 1948 års tekniska skolutredning att verkställa utredning rörande det vid varje högre tekniskt läroverk föreliggande behovet av vaktmästar- och eldarpersonal samt till Kungl. Maj:t inkomma med de förslag, som kunde föranledas av utredningen. Den 17 juni 1953 har skolutredningen framlagt utredning och förslag i ämnet. Beträffande nuvarande organisation av ifrågavarande personal samt den huvudsakliga innebörden av utredningsförslaget får jag lämna följande redogörelse.

Nuvarande förhållanden. Bortsett från det arbete, som utföres av kanslipersonal å rektorsexpeditionerna, kan de arbetsuppgifter, som utföres av biträdespersonal vid de högre tekniska läroverken i stort sett hänföras till någon av följande tre huvudgrupper.

Grupp 1: Allmänt vaktmästararbete.

Grupp 2: Eldningsarbete, tillsyn och underhåll av anläggningar för värme, ventilation, gas och elektrisk energi.

Grupp 3: Arbete inom de naturvetenskapliga och tekniska institutionerna med tillverkning, reparation och underhåll av undervisningsmateriel jämte förberedelser till och medverkan vid demonstrationer och laborationer.

Befattningshavare, som utför nämnda arbetsuppgifter, är för närvarande:

Grupp 1: Vaktmästare.

Grupp 2: Maskinist, värmeskötare och eldare.

Grupp 3: Institutionsvaktmästare och (laboratorie)vaktmästare.

De olika grupperna omfattar nu följande antal tjänster:

Grupp 1: 1 i Ca 12, 15 i Ca 11, 1 i Ce 12 och 1 i Ce 10, tillhoppa 18 tjänster.

Grupp 2: 1 maskinist i Ce 13, 2 värmeskötare i Ca 11 och 1 eldare i Ce 10, tillhoppa 4 tjänster.

Grupp 3: 6 institutionsvaktmästare i Ca 14, 7 (laboratorie)vaktmästare i Ca 12 och 2 (laboratorie)vaktmästare i Ce 12, tillhoppa 15 tjänster.

Det sammanlagda antalet tjänster utgör nu alltså 37. Därjämte utgår arvoden med tillhoppa 38 800 kronor för biträde vid laborationer, eldargöromål, maskinist- och eldargöromål, tillsyn vid gymnastiklektioner samt stängning av lokaler.

Förslag. Skolutredningen finner med hänsyn till de olika slagen av förekommande arbetsuppgifter, att följande kategorier av vaktmästarpersonal i princip är erforderliga vid varje högre tekniskt läroverk.

Grupp 1: Vaktmästare.

Grupp 2: Maskinist och mekaniker.

Grupp 3: Institutionsvaktmästare.

Dessutom erfordras vid vissa läroverk även särskild eldarpersonal.

Den nya personalkategorin — maskinist och mekaniker — är avsedd att tilldelas arbetsuppgifter såväl inom grupp 2 som grupp 3. Befattningshavaren skall sålunda handha skolans värme- och ventilationsanläggningar, i viss omfattning ångtekniska laboratorieanläggningen, vatten- och gasanläggningarna samt elektriska anläggningar. Dessutom skall han för skolans räkning utföra mekanikerarbete som i stor utsträckning erfordras icke minst när det gäller nytillverkning och reparation av undervisningsmateriel.

Med hänsyn till de mångskiftande och kvalificerade arbetsuppgifterna

samt med hänsyn till rekryteringen föreslås, att befattning som maskinist och mekaniker inplaceras i lönegrad 14.

Vid de läroverk, där särskild eldare föreslås, skall denne övertaga vissa av de arbetsuppgifter, som åvilar maskinisten och mekanikern. Med hänsyn till dessa läroverks storlek kommer sistnämnde befattningshavare att ha full sysselsättning med övriga honom tillkommande arbeten.

Skolutredningen föreslår följande organisation av ifrågavarande personal.

Grupp 1: 1 i Ca 12, 14 i Ca 11, 1 i Ce 12 och 1 i Ce 10, tillhoppa 17 tjänster.

Grupp 2: 4 i Ca 14 och 10 i Ce 14, tillhoppa 14 tjänster.

Grupp 3: 12 i Ca 14 och 8 i Ce 14, tillhoppa 20 tjänster.

Därtill kommer 3 tjänster som eldare i Ce 10. Det sammanlagda antalet tjänster beräknas alltså till 54. Vidare föreslås arvoden till maskinist-, mekaniker- och eldargöromål, institutionsvaktmästargöromål samt tillsyn vid gymnastiklektioner med tillhoppa 14 574 kronor.

Statskontoret vill icke motsätta sig, att ytterligare tre lektorat inrättas (p. 1). Yrkandet om förordnande av biträdande rektor vid läroverket i Göteborg (p. 2) anser statskontoret sig ej kunna biträda. Beträffande det under p. 3 framställda yrkandet om ökat antal adjunktstjänster i Ce 29 och Ce 27 erinrar statskontoret om innehållet i den av 1952 års riksdag godkända överenskommelsen rörande lärarlönerna (prop. 1952: 241, s. 70). Statskontoret kan ej biträda uppfattningen, att ytterligare befattningar i 29 lönegraden nu bör inrättas. Utredning saknas, framhåller statskontoret vidare, rörande behovet av det antal tjänster i Ce 27, som erfordras för att, i enlighet med nämnda överenskommelse, befordran normalt skall kunna påräknas till denna lönegrad tre år efter uppnåendet av slutlönegraden i reglerad befordringsgång. Enligt statskontoret bör denna regel ensam vara avgörande för antalet befattningar. Vidkommande den föreslagna skolskötersketjänsten (p. 5) erinrar statskontoret om att ämbetsverket tidigare i olika sammanhang ställt sig kritiskt mot det vid de allmänna läroverken i viss utsträckning tillämpade systemet med heltidsanställda skolsköterskor. Om emellertid förutsättningar överhuvudtaget skulle anses föreligga för utökning av antalet dylika befattningshavare, synes en sådan tjänst på grund av det synnerligen stora elevantalet kunna ifrågakomma vid tekniska läroverket i Stockholm. Därest en heltidstjänst inrättas, bör icke därutöver få anställas en deltidssköterska. Föreslagen höjning av anslagsmedlen till övningar i lantmäteri (p. 6) avstyrkes av statskontoret.

Vad därefter gäller förslaget rörande behovet av vaktmästar- och eldarpersonal vid de högre tekniska läroverken framhåller statskontoret, att tidigare av ämbetsverket uttalade önskemål om särskild utredning av detta spörsmål framställdts delvis i den förhoppningen, att utredningen skulle finna det möjligt att begränsa en eventuell utbyggnad av vaktmästarorganisationen. Statskontoret anser, att dessa förhoppningar icke infriats. Förslaget om en utökning av antalet tjänster från 37 till 54 — för de fjorton landsortsläroverkens del från 26 till 43 — finner statskontoret sig nödgat att karakte-

risera som verklighetsfrämmande. Sammanfattningsvis förklarar statskontoret sig finna den verkställda utredningen föga ägnad att läggas till grund för förslag till riksdagen. Statskontoret föreslår oförändrad vaktmästarorganisation under nästa budgetår och anser sig därvid ha anledning räkna med att inom förhållandevis snar framtid ställning skall kunna tagas till ett mera realistiskt, av överstyrelsen eller av tekniska skolutredningen i dess kommande betänkande eller av särskilt tillkallad sakkunnig framfört förslag.

Över tekniska skolutredningens förslag rörande behovet av vaktmästar- och eldarpersonal vid de högre tekniska läroverken har vidare särskilda yttranden avgivits av *överstyrelsen för yrkesutbildning*, efter hörande av *vederbörande läroverksstyrelser*, samt av *statens lönenämnd*, *byggnadsstyrelsen*, *Tekniska läroverkens lärarförbund* och *Civiltjänstförbundets personalförbund*. Beträffande innehållet i remissyttrandena må anföras följande.

Enligt *överstyrelsens* mening visar utredningen på ett klart och otvetydigt sätt, att det vid flertalet läroverk föreligger ett synnerligen stort behov av utökning av ifrågasatt personal. Överstyrelsen finner därför angeläget, att utredningsförslaget snarast genomföres. Med anledning av vad vissa läroverksstyrelser anført torde dock antalet föreslagna tjänster som maskinist och mekaniker böra minskas med två och den beräknade arvodessumman i stället höjas med 7 750 kronor.

Statens lönenämnd finner sig icke kunna tillstyrka inrättande av ytterligare institutionsvaktmästartjänster i 14 lönegraden; i stället bör 12 lönegraden tillämpas för de ifrågasatta nya institutionsvaktmästarna. Oaktat de med den nya tjänstetypen maskinist och mekaniker förenade värmeskötargöromålen på ett undantag när icke kan värderas till högre än 11 lönegraden, anser lönenämnden sig kunna med hänsyn till de institutionsvaktmästargöromål, som skall ingå i tjänstetypen, för denna föreslå placering i 12 lönegraden med benämningen institutionsvaktmästare; den nuvarande enda maskinisttjänsten bör dock bibehållas i 13 lönegraden.

Byggnadsstyrelsen erinrar beträffande göromål, vilka sammanhänger med skötseln av läroverksbyggnadernas maskinanläggningar, om den klassificering av dylika anläggningar, som redovisats i prop. 1950: 196. Med hänsyn uteslutande till skötseln av maskinanläggningarna — maskinella anordningar för undervisningsändamål ej inbegripna — skulle enligt nämnda klassificering och i anslutning därtill för lönegradsplacering gällande normer fordras en maskinist i 13 lönegraden vid ett läroverk samt en värmeskötare i 11 lönegraden vid vardera av två läroverk. Vid övriga läroverk skulle det vara tillräckligt med deltidssysselsatt värmeskötare, vars lönegradsplacering vid heltidsanställning är beroende av de arbetsuppgifter befattningshavaren jämte maskinanläggningens skötsel har att fullgöra. Byggnadsstyrelsen upplyser vidare bland annat, att ett läroverk, för vilket föreslagits en tjänst som maskinist och mekaniker, erhåller värme från en intilliggande anläggning. *Tekniska läroverkens lärarförbund* tillstyrker, att skolutredningens förslag genomföres, och förordar vidare, att vaktmästarorganisationen därefter successivt ytterligare utbygges för att svara mot rimliga krav på tidsenlighet i undervisningen.

Civiltjänstförbundets personalförbund biträder skolutredningens förslag såväl beträffande inrättandet av nya tjänster som i fråga om lönegradsplaceringarna.

Departementschefen. Såsom överstyrelsen anfört kommer den högre tekniska läroverksorganisationen att ha oförändrad omfattning nästa budgetår, alltså 15 läroverk med sammanlagt 155 klassavdelningar.

Antalet lektorat vid läroverken uppgår nu till 131. För nästa budgetår finner jag mig böra föreslå inrättande av tre nya lektorstjänster (p. 1). Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att efter förslag av överstyrelsen besluta angående fördelningen av dessa tjänster på olika läroverk.

Förslaget om förordnande av biträdande rektor vid Göteborgsläroverket (p. 2) prövades vid 1953 års riksdag i anslutning till läroverkets utbyggnad med den maskintekniska fackskolan men vann då icke statsmakternas bifall. Jag är för egen del ej heller nu beredd att biträda överstyrelsens förslag på denna punkt.

Under p. 3 har överstyrelsen föreslagit inrättande av tio nya adjunktstjänster i Ce 29 och åtta nya adjunktstjänster i Ce 27. Till stöd härför har överstyrelsen åberopat önskvärdheten av att skapa ökad kontinuitet i undervisningen och i detta syfte söka minska övergången av lärarkrafter från de tekniska till de allmänna läroverken. Såsom statskontoret framhållit bör emellertid den av 1952 års riksdag godkända överenskommelsen rörande lärarlönerna vid de högre tekniska läroverken (prop. 1952: 241, s. 70) vara normerande för antalet adjunktstjänster i ifrågavarande lönegrader. Enligt överenskommelsen skulle adjunktstjänster i Ce 29 inrättas till antal, som fastställdes efter särskild utredning; för budgetåret 1952/53 förutsattes inrättande av femton dylika tjänster. Därefter har för innevarande budgetår inrättats ytterligare fem tjänster i Ce 29, varför hela antalet tjänster i denna lönegrad nu uppgår till tjuu. Någon ökning av detta antal är jag icke för närvarande beredd att föreslå.

Adjunktstjänster i Ce 27 skall enligt nämnda överenskommelse inrättas till så stort antal, att befordran till denna lönegrad normalt kan påräknas tre år efter uppnåendet av slutlönegraden i den reglerade befördringsgången. Antalet adjunktstjänster i Ce 27 utgör nu fjorton. Med hänsyn till vad chefen för civildepartementet vid anmälan av för flera huvudtitlar gemensamma frågor föreslagit, beräknar jag för nästa budgetår medel till sju nya dylika tjänster. Antalet lärarbefattningar i den reglerade befördringsgången, vilket nu utgör fyrtiofyra, beräknar jag för nästa budgetår till trettionio.

Överstyrelsens förslag om anställande av en lönegradsplacerad skolsköterska med heltidstjänstgöring vid läroverket i Stockholm och stadens tekniska aftonskola (p. 5) anser jag mig icke kunna tillstyrka.

Anslagsmedlen till övningar i lantmäteri (p. 6), som för budgetåret 1952/53 höjts med 1 200 kronor, torde för nästa budgetår böra uppräknas med ytterligare 1 200 kronor till 14 400 kronor.

Enligt Kungl. Maj:ts uppdrag har 1948 års tekniska skolutredning verkställt utredning rörande behovet av vaktmästar- och eldarpersonal vid de högre tekniska läroverken. Antalet ifrågavarande befattningar utgör nu 37,

varav 1 i 13 lönegraden och 6 i 14 lönegraden. Härjämte utgår vissa arvoden med sammanlagt 38 800 kronor. Skolutredningens förslag innebär en ökning av antalet tjänster med 17 till 54, varav 34 i 14 lönegraden. Därjämte skulle utgå arvoden med i runt tal 14 600 kronor. Förslaget — vars genomförande beräknas medföra en kostnadsökning av omkring 136 000 kronor — har i sin helhet godkänts av vederbörande personalförbund och har av överstyrelsen tillstyrkts endast med några mindre jämkningar. Statskontoret har däremot från organisatoriska synpunkter riktat en synnerligen skarp kritik mot förslaget. Statens lönenämnd har förklarat sig icke kunna acceptera vissa av de föreslagna lönegradsplaceringarna. Vidare har byggnadsstyrelsen från organisatoriska och lönetekniska synpunkter framfört vissa erinringar i anledning av förslaget.

Jag anser mig för egen del icke kunna på grundval av den föreliggande utredningen framlägga något förslag i frågan. Skolutredningens förslag synes uppenbarligen böra överarbetas under hänsynstagande till vad som anförts av de olika remissinstanserna. I avvaktan på resultatet av en dylik överarbetning — varom jag ämnar föranstalta — torde den nuvarande organisationen av förevarande personal få bibehållas oförändrad även under nästa budgetår.

Vid bifall till vad jag i det föregående förordat samt med beaktande av de inledningsvis angivna automatiska utgiftsökningarna och den anslagsminskning, som i avseende å antalet timlärtimmar föranledes av den föreslagna ökningen av antalet lärartjänster, beräknar jag hela avlöningsanslaget till 6 355 000 kronor, med den fördelning på olika poster som framgår av avlöningsstaten i efterföljande hemställan. Detta innebär en anslagshöjning med 55 000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1954/55, vidtaga de ändringar i personalförteckningen för de högre tekniska läroverken, som föranledes av vad jag i det föregående förordat;

b) godkänna följande avlöningsstat för de högre tekniska läroverken, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1954/55:

A v l ö n i n g s s t a t .

Utgifter:

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, *förslagsvis* 2 297 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t:
 - a) Arvoden åt skolläkare m. m., *förslagsvis* 31 900

b) Arvoden åt bibliotekarier, förslagsvis	12 800	44 700
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, förslagsvis	2 360 000	
4. Rörligt tillägg, förslagsvis	1 744 000	
Summa kronor	6 445 700	

Särskilda uppbördsmedel:

Hyror och hyresersättningar m. m.	90 700	
Nettoutgift kronor	6 355 000	

c) till *Högre tekniska läroverk*: *Avlöningar* för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 6 355 000 kronor.

[285] 5. Högre tekniska läroverk: Omkostnader.

	Anslag	Nettoutgift
1952/53	531 500	570 897
1953/54 (statsliggaren s. 700)	604 500	
1954/55 (förslag)	653 500	

Överstyrelsen för yrkesutbildning föreslår, att anslaget för nästa budgetår höjes med 83 500 kronor enligt följande sammanställning.

1. Sjukvård m. m. (nu förslagsvis 19 400)	+	800
2. Skyddsbeklädnad åt skolläkare och skolsköterskor (nu 0) ..	+	1 800
3. Bränsle, lyse och vatten (nu förslagsvis 344 500)	+	24 500
4. Övriga expenser (nu 276 500)	+	52 500
5. Minskning av särskilda uppbördsmedel (nu 56 900)	+	3 900
		+ 83 500

De under p. 1, 3 och 5 föreslagna höjningarna är av automatisk natur. Beträffande delposten till övriga expenser (p. 4) anför *överstyrelsen* bland annat följande.

Från läroverkens sida har begärts sammanlagt 334 000 kronor. Härav kan cirka 215 000 kronor, eller 65 procent, beräknas utgöra städningskostnader. Av städningskostnaderna faller cirka 90 procent på löner till städerskorna. Då städlönerna regleras genom kollektivavtal, har rektorerna praktiskt taget icke några möjligheter att påverka dessa kostnader.

En beräknad, relativt stor ökning av övriga expenser för läroverken i Eskilstuna och Härnösand beror huvudsakligen på inflyttningen i nya lokaler. I fråga om Göteborg medför förstatligandet av den maskintekniska fackskolan vissa merutgifter.

Statskontoret anser sig icke kunna förorda medelsanvisning till skyddsbeklädnad för skolläkare och skolsköterskor (p. 2). Förutsättningar för en mer allmän uppräknings av delposten till övriga expenser (p. 4) anser ämbetsverket ej föreligga. Emellertid synes den omständigheten, att läroverken i Eskilstuna och Härnösand inflyttat i nya lokaler och att maskin-

tekniska fackskolan i Göteborg förstatligats, motivera en mindre anslagshöjning. Statskontoret beräknar denna höjning till 15 000 kronor. I övrigt har ämbetsverket ingen erinran mot överstyrelsens förslag.

Departementschefen. Anslagsposten till sjukvård m. m. (p. 1) samt delposten till bränsle, lyse och vatten (p. 3) torde i enlighet med överstyrelsens förslag böra uppräknas med respektive 800 och 24 500 kronor. En förstärkning av delposten till övriga expenser (p. 4) synes med hänsyn till vad överstyrelsen anfört vara ofrånkomlig. Höjningen torde dock enligt min mening kunna begränsas till 20 000 kronor. Då jag icke heller i år är beredd att tillstyrka bifall till överstyrelsens ånyo framförda yrkande om medelsanvisning till skyddsbeklädnad för skolläkare och skolsköterskor (p. 2) samt då minskningen av de särskilda uppbördsmedlen (p. 5) torde kunna i nära anslutning till överstyrelsens förslag beräknas till 3 700 kronor, förordar jag, att anslaget för nästa budgetår höjes med sammanlagt 49 000 kronor till 653 500 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Högre tekniska läroverk: Omkostnader* för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 653 500 kronor.

[286] 6. Högre tekniska läroverk: Materiel, böcker m. m.

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	354 600	362 892
1952/53	430 000	495 193
1953/54 (statsliggaren s. 701)	430 000	
1954/55 (förslag)	440 000	

Överstyrelsen för yrkesutbildning föreslår, att detta reservationsanslag för nästa budgetår höjes med 133 000 kronor enligt följande sammanställning.

1. Böcker, samlingar och undervisningsmateriel (nu 70 000) ..	+ 13 000
2. Materiel m. m. till laborationer (nu 82 300)	+ 19 700
3. Materiel m. m. till verkstad (nu 2 700)	+ 300
4. Laboratorietrustning (nu 275 000)	+ 100 000
	+ 133 000

Av överstyrelsens framställning inhämtas bland annat följande.

1—3. Överstyrelsen finner den föreslagna höjningen, cirka 21 procent av nuvarande anslagsmedel, nödvändig för upprätthållande av tillräckligt hög standard vid undervisningen.

4. Bortsett från läroverket i Eskilstuna, har för nästa budgetår från läroverken begärts omkring 525 000 kronor. Överstyrelsen föreslår, att detta belopp reduceras till 275 000, men konstaterar samtidigt, att detta innebär en mycket stark inskränkning av anskaffningsmöjligheterna, vilken bör kompenseras under de närmaste budgetåren. Beträffande läroverket i

Eskilstuna beräknas under innevarande läsår de nya lokalerna, för vilkas uppförande och inredning Eskilstuna stad anslagit ett belopp av 4 280 000 kronor, kunna delvis tagas i bruk. För budgetåret 1954/55 förutses ett mycket stort behov för laboratorietrustningen. Skolans styrelse har begärt ett belopp av 435 000 kronor. Utrustningen bör enligt överstyrelsen lämpligen ske successivt under några år. Då överstyrelsen för budgetåret 1954/55 icke föreslår ett högre belopp än 100 000 kronor, så är det med hänsyn till att största möjliga sparsamhet bör iakttagas och att det synes möjligt att skjuta nyanskaffningen av vissa delar av utrustningen något framåt i tiden. Det stora behovet av ny materiel i Eskilstuna bör emellertid icke få inkräkta på de belopp, som övriga skolor bör erhålla för att icke sacka efter i utvecklingen.

Å anslaget förefintlig reservation utgjorde vid utgången av budgetåret 1952/53 347 311 kronor. Överstyrelsen har från samtliga rektorer inhämtat upplysningar rörande de för varje läroverk reserverade medlens användning. Av rektorernas uppgifter framgår, anför överstyrelsen, att medlen till mycket stor del är disponerade genom utlagda beställningar, som dock den 30 juni 1953 ännu ej föränlett leverans. I övrigt är tillgängliga medel i huvudsak avsedda för fortsatta kompletteringar av laboratorietrustningen.

Departementschefen. Under detta anslag — som avser anskaffande av materiel m. m. såväl till förbrukningsändamål som av stadigvarande beskaffenhet — har under de senare budgetåren anvisats avsevärda belopp. Överstyrelsen föreslår nu, att medelsanvisningen ytterligare ökas. Av den undersökning, som verkställts rörande dispositionen av den å anslaget förefintliga reservationen, framgår, att läroverkens resurser i fråga om laboratorietrustning (p. 4) kommer att väsentligt förbättras i och med att redan utlagda beställningar effektueras och reservationen i övrigt fullt utnyttjas. Därtill kommer de för detta ändamål för innevarande budgetår avsedda anslagsmedlen å 275 000 kronor. Jag är icke beredd att för nästa budgetår förorda någon höjning av medelsanvisningen i förevarande hänseende utan räknar alltså med oförändrat belopp till laboratorietrustning. Icke heller beträffande anslagsposten till materiel m. m. till verkstad (p. 3) finner jag mig kunna tillstyrka någon höjning. I fråga om anslagsposterna 1 och 2 — vilka i huvudsak avser materiel m. m. till förbrukningsändamål — anser jag mig däremot böra föreslå en mindre ökning av medelsanvisningen; jag beräknar ökningen till sammanlagt 10 000 kronor. Anslaget torde alltså för nästa budgetår böra uppföras med sammanlagt 440 000 kronor, innebärande en anslagshöjning med 10 000 kronor. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att efter förslag av överstyrelsen meddela närmare bestämmelser rörande anslagets fördelning i huvudsaklig överensstämmelse med mina nu gjorda beräkningar. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Högre tekniska läroverk: Materiel, böcker m. m.* för budgetåret 1954/55 anvisa ett reservationsanslag av 440 000 kronor.

[287] **7. Högre tekniska läroverk: Föreläsningar och fortbildningskurser.** Detta reservationsanslag, vilket sedan budgetåret 1949/50 är uppfört med 21 000 kronor (statsliggaren s. 702), disponeras nu på följande sätt.

1. Föreläsningar i arbetarskydd och hygien	5 600
2. Föreläsningar i tekniska, humanistiska och sociala ämnen, bland annat rörande arbetsmarknadsfrågor	10 400
3. Fortbildningskurser vid de högre tekniska läroverken	5 000
	Summa kronor 21 000

Överstyrelsen för yrkesutbildning föreslår, inom ramen av oförändrat anslag för nästa budgetår, att anslagsposten 1 ökas med 800 kronor för höjning av det genomsnittliga föreläsararvodet från 35 till 40 kronor, att anslagsposten 2 ökas med 2 200 kronor för utvidgning av kursverksamheten och med hänsyn till ökade resekostnader för föreläsare samt att anslagsposten 3 — beträffande vilken medelsbehovet beräknas till 14 000 kronor — med hänsyn till förefintlig reservation minskas med 3 000 kronor.

Departementschefen. Beträffande det genomsnittliga föreläsararvodet har statsmakterna godkänt en uppräknings för budgetåret 1952/53 från 20 till 25 kronor och för budgetåret 1953/54 från 25 till 35 kronor. För nästa budgetår räknar jag med oförändrad arvodesnivå. I övrigt har jag ingen erinran mot överstyrelsens beräkning av storleken av det belopp, som för budgetåret 1954/55 bör stå till förfogande för ifrågavarande föreläsnings- och kursverksamhet. Med hänsyn till att å anslaget vid utgången av budgetåret 1952/53 fanns en reservation av i runt tal 31 900 kronor, torde dock medelsanvisningen under anslaget för nästa budgetår kunna begränsas till 10 000 kronor. Detta innebär en anslagsminskning med 11 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att till *Högre tekniska läroverk: Föreläsningar och fortbildningskurser* för budgetåret 1954/55 anvisa ett reservationsanslag av 10 000 kronor.

[288] **8. Konstfackskolan: Avlöningar.**

	Anslag	Nettoutgift
1952/53	666 000	737 701
1953/54 (statsliggaren s. 702)	801 000	
1954/55 (förslag)	871 000	

Kostnaderna för konstfackskolan fördelas mellan staten och Stockholms stad enligt grunder, som i propositionen 1945:296 underställts riksdagen för godkännande. I enlighet med vad i nämnda proposition förutsatts har grunderna för fördelning av kostnaderna mellan staten och staden sammanfattats och preciserats i ett mellan parterna ingånget avtal. I fråga om

avtalets ursprungliga lydelse torde få hänvisas till s. 2 ff. i propositionen 1946: 143. Enligt överenskommelse mellan parterna har, räknat från och med den 1 juli 1947, vidtagits vissa av den statliga löneregleringen påkallade jämkningar i avtalets avfattning, vilka Kungl. Maj:t för sin del godkänt genom beslut den 19 mars 1948 (jfr propositionerna 1947: 102 och 1948: 92).

Överstyrelsen för yrkesutbildning hemställer, att anslaget för nästa budgetår höjes med 114 600 kronor. Förutom redogörelse beträffande automatiska utgiftsökningar framlägger överstyrelsen följande förslag:

- 1) avlöningsförstärkning åt rektor med 1 008 kronor,
- 2) ordinariesättning av fem facklärtjänster i Ce 27,
- 3) förändring av en kanslibiträdstjänst i Ce 11 till kontoristtjänst i Ca 13,
- 4) utbyte av vissa facklärtjänster mot timlärtjänster, medförande en kostnadsminskning med i runt tal 21 500 kronor,
- 5) inrättande av tre stipendier å 1 200 kronor för forskning,
- 6) anvisande av 4 500 kronor till arvode åt skolkurator,
- 7) en ny skrivbiträdstjänst i den reglerade befordringsgången och samtidigt indragning av anslagsmedel å 500 kronor till tillfällig biträdeshjälp,
- 8) en ny biträdande facklärtjänst i Ce 23,
- 9) ökning av antalet timlärtjänster vid teckningslärarinstitutet med två i ämnet skrift med tillämpningar och en i ämnet bostadskunskap,
- 10) ökat antal timlärtjänster i vissa ämnen i konstindustriella dagskolan,
- 11) ökat antal timmar för föreläsningar i konstpsykologi och konstanalys samt för speciallärare i talteknik och kemi med materiallära,
- 12) förändring av två timlärbefattningar till biträdande facklärtjänster i Ce 23,
- 13) ökning av utbildningskapaciteten vid teckningslärarinstitutet.

Av handlingarna inhämtas bland annat följande.

2. För närvarande finnes vid konstfackskolan 18 extra ordinarie och 8 ordinarie facklärtjänster. Då förhållandet mellan extra ordinarie och ordinarie facklärtjänster sålunda är mycket ogynnsamt, hemställer *skolstyrelsen*, att 5 extra ordinarie facklärtjänster i Ce 27 ombildas till ordinarie tjänster i Ca 27. Arbetsuppgifterna för samtliga ifrågavarande tjänster är av stadigvarande natur. *Överstyrelsen* tillstyrker förslaget.

4. Det har enligt *skolstyrelsen* varje år visat sig, att de ordinarie lärarna icke har tillfälle att fullgöra hela det timtal, som i avlöningsstaten beräknats för dem. I stället har icke-ordinarie personal måst anlitas i större omfattning än som avsetts vid anslagsberäkningen. Samtidigt som en besparing härigenom uppkommit på ordinarietjänsten, har belastningen på icke-ordinarietjänsten ökat. Det kan beräknas, att budgetåret 1954/55 cirka 25 procent av det totala antalet facklärtjänster kommer att fullgöras av timlärare. Styrelsen föreslår därför redan från början en minskning av ordi-

narieposten i samma proportion samtidigt som motsvarande, till beloppet mindre ökning företages beträffande icke-ordinarieposten. *Överstyrelsen* tillstyrker förslaget.

8 och 9. *Överstyrelsen* har den 12 juni 1953 efter samråd med skolöverstyrelsen fastställt ändrad timplan för teckningslärarinstitutet. Ändringen innebär, såvitt gäller tredje årskursen, i huvudsak, att »fackstudierna» slopats och att den undervisningstid, som därigenom frigöres, får av varje elev valfritt utnyttjas till fördjupade studier inom något av institutets undervisningsämnen eller inom något tillvalsämne på de konstindustriella fackavdelningarnas område. De ämnen, som enligt vad skolstyrelsen anför därvid främst kommer i fråga, är fri målning, modellering och skrift med tillämpningar.

I sina anslagsäskanden för budgetåret 1954/55 har *skolstyrelsen* anfört, att för nyssnämnda anordning med överförande av vissa timmar »fackstudier» till fria tillvalsämnena erfordras viss förstärkning av bland annat lärarkrafterna i fri målning, som är det ämne, vilket torde locka det största antalet elever. Styrelsen föreslår, att för detta ändamål inrättas en e. o. biträdande facklärartjänst i Ce 23. Genom timplansändringen har vidare undervisningen i ämnet skrift med tillämpningar utökats med två veckotimmar och undervisningen i ämnet bostadskunskap utökats med en veckotimme. *Överstyrelsen* tillstyrker medelsanvisning för ifrågavarande ändamål.

13. Från teckningslärarinstitutet har de senare åren utexaminerats omkring 20 teckningslärare årligen. I skrivelse den 21 maj 1953 till styrelsen för konstfackskolan har *skolöverstyrelsen* hemställt, att skolstyrelsen måtte snarast möjligt träffa anstalter för att årligen utbilda ett större antal teckningslärare än det hittillsvarande. Skolöverstyrelsen har till stöd härför åberopat det ökande barnantalet på folkskolestadiet samt de undersökningar och olika prognoser rörande den ökande elevtillströmningen till högre skolor, som verkställts i samband med förslag till åtgärder för att häva ämneslärarbristen i de högre skolorna. Efter olika överväganden har skolöverstyrelsen kommit till den slutsatsen, att man för ett betydande antal år framåt kan beräkna det årliga behovet av nya heltidstjänstgörande teckningslärare till minst 35 vid de högre skolorna och folkskolorna. Många teckningslärare måste emellertid fortfarande anställas med partiell tjänstgöring. Härtill kommer, att stor brist på kompetenta teckningslärare nu föreligger. Enligt skolöverstyrelsen blir därför det årliga nyrekryteringsbehovet åtskilligt större än 35.

Skolstyrelsen anför, att den begärda ökningen av teckningslärarinstitutets utbildningskapacitet helst borde anstå, tills konstfackskolans blivande nybyggnad kunde tagas i anspråk. Med hänsyn till vad skolöverstyrelsen anför, vill dock skolstyrelsen söka påbörja en dubblering av undervisningen genom att på acceptabelt sätt inhysa ytterligare en klassavdelning i institutets första årskurs. Den successiva dubbleringen av undervisningen medför behov av ökat antal facklärar-, föreläsnings-, speciallärar- och timlärartimmar. Kostnaderna härför uppskattas till 28 500 kronor första dubbleringsåret, ytterligare 26 800 kronor andra året och ytterligare 24 700 kronor tredje året, vartill kommer en höjning med 3 000 kronor av anslaget till undervisningsmateriel m. m.

Överstyrelsen för yrkesutbildning biträder skolstyrelsens förslag.

Stadsfullmäktige i Stockholm har icke något att erinra mot överstyrelsens förslag.

Statskontoret avstyrker av olika skäl bifall till yrkandena under p. 1, 3 och 5—11. Till vinnande av förbättrad relation mellan antalet ordinarie och extra ordinarie facklärare anser ämbetsverket sig kunna förorda ordinariesättning av två extra ordinarie facklärartjänster (p. 2). Överstyrelsens förslag om utbyte av facklärartimmar mot timlärartimmar (p. 4) och förändring av två timlärarbefattningar till biträdande facklärartjänster (p. 12) har ej givit statskontoret anledning till erinran. Vad slutligen gäller den ifrågasatta utbyggnaden av undervisningen vid teckningslärarinstitutet, vill ämbetsverket ej — därest kostnadsökningen som sådan anses kunna godtagas vid budgetavvägningen — motsätta sig, att dubblering av undervisningen kommer till stånd.

Departementschefen. Jag anser mig böra biträda överstyrelsens förslag beträffande ordinariesättning av extra ordinarie facklärartjänster (p. 2) i den utsträckning, som statskontoret förordat; två dylika tjänster torde alltså böra överföras på ordinarie stat och upptagas i Ca 27.

Mot överstyrelsens förslag att utbyta ett antal facklärartimmar mot timlärartimmar (p. 4) har jag intet att erinra.

Under p. 8 och 9 har överstyrelsen under åberopande av den ändrade timplanen för teckningslärarinstitutet hemställt om inrättande av ytterligare en biträdande facklärartjänst i Ce 23 samt anvisande av medel till ett mindre antal timlärartimmar i vissa ämnen. Syftet med timplansändringen är att göra undervisningen mer effektiv och ändamålsenlig. Även om det i och för sig vore önskvärt att fullt ut tillgodose överstyrelsens önskemål på ifrågavarande två punkter är jag nu likväl endast beredd att föreslå anvisande av medel till ytterligare två timlärartimmar i ämnet skrift med tillämpningar och ytterligare en timlärartimme i ämnet bostadskunskap.

Överstyrelsens under p. 13 framlagda förslag om ökning av utbildningskapaciteten vid teckningslärarinstitutet grundar sig på skolöverstyrelsens anmälan om behov av snara åtgärder för att öka examinationen av teckningslärare. Vad skolöverstyrelsen anfört i frågan ger klart belägg för att teckningslärarinstitutets nuvarande examinationskapacitet, omkring 20 lärare årligen, blir uppenbart otillräcklig, när om några år elevantalet i de högre folkskoleklasserna och i de högre skolorna torde nå en toppunkt. Härtill kommer en redan rådande brist på kompetenta teckningslärare. Genom den föreslagna dubbleringen av undervisningen med början nästa läsår synes examinationen av teckningslärare kunna ökas till drygt 30 från och med vårterminen 1957; de då utexaminerade blir alltså tillgängliga för tjänstgöring från och med höstterminen samma år. Skolöverstyrelsens framställning visar, att en större ökning av examinationskapaciteten hade

varit önskvärd; en dylik är dock icke möjlig att genomföra, bland annat med hänsyn till konstfackskolans nuvarande lokalförhållanden. Jag biträder det föreliggande förslaget och har ingen erinran mot beräkningen av den för ändamålet erforderliga medelsanvisningen. För nästa budgetår torde alltså i detta hänseende beräknas en merutgift av 28 500 kronor under avlöningsanslaget.

I vidare mån än jag nu angivit är jag icke beredd att för nästa budgetår förorda icke-automatiska ändringar av förevarande anslag.

Vid bifall till vad jag föreslagit i det föregående och med beaktande av utgiftsökningar av automatisk natur, huvudsakligen beroende på den av 1953 års riksdag i anledning av propositionen 1953:165 beslutade löne-regleringen för lärarpersonalen vid konstfackskolan, beräknar jag hela avlöningsanslaget till 871 000 kronor med den fördelning på utgifts- och inkomstposter, som framgår av avlöningsstaten i efterföljande hemställan. Detta innebär en anslagshöjning med 70 000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1954/55, vidtaga de ändringar i personalförteckningen för konstfackskolan, som för-
anledes av vad jag i det föregående förordat;

b) godkänna följande avlöningsstat för konstfackskolan, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1954/55:

A v l ö n i n g s s t a t .

U t g i f t e r :

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	258 100
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t:	
a. Arvoden åt skolläkare m. m., <i>förslagsvis</i>	6 250
b. Ersättning åt vissa sakkunniga, <i>förslagsvis</i>	100
c. Arvode åt bibliotekarie	6 840
d. Arvode åt tillsynslärare	450
e. Arvode åt portvakt	960
f. Ersättning åt vissa teckningslärare och handledare, <i>förslagsvis</i>	4 800
g. Ersättning åt styrelsens sekreterare	2 400 21 800
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	523 100
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	293 000

Summa kronor 1 096 000

Särskilda uppbördsmedel:

1. Elevavgifter, <i>förslagsvis</i>	22 000	
2. Avkastning ur Sjöstedtska fonden ..	2 880	
3. Bidrag från Stockholms stad, <i>förslagsvis</i>	200 120	225 000
	Nettoutgift kronor	871 000

b) till *Konstfackskolan*: *Avlöningar* för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 871 000 kronor.

[289] 9. Konstfackskolan: Omkostnader.

	Anslag	Nettoutgift
1952/53	71 100	81 235
1953/54 (statsliggaren s. 704)	75 100	
1954/55 (förslag)	76 400	

Överstyrelsen för yrkesutbildning föreslår, att delposten till övriga expenser, nu 77 900 kronor, höjes med 3 600 kronor samt att anslagsposten till stipendier m. m. — nu 6 500 kronor, varur må utgå, jämte stipendier (belöningar) åt elever, högst 2 500 kronor såsom ersättning åt färdledare vid vissa studieresor och såsom bidrag till mindre bemedlade elevers resekostnader vid studieresorna — med hänsyn till bland annat ökat elevantal och stegrade resekostnader höjes med 3 500 kronor.

Stadsfullmäktige i Stockholm har icke något att erinra mot överstyrelsens förslag.

Departementschefen. Jag anser mig endast kunna förorda en höjning av delposten till övriga expenser med 2 000 kronor. Härav faller på Stockholms stad enligt gällande avtal en tredjedel eller i runt tal 700 kronor. Anslaget torde alltså för nästa budgetår böra höjas med 1 300 kronor till 76 400 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Konstfackskolan*: *Omkostnader* för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 76 400 kronor.

[290] 10. Konstfackskolan: Undervisningsmateriel m. m.

	Anslag	Nettoutgift
1952/53	83 200	85 188
1953/54 (statsliggaren s. 704)	83 200	
1954/55 (förslag)	72 900	

Stockholms stads avtalsmässiga bidrag till förevarande ändamål tillgodo-föres anslaget såsom särskilda uppbördsmedel.

Enligt *överstyrelsens för yrkesutbildning* förslag för nästa budgetår bör de för närvarande till 44 500 kronor beräknade anslagsmedlen till möbler och

inventarier minskas med 20 000 kronor, då det med hänsyn till skolans förestående flyttning till nya lokaler måste anses önskvärt att tills vidare uppskjuta en stor del nyanskaffningar. Stockholms stads bidrag skulle därigenom minskas med 6 666 kronor. Vidare bör de nu till 5 000 kronor beräknade anslagsmedlen till bibliotek höjas med 3 000 kronor, varav 500 kronor skulle falla på Stockholms stad. Slutligen bör enligt överstyrelsens framställning, med hänsyn till det av överstyrelsen under konstfackskolans avlöningsanslag framförda förslaget om inrättande av en parallellavdelning till teckningslärarinstitutets första årskurs, anslagsmedlen till undervisningsmateriel uppräknas med 3 000 kronor. Stockholms stad skall icke bidra till denna merkostnad.

Stadsfullmäktige i Stockholm har icke något att erinra mot överstyrelsens förslag.

Departementschefen. Jag biträder överstyrelsens förslag om en minskning med 20 000 kronor av medelsanvisningen till möbler och inventarier. Av minskningen skall i runt tal 6 700 kronor tillgodoräknas Stockholms stad, varför statsverkets nettoutgift i detta hänseende minskar med 13 300 kronor. Vid bifall till mitt under konstfackskolans avlöningsanslag framlagda förslag om ökning av utbildningskapaciteten vid teckningslärarinstitutet torde de under förevarande anslag beräknade anslagsmedlen till undervisningsmateriel böra höjas med 3 000 kronor. Denna kostnadsökning faller helt på statsverket. Till övriga med förevarande anslag avsedda ändamål räknar jag med oförändrad medelsanvisning. Anslaget torde alltså för nästa budgetår böra uppföras med 72 900 kronor, vilket innebär en anslagsminskning med 10 300 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Konstfackskolan: Undervisningsmateriel m. m.*
för budgetåret 1954/55 anvisa ett reservationsanslag av
72 900 kronor.

[291] 11. Understöd åt handelsgymnasier.

	Anslag	Nettoutgift
1952/53	1 063 000	1 149 262
1953/54 (statsliggaren s. 704)	1 450 000	
1954/55 (förslag)	1 500 000	

Av 1952/53 års obetecknade anslag har 84 000 kronor anvisats på tilläggsstat. Anslaget för nämnda budgetår har vidare fått överskridas med 147 000 kronor. Anslagshöjningen för innevarande budgetår, i samband varmed anslaget betecknats såsom förslagsanslag, betingas till viss del av 1953 års riksdags beslut (1953: 8 ht p. 294, SU 8 p. 274:o, Rskr 8) om ändrade grunder för ifrågavarande understöd från och med budgetåret 1953/

54. De nya bestämmelserna, som innefattas i kungörelsen 1953:528 angående statsunderstödda handelsgymnasier, innebär i huvudsak följande.

Handelsgymnasium skall omfatta tvåårig kurs, byggd på realexamen eller motsvarande kunskapsmått. Därjämte kan anordnas fyraårig kurs med aftonundervisning, grundad på samma kunskapsmått, samt ettårig studentkurs. Läsåret omfattar 38 veckor. — Förutom rektorstjänst skall vid varje gymnasium till det antal, som Kungl. Maj:t bestämmer, finnas ordinarie ämneslärartjänster och ordinarie övningslärartjänster. Vidare må anställas extra ordinarie lärare, läraraspiranter, extra lärare och timlärare. Antalet sådana extra ordinarie ämneslärartjänster, för vilka statsbidragsunderlaget beräknas efter högre lönegrad än Ce 25, bestämmas av Kungl. Maj:t. I övrigt bestämmas antalet extra ordinarie lärartjänster av överstyrelsen för yrkesutbildning. För lärarpersonalen skall tillämpas vissa bestämmelser i statens allmänna avlöningsreglemente. Rektor och ordinarie ämneslärare åtnjuter lön motsvarande vad som utgår efter lönegrad Cb 10 respektive Ca 29. Föreligger särskilda skäl kan dock Kungl. Maj:t medge, att rektor och ordinarie ämneslärare får åtnjuta lön efter högre lönegrad. Icke-ordinarie ämneslärare åtnjuter lön motsvarande vad som utgår till icke-ordinarie adjunkt vid allmänt läroverk, därest läraren med avseende å teoretisk utbildning är behörig till ordinarie lektors- eller adjunktstjänst vid allmänt läroverk. Arvode åt timlärare beräknas i enlighet med vad Kungl. Maj:t särskilt bestämmer om tillämpning av timtaxan i fråga om handelsgymnasiernas timlärare. Lön åt övningslärare utgår efter lönegrad, som Kungl. Maj:t i varje särskilt fall bestämmer. Ordinarie och extra ordinarie lärartjänster skall regleras för pension i statens pensionsanstalt. — Statsbidraget, som hänför sig till de klassavdelningar vid handelsgymnasium, för vilka statsbidrag enligt Kungl. Maj:ts beslut må utgå, utgör 60 procent av gymnasiets kostnader dels för lön åt ordinarie och extra ordinarie lärare samt de icke-ordinarie lärare, till vilkas lön eller arvode statsbidrag må utgå enligt beslut av överstyrelsen för yrkesutbildning, dels för fortlöpande pensioneringsavgifter. Föreligger särskilda skäl må dock statsbidraget utgå med högre belopp än 60 procent av bidragsunderlaget. Det sammanlagda statsbidraget till handelsgymnasierna för visst budgetår får emellertid icke överstiga 70 procent av det totala bidragsunderlaget för gymnasierna. Förskott å statsbidrag för löpande budgetår må utgå med högst 90 procent av statsbidraget för det senast förflutna budgetåret eller, om förskott ej utgått, högst 90 procent av 60 procent av de beräknade lönekostnaderna för det löpande budgetåret. Det sistnämnda gäller även för det fall, att klassavdelning nyinrättats vid gymnasium.

Beträffande organisationen av de statsunderstödda klassavdelningarna vid de tretton nu statsbidragsberättigade handelsgymnasierna — av vilka gymnasiet i Luleå förklarats berättigat till statsbidrag från och med innevarande budgetår — torde få hänvisas till sammanställningen i statsliggaren s. 705.

Överstyrelsen för yrkesutbildning hemställer, att anslaget för nästa budgetår höjes med 400 000 kronor till 1 850 000 kronor. Överstyrelsen framlägger därvid följande förslag.

Ökning av antalet statsunderstödda klassavdelningar vid nu statsbidragsberättigade handelsgymnasier:

1. Göteborgs stads handelsgymnasium med aftonundervisning: en parallellavdelning av första klassen (nu $1 + 1 + 1 + 1$).
2. Malmö handelsgymnasium: en fjärde parallellavdelning av första och andra klassen i den tvååriga kursen (nu $3 + 3$).
3. Malmö handelsgymnasium: planmässig utbyggnad av den fyraåriga aftonkursen med en fjärde klass (nu $1 + 1 + 1 + 0$).
4. Umeå handelsgymnasium: en parallellavdelning av första klassen (nu $1 + 1$).
5. Örebro handelsgymnasium: en parallellavdelning av första klassen i den tvååriga kursen (nu $1 + 1$).

Ökning av antalet statsbidragsberättigade handelsgymnasier:

6. Statsbidrag till en avdelning av första och andra klassen i tvåårig kurs vid handelsgymnasierna i Borås, Eskilstuna, Jönköping, Kristianstad, Linköping och Västerås.

Överstyrelsen beräknar, under förutsättning av bifall till nu angivna förslag, totalsumman av statsbidragsunderlagen för budgetåret 1954/55 till i runt tal 2 888 000 kronor. 60 procent härav utgör 1 732 800 kronor. Med hänsyn till den förut nämnda 70-procentregeln anser överstyrelsen, att bidragsbeloppet bör ökas till 1 850 000 kronor. För en ny klassavdelning i tvåårig kurs beräknas statsbidragsunderlaget till ungefär 25 000 kronor och för en ny klassavdelning i fyraårig kurs till omkring 11 000 kronor. För vart och ett av de under p. 6 angivna nya gymnasierna kan statsbidragsunderlaget uppskattas till genomsnittligt 71 800 kronor.

Beträffande de föreslagna utvidgningarna av den statsbidragsberättigade handelsgymnasieorganisationen inhämtas av överstyrelsens framställning bland annat följande.

1. Göteborgs stads handelsgymnasium med aftonundervisning: Gymnasiets styrelse räknar för läsåren 1953/54 och 1954/55 med en dubbelning av första klassen (cirka 50 elever). Överstyrelsen anser behov föreligga av en andra avdelning av första klassen.
2. Malmö handelsgymnasium: En fjärde parallellavdelning av första och andra klassen i den tvååriga kursen har varit inrättad sedan läsåret 1951/52. Överstyrelsen finner behovet av dessa fjärde parallellavdelningar uppenbart.
4. Umeå handelsgymnasium: Det årliga antalet godkända inträdessökande till första klassen har under den senaste 10-årsperioden hållit sig omkring 60, varav 30 kunnat intagas. Hösten 1952 var antalet inträdessökande 130. Bland annat med hänsyn till för tillfället gynnsamma möjligheter att erhålla lokaler för den föreslagna parallellavdelningen tillstyrker överstyrelsen statsbidrag för denna.
5. Örebro handelsgymnasium: Det årliga antalet godkända inträdessö-

kande har under perioden 1946—52 varierat mellan 57 och 98. Gymnasiets nya lokaler räcker väl till för en dubbling.

6. Dessa gymnasier har inrättats i Borås 1950, i Eskilstuna, Jönköping och Kristianstad 1951 samt i Linköping och Västerås 1953. De fyra förstnämnda har vid läsarens början haft fulla klassavdelningar av första klassen. Antalet inträdessökande 1953/54 utgjorde i Borås 41, Eskilstuna 30, Jönköping 55, Kristianstad 93, Linköping omkring 50 och Västerås omkring 40. Överstyrelsen framhåller särskilt, att dessa gymnasier — liksom de redan statsbidragsberättigade — icke blott betjänar den egna kommunen utan är att betrakta som regionalskolor.

Statskontoret vidhåller sin tidigare intagna ståndpunkt, att, därest en utbyggnad av handelsgymnasieorganisationen skulle komma i fråga, denna bör ta sikte på att undvika alltför små skolenheter. En fortsatt utbyggnad bör därför i första hand avse inrättande av parallellavdelningar i Örebro och Umeå. I andra hand bör Malmögymnasiet få statsbidrag till de redan inrättade fjärde parallellavdelningarna i den tvååriga kursen. Därest statsbidrag skulle anses böra tillkomma hittills icke statsunderstödda gymnasier, synes enligt statskontorets mening gymnasiet i Kristianstad närmast böra ifrågakomma, bland annat med hänsyn till att antalet inträdessökande höstterminen 1953 var avsevärt större än vid övriga icke statsbidragsberättigade gymnasier.

Statskontoret berör i detta sammanhang vissa problem, som kan vara förknippade med att vid statsunderstött handelsgymnasium även kan finnas klassavdelningar, för vilka statsbidrag ej utgår (exempelvis Malmö handelsgymnasium). Enligt ämbetsverkets uppfattning synes vissa reglerande föreskrifter i kungörelsen 1953: 528, bland annat angående lön och arvode åt lärarpersonalen, knappast kunna gälla sistnämnda klassavdelningar, ett förhållande som för lärarna vid dessa avdelningar lär vara ägnat att leda till tvekan om anställningens karaktär samt till komplikationer även i övrigt. Statskontoret förordar därför införande av en bestämmelse, att klassavdelningar, för vilka statsbidrag ej utgår, endast får inrättas efter Kungl. Maj:ts medgivande.

Departementschefen. Beträffande organisationen av de redan statsunderstödda handelsgymnasierna (p. 1—5) är jag för närvarande endast beredd att tillstyrka överstyrelsens förslag om medelsanvisning till utbyggnad av den 4-åriga aftonkursen vid Malmö handelsgymnasium med en fjärde klass (p. 3), varigenom denna kurs blir fullt utbyggd.

Jämsides med en fortgående utbyggnad av antalet statsbidragsberättigade klassavdelningar vid redan statsunderstödda handelsgymnasier har under de senaste budgetåren genomförts en successiv ökning av antalet dylika gymnasier. Sålunda erhöll handelsgymnasierna i Kalmar och Karlstad statsunderstöd från och med budgetåret 1952/53 och från och med innevarande budgetår utgår statsbidrag till Luleå handelsgymnasium. Jag

är även för nästa budgetår beredd att förorda statsbidrag till ytterligare ett nytt handelsgymnasium (p. 6). I likhet med statskontoret anser jag därvid, att valet bör falla på det år 1951 upprättade handelsgymnasiet i Kristianstad. För nästa budgetår beräknar jag alltså statsbidrag till detta gymnasium för en klassavdelning av vardera första och andra klassen.

Bidragsunderlaget torde, vid bifall till vad jag nu förordat, för nästa budgetår öka med i runt tal 83 000 kronor. Med utgångspunkt i de nya statsbidragsgrunderna och med beaktande av det inledningsvis berörda förskottssystemet vid utbetalning av statsbidragen torde hela anslaget bära för nästa budgetår uppföras med i runt tal 1 500 000 kronor, vilket innebär en anslagsökning med 50 000 kronor.

Med anledning av vad statskontoret anfört vill jag slutligen ange, att jag icke är beredd att förorda införande av en regel, enligt vilken inrättande av icke statsbidragsberättigad klassavdelning vid statsunderstött handelsgymnasium skulle göras beroende av Kungl. Maj:ts medgivande.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Understöd åt handelsgymnasier* för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 1 500 000 kronor.

[292] **12. Anordnande av handelsgymnasieexamen för lärjungar från enskild undervisning.**

	Anslag	Nettoutgift
1952/53	22 000	20 428
1953/54 (statsliggaren s. 705)	22 000	
1954/55 (förslag)	22 000	

I enlighet med förslag av överstyrelsen för yrkesutbildning torde detta förslagsanslag bära för nästa budgetår uppföras med oförändrat belopp. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Anordnande av handelsgymnasieexamen för lärjungar från enskild undervisning* för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 22 000 kronor.

[293] **13. Stipendier åt elever vid tekniska fackskolor och andra fackutbildningsanstalter.** Sedan 1952 års riksdag godkänt nya grunder för den statliga studiehjälpen vid allmänna läroverk m. fl. läro- och utbildningsanstalter (prop. 1952: 220, SU 224, Rskr 432), har under denna rubrik för innevarande budgetår anvisats ett förslagsanslag av 1 000 000 kronor (statsliggaren s. 706). Ur anslaget bestrides kostnader för statliga stipendier till elever vid vissa lärarutbildningsanstalter samt tekniska och andra fackutbildningsanstalter. De närmare bestämmelserna om stipendieringen innefattas i 3 kap. av kungörelsen 1953: 530 angående statlig studiehjälp åt

elever vid vissa läroanstalter. I en bilaga till kungörelsen anges de läroanstalter, som beröres av förevarande anslag.

Studiehjälpnsämnden föreslår — under framhållande av att erfarenhet saknas beträffande belastningen å anslaget och frekvensen av stipendiesökande — oförändrat anslagsbelopp för nästa budgetår.

Departementschefen. Av de skäl, som studiehjälpnsämnden anført, bör detta anslag för nästa budgetår uppföras med oförändrat belopp, 1 miljon kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Stipendier åt elever vid tekniska fackskolor och andra fackutbildningsanstalter* för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 000 kronor.

[294] **14. Kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning: Understöd åt kommunala anstalter för yrkesundervisning.**

	Anslag	Nettoutgift
1952/53	11 200 000	10 783 956
1953/54 (statsliggaren s. 706)	13 400 000	
1954/55 (förslag)	14 300 000	

Grunderna för statsbidrag till de kommunala anstalterna för yrkesundervisning anges i § 1 kungörelsen 1921: 705, sådant författningsrummet lyder enligt kungörelsen 1952: 575. Dessa grunder innebär, att understöd utgår

1) till avlöning åt rektor och övriga lärare med belopp, som ej må överstiga 78 procent av sammanlagda beloppet av den till dem för den tid, understödet avser, utgående avlöningen och som, beräknat efter antalet undervisningstimmar, må utgå med högst 5 kronor 75 öre för undervisningstimme;

2) till ersättning åt föreläsare vid fristående föreläsningar eller serier av dylika vid yrkesskola med högst 12 kronor 50 öre för föreläsningstimme, när rese- och traktamentsersättning icke utgår till föreläsaren, och med högst 25 kronor för föreläsningstimme, när rese- och traktamentsersättning utgår, dock att understödsbeloppet ej må överstiga hälften av sammanlagda beloppet av de till föreläsarna för den tid, understöd avser, utgående arvodena och förekommande rese- och traktamentsersättningar;

3) till undervisningsmateriel med belopp, motsvarande hälften eller i vissa undantagsfall intill $\frac{2}{3}$ av kostnaderna, dock ej till inköp av förbrukningsmateriel för yrkesmässig produktion av till försäljning avsedda alster.

Till tre kommunala yrkesskolor, nämligen kvarnskolan i Mariestad, Stenby skolor för yrkesundervisning och Hässleholms tekniska skola, utgår enligt Kungl. Maj:ts beslut av den 16 oktober 1942, den 23 november 1951 respektive den 30 december 1952 understöd enligt vissa förmånligare grunder.

Överstyrelsen för yrkesutbildning föreslår, med utgångspunkt i oförändrade statsbidragsgrunder, att anslaget för nästa budgetår uppräknas med 900 000 kronor enligt följande sammanställning:

1. Understöd till avlöning av lärare (nu förslagsvis 12 000 000)	+ 700 000
2. Understöd till undervisningsmateriel m. m. (nu förslagsvis 1 400 000)	+ 200 000
	+ 900 000

Överstyrelsen anför i anslutning härtill huvudsakligen följande.

Antalet statsunderstödda kommunala skolor för yrkesundervisning uppgick i oktober 1951 till 365 med 80 523 elever, varav 7 685 i heldagskurser om minst fem månaders längd. I oktober 1952 var antalet skolor 391 med 85 702 elever, varav 8 566 i heldagskurser om minst fem månaders längd. En fortgående ökning av såväl antalet skolor som elevantalet kan således konstateras.

Det kan beräknas, att överstyrelsen på grundval av hittills inkomna ansökningar om statsunderstöd för budgetåret 1953/54 kommer att bevilja omkring 14 700 000 kronor till lärarlöner samt till undervisningsmateriel — av sökt belopp på i runt tal 2 000 000 kronor — omkring 1 700 000 kronor. Kurser kommer emellertid icke alltid till stånd i den omfattning skolorna beräknat, varför beviljat statsunderstöd i viss omfattning icke tages i anspråk. Enligt en av skolkommissionen redovisad undersökning tog skolorna av beviljade statsunderstöd för budgetåret 1948/49 i anspråk, av understöd till avlöning åt lärare 82,6 procent och av understöd till undervisningsmateriel omkring 87 procent. Förutsatt samma uttagsprocent skulle de nyss angivna beloppen reduceras till i runt tal 12 140 000 respektive 1 480 000 kronor eller tillsammans till 13 620 000 kronor. En del tilläggsansökningar för senare planerade kurser kan dock antagas inkomma och föranleda, att de angivna siffrorna får uppräknas något.

I detta sammanhang hemställer överstyrelsen om medgivande att beträffande de av landstingen anordnade yrkesundervisningsanstalter, som bedriver ambulerande verksamhet inom respektive landstingsområden, bevilja statsunderstöd till kostnader för transport av undervisningsmateriel i vissa fall. Till stöd härför anför överstyrelsen i huvudsak följande.

I vissa fall är de kurser, som anordnas, åtminstone inom en del landstingsområden regelbundet återkommande å samma orter, i andra fall åter är kursverksamheten periodiskt återkommande med längre mellanrum. I de senare fallen kan det vara ekonomiskt fördelaktigare att å central ort lagra undervisningsmateriel, som då kurserna anordnas fraktas till kursorten, än att till varje kursort anskaffa materiel. Det nämnda förfaringsättet tillämpas också av respektive skolor. Därvid uppkommer emellertid — i stället för kostnader för anskaffning av stadigvarande undervisningsmateriel, till vilka statsunderstöd skulle kunna utgå — kostnader för frakter vid försändningarna mellan centralförråd och kursort samt åter. Överstyrelsen har icke ansett gällande statsunderstödsbestämmelser medge, att statsunderstöd utgår för dessa fraktkostnader. Med beaktande av den omständigheten, att investeringen i stadigvarande undervisningsmateriel kan minskas genom den nämnda centrala lagerhållningen av dylik materiel, talar emellertid starka skäl för att statsbidrag till nämnda fraktkostnader utgår såsom för undervisningsmateriel.

Statskontoret — som icke har något att erinra mot överstyrelsens anslagsberäkningar — förklarar sig ej vilja motsätta sig, att de av överstyrelsen berörda fraktkostnaderna får inräknas bland de utgifter för undervisningsmateriel, för vilka statsbidrag utgår.

Departementschefen. Jag biträder överstyrelsens förslag om en av yrkesundervisningens fortgående utveckling betingad uppräknings av anslaget för nästa budgetår med 900 000 kronor. Jag ansluter mig också till vad överstyrelsen anfört om att beträffande de ambulerande yrkesundervisningsanstalterna statsbidrag såsom för undervisningsmateriel bör få utgå till kostnader för transport av undervisningsmateriel mellan centrallager och kursort i de fall, då central lagerhållning ställer sig ekonomiskt fördelaktigare än materielanskaffning till varje kursort. Om riksdagen icke riktar någon erinran däremot, torde Kungl. Maj:t få vidtaga den ändring av statsbidragsbestämmelserna, som fordras för att statsbidrag skall kunna utgå i dylika fall.

I anslutning till vad som inledningsvis under denna punkt nämnts om understöd enligt förmånligare grunder åt vissa kommunala yrkesskolor, bland andra Hässleholms tekniska skola, får jag vidare anföra följande. Med anledning av motionsvis framförda yrkanden om ökat statligt stöd åt Hässleholms tekniska skola och Örnsköldsviks stads tekniska skola uttalade statsutskottet vid 1952 års riksdag under punkten 279:o i sitt av riksdagen på denna punkt godkända utlåtande nr 8, att utskottet för sin del icke hade något att erinra mot att Hässleholms tekniska skola, om Kungl. Maj:t efter närmare prövning av föreliggande förhållanden så fann befogat, erhöll ett vidgat stöd från statens sida. Utskottet framhöll vidare, att jämväl andra skolor — bland dem Örnsköldsviks stads tekniska skola — kunde befinna sig i motsvarande svåra ekonomiska läge. Utskottet förutsatte, att Kungl. Maj:t hade sin uppmärksamhet riktad på dessa spörsmål.

Med stöd av detta bemyndigande har Kungl. Maj:t genom förutnämnda beslut den 30 december 1952 medgivit, att till Hässleholms tekniska skola må från och med innevarande budgetår tills vidare utgå årligt statsbidrag dels till rektorsarvode med 3 000 kronor, dels till avlöning åt lärare med belopp motsvarande hela avlöningskostnaden, dock högst 50 procent utöver vad i dylikt hänseende kunnat tillerkännas skolan jämlikt kungörelsen 1921:705, dels ock i övrigt enligt bestämmelserna i nämnda kungörelse.

I yttrande över Hässleholmsskolans ansökning anförde överstyrelsen för yrkesutbildning bland annat, att ytterligare två kommunala skolor vore av i huvudsak samma karaktär som Hässleholmsskolan, nämligen Örnsköldsviks stads tekniska skola och Katrineholms stads praktiska skolor. Jämväl dessa skolor har gjort framställning om statsbidrag enligt förmånligare grunder än de, som gäller jämlikt kungörelsen 1921:705. Genom beslut den 6 mars 1953 har Kungl. Maj:t på min föredragning funnit Örns-

sköldsviksskolans ansökning icke föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd. Katrineholmsskolans ansökning är alltså beroende på Kungl. Maj:ts prövning. Därest sistnämnda skola skulle finnas böra komma i åtnjutande av ökat bidrag, torde riksdagens medgivande därtill böra inhämtas.

En av skolöverstyrelsen redovisad jämförelse mellan de tre ifrågavarande skolorna — avseende budgetåret 1952/53 och gjord med utgångspunkt i de enligt kungörelsen 1921:705 nu gällande statsbidragsgrunderna och på grundval av skolornas våren 1952 upprättade statförslag — ger vid handen, att, medan inkomsterna till täckande av beräknade utgifter å 540 400 kronor vid Hässleholmsskolan fördelade sig med 26 procent på statsbidrag, 41 procent på elevavgifter och andra inkomster samt 33 procent på huvudmannens bidrag, motsvarande siffror för de båda andra skolorna var, för Örnsköldsviksskolan (beräknade utgifter 235 400 kronor): statsbidrag 42 procent, elevavgifter och andra inkomster 28 procent och huvudmannens bidrag 30 procent, samt för Katrineholmsskolan (beräknade utgifter 674 600 kronor): statsbidrag 37 procent, elevavgifter och andra inkomster 47 procent och huvudmannens bidrag 16 procent. Jag får vidare nämna, att den från och med budgetåret 1952/53 genomförda allmänna höjningen av statsbidraget till de kommunala yrkesundervisningsanstalterna upp till de nuvarande, inledningsvis angivna beloppen medförde en ökning i förhållande till budgetåret 1951/52 av statsbidragets procentuella andel av inkomsterna för Hässleholmsskolan från 17 till 26 procent, för Örnsköldsviksskolan från 24 till 42 procent och för Katrineholmsskolan från 23 till 37 procent.

Under hänvisning till vad jag nu anfört, är jag icke heller beredd att tillstyrka bifall till den nu föreliggande ansökningen om ökat statsbidrag till Katrineholms stads praktiska skolor. Ansökningen torde således icke böra föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning: Understöd åt kommunala anstalter för yrkesundervisning* för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 14 300 000 kronor.

[295] 15. Kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning: Understöd åt enskilda anstalter för yrkesundervisning.

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	930 000	1 232 010
1952/53	1 950 000	1 976 474
1953/54 (statsliggaren s. 707)	2 100 000	
1954/55 (förslag)	2 500 000	

Detta anslag disponeras för innevarande budgetår med 1 950 000 kronor till understöd till avlöning av lärare och med 150 000 kronor till understöd

till undervisningsmateriel. Till enskilda yrkesskolor utgår statsbidrag med belopp, som av Kungl. Maj:t bestämmes. Skolorna är indelade i två grupper, A och B. Till skolor i grupp A utgår bidrag enligt samma grunder som till de kommunala skolorna. Bidraget beviljas av överstyrelsen för yrkesutbildning inom ramen av ett av Kungl. Maj:t bestämt högsta belopp för hela gruppen. Skolor i grupp B får ett statsbidrag, som i regel är lägre än om nyss angivna grunder skulle tillämpas och vars belopp i varje särskilt fall fastställs av Kungl. Maj:t.

Enligt medgivanden av 1950 års riksdag (se prop. 1950: 1 VIII ht, s. 383) och 1951 års riksdag (se prop. 1951: 1 VIII ht, s. 402) äger Kungl. Maj:t årligen tillerkänna vissa enskilda yrkesundervisningsanstalter av rikskarakter statsbidrag enligt förmånligare grunder än de inledningsvis angivna. Ifrågavarande skolor är i A-gruppen Sveriges urmakareförbunds yrkesskola, Fredrika Bremerförbundets skola för kvinnlig yrkesutbildning och Karlskoga praktiska läroverk (för kursundervisning för målarlärlingar) samt i B-gruppen Bröderna Påhlmans handelsinstitut och Filip Holmqvists handelsinstitut. Av medgivandet beträffande Karlskoga praktiska läroverk har Kungl. Maj:t ännu ej begagnat sig. Till de övriga fyra skolorna utgår däremot vissa extra statsbidragsbelopp för gäldande av den del av avlöningskostnaderna och övriga kostnader för verksamheten vid skolorna, som icke täckes av eljest utgående statsunderstöd, kommunalt bidrag, kursavgifter eller inkomster från försåld produktion.

Överstyrelsen för yrkesutbildning hemställer, att anslaget för nästa budgetår höjes med 400 000 kronor. Överstyrelsen anför bland annat följande.

Ökningen av understödsbeloppen för innevarande budgetår förväntas bli större än på förhand beräknats och faller framför allt på A-gruppen. Den är beroende på, förutom nytillkomna skolor i såväl denna grupp som grupp B, beräknad utökning av verksamheten vid en del A-skolor och, vad A-skolorna beträffar, i någon mån på lönejusteringar, som medför att maximala understödsbeloppet till lärares avlöning kan uttagas. På grund härav och med hänsyn till att ytterligare skolor kan antagas komma att bli i behov av understöd och behov även kan uppkomma att tillmäta understöd åt skolor i B-gruppen mindre restriktivt än för närvarande föreslår överstyrelsen, som därvid vad A-skolorna beträffar utgår från nu gällande understödsgrunder, att anslaget ökas med 400 000 kronor till 2 500 000 kronor, varav förslagsvis 2 300 000 till lärarlöner och förslagsvis 200 000 till undervisningsmateriel.

Departementschefen. Jag har ingen erinran mot överstyrelsens beräkning av storleken av den för nästa budgetår erforderliga medelsanvisningen. Anslaget torde alltså böra uppräknas med 400 000 kronor till 2 500 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning: Understöd åt enskilda anstalter för yrkesundervisning* för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 2 500 000 kronor.

[296] **16. Kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning: Bidrag till inrättande av centrala verkstadsskolor m. m.**

	Anslag	Nettoutgift
1950/51	1 000 000	2 107 603
1951/52	1 000 000	2 592 426
1952/53	1 500 000	1 551 435
1953/54 (statsliggaren s. 708)	2 000 000	
1954/55 (förslag)	2 500 000	

Överstyrelsen för yrkesutbildning hemställer, att anslaget för nästa budgetår höjes med 500 000 kronor till 2 500 000 kronor. Överstyrelsen anför i huvudsak följande.

Summan av dels av Kungl. Maj:t i vissa fall beviljade statsbidragsbelopp, dels av överstyrelsen tillstyrkta statsbidragsbelopp i ärenden, som är under Kungl. Maj:ts prövning, dels av vederbörande huvudmän beräknade statsbidragsbelopp i ärenden, som ännu icke slutligt behandlats av överstyrelsen, beräknas till i runt tal 16 600 000 kronor. För vissa skolor beviljade belopp torde dock delvis uttagas under innevarande budgetår.

Överstyrelsen framhåller liksom tidigare, att en snabbare genomförd utbyggnad än hittills av de centrala verkstadsskolorna enligt överstyrelsens uppfattning skulle bli av stor betydelse för att tillgodose näringslivets behov av utbildad arbetskraft och för att bereda de ökade ungdomskullarna möjligheter till en kvalificerad yrkesutbildning. Då överstyrelsen emellertid saknar möjlighet att bedöma, i vilken omfattning byggnadstillstånd kan komma att meddelas för planerade byggnadsföretag vid centrala verkstadsskolor, och därför saknar säkrare grunder för en uppskattning av anslagsbehovet under förevarande anslag, begränsar sig överstyrelsen till att under hänvisning till vad här framhållits föreslå, att anslaget uppföres med förslagsvis 2 500 000 kronor.

Departementschefen. Överstyrelsens beräkning av den för nästa budgetår erforderliga medelsanvisningen under förevarande anslag föranleder ingen erinran från min sida. Anslaget torde alltså bära uppräknas med 500 000 kronor till 2 500 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning: Bidrag till inrättande av centrala verkstadsskolor m. m.* för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 2 500 000 kronor.

[297] **17. Kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning: Bidrag till driften av centrala verkstadsskolor.**

	Anslag	Nettoutgift
1952/53	4 000 000	5 252 345
1953/54 (statsliggaren s. 708)	5 080 000	
1954/55 (förslag)	5 300 000	

Från och med budgetåret 1951/52 gäller en provisorisk lönereglering för lärarpersonalen vid de centrala verkstadsskolorna. Angående innebörden härav torde få hänvisas till prop. 1951: VIII, s. 405 ff., SU 1951: 69, Rskr 1951: 128 och kungörelsen 1951: 586 angående statsbidrag till centrala verkstadsskolor (ändrad 1952: 89, 1953: 383, 1953: 533 och 1953: 639).

Statsbidrag för budgetåret 1953/54 utgår till de centrala verkstadsskolorna i Häggvik, Uppsala, Eskilstuna, Mjölby, Jönköping, Ljungby, Oskarshamn, Karlskrona, Uddevalla, Tidaholm, Östanås, Örebro, Ljusdal, Sandö, Sundsvall, Östersund, Vännäs, Skellefteå, Strömbacka och Övertorneå.

Överstyrelsen för yrkesutbildning föreslår, att anslaget för nästa budgetår höjes med 170 000 kronor till 5 250 000 kronor. Av höjningen hänför sig 150 000 kronor till automatiska utgiftsstegringar och 20 000 kronor till ökad undervisning i allmänna ämnen.

Överstyrelsens beräkning av den a u t o m a t i s k a u t g i f t s ö k n i n g e n har skett med utgångspunkt i oförändrade statsbidragsgrunder och på grundval av från samtliga skolor infordrade uppgifter om antagliga kostnader och statsbidrag.

Med stöd av beslut av 1953 års riksdag har Kungl. Maj:t medgivit, att från och med innevarande budgetår statsbidrag enligt i övrigt gällande grunder må utgå till f ö r s ö k m e d u n d e r v i s n i n g i a l l m ä n n a ä m n e n vid de centrala verkstadsskolorna. Medelsanvisningen till lärarlöner för ändamålet har dock för detta budgetår begränsats till högst 30 000 kronor. Överstyrelsen anser det angeläget, att denna försöksverksamhet får största möjliga omfattning. Enligt överstyrelsens uppfattning föreligger ej anledning att med hänsyn till kostnaderna genom särskild föreskrift begränsa verksamheten starkare än vad som ändock kommer att ske på grund av mötande svårigheter att anordna undervisningen. Överstyrelsen — som beräknar medelsbehovet för ändamålet till 50 000 kronor för nästa budgetår — anför i denna fråga vidare i huvudsak följande.

Överstyrelsen har för flertalet av de yrkesavdelningar, som förekommer vid de centrala verkstadsskolorna, utarbetat förebilder till undervisningsplaner, enligt vilka undervisning i allmänna ämnen skall meddelas i första årskursen i en omfattning, som motsvarar den som avses skola meddelas i enhetsskolans klass 9 y. Samråd har ägt rum med skolöverstyrelsen i fråga om undervisningsplanernas utformning och skolöverstyrelsen har medgivit, att nionde årets skolplikt må kunna fullgöras i central verkstadsskola, där undervisning bedrivs enligt förenämnda planer.

Meddelande om den planerade försöksverksamheten har tillställts styrelserna för de centrala verkstadsskolorna, som anmodats undersöka förutsättningarna och inkomma med uppgift, huruvida dylik verksamhet kunde igångsättas från och med höstterminen 1953. I regel har man ställt sig positiv till tanken. Icke i något fall har emellertid förutsättningar att redan nu påbörja verksamheten anmälts föreligga. Ett väsentligt hinder för att ordna med försök har från en del skolor anmälts vara, att man icke anser

sig kunna erhålla kompetenta lärare för det timlärararvode, som enligt statsbidragskungörelsen kan utgå.

Det förhållandet, att vederbörande timlärare icke kan av statsmedel erhålla arvode av samma storlek som av statsmedel kan utgå vid undervisning i motsvarande ämnen på enhetsskolans högstadium, kan medföra, att här avsedda försök icke kan komma till stånd i tillräcklig omfattning. Spörsmålet påkallar därför uppmärksamhet. Frågorna om statsbidrag till lärarlöner m. m. har, när det gäller enhetsskolans högstadium, hittills endast lösts provisoriskt. Det kunde enligt överstyrelsens uppfattning övervägas att provisoriskt reglera även här berörda arvodesfråga, så mycket mera som den genom 1951 års riksdags beslut genomförda löneregleringen för de centrala verkstadsskolornas lärarpersonal är av provisorisk karaktär. Överstyrelsen hemställer, att frågan härom på lämpligt sätt tages under prövning.

Statskontoret förordar, att för nästa budgetår anvisas högst 50 000 kronor till undervisning i allmänna ämnen. Med hänsyn till anslagsbelastningen under budgetåret 1952/53 — då undervisning i allmänna ämnen icke förekom — anser statskontoret anslaget för budgetåret 1954/55 icke böra beräknas till lägre belopp än 5 300 000 kronor.

Departementschefen. Den av de centrala verkstadsskolornas fortgående utveckling betingade automatiska uppräknigen av anslaget för nästa budgetår torde i enlighet med vad statskontoret anfört böra beräknas till 200 000 kronor.

Beträffande de från och med innevarande budgetår medgivna försöken med undervisning i allmänna ämnen vid de centrala verkstadsskolorna har överstyrelsen framhållit, att vissa svårigheter kan förutsättas möta vid verksamhetens igångsättande, bland annat på grund av gällande grunder för storleken av statsbidraget till timarvode åt lärare i teoretiska läroämnena. Enligt överstyrelsens uppfattning bör någon särskild begränsning av medelsåtgången för ifrågavarande försök ej ske. För egen del anser jag emellertid att, liksom för innevarande budgetår, medelsanvisningen för ändamålet tills vidare bör begränsas till visst högstbelopp för hela verksamheten. Maximibeloppet utgör nu 30 000 kronor. I anslutning till överstyrelsens anslagsberäkningar förordar jag, att för nästa budgetår medelsanvisningen för denna försöksverksamhet begränsas till 50 000 kronor, vilket innebär en anslagshöjning med 20 000 kronor. Statsbidraget till undervisningen i allmänna ämnen utgår, liksom beträffande samtliga lärarlöner vid centrala verkstadsskola, med 100 procent av skolans minimilönkostnader enligt statsbidragskungörelsen. Minimiarvodet åt timlärare för undervisning i teoretiska ämnen och statsbidraget härtill utgår för undervisningstimme med belopp, varierande mellan 7 kronor 75 öre och 9 kronor 20 öre, alltefter ortsgrupp. Vederbörande huvudman äger alltså utbetala ett högre timarvode; statsbidraget beräknas likväl alltid efter minimiarvodet. Den av överstyrelsen väckta frågan om en omreglering av statsbidraget i föreva-

rande hänseende torde icke böra komma under övervägande förrän i samband med prövning av 1952 års yrkesutbildningssakkunnigas blivande förslag rörande yrkesundervisningen och därmed sammanhängande frågor. Jag anser mig böra i detta sammanhang erinra om att försök med undervisning i allmänna ämnen sedan budgetåret 1952/53 jämväl är medgivna vid de statsunderstödda kommunala och enskilda skolorna för yrkesundervisning. Statsbidraget till försöksundervisningen vid dessa skolor utgår likaledes enligt samma grunder som beträffande undervisningen i övrigt vid skolorna.

Enligt vad jag i det föregående förordat, torde anslaget för nästa budgetår böra höjas med 220 000 kronor till 5 300 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning: Bidrag till driften av centrala verkstadsskolor* för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 5 300 000 kronor.

[298] 18. Kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning: Bidrag till driften av flygmekanikerskolan i Mölndal.

	Anslag	Nettoutgift
1952/53	285 000	325 494
1953/54 (statsliggaren s. 709)	320 000	
1954/55 (förslag)	334 000	

Genom beslut den 28 januari 1944 medgav Kungl. Maj:t, att Mölndals stads verkstadsskolor för arbetslös ungdom fick, räknat från och med den 1 januari 1944, successivt omorganiseras till en verkstadsskola för utbildning av flygmekaniker. Såsom bidrag till driften av denna skola har sedan budgetåret 1944/45 årligen under förevarande rubrik anvisats ett särskilt förslagsanslag. Angående tillkomsten av skolan torde i övrigt få hänvisas till propositionen 1944: 215, s. 17 ff., och riksdagens skrivelse 1944: 318. Såsom bidrag till anordnande av elevinternat vid skolan har anvisats särskilda reservationsanslag om tillhopa 269 000 kronor (se prop. 1945: 260 och 1949: 167). Statsbidraget till driften av skolan bestämmes för varje budgetår genom beslut av Kungl. Maj:t. Enligt gällande statsbidragsgrunder skall för åtnjutande av understöd till avlöning åt rektor och övriga lärare i tillämpliga delar gälla bestämmelserna i kungörelsen 1951: 586 angående statsbidrag till centrala verkstadsskolor. I fråga om bidrag till övriga kostnader torde Mölndalsskolan få anses intaga en något fördelaktigare ställning än de centrala verkstadsskolorna.

Skolan består under innevarande budgetår av 5 avdelningar för flygmekaniker, 2 avdelningar för metallarbetare samt ytterligare 8 specialavdelningar, en för vart och ett av följande fack, nämligen flygmotortekniker, bygg-

nads- och inredningssnickare, bleck- och plåtslagare, reparatörer — smeder — svetsare, svetsare, verktygsskötare, tapetserare samt radiomontörer.

I likhet med övriga statsunderstödda kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning åtnjuter flygmekanikerskolan i Mölndal pensionsrätt för skolans rektor och lärare enligt bestämmelserna i SPA-reglementet. Enligt detta reglemente utgående fortlöpande pensionsavgifter är i princip avvägda så, att de beräknas täcka ungefär hälften av den verkliga kostnaden för pensioneringen. Pensionsavgifterna erlägges — kalenderårsvis i efterskott — av vederbörande huvudman, i detta fall Mölndals stad. Den återstående delen av den verkliga pensioneringskostnaden utfylles av statsmedel över ett under XII huvudtiteln upptaget anslag.

Genom beslut den 5 december 1952 fann Kungl. Maj:t gjord framställning om befrielse för Mölndals stad från de fortlöpande pensionsavgifterna för rektor och lärare vid flygmekanikerskolan icke föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

I en vid 1953 års riksdag väckt motion (II: 312) hemställdes, att riksdagen måtte medge befrielse för Mölndals stad såsom huvudman för flygmekanikerskolan från skyldigheten att erlägga dylika avgifter samt anvisa för ändamålet erforderliga ytterligare medel under ifrågavarande anslag.

I anledning av nämnda motion uttalade statsutskottet under punkten 280:0 i sitt av riksdagen på denna punkt godkända utlåtande 1953: 8, att utskottet med hänsyn till flygmekanikerskolans speciella inriktning och dess övervägande karaktär av riksskola funnit starka skäl tala för att staten påtog sig ifrågavarande pensionsavgifter. En dylik åtgärd syntes utskottet icke heller på grund av Mölndalsskolans särställning böra få prejudicerande verkan med avseende på de centrala verkstadsskolornas motsvarande förhållanden. Det syntes utskottet emellertid önskvärt, att denna fråga av Kungl. Maj:t upptogs till närmare undersökning och förnyat bedömande, innan ärendet blev föremål för beslut från riksdagens sida. Utskottet förutsatte, att det förslag i ämnet, vartill nämnda omprövning kunde ge anledning, skulle komma att föreläggas 1954 års riksdag. Under återopande härav var utskottet icke berett att tillstyrka bifall till motionen. I enlighet härmed avslogs motionen av riksdagen.

Överstyrelsen för yrkesutbildning hemställer i sina anslagsäskanden för nästa budgetår, att förslag förelägges riksdagen om att de fortlöpande pensionsavgifterna för rektor och lärare vid flygmekanikerskolan får bestridas av statsmedel. För ändamålet beräknar överstyrelsen — som föreslår att denna anordning genomföres retroaktivt från och med senare halvåret 1951 — en höjning av anslaget med $[6\,000 + (3 \times 15\,000) =] 51\,000$ kronor, avseende kostnaderna för andra halvåret 1951 samt kalenderåren 1952/54. I övrigt beräknar överstyrelsen en ökning av driftbidraget enligt nu gällande

statsbidragsgrunder med 14 000 kronor. Den sammanlagda höjningen av anslaget utgör enligt överstyrelsens förslag alltså 65 000 kronor.

Statskontoret framhåller, att flygmekanikerskolan icke blott i förhållande till de centrala verkstadsskolorna utan också i jämförelse med övriga icke-statliga yrkesundervisningsanstalter med huvudsaklig karaktär av riksskolor måste anses gynnad i statsbidragshänseende. Även om flygmekanikerskolan otvivelaktigt får anses ha nyssnämnd karaktär, synes denna omständighet alltså i och för sig icke, vid jämförelse med åtskilliga andra läroanstalter, tala för att staten åtager sig även kostnaderna för pensionsavgifterna. Ämbetsverket erinrar om att staten redan genom att medge anslutning till statens pensionsanstalt iklätt sig omkring hälften av pensioneringskostnaderna. Med hänvisning härtill och under åberopande av uppkommande konsekvenser förklarar statskontoret sig nödgat att avstyrka förslaget, att utgiften för pensionsavgifterna skall övervältras på statsverket. Skulle likväl anses att så bör bli fallet, synes den därav föranledda höjningen av bidraget till skolan enligt statskontorets uppfattning icke böra avse avgifter för budgetåren 1951/54. I övrigt har statskontoret ingen erinran mot överstyrelsens anslagsberäkningar.

Departementschefen. Flygmekanikerskolan i Mölndal är, som nämnts, beträffande statsbidrag till avlöning åt rektor och lärare jämställd med de centrala verkstadsskolorna. Detta innebär, att staten bidrager med 100 procent av lönekostnaderna. I fråga om bidrag till övriga driftkostnader intar flygmekanikerskolan en något fördelaktigare ställning än de centrala verkstadsskolorna.

Beträffande frågan om statsbidrag till pensionsavgifter får jag erinra om att detta spörsmål i avseende å de centrala verkstadsskolorna var föremål för statsmakternas prövning vid 1951 års riksdag i samband med förslag om provisorisk lönereglering för lärarpersonalen vid nämnda skolor och, i anslutning därtill, revision av statsbidragsbestämmelserna för dessa skolor. Föredragande departementschefen framhöll därvid (prop. 1951: 1, 8 ht, s. 419) — i anledning av ett under förslagets remissbehandling framställt yrkande om att staten skulle svara för hela pensioneringskostnaden för ifrågasvarande lärarpersonal — att han, med hänsyn till att staten påtog sig hela lönekostnaderna, icke kunde tillstyrka, att staten också skulle bidraga till några pensionsavgifter. Riksdagen (SU 69, Rskr 128) — som jämväl hade att pröva ett motionsvis framställt yrkande i samma riktning — anslöt sig till departementschefens ståndpunkt.

I överensstämmelse med detta statsmakternas ställningstagande för de centrala verkstadsskolornas del, vilket blev gällande också beträffande flygmekanikerskolan i Mölndal (se prop. 1951: 1, 8 ht, s. 422), har Kungl. Maj:t i december 1952 avslagit en av styrelsen för flygmekanikerskolan gjord framställning om befrielse för Mölndals stad från de fortlöpande pensionsavgifterna.

1953 års riksdag har emellertid funnit önskvärt, att frågan om statsbidrag till pensionsavgifterna av Kungl. Maj:t upptages till förnyat bedömande.

Med hänsyn till att flygmekanikerskolan i statsbidragshänseende intager en till och med ännu mer gynnad ställning än de centrala verkstadsskolorna — en särställning som icke ansetts böra förändras, oaktat två av flygmekanikeravdelningarna enligt Kungl. Maj:ts medgivande från och med innevarande budgetår ombildats till yrkesavdelningar för metallarbetare — samt med beaktande av att staten redan i och med befattningshavarnas anslutning till statens pensionsanstalt påtagit sig omkring hälften av de verkliga pensioneringskostnaderna och i vissa fall kan komma att belastas med väsentligt mer än hälften av dessa kostnader, anser jag mig i likhet med statskontoret icke kunna tillstyrka, att staten skulle bidraga också till de fortlöpande pensionsavgifter, som enligt SPA-reglementet åvilar Mölndals stad som huvudman för flygmekanikerskolan. Ett ytterligare skäl för mitt ståndpunktstagande ligger däri att ett vidgat åtagande från statens sida i detta hänseende skulle få konsekvenser icke blott i fråga om statsbidragsgivningen till de så kallade riksskolorna på övriga områden av yrkesundervisningen utan jämväl beträffande statens ställning till dylika skolor inom andra grenar av undervisningsväsendet. Jag finner mig således icke böra räkna med någon medelsanvisning för statsbidrag till pensionsavgifter.

I enlighet med överstyrelsens beräkning av driftbidraget i övrigt till flygmekanikerskolan, torde anslaget för nästa budgetår böra uppräknas med 14 000 kronor till 334 000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning: Bidrag till driften av flygmekanikerskolan i Mölndal* för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 334 000 kronor.

[299] **19. Kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning. Bidrag till inrättande av sjömansskolor.**

	Anslag	Nettoutgift
1950/51	150 000	
1951/52	100	45 250
1952/53	75 000	15 301
1953/54 (statsliggaren s. 710)	150 000	
1954/55	100 000	

Utbildningen vid sjömansskolorna (kungörelsen 1946:419) sker på tre olika utbildningslinjer, en för däckspersonal, en för maskinpersonal och en för kökspersonal. Utbildningstidens längd utgör för lägre kurs omkring 12 veckor och för högre kurs omkring 8 veckor. Lägre och högre kurs bildar tillsammans en s.k. 5-månaderskurs. För kökspersonal finnes därjämte en nybörjarkurs om 34 veckor.

Statsbidrag till inrättande av sjömansskolor — statsbidrag till engångskostnader — utgår efter samma grunder som beträffande de centrala verkstadsskolorna, alltså med 50 procent av kostnader för undervisnings- och administrationslokaler samt elevinternat, 90 procent av kostnader för den första uppsättningen stadigvarande undervisningsmateriel och 50 procent av kostnader för inventarier och inredning till undervisningslokaler.

Utbildningsbehovets omfattning och antalet erforderliga sjömansskolor — liksom utbildningens innehåll och statsbidragsfrågorna — prövades vid 1946 års riksdag (prop. 8, SU 65, Rskr 135). 1937 års sakkunniga, vilkas förslag låg till grund för propositionen, räknade med en årlig nyrekrytering till yrket av ungefär 3 000 sjömän. En fullständig sjömansskola borde varje år kunna utbilda sammanlagt 228 elever, varav 90 på däckslinjen, 90 på maskinlinjen och 48 på kökslinjen. De sakkunniga beräknade att fyra fullständiga skolor skulle visa sig erforderliga, i Stockholm, Göteborg, Hälsingborg och Kalmar, med en sammanlagd utbildningskapacitet av drygt 900 elever årligen. — Departementschefen ansåg det icke vara lämpligt att i förväg fastläsa sjömansskolororganisationen inom en begränsad yttre ram. Därest anställningsvillkoren för yrkesutbildade sjömän avtalsmässigt skulle komma att regleras så, att fullgjord yrkesutbildning medförde vissa förmåner, föreföll det icke osannolikt, att utbildningsanstalter skulle komma att erfordras i större omfattning än de sakkunniga angivit som troligt. Enligt departementschefens mening borde det därför få ankomma på Kungl. Maj:t att avgöra, på vilka orter och till vilket antal sjömansskolor skulle komma till stånd. — Riksdagen framställde ingen erinran mot vad departementschefen sålunda anförde.

Den nuvarande sjömansskolororganisationen omfattar tre skolor, en i Göteborg, en i Kalmar och en i Hälsingborg. Göteborgsskolan består av 2 avdelningar för däckspersonal, 2 avdelningar för maskinpersonal och 1 avdelning för kökspersonal. Den sammanlagda utbildningskapaciteten uppgår till högst 132 elever årligen. Kalmarskolan omfattar en avdelning av var och en av de tre utbildningslinjerna och har en årlig utbildningskapacitet av högst 72 elever. I Hälsingborg anordnas för närvarande årligen en kurs för 12 skeppskoockar. Skolan avses i framtiden skola omfatta även en däcksavdelning och en maskinavdelning.

Hos Kungl. Maj:t har styrelsen för Göteborgs stads skolor för yrkesundervisning anhållit dels om medgivande att utvidga stadens sjömansskola genom att förlägga densamma jämte elevinternat å fyrmastade barken Viking, dels om statsbidrag till engångskostnader härför med sammanlagt 1 726 000 kronor. Den utvidgade skolan avses skola omfatta 4 däcksavdelningar, 4 maskinavdelningar och 3 köksavdelningar. Den årliga utbildningskapaciteten beräknas därigenom öka från 132 till 228 elever. Totalkostnaden för inköp, ombyggnad, inredning, inventarier och undervisningsmateriel har uppskattats till 3 290 000 kronor. Kostnaden för motsvarande, friliggande anläggning i land har beräknats till i runt tal 4 100 000 kronor.

Framställningen har tillstyrkts av överstyrelsen för yrkesutbildning och kommerskollegium samt av de organ, som representerar redar- och sjöfolksorganisationerna. Överstyrelsen har efter kostnadsgranskning beräknat statsbidraget till 1 340 000 kronor, varav 1 133 000 kronor till undervisningslokaler och elevinternat, 144 000 kronor till den första uppsättningen

stadigvarande undervisningsmateriel och 63 000 kronor till inventarier och inredning till undervisningslokaler och elevinternat. Statskontoret har däremot avstyrkt bifall till framställningen under åberopande av bland annat att den beräknade ökningen av utbildningskapaciteten enligt ämbetsverkets mening icke svarar mot den erforderliga kapitalinvesteringen.

Överstyrelsen för yrkesutbildning föreslår i sina anslagsäskanden för nästa budgetår, att förevarande anslag höjes med 850 000 kronor till 1 000 000 kronor. Med erinran om att Kungl. Maj:t den 24 juli 1953 beviljat statsbidrag till byggnadsarbeten för sjömansskolan i Hälsingborg med 72 000 kronor, framhåller överstyrelsen att detta bidrag torde komma att delvis belasta nästa budgetårs anslag. För statsbidrag till undervisningsmateriel, inventarier och inredning till skolan beräknar överstyrelsen vidare ett belopp av 43 000 kronor. Statsbidrag till byggnadskostnader för en planerad sjömansskola i Stockholm uppskattas av överstyrelsen till i runt tal 425 000 kronor. Till utvidgning av sjömansskolan i Göteborg har överstyrelsen, som nämnts, beräknat ett statsbidrag av sammanlagt 1 340 000 kronor. Även om nu angivna planer skulle kunna förverkligas inom en mycket nära framtid, torde emellertid statsbidragen enligt överstyrelsens beräkning icke i sin helhet komma att belasta anslaget för 1954/55. Överstyrelsen anser sig dock ej kunna föreslå ett lägre anslagsbelopp för nästa budgetår än 1 000 000 kronor.

Statskontoret beräknar, att statsbidrag till sjömansskolan i Hälsingborg kommer att belasta nästa budgetårs anslag med 100 000 kronor. Då ämbetsverket avstyrkt statsbidrag till utvidgning av sjömansskolan i Göteborg samt närmare utredning ej föreligger beträffande ifrågasatt sjömansskola i Stockholm, förordar statskontoret, att anslaget för nästa budgetår uppföres med 100 000 kronor.

Departementschefen. I likhet med statskontoret räknar jag med att statsbidrag till sjömansskolan i Hälsingborg kommer att belasta nästa budgetårs förslagsanslag med i runt tal 100 000 kronor.

Såsom framgår av den förut lämnade redogörelsen har styrelsen för Göteborgs stads skolor för yrkesundervisning begärt att få utvidga stadens sjömansskola och i detta syfte förlägga skolan till ett fartyg, barken Viking. Överstyrelsen för yrkesutbildning har beräknat statsbidrag härtil med sammanlagt 1 340 000 kronor, varav 1 133 000 kronor för fartygets ombyggnad till undervisningslokaler och elevinternat samt 207 000 kronor till stadigvarande undervisningsmateriel, inventarier och inredning. Jag anser mig för egen del icke kunna tillstyrka, att till kostnaderna för genomförande av detta projekt skulle få utgå bidrag av statsmedel enligt de vanliga grunderna för anläggningsbidrag till sjömansskolor. Om emellertid Göteborgs stad skulle finna Viking-projektet vara av sådant värde, att staden likväl förlägger sjömansskolan ombord å Viking, torde — därest riks-

dagen icke framställer någon erinran mot en speciell statsbidragsgivning i förevarande fall — till kostnader för den första uppsättningen stadigvarande undervisningsmateriel samt för inventarier och utrustning statsbidrag få utgå enligt de vanliga grunderna, medan jag alltså däremot icke kan förorda statsbidrag till ombyggnadskostnaderna. I nuvarande läge synes någon särskild anslagsuppräknings med hänsyn till vad jag nu anför icke böra ske; skulle utvidgningsprojektet genomföras, torde härav föranledda statsbidragsutgifter få bestridas genom överskridande av det förslagsvis betecknade anslaget.

Då jag slutligen icke räknar med att anslaget kommer att belastas av några utgifter för en sjömansskola i Stockholm, förordar jag — under erinran om vad jag nyss anför rörande bestridandet av utgifter för statsbidrag till sjömansskolan i Göteborg — att anslaget för nästa budgetår uppföres med 100 000 kronor. Detta innebär en sänkning av anslagsbeloppet med 50 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning: Bidrag till inrättande av sjömansskolor* för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 100 000 kronor.

[300] 20. Kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning: Bidrag till driften av sjömansskolor.

	Anslag	Nettoutgift
1952/53	130 000	156 326
1953/54 (statsliggaren s. 710)	180 000	
1954/55 (förslag)	180 000	

Överstyrelsen för yrkesutbildning föreslår oförändrat anslagsbelopp för nästa budgetår. Av överstyrelsens framställning inhämtas i huvudsak följande.

Medelsbehovet för skolorna i Göteborg, Kalmar och Hälsingborg kan med nuvarande omfattning av verksamheten och nu gällande bidragsgrunder beräknas till omkring 180 000 kronor. Därest den planerade skolan i Stockholm kommer i verksamhet, skulle anslagsbehovet ökas med i runt tal 50 000 kronor. Därest projektet »Viking» i Göteborg kan realiseras, skulle anslagsbehovet, om ytterligare en avdelning för var och en av linjerna däck-, maskin- och kökspersonal kommer till stånd, ökas med ytterligare i runt tal 50 000 kronor. I avsaknad av säkra hållpunkter för ett bedömande av om sistnämnda utvidgning kan komma till stånd liksom om skolan i Stockholm kommer i verksamhet under budgetåret 1954/55 föreslår överstyrelsen med utgångspunkt i nuvarande omfattning av verksamheten vid sjömansskolorna ett anslag av 180 000 kronor.

Departementschefen. Även om den under närmast föregående anslagspunkt berörda utvidgningen av sjömansskolan i Göteborg skulle påbörjas, torde för nästa budgetår medelsbehovet för bidrag till driften av sjömansskolorna kunna beräknas till oförändrat belopp, 180 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning: Bidrag till driften av sjömansskolor* för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 180 000 kronor.

[301] 21. Kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning: Bidrag till anordnande av kurser för utbildning av elektriska installatörer.

	Anslag	Nettoutgift
1952/53	72 000	56 275
1953/54 (statsliggaren s. 710)	75 500	
1954/55 (förslag)	75 500	

Ur detta förslagsanslag utgår bidrag till vid kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning under budgetåret 1953/54 anordnade dagkurser för utbildning av elektriska installatörer med behörighet, som avses i kungörelsen 1939: 219 angående behörighet att vid elektriska starkströmsanläggningar utföra installationsarbete, med *dels* sammanlagt högst 62 000 kronor till högst fem kurser för utbildande av installatörer med behörighet av klass B, *dels ock* sammanlagt högst 13 500 kronor till högst tre kurser för utbildande av installatörer med behörighet av klass C.

Överstyrelsen för yrkesutbildning, som för nästa budgetår räknar med samma antal kurser som under innevarande budgetår, föreslår oförändrad medelsanvisning. Jag ansluter mig härtill och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning: Bidrag till anordnande av kurser för utbildning av elektriska installatörer* för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 75 500 kronor.

[302] 22. Kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning: Studiebidrag och stipendier åt elever. Sedan 1952 års riksdag godkänt nya grunder för den statliga studiehjälpen vid allmänna läroverk m. fl. läro- och utbildningsanstalter (prop. 1952: 220; SU 224; Rskr 432), har för innevarande budgetår under ovanstående rubrik anvisats ett förslagsanslag av 6 400 000 kronor (statsliggaren s. 710). Ur anslaget bestrides kostnaderna för studiebidrag och stipendier *dels* enligt kungörelsen 1953: 530 (5 kap.) till elever i kurser för förberedande utbildning vid anstalter för utbildning av skolköks-, handarbets- och lanthushållslärarinnor samt vid småskoleseminariet i Haparanda, *dels* enligt kungörelsen 1953: 532 till

elever vid statsunderstödda kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning — med undantag av sådana fackutbildningsanstalter, som hänförs till det i det föregående anmälda förslagsanslaget till Stipendier åt elever vid tekniska fackskolor och andra fackutbildningsanstalter — samt centrala verkstadsskolor, *dels ock* enligt samma grunder, som angivits i sistnämnda kungörelse 1953: 532, till elever vid flygmekanikerskolan i Mölndal (Kungl. Maj:ts beslut den 5 juni 1953), sjömansskolor (kungörelsen 1946: 419 med ändring 1953: 534) samt statliga och statsunderstödda tandsköterskeskolor (Kungl. Maj:ts beslut den 25 september 1953). Ur anslaget må därjämte utgå studiehjälp åt högst 30 svenska elever vid skolor för yrkesundervisning i Danmark, Finland, Norge och Island samt åt högst 100 elever från nämnda länder för genomgående av kurser vid svenska yrkesundervisningsanstalter.

Överstyrelsen för yrkesutbildning anför, att med hänsyn till den fortgående utökningen av heldagskurser vid de kommunala anstalterna för yrkesundervisning anslaget för budgetåret 1954/55 synes böra uppföras med ett till åtminstone 6 500 000 kronor förhöjt belopp.

Departementschefen. Jag biträder överstyrelsens förslag, att förevarande anslag med hänsyn till beräknad ökning av antalet studiehjälpsberättigade elever för nästa budgetår höjes med 100 000 kronor till 6 500 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning: Studiebidrag och stipendier åt elever* för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 6 500 000 kronor.

[303] **23. Särskilda anstalter för yrkesundervisning: Bidrag till grafiska institutet.** Detta obetecknade anslag är nu uppfört med 3 600 kronor (statsliggaren s. 711) och disponeras för gäldande av hyra för lokaler, som upplåtits åt institutet i den av konstfackskolan i Stockholm disponerade fastigheten.

Institutets direktion anhåller om en höjning av anslaget för nästa budgetår med 30 000 kronor, avseende bidrag till uppehållande av institutets verksamhet i allmänhet. *Överstyrelsen* för yrkesutbildning tillstyrker, att anslaget för nästa budgetår uppföres med sammanlagt 33 600 kronor.

Departementschefen. Jag anser mig icke kunna förorda någon höjning av förevarande anslag utan räknar för nästa budgetår med oförändrad medelsanvisning. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Särskilda anstalter för yrkesundervisning: Bidrag till grafiska institutet* för budgetåret 1954/55 anvisa ett anslag av 3 600 kronor.

[304] **24. Särskilda anstalter för yrkesundervisning: Bidrag till bergsskolan i Filipstad m. m.** Detta obetecknade anslag är nu uppfört med 61 800 kronor (statsliggaren s. 711), varav 60 423 kronor utgör bidrag till uppehållande av verksamheten vid bergsskolan i Filipstad och 1 377 kronor utgör bidrag till kostnaden för pension åt f. d. vaktmästaren vid bergsskolan i Falun F. E. Skoog.

Jernkontoret anholder, att anslaget för nästa budgetår uppföres med 83 932 kronor. *Överstyrelsen för yrkesutbildning* beräknar anslaget till 72 300 kronor, vilket innebär en anslagshöjning med 10 500 kronor. Höjningen hänför sig till bidraget till uppehållande av bergsskolans verksamhet och motiveras, förutom av ökade lönekostnader, av stegrade utgifter för undervisningsmateriel, uppvärmning, belysning samt övriga expenser.

Statskontoret tillstyrker endast en anslagshöjning med 3 900 kronor, motsvarande statens andel (40 procent) av kostnaderna för lönegradsuppflyttning för rektor (från Cb 11 till Cb 14), två lektorer (från Ca 30: 33 till Ca 33: 36) samt en adjunkt (från Ce 26: 26 till Ce 29: 29). Återstoden av den föreslagna höjningen, 6 600 kronor, vilket belopp avser ökat bidrag till omkostnader, anser statskontoret sig icke böra förorda.

Departementschefen. Förevarande anslag torde i första hand böra uppräknas med 3 900 kronor, motsvarande statens andel i kostnaderna för de av statskontoret angivna lönegradsuppflyttningarna för lärarpersonalen. Vad gäller den i övrigt begärda anslagshöjningen, avseende omkostnader, anser jag mig böra förorda en ökning av statens bidrag med 1 500 kronor. Anslaget torde alltså för nästa budgetår böra höjas med sammanlagt 5 400 kronor till 67 200 kronor.

De angivna lönegradsuppflyttningarna för lärarpersonalen har ansetts böra genomföras i anslutning till den vid 1952 års riksdag beslutade nya lönegradsplaceringen för motsvarande befattningshavare vid de högre tekniska läroverken (prop. 1952: 241, s. 67*ff.). I statsbidragsanslagen till bergsskolan för budgetåren 1952/53 och 1953/54 har emellertid den därav föranledda ökningen av statens andel i lönekostnaderna ej inräknats. Nämda andel har för vardera budgetåret beräknats till 4 500 kronor eller alltså sammanlagt 9 000 kronor. Därest riksdagen icke framställer erinran däremot, torde Kungl. Maj:t vilja medge, att innevarande budgetårs anslag får för täckande av nämnda kostnadsökning överskridas med högst angivna belopp, 9 000 kronor. Det torde därjämte få ankomma på Kungl. Maj:t att efter förslag av överstyrelsen vidtaga erforderliga ändringar av statsbidragsbestämmelserna för skolan för att dessa i formellt hänseende skall bli anpassade efter skolans nuvarande lärarorganisation.

Jag hemställer att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Särskilda anstalter för yrkesundervisning: Bidrag till bergsskolan i Filipstad m. m.* för budgetåret 1954/55 anvisa ett anslag av 67 200 kronor.

[305] 25. Särskilda anstalter för yrkesundervisning: Bidrag till textilinstitutet i Borås.

	Anslag	Nettoutgift
1952/53	77 500	86 817
1953/54 (statsliggaren s. 712)	88 200	
1954/55	90 500	

Överstyrelsen för yrkesutbildning föreslår, att detta förslagsanslag för nästa budgetår höjes med 55 700 kronor till 143 900 kronor. Vid anslagsberäkningen förutsätter överstyrelsen att avlöning (med rörligt tillägg) kommer att utgå till »föreståndare, tillika lärare i spinneriteknik» i stället för att, såsom nu, arvoden (utan rörligt tillägg) utgår till »föreståndare», »biträdande föreståndare» och »lärare i spinneriteknik». Den nuvarande anordningen föranledes av att professorn vid Chalmers tekniska högskola S. I. Löfgren enligt Kungl. Maj:ts medgivande får tills vidare intill utgången av juni 1954 med professuren förena befattningen som föreståndare för textilinstitutet, under villkor att han avstår från att meddela undervisning vid institutet samt överlåter vissa föreståndargöromål till biträdande föreståndare.

Den av överstyrelsen föreslagna höjningen avser följande ändamål.

1. Institutets verksamhet i allmänhet (nu 21 600)	+ 7 900
2. Anskaffande av apparatur (nu 2 600)	+ 16 100
3. Avlöande av föreståndare, tillika facklärare i spinneriteknik (1952/53 högst 7 608)	+ 756
4. Avlöande av nuvarande facklärare och facklärarinnor (nu högst 22 205)	+ 3 323
5. Avlöande av facklärare i väveriteknik (nu 0)	+ 5 586
6. Avlöande av spinnmästare och vävmästare (nu högst 9 984)	+ 1 888
7. Avlöande av extra lärare och assistenter (nu 3 500)	+ 6 500
8. Halva kostnaden för rörligt tillägg åt befattningshavare vid institutet (1952/53 förslagsvis 19 653)	+ 5 712
9. Amortering av lån	+ 7 935
	+ 55 700

Av handlingarna inhämtas bland annat följande.

1. Överstyrelsen framhåller, att tidigare utgående anslagsmedel till institutets verksamhet varit otillräckliga och att en väsentlig höjning av statsbidraget är nödvändig, därest verksamheten skall kunna fortsätta i samma omfattning som för närvarande. Av den under denna punkt beräknade nettokostnaden för nästa budgetår, 44 300 kronor, skulle enligt hittills tillämpade grunder på staten falla 2/3 eller 29 500 kronor.

2. Institutets styrelse har inventerat de absolut nödvändiga behoven av förnyelse av nuvarande maskinbestånd. Det erforderliga beloppet uppgår till 28 000 kronor, varav staten förutsättes bidraga med 2/3 eller avrundat 18 700 kronor.

3—5. Föreståndaren och lärarna skall jämlikt gällande statsbidragsvillkor åtnjuta lön enligt följande löneklasser å löneplan nr 1 i statens löneplansförfordning, nämligen föreståndaren 33—36, facklärarna 25—28 och facklärarinnorna 19—22. Löneklassuppflyttning sker efter samma grunder som för statstjänstemän i allmänhet. Av institutets styrelse föreslages höjning med två löneklasser för dessa befattningshavare (p. 3 och 4) finner överstyrelsen väl motsvara den höjning, som ägt rum beträffande andra lärarkategorier. Med hänsyn till det stora antalet timlärartimmar bör ett antal timlärarbefattningar sammanslås till en facklärartjänst i väveriteknik (p. 5). Härigenom uppkommande utgiftsökning motsvaras till största delen av en minskning beträffande utgifterna för timlärare. Statens bidrag i förevarande avseenden utgör enligt hittills tillämpade grunder $1/2$ av lönekostnaderna.

6. Spinnmästaren och vävmästaren skall jämlikt gällande statsbidragsvillkor åtnjuta lön enligt någon av löneklasserna 19—22. Även för dem föreslås höjning med två löneklasser. Statens bidrag utgår enligt hittills tillämpade grunder med $2/3$ av ifrågavarande lönekostnader.

7. Institutets kostnader för timlärare (extra lärare) och assistenter beräknas till 20 000 kronor. Överstyrelsen anser rimligt, att staten bidrar härtill i samma proportion som till lönerna för de ordinarie lärarna eller alltså med hälften av kostnaderna.

9. Enligt Kungl. Maj:ts, efter riksdagens hörande (se 1953: VIII s. 474), den 5 juni 1953 lämnade medgivande, har anslagsposten till institutets verksamhet i allmänhet budgetåret 1952/53 fått överskridas med 23 500 kronor för täckande av vissa förluster å institutets verksamhet. Staten har därigenom bidragit dels med 12 500 kronor till slutligt gäldande av ett lån å 21 000 kronor för täckande av underskott budgetåret 1951/52, dels med 11 000 kronor till de två första amorteringarna på ett lån å 24 000 kronor för täckande av underskott budgetåret 1950/51. Av sistnämnda lån återstår oguldet ett belopp av 7 935 kronor att betalas budgetåret 1954/55. Under åberopande av att Älvsborgs läns landsting tidigare beviljat anslag för hela den del av ifrågavarande underskott, som enligt praxis faller på landstinget, anhåller skolstyrelsen, att staten helt skall svara för den sista amorteringen, 7 935 kronor. Överstyrelsen tillstyrker bifall till denna anhållan.

I samband med anslagsäskandena för nästa budgetår hemställer överstyrelsen om anvisande på tilläggsstat för budgetåret 1953/54 av ett belopp å 1 465 kronor såsom bidrag till gäldande av ett lån å 4 915 kronor för täckande av underskott budgetåret 1952/53. Landstinget förutsättes skola bidraga med återstoden av lånesumman.

Statskontoret anser sig beträffande de under p. 1—8 upptagna yrkandena endast böra tillstyrka den höjning av statsbidraget, som föranledes av automatiska löneklassförändringar för de ordinarie lärarna. Denna höjning beräknas till 2 300 kronor, varav 1 508 kronor till grundlöner och 792 kronor till rörligt tillägg. Statskontoret vill icke motsätta sig, att institutet medges att överskrida innevarande budgetårs anslag med 7 935 kronor för gäldande av återstående del av det lån, som upptagits till täckande av underskott budgetåret 1950/51 (p. 9). Däremot avstyrker ämbetsverket

bifall till framställningen om tilläggsanslag å 1 465 kronor till gäldande av lån för täckande av underskott budgetåret 1952/53. I anslutning härtill erinrar statskontoret om att statsutskottet i sitt utlåtande 1953:8 under punkten 287:o framhållit, att textilinstitutet såväl för Älvsborgs län och Borås stad som för industrien torde vara av den betydelse, att ökade ekonomiska insatser borde kunna påräknas från dessa håll för understödjande av institutets verksamhet. Därest skolan emellertid icke skulle kunna utverka ökat ekonomiskt stöd från kommunalt eller enskilt håll, lär enligt statskontorets mening en reducering av verksamheten bli erforderlig. Någon ytterligare ekonomisk medverkan från statsmakternas sida i syfte att täcka framtida driftunderskott torde således icke böra komma i fråga, framhåller statskontoret avslutningsvis.

Departementschefen. Beträffande anslagsmedlen till institutets verksamhet i allmänhet (p. 1), anskaffande av apparatur (p. 2) samt avlöande av extra lärare och assistenter (p. 7) finner jag mig icke böra räkna med någon höjning. Jag anser mig vidare icke kunna biträda förslaget om inrättande av en ny fackläartjänst i väveriteknik (p. 5).

Under p. 3, 4 och 6 framför överstyrelsen förslag om löneförbättringar för vissa befattningshavare vid institutet. Jag är icke beredd att för närvarande ta ställning till dessa förslag utan räknar nu endast med den anslagshöjning å 1 508 kronor, som betingas av automatiska löneklassförändringar för ifrågavarande personal. Därest emellertid statsmakterna i ett senare sammanhang skulle besluta om en tjänsteförteckningsrevision för lönegradsplacerade facklärare, torde Kungl. Maj:t — om riksdagen icke i nu förevarande sammanhang framställer någon erinran däremot — få i anslutning till en dylik revision företaga en möjligen påkallad justering av statsbidragsvillkoren beträffande löneställningen för motsvarande befattningshavare vid textilinstitutet samt medge det överskridande av anslaget, som på grund därav kan komma att erfordras.

Anslagsmedlen till rörligt tillägg (p. 8) torde med hänsyn till vad jag nu anfört endast böra höjas med det av statskontoret beräknade beloppet, 792 kronor.

Därest föreståndarskapet vid institutet under nästa budgetår kommer att uppehållas på samma sätt som för närvarande, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela därav betingade föreskrifter rörande statsbidraget.

Enligt beslut vid 1953 års riksdag har det till bidrag till textilinstitutet för budgetåret 1952/53 anvisade anslaget fått överskridas med 23 500 kronor för täckande av vissa underskott å institutets verksamhet. Därigenom har staten medverkat till slutligt gäldande av lån, motsvarande underskottet för 1951/52, och vidare till gäldande av de två första amorteringarna

på ett lån å 24 000 kronor, motsvarande underskottet för 1950/51. På sistnämnda lån återstår nu en amortering å 7 935 kronor. Älvsborgs läns landsting har betalat hela den del av ifrågavarande lån, som enligt tillämpade grunder belöper på landstinget. Enligt överstyrelsens förslag (p. 9) bör därför staten helt svara för sistnämnda amortering. Jag anser mig icke böra motsätta mig detta förslag. För ändamålet erforderliga medel, 7 935 kronor, torde emellertid — därest riksdagen ej riktar någon erinran mot ett sådant förfarande — få anvisas av Kungl. Maj:t ur innevarande budgetårs förslagsanslag. Däremot kan jag icke tillstyrka, att något tilläggsanslag beviljas såsom statligt bidrag till täckande av institutets driftunderskott för budgetåret 1952/53; i detta hänseende och även beträffande textilinstitutets ekonomiska ställning överhuvudtaget vill jag i likhet med statskontoret erinra om statsutskottets vid 1953 års riksdag gjorda uttalande rörande ökade ekonomiska insatser från annat håll än staten för understödjande av textilinstitutets verksamhet.

Vid bifall till vad jag nu förordat torde anslaget för nästa budgetår böra höjas med 2 300 kronor till 90 500 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Särskilda anstalter för yrkesundervisning: Bidrag till textilinstitutet i Borås* för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 90 500 kronor.

[306] 26. Särskilda anstalter för yrkesundervisning: Bidrag till Lennings textiltekniska institut i Norrköping.

	Anslag	Nettoutgift
1952/53	45 000	45 000
1953/54 (statsliggaren s. 714)	75 000	
1954/55 (förslag)	74 000	

Institutets styrelse anhåller för nästa budgetår om ett anslag av 74 000 kronor, innebärande en anslagsminskning med 1 000 kronor. *Överstyrelsen för yrkesutbildning* tillstyrker bifall till framställningen och anför bland annat följande.

Kostnaderna för institutets verksamhet under budgetåret 1954/55 beräknas till 190 500 kronor, Den största utgiftsposten är löner, som beräknats till 120 000 kronor. Under förutsättning att begärt statsbidrag av 74 000 kronor erhålles, skulle övriga huvudsakliga inkomster utgöras av elevavgifter 40 000 kronor, bidrag från Norrköpings stad 35 000 kronor, bidrag från föreningar 13 000 kronor, säljbar produktion och lönearbete 20 000 kronor samt inkomst från elevhemmet 8 500 kronor.

Departementschefen. Jag biträder överstyrelsens förslag, att till ifrågavarande ändamål för nästa budgetår anvisas ett anslag av 74 000 kronor,

villet innebär en anslagsminskning med 1 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Särskilda anstalter för yrkesundervisning: Bidrag till Lennings textilt tekniska institut i Norrköping* för budgetåret 1954/55 anvisa ett anslag av 74 000 kronor.

[307] **27. Bidrag till vissa omskolningskurser m. m.**

	Anslag	Nettoutgift
1946/47	1 800 000	293 270
1947/48	1 175 000	428 450
1948/49	1 150 000	518 034
1949/50	1 150 000	1 542 894
1950/51	1 150 000	993 983
1951/52	1 100 000	892 443
1952/53	1 100 000	3 293 661
1953/54 (statsliggaren s. 714)	1 100 000	
1954/55 (förslag)	1 100 000	

Detta förslagsanslag disponeras nu på följande sätt:

1. Anordnande i begränsad omfattning vid behov av yrkesutbildningskurser för partiellt arbetsföra m. fl., <i>förslagsvis</i>	1 000 000
2. Yrkesutbildning för f. d. fast anställt manskap vid försvaret, <i>förslagsvis</i>	25 000
3. Andra särskilda utbildningskurser, <i>förslagsvis</i>	75 000
	1 100 000

De grundläggande föreskrifterna beträffande ifrågavarande kurser anges i kungörelsen 1945:445 angående yrkesutbildningskurser för arbetslösa.

Kurserna bör i regel anordnas som nybörjarkurser, fortbildningskurser eller omskolningskurser. De står under central ledning av överstyrelsen för yrkesutbildning, som i olika frågor rörande verksamheten har att samråda med arbetsmarknadsstyrelsen. — I statsbidragshänseende skiljes mellan kommunal arbetslöshetskurs, arbetslöshetskurs vid central verkstadsskola och central arbetslöshetskurs. Kurs av sistnämnt slag anordnas direkt av överstyrelsen; kostnaderna för dylik kurs bestrides helt av statsmedel. Till kommunal kurs utgår statsbidrag inom ramen för av överstyrelsen medgivet högsta belopp med hela kostnaden för ersättningar till kursföreståndare och lärare, för anskaffande eller förhyrande av maskiner och övrig stadigvarande undervisningsmateriel m. m. samt med femtio procent av kostnader för reparation av undervisningsmateriel och för arbetsmateriel, förbrukningsmateriel m. m. Till kurs vid central verkstadsskola utgår statsbidrag inom ramen för av överstyrelsen medgivet högsta belopp med hela kostnaden för ersättningar till kursföreståndare och lärare, för anskaffande eller förhyrande av maskiner och den första uppsättningen övrig stadigvarande undervisningsmateriel samt med sjuttiofem procent av kostnaderna vid svetsunder-

visning för kraft- och gasförbrukning samt förbrukningsmateriel. I övrigt utgår statsbidrag till kurs vid central verkstadsskola i huvudsak enligt grunderna för statsbidrag till dylik skola. — Kursföreståndare och lärare förordnas av överstyrelsen. Enligt av överstyrelsen utfärdade tillämpningsföreskrifter åtnjuter kurslärare arvode och vissa övriga förmåner i huvudsaklig överensstämmelse med vad som gäller för lärare vid central verkstadsskola. — Kursdeltagare äger uppbära timpenning av statsmedel enligt grunder, som överstyrelsen och arbetsmarknadsstyrelsen bestämmer. För deltagare i omskolningskurser för viss friställd arbetskraft gäller dock särskilda av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser rörande timpenning.

Nu berörda kostnader för anordnandet av ifrågavarande kurser samt kostnaderna för timpenning till kursdeltagarna bestrides ur förevarande förslagsanslag till Bidrag till vissa omskolningskurser m. m.

Ur anslag under femte huvudtiteln utgår till kursdeltagare vissa andra förmåner, såsom utbildningsbidrag, bostadsbidrag, maketillägg m. m.

Överstyrelsen för yrkesutbildning föreslår efter samråd med arbetsmarknadsstyrelsen och försvarets socialbyrå, att anslaget för nästa budgetår höjes med 1 400 000 kronor till 2 500 000 kronor. Højningen hänför sig helt till anslagsposten 1. Härom anför överstyrelsen bland annat följande.

Yrkesutbildningskurser för partiellt arbetsföra m. fl. har varit anordnade i avsevärt större antal under budgetåret 1952/53 än under närmast föregående budgetår (49 mot 28). Nettoutgiften under budgetåret, i vilken även ingår kostnaderna för utrustning till 3 kurser, som startat först efter budgetårets utgång, har uppgått till 3 293 661 kronor, vilket innebär en ökning från föregående budgetår med 2 401 218 kronor. Denna ökning hänför sig framför allt till den stegrade omskolningsverksamheten för s. k. friställd arbetskraft. Under tiden januari—juni 1953 har sålunda sammanlagt 18 nya kurser, i första hand avsedda för denna kategori, kommit till stånd. Men även omskolning av partiellt arbetsföra har under året ägt rum i ökad omfattning. Omskolningen av partiellt arbetsföra har bedrivits dels i av överstyrelsen särskilt för denna kategori anordnade kurser — 5 nya kurser av detta slag har startats under budgetåret — dels i pågående omskolningskurser anordnade av kommun eller landsting. Under 1952/53 har även antalet hjälpsökande arbetslösa och utlänningar i kurserna varit större än under föregående år.

Sammanlagt deltog i omskolningskurser 973 personer, varav 557 partiellt arbetsföra (511 civilskadade och 46 i militärtjänst skadade), 322 tillhörande kategorin friställd arbetskraft, 40 hjälpsökande arbetslösa samt 54 utlänningar.

Av dessa deltog 480 i såsom kommunala arbetslöshetskurser anordnade omskolningskurser, 21 i den av Uppsala läns landsting anordnade omskolningskursen vid centrala verkstadsskolan i Uppsala och 472 i av överstyrelsen anordnade omskolningskurser dels för friställd arbetskraft (284 deltagare), dels för partiellt arbetsföra (188 deltagare).

Några fasta hållpunkter för uppskattning av medelsbehovet under anslagsposten 1 för budgetåret 1954/55 föreligger icke i nuvarande arbetsmarknadsläge. Med hänsyn till erfarenheterna från budgetåret 1952/53 synes emellertid anslagsbeloppet under denna punkt böra avsevärt höjas. Ef-

ter samråd med arbetsmarknadsstyrelsen föreslår överstyrelsen, att förevarande delpost för budgetåret 1954/55 uppföres med ett till 2 400 000 kronor förhöjt belopp.

Överstyrelsen hemställer vidare, att från och med nästa budgetår inrättas tio statliga extra ordinarie tjänster för lärare vid omskolnings- m. fl. kurser, med lönegradsplacering motsvarande den som är eller kan bli fastställd för lärare vid centrala verkstadsskolor. Av överstyrelsens framställning på denna punkt inhämtas bland annat följande.

Till följd av de osäkra anställningsförhållandena har omsättningen av lärare vid kurserna varit avsevärd. Av de 225 lärare, som under någon tid varit anställda vid omskolningskurser under perioden juli 1944—juni 1953, har sålunda ungefär hälften tjänstgjort kortare tid än 1 år. Genom denna avgång har verksamheten gått förlustig många för omskolningskurserna lämpliga och intresserade lärare.

Kursverksamheten har numera pågått i mer än 12 år — i fråga om vissa yrken mer än 12 år i sträck på samma ort — och visat sig fylla ett behov såväl under tider med goda som under tider med dåliga sysselsättningsmöjligheter. Det måste anses vara synnerligen värdefullt för verksamheten att kunna behålla duktiga och för omskolningskurserna särskilt lämpliga lärare, vilket endast torde kunna ske genom att dylika lärare beredes en fastare anställningsform genom e. o. tjänster med lönegradsplacering. Antalet tjänster bör icke vara större än det antal kurser, som man med ledning av hittills gjorda erfarenheter kan antaga bli behövt för överskådlig framtid. Med hänsyn härtill bör antalet e. o. tjänster tills vidare inskränkas till 10. Vad angår kostnaderna, hänför sig den ökning av dessa, som skulle bli en följd av omändringen av 10 arvodesbefattningar till 10 e. o. tjänster, huvudsakligen till pensionskostnaderna; de nuvarande lärararvodena uppgår redan till ungefär samma belopp som lönerna till lärare vid centrala verkstadsskolor.

Statskontoret anser sig böra godtaga överstyrelsens anslagsberäkningar men finner däremot icke förutsättningar föreligga för inrättande av lönegradsplacerade lärartjänster vid ifrågavarande kurser.

Statens lönenämnd säger sig icke ha funnit anledning till erinran mot inrättandet av ett antal extra ordinarie tjänster. Tjänsterna böra tills vidare hänföras till lönegrad Ce 20, under förutsättning dock att för tjänsterna krävs kompetens motsvarande vad som erfordras för behörighet till lärartjänst vid central verkstadsskola.

Departementschefen. De senare budgetårens växlande belastning på detta anslag beror på skiftningarna i arbetsmarknadsläget. Kursverksamheten utgör ett led i beredskapen mot arbetslöshet och vissa av kurserna ingår i de arbetsmarknadsreglerande åtgärder, som syftar till att överflytta arbetskraft till nya verksamhetsområden och underlätta en viss önskvärd rörlighet på arbetsmarknaden. Antalet deltagare, som i egentlig mening varit hjälpsökande arbetslösa, har under senare år varit lågt, enligt överstyrelsens redovisning för budgetåret 1952/53 endast fyrtio. Förutom ett mindre antal

utlänningar har under nämnda budgetår övriga kursdeltagare tillhört kategorierna partiellt arbetsföra och friställd arbetskraft. Till den sistnämnda kategorien räknas friställda byggnadsarbetare samt annan friställd arbetskraft, som anses lämpad för anställning inom verkstads- och därmed jämför- lig industri; även kvinnor, som efter viss tids frånvaro från arbetsmarkna- den lämpligen bör erhålla yrkesutbildning vid kurser av ifrågavarande slag, hänföres till denna grupp. Den kraftiga ökningen i anslagsbelastningen un- der budgetåret 1952/53 i förhållande till närmast föregående budgetår be- ror, såsom överstyrelsen framhållit, främst på den stegrade omskolnings- verksamheten för friställd arbetskraft. Det ökade antalet kurser för såväl friställd arbetskraft som partiellt arbetsföra har under budgetåret 1952/53 medfört rätt väsentliga merutgifter för nyanskaffning av maskiner och an- nan stadigvarande materiel för omskolningskurserna. Till en del har alltså utgifterna under nämnda budgetår varit av engångsnatur.

Beträffande de ekonomiska förmånerna för kursdeltagarna får jag erinra om vad chefen för socialdepartementet tidigare denna dag föreslagit vid an- mälan av femte huvudtiteln reservationsanslag till Arbetsmarknadsstyrel- sens arbetsvårdsverksamhet.

Vad gäller anslagsberäkningen för nästa budgetår har överstyrelsen räk- nat med oförändrade belopp under anslagsposterna 2 och 3 men, under åbe- ropande av erfarenheterna från budgetåret 1952/53, föreslagit en höjning med 1,4 miljoner kronor under anslagsposten 1. Såsom överstyrelsen fram- hållit saknas emellertid i dagens arbetsmarknadsläge fasta hållpunkter för beräkning av medelsbehovet under sistnämnda anslagspost. För egen del an- ser jag icke skäl föreligga att nu verkställa någon uppräknings av anslagsbe- loppet. Därest så skulle visa sig nödvändigt för att kursverksamheten skall fylla avsett syfte, torde anslaget i stället få överskridas.

Jag förordar alltså, att detta förslagsanslag för nästa budgetår uppföres med oförändrat belopp, 1 100 000 kronor. Jag vill i detta sammanhang un- derstryka angelägenheten av att i fråga om nyanskaffning av maskiner och annan stadigvarande materiel för kurserna iakttages all den återhållsamhet, som är möjlig utan att verksamhetens ändamål eftersättes, bland annat ge- nom att förefintlig materiel disponeras för olika kurser på sådant sätt, att nyanskaffning i möjligaste mån undviks.

Överstyrelsens förslag om inrättande av ett antal lönegradsplacerade, ex- tra ordinarie lärartjänster för ifrågavarande kurser är jag icke för närvaran- de beredd att biträda.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till vissa omskolningskurser m. m.* för bud- getåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 1 100 000 kro- nor.

[308] **28. Främjande av praktisk lärlingsutbildning hos hantverksmästare.**

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	250 000	260 004
1952/53	265 000	260 294
1953/54 (statsliggaren s. 714)	300 000	
1954/55 (förslag)	310 000	

Under innevarande budgetår får överstyrelsen för yrkesutbildning bevilja understöd för utbildning av högst 375 lärlingar. Antalet understödsrum uppgick budgetåren 1950/51, 1951/52 och 1952/53 till respektive 300, 325 och 350.

Understödet utgår med 900 kronor och utanordnas med 400 kronor efter första utbildningsåret, med 200 kronor efter andra utbildningsåret och med 300 kronor efter utbildningens slut. Även för fortsatt utbildning av lärling, som erhållit undervisning i högst två årskurser vid verkstadsskola, kan under vissa förutsättningar understöd utgå. Utbildningen står under tillsyn av överstyrelsen för yrkesutbildning med biträde av lärlingsombud, som av överstyrelsen förordnas till ett antal av högst två för varje lärling. Till lärlingsombud utgår ersättning med 20 kronor per lärlings utbildningsår och, därest lärlingsombud är bosatt å annan ort än den, där utbildningen äger rum, även resekostnadsersättning enligt klass III allmänna resereglementet samt traktamente av 10 kronor per dag för resor i den omfattning överstyrelsen må föreskriva.

Överstyrelsen för yrkesutbildning hemställer, att anslaget för nästa budgetår höjes med 15 000 kronor. Överstyrelsen, som förutsätter oförändrat antal understödsrum för nästa budgetår, räknar därvid med en ökning av 5 000 kronor för höjning av lärlingsombuds traktamente från 10 till 15 kronor per dag. Återstoden av den föreslagna höjningen, 10 000 kronor, beräknas med hänsyn till de senaste årens ökning av antalet understödsrum. Överstyrelsen anför i sistnämnda fråga bland annat följande.

Att verkställa en exakt beräkning av medelsbehovet är icke möjligt. Lärlingsanställningarna upphör nämligen i viss omfattning under lärotiden, vilket medför, att hela understödsbeloppet icke alltid utbetalas och att arvordena till lärlingsombuden bortfaller för tiden efter lärlingsanställningens upphörande. En eventuellt minskad rörlighet på arbetsmarknaden kan dock komma att reducera denna faktor. Vidare förskjutes utbetalningarna genom förseningar med avläggande av arbetsprov, avbrott i lärlingsutbildningen på grund av sjukdom, värnpliktstjänstgöring m. m. Nu nämnda förhållanden har påverkat utbetalningen av understöd så att denna trots ökat antal understödsrum varit praktiskt taget oförändrad under budgetåret 1952/53 jämfört med utbetalningen under budgetåret 1951/52. Överstyrelsen beräknar anslagsbehovet för budgetåret 1954/55 vid oförändrad storlek av understödet och ersättningen till lärlingsombud till 310 000 kronor.

Överstyrelsen hemställer vidare — i anslutning till en framställning från Sveriges hantverks- och småindustriorganisation — att understödsbeloppet

höjes från 900 till 1 200 kronor. En dylik höjning skulle påverka anslagsbehovet först från och med budgetåret 1955/56.

Departementschefen. Överstyrelsen har liksom för innevarande budgetår föreslagit, att det till lärlingsombud utgående dagtraktamentet uppräknas från 10 till 15 kronor. Då någon höjning av detta dagtraktamente icke torde böra ske i annan form än genom anpassning av traktamentsbestämmelserna till motsvarande föreskrifter i allmänna resereglementet med därav följande differentiering av dagtraktamentet och då en dylik anordning skulle komma att medföra minskning av traktamentsförmånerna för åtskilliga lärlingsombud, anser jag mig icke kunna biträda överstyrelsens förslag.

Yrkanden om höjning av nu utgående understödsbelopp har prövats av 1952 och 1953 års riksdagar utan att därvid vinna bifall. Jag är för egen del icke heller nu beredd att förorda en uppräkning av understödet.

Med hänsyn till de senaste årens ökning av antalet understödsrum torde anslaget i enlighet med överstyrelsens beräkningar för nästa budgetår böra höjas med 10 000 kronor till 310 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Främjande av praktisk lärlingsutbildning hos hantverksmästare* för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 310 000 kronor.

[309] **29. Främjande av lärlingsutbildning inom muraryrket m. m.**

	Anslag	Nettoutgift
1952/53	200 000	25 526
1953/54 (statsliggaren s. 716)	200 000	
1954/55 (förslag)	150 000	

Ur anslaget, som uppförts på riksstaten från och med budgetåret 1952/53, utgår understöd till byggnadsföretag, som anordnar lärlingsutbildning inom muraryrket och andra byggnadsyrken. Under innevarande budgetår får överstyrelsen för yrkesutbildning bevilja understöd för utbildning av högst 300 lärlingar. Därest förhållandena prövas ge anledning därtill, äger Kungl. Maj:t enligt medgivande av 1953 års riksdag (se prop. 1951:1 VIII ht, s. 477) medge ökning av detta antal i den mån understöd icke tagits i anspråk vid utgången av budgetåret 1952/53.

Understödet utgör för varje lärling 900 kronor, vilket belopp utanordnas med 600 kronor efter första utbildningsåret och med 300 kronor efter det utbildningen avslutats. Utbildningen står under tillsyn av överstyrelsen för yrkesutbildning med biträde av yrkesombud, som av överstyrelsen förordnas till ett antal av högst två för varje lärling. Till yrkesombud utgår ersättning med 20 kronor per lärlings utbildningsår och, därest yrkesombud är bosatt å annan ort än den, där utbildningen äger rum, även resekostnadsersättning enligt klass III allmänna resereglementet samt traktamente

av 10 kronor per dag för resor i den omfattning överstyrelsen må föreskriva.

Överstyrelsen för yrkesutbildning hemställer i anslutning till sina förslag under närmast föregående anslagspunkt, att yrkesombuds traktamente höjes från 10 till 15 kronor per dag och att understödsbeloppet höjes från 900 till 1 200 kronor. Överstyrelsen, som förutsätter oförändrat antal understödsrum för nästa budgetår, räknar dock icke med behov av ökad medelsanvisning utan föreslår oförändrat anslagsbelopp. Av överstyrelsens framställning inhämtas bland annat följande.

Intill utgången av budgetåret 1952/53 hade till överstyrelsen inkommit ansökningar för 185 lärlingar, varav 144 beviljats, 15 avslagits och 26 icke slutbehandlats. En anledning till att denna understödsform ej utnyttjats i större omfattning kan antagas vara, att den är relativt ny och därför icke tillräckligt känd bland dem som kan beröras därav. Flertalet ansökningar har kommit från ett antal företagare på större orter, vilket synes bekräfta nämnda antagande. Då berörda parter på arbetsmarknaden uttalat stort intresse för rekryteringen och lärlingsutbildningen inom byggnadsyrket och då en intensifierad propaganda- och upplysningsverksamhet i dessa frågor kan väntas gynnsamt påverka ansökningsfrekvensen, torde de angivna siffrorna ej böra föranleda någon sänkning av antalet understödsrum för budgetåret 1954/55.

Några säkra hållpunkter för beräkning av medelsbehovet för budgetåret 1954/55 föreligger ej. Behovet är helt avhängigt den omfattning, i vilken beviljade understödsrum kommer att utnyttjas. Dessutom påverkas behovet för ett enskilt budgetår av i vilken mån lärlingsutbildningen förskjutes eller icke fullföljes. Då utbetalningen till byggnadsföretagen äger rum först sedan lärlingarna fullgjort första läroåret, kommer utbetalningen under budgetåret 1954/55 huvudsakligen att avse under år 1953/54 eller tidigare beviljade understödsrum samt ersättningar till yrkesombud. Eftersom lärlingsutbildningen är fyraårig kommer slutbetalningen efter lärlingstidens slut att beträffande de lärlingar, som anställdes före den 1 juli 1952, belasta först budgetåret 1955/56.

Slutligen hemställer överstyrelsen, att, därest vid utgången av budgetåret 1953/54 icke tagits i anspråk samtliga 300 understödsrum för detta budgetår, återstående understödsrum måtte få disponeras under budgetåret 1954/55.

Departementschefen. Med hänvisning till vad jag anfört under närmast föregående anslagspunkt avstyrker jag bifall till överstyrelsens förslag om uppräknig av yrkesombuds dagtraktamente och höjning av nu utgående understödsbelopp.

I likhet med överstyrelsen räknar jag för nästa budgetår i första hand med oförändrat antal understödsrum. Därest förhållandena skulle ge anledning därtill, torde Kungl. Maj:t dock böra äga medge ökning av detta antal

i den mån understöd icke tagits i anspråk vid slutet av innevarande budgetår.

I avvaktan på vidare erfarenheter beträffande anslagsbelastningen samt med hänsyn till den hittillsvarande ansökningsfrekvensen och gällande ordning för utbetalning av understödsbeloppen, synes för nästa budgetår ett förslagsanslag av 150 000 kronor vara tillräckligt. Detta innebär en anslagsminskning med 50 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Främjande av läringsutbildning inom muraryrket* m. m. för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 150 000 kronor.

[310] **30. Bidrag till kostnader för granskning av utförda gesällprov.** Ur detta reservationsanslag, som nu är uppfört med 25 000 kronor (statsliggaren s. 716), må, då bedömning av gesällprov äger rum på annan ort än vederbörandes bostadsort och på grund därav föranleder resekostnad, utgå bidrag till resekostnadsersättning och traktamente dels åt ordförande och ledamöter i granskningsnämnd inom hantverksdistrikt, dels ock åt granskningsman, som deltagar i granskning av gesällprov, anordnad enligt av Sveriges hantverks- och småindustriförbund godkänt granskningsförfarande. Bidraget utgår högst med belopp, motsvarande resekostnadsersättning enligt klass III allmänna resereglementet och traktamente av 15 kronor för dag. Nu angivna bestämmelser äger jämväl tillämpning beträffande lärling, som företager resa för avläggande av gesällprov på annan ort än anställningsorten.

Överstyrelsen för yrkesutbildning anför, att gesällprov under de senaste åren förekommit i något mindre omfattning än tidigare och att det synes motiverat att räkna härmed även för nästa budgetår. Nettoutgiften under budgetåret 1952/53 och reservationen till innevarande budgetår utgjorde 9 239 kronor respektive 10 760 kronor. Under återopande härav föreslår överstyrelsen, att anslaget för nästa budgetår minskas med 5 000 kronor till 20 000 kronor.

Överstyrelsen hemställer därjämte, med anledning av framställning av Sveriges hantverks- och småindustriförbund, att till granskningsman måtte få utöver nuvarande ersättning utgå arvode av statsmedel med 10 kronor för dag, oberoende av om granskningen verkställs på granskningsmannens hemort eller icke. Härav föranledd kostnadsökning förutsättes kunna rymmas inom det för nästa budgetår föreslagna anslaget.

Departementschefen. Jag anser mig icke kunna biträda överstyrelsens förslag om införande av särskilt dagarvode åt granskningsman. Med hänsyn till anslagsbelastningen under budgetåret 1952/53 samt den å anslaget

förefintliga reservationen torde medelsanvisningen för nästa budgetår kunna begränsas till 15 000 kronor. Detta innebär en anslagsminskning med 10 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till kostnader för granskning av utförda gesällprov* för budgetåret 1954/55 anvisa ett reservationsanslag av 15 000 kronor.

[311] **31. Resestipendier för yrkesutbildning.**

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	40 000	41 425
1952/53	46 000	45 615
1953/54 (statsliggaren s. 716)	50 000	
1954/55 (förslag)	50 000	

Bestämmelser rörande ifrågavarande stipendier är meddelade i kungörelsen 1944:392. Stipendierna utdelas av överstyrelsen för yrkesutbildning till idkare av hantverk och mindre industri, verkmästare och förmän inom industri och hantverk samt arbetare. Stipendium skall avse studieresa utomlands, studieresa inom landet eller bevistande av kurs eller genomgående av skola inom vederbörande yrke. Stipendiebeloppen bestämmas av överstyrelsen.

Överstyrelsen för yrkesutbildning hemställer för nästa budgetår om en höjning av anslaget med 20 000 kronor för ökning av såväl stipendiernas antal som stipendiebeloppen.

Departementschefen. Detta reservationsanslag har för budgetåren 1952/53 och 1953/54 höjts med sammanlagt 10 000 kronor. Jag är icke nu beredd att förorda ytterligare ökning av medelsanvisningen för ifrågavarande ändamål utan räknar för nästa budgetår med oförändrat anslagsbelopp, 50 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Resestipendier för yrkesutbildning* för budgetåret 1954/55 anvisa ett reservationsanslag av 50 000 kronor.

[312] **32. Utbildning av lärare vid yrkesundervisningen.**

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	200 000	235 022
1952/53	240 000	244 854
1953/54 (statsliggaren s. 716)	330 000	
1954/55 (förslag)	380 000	

Detta reservationsanslag är i första hand avsett till bestridande av kostnaderna för utbildning av lärare för industri och hantverk, vissa lärare vid högre tekniska läroverk samt handelslärare, allt i enlighet med av chefen

för ecklesiastikdepartementet i propositionen 1949:167 förordade riktlinjer. Ur anslaget bestrides jämväl kostnader för utbildning och fortbildning i viss omfattning av yrkeslärare inom det husliga arbetsområdet. Allmänna bestämmelser för ifrågavarande utbildning har meddelats av Kungl. Maj:t genom beslut den 20 januari 1950 och den 4 september 1953 (se statsliggaren s. 716).

Överstyrelsen för yrkesutbildning hemställer, att anslaget för nästa budgetår höjes med 157 000 kronor till 487 000 kronor. Överstyrelsen beräknar därvid till utbildning och fortbildning av lärare för industri och hantverk 238 000 kronor, till senare delen av en för lärare vid högre tekniska läroverk m. fl. läroanstalter avsedd pedagogisk utbildningskurs 16 000 kronor, till en kurs i materiallära (stålbehandling) för sistnämnda lärarkategori 7 000 kronor, till utbildning och fortbildning av lärare inom handeln 104 000 kronor samt till utbildning och fortbildning av lärare inom det husliga området 122 000 kronor.

Departementschefen. Såsom jag inledningsvis anmärkt, har ur detta anslag hittills bestritts även kostnader för utbildning och fortbildning i viss omfattning av yrkeslärare inom det husliga området. I denna fråga föreligger sedan år 1950 ett sakkunnigbetänkande (SOU 1950:46) angående utbildningen av lärarinnor inom det husliga området. Med Kungl. Maj:ts bemyndigande av den 9 oktober 1953 har jag den 20 november 1953 tillkallat sex sakkunniga för att med utgångspunkt i nämnda betänkande verkställa fortsatt utredning och avge förslag rörande organisationen av lärarinneutbildningen på det husliga området och därmed sammanhängande utbildnings- och lokalfrågor. I avvaktan på resultatet av denna fortsatta utredning räknar jag med att en del av förevarande anslag alltjämt tages i anspråk för utbildning och fortbildning för ifrågavarande grupp av yrkeslärare.

Jämsides med yrkesutbildningens expansion har detta anslag under de senare åren undergått betydande höjningar. Sedan budgetåret 1943/44 har anslaget sålunda höjts med sammanlagt 285 000 kronor, från 45 000 kronor till 330 000 kronor. Vid avvägningen av medelsanvisningen för nästa budgetår anser jag mig kunna tillstyrka en ytterligare ökning med 50 000 kronor, varigenom möjliggöres en icke oväsentlig utvidgning av utbildningsverksamheten. Anslaget torde alltså för nästa budgetår böra uppföras med 380 000 kronor. Liksom hittills torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att framdeles efter förslag av överstyrelsen meddela närmare bestämmelser rörande anslagets disposition. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Utbildning av lärare vid yrkesundervisningen* för budgetåret 1954/55 anvisa ett reservationsanslag av 380 000 kronor.

[313] **33. Resestipendier åt lärare vid yrkesundervisningen.** Detta reservationsanslag är nu uppfört med 11 500 kronor (statsliggaren s. 718). Anslaget disponeras till resestipendier åt lärare vid läroanstalter, som står under inseende av överstyrelsen för yrkesutbildning.

Överstyrelsen för yrkesutbildning hemställer, att anslaget för nästa budgetår höjes med 3 500 kronor för möjliggörande av såväl ökat antal stipendier som ökade stipendiebelopp.

Departementschefen. Jag är icke beredd att förorda någon höjning av förevarande anslag, vilket alltså för nästa budgetår bör uppföras med oförändrat belopp. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Resestipendier åt lärare vid yrkesundervisningen* för budgetåret 1954/55 anvisa ett reservationsanslag av 11 500 kronor.

[314] **34. Bidrag till vissa kurser i cement- och betongteknik.** Från detta reservationsanslag, som är uppfört med 13 700 kronor (statsliggaren s. 718), utgår bidrag till svenska forskningsinstitutet för cement och betong vid tekniska högskolan i Stockholm för anordnande av vissa kurser. *Institutet* hemställer för nästa budgetår om en höjning av anslaget med 5 000 kronor.

Departementschefen. Jag anser mig icke kunna förorda någon höjning av förevarande anslag utan räknar för nästa budgetår med oförändrad medelsanvisning. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till vissa kurser i cement- och betongteknik* för budgetåret 1954/55 anvisa ett reservationsanslag av 13 700 kronor.

K. Folkbildningsåtgärder i övrigt m. m.

[315] 1. Understöd åt folkbiblioteksväsendet.

	Anslag	Nettoutgift
1949/50	3 300 000	3 533 514
1950/51	3 480 000	3 728 125
1951/52	3 900 000	3 978 901
1952/53	4 334 000	5 013 706
1953/54 (statsliggaren s. 718)	5 240 000	
1954/55 (förslag)	5 859 000	

Skolöverstyrelsen har i sina anslagsäskanden för nästa budgetår ånyo förordat genomförande i vissa delar av folkbibliotekssakkunnigas förslag (SOU 1949: 28). I anslutning härtill har överstyrelsen understrukt, att riksdagens statsutskott i sitt yttrande över det i 1953 års statsverksproposition föreslagna anslaget till folkbiblioteksväsendet förutsatt, att Kungl. Maj:t hade sin uppmärksamhet riktad på önskvärdheten av att — i den mån det ekonomiska läget så medgäve — statens bidrag till främst folk-, studiecirkel- och skolbiblioteken ytterligare förbättrades. Överstyrelsen har vidare framhåvt, att ett uppskjutande ännu ett år med genomförandet av den av de sakkunniga föreslagna biblioteksreformen syntes innebära allvarliga risker för att biblioteksväsendets just nu lovande utveckling avbrytes.

I fråga om *folkbiblioteken* uttalade skolöverstyrelsen föregående år, att en allmän upprustning av *landsbygdens* biblioteksväsen påginge i anslutning till kommunindelningsreformen. Denna upprustning har enligt överstyrelsen fortsatt under det gångna året. Det vore ingen överdrift att tala om den moderna biblioteksverksamhetens genombrott på landsbygden under dessa år. Väsentligt ökade kommunala bidrag hade ställts till biblioteksverksamhetens förfogande. I ett stort antal kommuner hade biblioteken, som tidigare ofta varit inhysta i lokaler, som samtidigt använts för andra ändamål, kunnat erhålla tillfredsställande utrymmen i samband med kommunala byggen av olika slag. I sex köpingar och sju landskommuner funnes numera heltidsbefattningar för bibliotekarier inrättade. De deltidsanställda bibliotekarierna, som tidigare i ett mycket stort antal fall haft synnerligen anspråkslösa arvoden, hade nyligen träffat en överenskommelse i arvodesfrågan med landskommunernas förbund. Det vore av synnerlig vikt, att detta starkt ökade kommunala intresse för landsbygdens biblioteksverksamhet hölles vid makt och ytterligare stimulerades. En fort-

satt utbyggnad av centralbiblioteksorganisationen i enlighet med de sakkunnigas förslag syntes därvid vara den mest angelägna åtgärden.

För *städernas* del vore enligt överstyrelsen ett borttagande av nuvarande anslagsmaximum å 10 000 kronor det viktigaste reformförslaget. Liksom föregående år anser överstyrelsen dock, att denna reform torde kunna hänskjutas till en senare etapp. Överstyrelsen hade därför även i år begränsat sig till att förorda en mindre höjning av anslagsmaximum, så att detta återfinge sitt tidigare realvärde. En sådan höjning vore av betydelse såväl för städernas bibliotek och de större landsbygdsbiblioteken som för studiecirkelbiblioteken. Den vore därtill önskvärd av psykologiska grunder. När biblioteksverksamheten krävde ständigt ökade bidrag från kommunernas sida, syntes nämligen angeläget, att statens bidrag icke vore fastlåsta till förkrigsnivån.

Med avseende å *skolbiblioteken* framhöll överstyrelsen föregående år, att en upprustning av skolbiblioteken enligt de sakkunnigas förslag var en av de mest angelägna pedagogiska reformerna. Under det gångna året säger sig överstyrelsen på nytt vid upprepade tillfällen kunnat konstatera, hur illa rustade skolbiblioteken i genomsnitt är för sina uppgifter i skolans undervisning. Detta gällde till icke ringa del om städerna men framför allt om landsbygden, som endast i undantagsfall kunde uppvisa en tillfredsställande lösning av sin skolbiblioteksfråga. Sedan statsmakterna innevarande år beslutat en omreglering av arvoden till bibliotekarierna vid de allmänna läroverken samt avsevärt höjt anslaget till bokinköp och bokbindning vid dessa, föreläge ännu ett skäl att icke ställa folkskolans biblioteksreform på framtiden.

Skolöverstyrelsen beräknar, att av överstyrelsen för nästa budgetår föreslagna reformåtgärder och andra förändringar beträffande biblioteksväsendet föranleder följande ökningar i medelsbehovet:

	Ökning
1. <i>Folk-, studiecirkel-, sjukhus-, truppförbands- och sjömansbibliotek:</i>	
a) höjning av understödsmaximum för folk- och studiecirkelbibliotek	325 000
b) truppförbandsbibliotek	170 000
c) svenska sjömansbiblioteket	20 000
d) ökning med anledning av beräknad ökning av lokala biblioteksanslag	600 000
2. <i>Biblioteksverksamhet bland svenskar i utlandet:</i>	
avskaffande av ortsbidragen, innebärande en statsbidragsökning av 9 000 kronor, som dock belastar anslaget först 1955/56.	
3. <i>Bibliotek vid fångvårdsanstalter</i> (ny anslagspost)	41 600
4. <i>Centralbibliotek:</i> utbyggnad av organisationen	105 000
5. <i>Resekostnads- och traktamentsersättningar vid biblioteksinspektion från lands- och centralbibliotek:</i> ökning vid utbyggnad av centralbiblioteksorganisationen	3 150
6. <i>Skolbibliotek</i> (ingår nu i anslagspost 1): utbyggnad enligt sakkunnigförslaget 5 162 700 kronor, uppräkning härav på grund av ökning av dels elevantalet dels ock bidraget per elev 3 595 700 kronor, bidrag till vissa privatläroverk och nomadskolor samt högre bidrag till folkhögskolor 225 800 kronor, å vilka belopp, tillhoppa 8 984 200 kronor, under nästa budgetår utgår förskott med 90 procent; ökat medelsbehov	7 255 750

7. Bibliotekskurser:

a) avskaffande av elevavgifter vid biblioteksskolan	9 000
b) studiehjälp åt elever vid biblioteksskolan; belastar ej förevarande anslag	
c) 3 kurser för folkbibliotekarier med biblioteksarbetet som bisyssla; varje kurs 3 veckor; resekostnadsersättning och traktamente enligt allmänna resereglementet ..	37 000
d) 4 kurser för skolbibliotekarier; resekostnadsersättning och traktamente enligt allmänna resereglementet	31 000

8. *Sigtunastiftelsens bibliotek*: ökning på grund av penningvärdets fall 1 500

Summa ökning kronor 8 599 000

Beträffande de förslag, som framförts med avseende å de särskilda anslagspunkterna, må framhållas följande.

1 a) Statsunderstöden till folk- och skolbiblioteksväsendet utgår i princip procentuellt i förhållande till det ortsbidrag, som erhålles av lokala bidragsgivare. För understöden är samtidigt fastställda vissa maximibelopp. Skolöverstyrelsen erinrar om att statsutskottet i utlåtande 1952:8 p. 299 funnit angeläget, att en standardsänkning icke kom till stånd beträffande folkbiblioteksväsendet, och att utskottet understrukt önskvärdheten av att Kungl. Maj:t beaktade de svårigheter, som kunde uppstå för de bibliotek, där understöden vore maximerade. Överstyrelsen påpekar vidare, att understödsmaxima för skol-, sjukhus- och truppförbandsbiblioteken höjts från och med innevarande budgetår. Enligt överstyrelsen är det angeläget, att en höjning nu sker av maximum för understöden till *folk- och studiecirkelbibliotek*. Dessa understöd är för närvarande maximerade till 10 000 kronor för varje borgerlig kommun, av vilket belopp det kommunala biblioteket har förmånsrätt till 7 000 kronor och studiecirkelbiblioteken till 3 000 kronor. Överstyrelsen föreslår, att maximum fastställas till 13 000 kronor, av vilket belopp det kommunala biblioteket bör ha förmånsrätt till 9 100 kronor och studiecirkelbiblioteken till 3 900 kronor. Av statsunderstödet utgår en viss del som grundunderstöd med ett maximum av 5 000 kronor. Detta maximibelopp bör enligt överstyrelsen i konsekvens med övriga föreslagna höjningar ökas till 6 500 kronor. Med ledning av förhållandena under budgetåret 1952/53 beräknar överstyrelsen kostnadsökningen till 325 000 kronor.

b) Chefen för försvarsstaben hemställer, att folkbibliotekssakkunnigas förslag angående *truppförbandsbiblioteken* genomföres i den form det erhållit i försvarsstabschefens yttrande över sakkunnigförslaget. Detta skulle innebära, att kravet på ortsbidrag — i huvudsak lägerkassemedel — slopades och att statsbidrag fastställdes till sju kronor per värnpliktig. Chefen för försvarsstaben framhåller nu, att den av årets riksdag beslutade höjningen av maximibeloppet från 1 500 till 1 800 kronor per bibliotek och år kommer endast bibliotek vid förband med goda lägerkassor tillgodo. Genom att statsbidragen vore beroende av lägerkassornas möjlighet att ge bidrag, uppvisade biblioteken en ojämn standard. Skolöverstyrelsen, som finner det angeläget, att de värnpliktiga under värnpliktstiden beredes så vitt möjligt lika förmåner i fråga om bokförsörjning, tillstyrker vad chefen för försvarsstaben föreslagit. Kostnaderna beräknas av chefen för försvarsstaben till 275 000 kronor. Då de av överstyrelsen anvisade understöden till truppförbandsbiblioteken för budgetåret 1952/53 uppgått till

i runt tal 105 000 kronor, utgör kostnadsökningen (275 000 — 105 000 =) 170 000 kronor.

c) Styrelsen för *svenska sjömansbiblioteket* har för nästa budgetår hemställt om ett statsunderstöd å 70 000 kronor, varav 30 000 kronor skulle utgå utan villkor om tillskott från annat håll och högst 40 000 kronor på villkor, att ett hälften så stort belopp lämnades biblioteket av andra än statsmedel. Av handlingarna i ärendet framgår att antalet utsända vandringsbibliotek nedgått från 1 648 budgetåret 1950/51 till 1 605 budgetåret 1951/52 och 1 555 budgetåret 1952/53. Orsaken till denna nedgång vore enligt biblioteksstyrelsen bristande resurser. Av samma orsak hade biblioteket under budgetåret 1951/52 kunnat upphålla förbindelser med endast åtta av de 26 förmedlingsstationer för vandringsbibliotek, som funnes upprättade i in- och utländska hamnar. Vidare tedde sig bokbeståndets förslitning på senare år alltmera oroande i belysning av de ekonomiska resursernas otillräcklighet. Skolöverstyrelsen vitsordar betydelsen av sjömansbibliotekets verksamhet och anser en ökning av statsbidraget oundgänglig, om verksamheten skall kunna bibehållas vid sin hittillsvarande nivå. Den erforderliga ökningen synes överstyrelsen dock kunna begränsas till 20 000 kronor. Understödet skulle därigenom komma att uppgå till 60 000 kronor, varav 25 000 kronor bör utgå utan villkor om tillskott från annat håll.

d) Med utgående från de understöd, som av skolöverstyrelsen anvisats för kalenderåret 1952, och med hänsyn till en antagen fortsatt upprustning av landsbygdens biblioteksväsen beräknar överstyrelsen den automatiska stegringen av anslagsbehovet till 600 000 kronor. Vid sina beräkningar förutsätter överstyrelsen liksom tidigare, att understöd må utgå till folk-, studiecirkel- och trupperförbandsbibliotek endast om vederbörande bibliotek tidigare erhållit understöd ur förevarande anslag för tid efter den 1 januari 1930. Enligt överstyrelsens bestämmande borde dock understöd få utgå jämväl till annat bibliotek, om detta befinner sig i ett påtagligt behov eller särskilda skäl eljest prövas föreligga.

2. Enligt skolöverstyrelsen har erfarenheten visat, att de svenska församlingarna och de svenska skolorna i utlandet har stora svårigheter att anskaffa de lokala bidrag (ortsbidrag), som är en förutsättning för att statsunderstöd skall kunna utgå. Av sju utlandsförsamlingar och nio utlandsskolor hade sålunda under de båda senaste åren endast tre församlingar och två skolor ansökt om understöd för biblioteksverksamhet. I enlighet med folkbibliotekssakkunnigas förslag föreslår överstyrelsen, att kravet på ortsbidrag skall bortfalla och i samband därmed bidragsmaximum höjas från 1 000, respektive 300 kronor till 2 000, respektive 600 kronor. Merkostnaden beräknas av överstyrelsen till 9 000 kronor. Då de nya bestämmelserna lämpligen bör träda i kraft den 1 januari 1955 samt understöd för kalenderåret 1955 utanordnas först under senare delen av året och alltså belastar statsanslaget till folkbiblioteksväsendet först budgetåret 1955/56, föreslår överstyrelsen nu icke någon höjning av anslagsposten.

3. Folkbibliotekssakkunnigas förslag med avseende på fängvårdsanstalternas bibliotek har av skolöverstyrelsen tidigare hänförs till andra etappen av biblioteksreformens genomförande. Överstyrelsen franhåller emellertid nu, att frågan om en omorganisation av fängvårdsanstalternas bibliotek aktualiserats under det gångna året. Enligt instruktionen för fängvårdsstyrelsen och fängvårdsanstalternas ålåde det prästerlig befattningshavare vid fängvårdsväsendet att i den omfattning fängvårdsstyrelsen be-

stämde ha vård om anstaltens bibliotek. Sedan predikantsystemet i dess förutvarande form avskaffats genom beslut av 1952 års riksdag, kunde den ifrågavarande bestämmelsen icke längre iakttagas. Från fångvårdsstyrelsens sida hade i anledning härav uttalats önskemål om att de kommunala biblioteken skulle övertaga skötseln av fångvårdsanstaltens bibliotek på sätt, som föreslagits i folkbibliotekssakkunnigas betänkande. Förutsättningen för att detta skulle kunna ske vore, att erforderliga medel anvisades för ändamålet. De sakkunniga hade beräknat kostnaderna till 10 kronor per vårdplats. Enligt överstyrelsen borde detta belopp höjas med 30 procent till 13 kronor per vårdplats. Med utgående från 3 200 vårdplatser kunde den sammanlagda kostnaden beräknas till $(3\,200 \times 13 =) 41\,600$ kronor. Ett bifall till vad överstyrelsen — efter samråd med fångvårdsstyrelsen — föreslagit, minskar anslagsbehovet under fångvårdsanstaltens omkostnadsanslag å andra huvudtiteln, ur vilket anslag medel till fångvårdsanstaltens biblioteksverksamhet hittills utgått.

4. Skolöverstyrelsen påpekar, att en av *centralbibliotekens* (landsbibliotekens) viktigaste uppgifter är att bistå landsbygdens mindre bibliotek, vilka i allmänhet saknar tillgång till biblioteksteknisk sakkunskap. Erfarenheterna icke minst från de båda senaste åren hade klart visat både betydelsen av denna centralbibliotekens rådgivande verksamhet och den begränsning av verksamheten som centralbiblioteken måst ålägga sig på grund av bristande resurser. Om de mindre kommunerna skulle kunna erbjuda sina innevånare en bokförsörjning, som är jämförlig med de större kommunernas, krävdes framförallt ett tätare nät av centralbibliotek. Folkbibliotekssakkunniga räknade med att de 14 län, som hade den största landsbygdsbefolkningen, skulle uppdelas på vardera två centralbiblioteksområden och föreslog, att i en första etapp sju nya centralbibliotek skulle inrättas. Överstyrelsen, som i de senaste årens anslagsäskanden biträtt sistnämnda förslag, anser sig böra mot bakgrunden av de senare årens utveckling inom landsbygdens biblioteksväsen starkt framhålla önskvärdheten och vikten av att sakkunnigförslagets första etapp nu genomföres. Överstyrelsen föreslår, att de sju nya centralbiblioteken inrättas från och med den 1 januari 1955. Det särskilda centralbiblioteksanslaget utgör 30 000 kronor för år och bibliotek. För budgetåret 1954/55 skulle alltså erfordras $\left(\frac{7 \times 30\,000}{2} =\right) 105\,000$ kronor.

5. Anslaget utgår med i medeltal 900 kronor per bibliotek. För de sju nytillkommande centralbiblioteken blir kostnaden $\left(\frac{7 \times 900}{2} =\right) 3\,150$ kronor.

6. Folkbibliotekssakkunnigas förslag i fråga om *skolbiblioteken* innebär i huvudsak, att staten övertager kostnaderna för biblioteksverksamheten samt att statens bidrag bestämmes till sju kronor per elev och år jämte vissa tilläggsbidrag till skolor av lägre skolform.

Av beloppet sju kronor per elev räknade de sakkunniga med att fem kronor skulle avse bokinköp, inbindning, underhåll av bokbeståndet, skrivmaterial, trycksaker m. m., medan återstoden skulle utgå som arvode för skötseln av biblioteket. Till grund för de sakkunnigas beräkning av bokinköpssumman låg 1948 års prisläge. Skolöverstyrelsen framhåller nu, att enligt indexuppgifter för den grafiska industrien prisstegringen från januari 1949 till juni 1953 kan beräknas till cirka 39 procent. Prisnivåns stegring

framgick även av en direkt jämförelse mellan bokpriserna 1948 och 1952. En dylik jämförelse gav vid handen, att medelpriset å ifrågavarande barn- och ungdomsböcker mellan sistnämnda år stigit med 34,4 procent. Till denna prisstegring kom också, att bokhandels rabattsystem under den ifrågavarande perioden ändrats till nackdel för biblioteken. Ehuru sistberörda förhållande skulle motivera en ännu kraftigare ökning av det belopp, de sakkunniga kalkylerat med, anser sig överstyrelsen endast böra räkna med 35 procents förhöjning av bokinköpsbeloppet. Detta skulle då kunna beräknas till kronor 6:75 per elev.

Vad arvodesbeloppet angår har de sakkunniga räknat med att bibliotekarien skulle erhålla en timersättning, som motsvarade den då föreslagna genomsnittliga timersättningen åt slöjdlärare, d. v. s. fem kronor per timme. Överstyrelsen påpekar, att efter den lönereglering, som sedan dess har skett, slöjdläraryrvodet på medeldyrort utgör i genomsnitt kronor 8:20 per timme. Ökningen i förhållande till den av de sakkunniga angivna timersättningen utgjorde 64 procent. Med tillämpning av samma förhöjning å det av de sakkunniga angivna arvodesbeloppet skulle detta komma att uppgå till kronor 3:25 per elev.

Överstyrelsen kommer således fram till att ett belopp av $(6:75 + 3:25 =) 10$ kronor per elev erfordras, om skolbiblioteken skall kunna beredas den standard, som sakkunnigförslaget åsyftat. Till detta belopp kommer sedan de olika tilläggsbelopp, som de sakkunniga föreslagit för skolor av lägre skolform. I fråga om dessa belopps storlek föreslår överstyrelsen ingen ändring.

Överstyrelsen utgår från att statsbidrag även skall utgå till vissa privatläroverk och nomadskolorna. I fråga om bidraget till bibliotek vid folkskolor har överstyrelsen tidigare föreslagit, att detta skulle bestämmas till 10 kronor per elev, dock minst 500 kronor. Även här anser överstyrelsen en omräkning påkallad med hänsyn till den ökning, som bokpriserna undergått. Överstyrelsen föreslår, att bidragsbeloppet bestämmas till 13 kronor per elev, dock minst 600 kronor.

Överstyrelsen beräknar kostnaderna för ett genomförande av skolbiblioteksreformen i enlighet med styrelsens förslag till 8 984 200 kronor.

De sakkunniga har föreslagit, att statsbidragen till skolbiblioteken skall rekvireras under det redovisningsår, för vilket bidrag sökes. I sitt yttrande över förslaget har överstyrelsen förordat, att bidragen utbetalas i efter-skott. Därest så anses böra ske, erfordras alltså icke någon medelsanvisning för nästa budgetår. Överstyrelsen finner emellertid billigheten kräva, att under första verksamhetsåret viss del av bidragen utbetalas förskottsvis. I anslutning till vad som gäller i fråga om förskott å statsbidrag till avlönande av folk- och småskollärare, anser överstyrelsen berörda del av biblioteksbidragen böra bestämmas till 90 procent. Anslagsbehovet under denna punkt skulle alltså uppgå till 90 procent av 8 984 200 kronor eller avrundat 8 085 750 kronor.

Understöden till skolbiblioteken utgår för närvarande för kalenderår. De sakkunnigas förslag innebär, att bidragen till skolbiblioteksväsendet skall utgå för redovisningsår. Vid ett genomförande av de nya bestämmelserna från och med redovisningsåret 1954/55 skulle skolbiblioteken vara berättigade till understöd enligt nu gällande grunder för första halvåret 1954, vilket understöd enligt hittillsvarande praxis skulle komma att utbetalas under senare delen av året och således jämväl komma att belasta

förevarande anslag för budgetåret 1954/55. Överstyrelsen har emellertid icke ansett sig böra beräkna något belopp för detta ändamål utan förordar, att det nya statsbidraget skall utgå under villkor, att vederbörande skoldistrikt avstår från distriktet eljest tillkommande rätt till understöd för kalenderåret 1954.

Enligt nu gällande bestämmelser är biblioteksunderstöden till kommunala flickskolor m. fl. skolor maximerade till 300 kronor. Därest Kungl. Maj:t icke skulle anse sig kunna nu framlägga överstyrelsens förslag till ändrade grunder för bidrag till skolbiblioteksverksamheten, anser överstyrelsen under alla omständigheter, att nämnda belopp bör — i likhet med vad styrelsen föreslagit i fråga om andra maxima — höjas med 30 procent till 390 kronor. Kostnadsökningen kan enligt överstyrelsen beräknas till 30 000 kronor.

7. a) och b) Anslagsposten till *bibliotekskurser* är nu uppförd med 46 000 kronor. Beloppet avses till anordnande av dels en biblioteksskola för personal med biblioteksarbete som huvudsyssla (7 000 kronor), dels två kurser om två veckor för utbildning av folkbibliotekarier med biblioteksarbetet som bisyssla (14 000 kronor), dels tre kurser om en vecka för utbildning av skolbibliotekarier (21 000 kronor) och dels länsvis hållna kurser rörande skolbiblioteket och dess utnyttjande i undervisningen (4 000 kronor).

Skolöverstyrelsen föreslog redan i sina anslagsäskanden för budgetåret 1948/49, att elevavgifterna vid biblioteksskolan skulle avskaffas, och hänvisade därvid till att elevavgifter som regel icke förekom vid andra av staten anordnade eller understödda utbildningskurser. Med beaktande av de åtgärder, som statsmakterna sedan dess vidtagit för att underlätta yrkesutbildningen, anser överstyrelsen billigheten fordra, att biblioteksskolans elever nu befrias från elevavgifter. Enligt överstyrelsen bör biblioteksskolans elever därjämte beredas studiehjälp efter enahanda grunder, som gäller för eleverna vid fackutbildningsanstalterna. Kostnaderna för studiehjälp åt biblioteksskolans elever borde belasta dels allmänna studielänefonden dels förslagsanslaget till stipendier åt elever vid tekniska fackskolor och andra fackutbildningsanstalter.

Biblioteksskolan har t. o. m. budgetåret 1952/53 anordnat kurser endast vartannat år. Då det stora behovet av utbildad bibliotekspersonal gjort det nödvändigt att antaga ett större antal elever till biblioteksskolan än vad som kunde betecknas som önskvärt från praktiska och pedagogiska synpunkter, har för innevarande budgetår anvisats medel för anordnande av biblioteksskola, ehuru anslag för samma ändamål utgick för budgetåret 1952/53. Överstyrelsen förutsätter, att medel för anordnande av biblioteksskola beviljas även för budgetåret 1954/55. Med ett lägre elevantal synes det överstyrelsen möjligt att nedbringa kostnaderna för skolan. Till 1952/53 års kurs utgick bidrag av statsmedel med 6 100 kronor, varjämte de 46 eleverna erlade ($45 \times 250 + 1 \times 150 =$) 11 400 kronor i elevavgifter. Om elevantalet sättes till 25 å 30, anser överstyrelsen statsverkets kostnader, därest elevavgifterna avskaffas och skolan bibehålles vid sin nuvarande längd, kunna beräknas till 16 000 kronor, vilket i förhållande till det belopp, som beräknats för budgetåret 1953/54, innebär en kostnadsökning av 9 000 kronor.

c) och d) För innevarande budgetår har anvisats medel till två kurser för utbildning av bibliotekarier vid mindre folkbibliotek och tre kurser

för utbildning av skolbibliotekarier. Skolöverstyrelsen anser, att för nästa budgetår behov föreligger av tre kurser för folkbibliotekarier och fyra kurser för skolbibliotekarier. Folkbibliotekens upprustning på landsbygden har enligt överstyrelsen gjort behovet av utbildningskurser för folkbibliotekarier särskilt stort. Till årets utbildningskurser hade sålunda anmält sig icke mindre än 185 bibliotekarier, av vilka endast 51 kunde beredas plats som ordinarie deltagare med resekostnadsersättning och traktamente. Genom att överstyrelsen anordnade en extrakurs, som deltagarna själva finge bekosta, och genom att en del av de sökande bereddes möjlighet att utan kostnad för statsverket delta i de båda ordinarie kurserna, var det endast 75, som helt måste avvisas. Antalet avvisade synes emellertid överstyrelsen stort nog för att motivera, att tre utbildningskurser anordnas under nästa budgetår.

Överstyrelsen förordar, att här avsedda kurser — i enlighet med folkbibliotekssakkunnigas förslag — förlänges med en vecka till tre veckor. Den intensifiering och utökning av biblioteksverksamheten på landsbygden, som ägt rum under senare år, ställde ökade krav på bibliotekariebefattningarnas innehavare. Erfarenheten visade, att endast det allra väsentligaste av lärostoffet hann meddelas under en tvåveckorskurs.

Enligt överstyrelsen är även för skolbibliotekariernas del utbildningsbehovet stort. Den växande insikten om skolbibliotekets betydelse hade under senare år resulterat i ett ökat intresse för skolbibliotekskurserna från lärarnas sida. Ett genomförande av skolbiblioteksreformen kunde väntas komma att ytterligare stimulera detta intresse.

Deltagarna i förutnämnda bibliotekarietkurser bör enligt överstyrelsen åtnjuta resekostnadsersättning och traktamente enligt rese- och traktamentsklass III C allmänna resereglement. Vid bifall till detta förslag beräknar överstyrelsen kostnaderna för en treveckorskurs för folkbibliotekarier till 17 000 och kostnaderna för en skolbibliotekarietkurs till 13 000 kronor. Sammanlagda kostnaderna för de av överstyrelsen föreslagna utbildningskurserna skulle alltså uppgå till $(3 \times 17\,000 + 4 \times 13\,000 =)$ 103 000 kronor. I förhållande till innevarande budgetår utgör kostnadsökningen 68 000 kronor.

8. Skolöverstyrelsen föreslår, liksom tidigare, en höjning med 30 procent av anslaget till *Sigtunastiftelsens bibliotek* med hänsyn till bibliotekets ökade omkostnader för bokinköp och personal.

I förevarande sammanhang må även nämnas, att skolöverstyrelsen hemställt om anvisande av ett särskilt anslag av 10 000 kronor för nästa budgetår till anskaffande av fasta fartygsbibliotek. Till stöd härför har överstyrelsen anfört i huvudsak följande.

De sakkunniga för utredning av sjöfolkets bildningsfråga föreslog i sitt år 1945 avgivna betänkande (SOU 1945: 5), att fasta handboksbibliotek skulle anskaffas för fartyg och vissa studiehjem för en sammanlagd kostnad av 50 000 kronor, fördelad på flera år. I propositionen 1946: 8 uttalade föredragande departementschefen sin anslutning till de sakkunnigas förslag, i vad detsamma avsåg medelsanvisning till anskaffande av fasta handboksbibliotek för fartyg. I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag anvisade riksdagen för ändamålet för vart och ett av budgetåren 1946/47—1950/51 ett reservationsanslag av 10 000 kronor.

Styrelsen för Svenska sjömansbiblioteket, som handhar här avsedd biblioteksverksamhet, har anhållit, att överstyrelsen måtte göra framställning om ett ytterligare anslag av 10 000 kronor för ifrågavarande ändamål. Av handlingarna framgår, att 60 fasta fartygsbibliotek kunnat anskaffas för de redan anvisade medlen. Behov av ytterligare bibliotek föreligger emellertid, vartill kommer, att de tidigare inköpta biblioteken nu behöver kompletteras och förnyas.

Statskontoret har i avgivet yttrande över skolöverstyrelsens sistnämnda framställning föreslagit, att denna på så sätt bifalles, att det från anslaget till Understöd åt folkbiblioteksväsendet nu utgående bidraget å 40 000 kronor till sjömansbiblioteket uppräknas med förslagsvis 5 000 kronor och att anslagshöjningen disponeras för det i framställningen avsedda ändamålet.

Departementschefen. Statsbidragen till folkbiblioteksväsendet har för innevarande budgetår höjts med sammanlagt drygt 900 000 kronor eller med ungefär 20 procent. Skolöverstyrelsen har för nästa budgetår föreslagit en ytterligare höjning av statsbidragen med icke mindre än omkring 8,6 miljoner kronor. Härav belöper över 7,2 miljoner kronor på en omläggning av skolbibliotekens finansiering i huvudsaklig överensstämmelse med år 1949 av folkbibliotekssakkunniga föreslagna grunder.

Även om jag finner en ytterligare upprustning av folkbiblioteksväsendet angelägen, anser jag mig dock icke i nuvarande statsfinansiella läge kunna tillstyrka en så avsevärd höjning av det nuvarande anslaget, som skolöverstyrelsen föreslagit. Vad jag i det följande förordar innebär likväl en rätt betydande anslagshöjning, uppgående till sammanlagt 619 000 kronor.

Enligt gällande bestämmelser är storleken av statens understöd åt de kommunala och därmed i statsbidragshänseende jämställda biblioteken i regel beroende av storleken av de tillskott, som biblioteken erhåller av vederbörande kommuner eller eljest från annat håll. Ökas tillskotten, stiger sålunda i allmänhet också statsunderstöden automatiskt med motsvarande belopp. Skolöverstyrelsen, som räknar med en fortsatt kraftig ökning av de icke-statliga tillskotten till biblioteken — främst höjda bidrag från kommunerna — under nästa budgetår, har på grund härav föreslagit en uppräkning av anslaget med 600 000 kronor. Då skolöverstyrelsens ifrågavarande beräkning synes mig godtagbar, tillstyrker jag den föreslagna anslagshöjningen.

Av vad jag tidigare anfört framgår, att den av svenska sjömansbiblioteket bedrivna speciella biblioteksverksamheten har i brist på medel måst under de tre senaste budgetåren i ej ringa mån inskränkas. Vidare synes de av biblioteket omhänderthavda vandringsbiblioteken och fasta fartygsbiblioteken behöva kompletteras och förnyas. Med hänsyn härtill föreslår jag, att den del av understödet åt biblioteket, som utgår utan villkor om tillskott från annat håll och som för innevarande budgetår uppräknats med

5 000 kronor till 15 000 kronor, höjes med ytterligare 5 000 kronor. Där-
emot anser jag mig icke nu kunna tillstyrka, att särskilda medel anvisas
för anskaffande av nya fasta fartygsbibliotek.

Med hänsyn till det stora behovet av specialutbildad bibliotekspersonal
förordar jag, att medel anvisas för anordnande av biblioteksskola även
under nästa budgetår. Då jag icke nu är beredd föreslå elevavgifternas
borttagande, beräknar jag för anordnande av ifrågavarande biblioteksskola
ett lika stort belopp, som för innevarande budgetår anvisats för enahanda
ändamål.

På grund av det likaledes stora behovet av utbildade folkbibliotekarier
med biblioteksarbete som bisyssla och skolbibliotekarier föreslår jag, att
erforderliga medel anvisas för anordnande av ytterligare en utbildningskurs
för vardera kategorien. Någon utsträckning av tiden för folkbibliotekarie-
kurserna anser jag mig däremot icke kunna tillstyrka. Den föreslagna ut-
ökningen av antalet utbildningskurser torde medföra ett ökat medelsbehov
av $(7\,000 + 7\,000 =)$ 14 000 kronor.

Utöver vad jag i det föregående förordat kan jag icke tillstyrka skol-
överstyrelsens förslag beträffande förevarande anslag.

Då de anslagshöjningar, som jag tillstyrkt, uppgår till sammanlagt
 $(600\,000 + 5\,000 + 14\,000 =)$ 619 000 kronor, torde vid bifall till vad
jag föreslagit, anslaget böra uppräknas till 5 859 000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Understöd åt folkbiblioteksväsendet* för budget-
året 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 5 859 000 kronor.

[316] **2. Bidrag till bildningsverksamhet bland sjömän.** Till detta
ändamål har för vart och ett av de sju sista budgetåren anvisats ett anslag
av 5 000 kronor. Anslaget utbetalas till svenska kyrkans sjömansvårdssty-
relse för att användas för den instruktörs- och studiecirkelverksamhet, som
bedrives av styrelsens utskott för sjömansvård i hemlandet. I enlighet med
framställning av skolöverstyrelsen föreslår jag oförändrat anslag för nästa
budgetår. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till bildningsverksamhet bland sjömän*
för budgetåret 1954/55 anvisa ett anslag av 5 000 kronor.

[317] **3. Bidrag till bildningsverksamhet bland fiskare.** Detta an-
slag, som är nytt för innevarande budgetår, är uppfört med 5 000 kronor.
Anslaget utgår till *Svenska fiskarens studieförbund* för att användas till
den av förbundet bedrivna bildningsverksamheten.

Förbundet har för nästa budgetår hemställt om en höjning av anslaget
till 10 000 kronor. Som skäl härför har åberopats, att anslagen till stu-
diecirkelverksamhet och organisations- och administrationskostnader för
av skolöverstyrelsen erkända studieförbund höjts avsevärt för innevarande

budgetår. *Skolöverstyrelsen* har — under erinran om att ifrågavarande anslag utgår för första gången för budgetåret 1953/54 och att förbundet i vanlig ordning kan erhålla bidrag till sin studiecirkelverksamhet ur anslaget för studiecirkelverksamhet — föreslagit, att anslaget uppföres med oförändrat belopp till dess att större erfarenhet vunnits angående anslagets utnyttjande.

Departementschefen. I likhet med skolöverstyrelsen anser jag, att förevarande anslag bör för nästa budgetår uppföras med oförändrat belopp. Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till bildningsverksamhet bland fiskare* för budgetåret 1954/55 anvisa ett anslag av 5 000 kronor.

[318] **4. Understöd åt anstalter och föreningar, som anordna populärvetenskapliga föreläsningar.**

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	510 000	489 621
1952/53	570 000	528 950
1953/54 (statsliggaren s. 721)	790 000	
1954/55 (förslag)	829 000	

Den del av anslaget (nu 329 400 kronor), som ej disponeras för särskilda ändamål, är avsedd till understöd åt de lokala föreläsningsanstalterna.

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget för nästa budgetår höjes med 70 000 kronor enligt följande sammanställning:

1. Bidrag till centralbyråer (nu högst 97 000)	+ 15 000
2. Bidrag till föreläsningsförbund (nu högst 34 500)	+ 9 500
3. Bidrag till anordnande av föreläsningar på orter, där lokala föreläsningsanstalter icke finnes m. m. (nu minst 26 000) ..	+ 10 500
4. Bidrag till föreläsningar i samband med central kursverksamhet (nu högst 20 000)	+ 10 000
5. Bidrag till lokala föreläsningsanstalter	+ 25 000
Summa ökning kronor 70 000	

Av skolöverstyrelsens framställning inhämtas i övrigt bland annat följande.

1. De fyra centralbyråerna anhåller om en sammanlagd höjning av bidragen med 24 500 till 121 500 kronor. *Skolöverstyrelsen* anser skäligt, att centralbyråerna beredes möjlighet att ge sin personal full kompensation för det förändrade penningvärdet. För att verksamheten med förmedling av föreläsare och utgivandet av föreläsarkatalog skall kunna fortgå utan inskränkning, syntes det överstyrelsen ofrånkomligt, att bidragen till sådana omkostnader som porto, telefon och skrivmateriel höjes. Överstyrelsen föreslår därför, att bidragen till centralbyråerna höjes med 15 000 kronor till

112 000 kronor, varigenom Folkbildningsförbundet skulle erhålla 35 000 kronor, Centralbyrån i Lund 22 000 kronor, Västra Sveriges folkbildningsförbund 15 000 kronor och centralbyrån för studieförbundens föreläsningsverksamhet 40 000 kronor.

2. Föreläsningsförbundens riksorganisation hemställer om en höjning av bidragen till föreläsningsförbunden med 15 500 kronor till 50 000 kronor. Till stöd härför åberopar riksorganisationen en utredning, som verkställts inom statens folkbildningsnämnd, om de ökade arbetsuppgifter, som lagts på föreläsningsförbunden genom en kraftig ökning av antalet föreläsningsanstalter. Under arbetsåret 1944/45 var anstalternas antal 569 och under arbetsåret 1951/52 913, innebärande en ökning med 60 procent. Härtill kom den kostnadsökning, som penningvärdets förändring åstadkommit. Med de beräkningsgrunder, som tillämpades år 1947, borde enligt utredningen bidraget per föreläsningsförbund nu utgöra i genomsnitt 2 900 kronor. Skolöverstyrelsen framhåller, att vart och ett av de 22 föreläsningsförbund, som för närvarande är i verksamhet, nu i genomsnitt erhåller något över 1 500 kronor som bidrag till sina omkostnader. Detta belopp måste enligt överstyrelsen anses mycket blygsamt med hänsyn till den viktiga uppgift, som föreläsningsförbunden vid sidan av sin förmedlingsverksamhet har, då det gäller att söka skapa intresse för nya former inom föreläsningsverksamheten och att rekrytera nya föreläsare. Överstyrelsen tillstyrker därför ett genomsnittligt belopp av 2 000 kronor per föreläsningsförbund eller sammanlagt 44 000 kronor, vilket innebär en höjning av nu utgående belopp med 9 500 kronor.

3. För anordnande av föreläsningar på orter, där lokala föreläsningsanstalter icke finnes, eller genom andra organisationer än dylika anstalter utgår för närvarande ett belopp av minst 26 000 kronor. Bidraget utgår med högst 25 kronor per föreläsning, oberoende av antalet föreläsningar som anordnats. Sedan statsbidraget till lokal föreläsningsanstalt från och med innevarande budgetår höjts från 25 till högst 35 kronor för varje föreläsning upp till ett antal av tio, anser överstyrelsen det rimligt, att även bidraget per föreläsning, som anordnas på orter, där lokala föreläsningsanstalter icke finnes, utgår med högst 35 kronor. Överstyrelsen föreslår därför en höjning av nu utgående belopp med 10 500 kronor till minst 36 500 kronor.

4. Arbetarnas bildningsförbund hemställer, att bidraget till anordnande av föreläsningar i samband med central kursverksamhet måtte höjas från nuvarande 20 000 kronor till 50 000 kronor för nästa budgetår. Som motivering anföres, att de anordnande organisationerna i allt större utsträckning strävar efter att vid kurserna bereda plats för kvalitativt högstående, allmänbildande föreläsningar. Denna strävan motverkas emellertid av anslagets otillräcklighet. Detta vore enligt förbundet desto mera beklagligt, som ifrågavarande kurser i regel besöktes av organisationernas mest aktiva och på sina hemorter opinionsbildande medlemmar. Vidare anför förbundet, att verksamheten nu är synnerligen omfattande och att kostnaderna för föreläsningarna kraftigt stigit.

Skolöverstyrelsen tillstyrker en höjning av bidraget med 10 000 kronor till 30 000 kronor.

5. Föreläsningsförbundens riksorganisation anhåller, att skolöverstyrelsen vid sitt äskande av medel till bidrag till lokala föreläsningsanstalter — såvitt ej ifrågavarande anslag ändras till förslagsanslag — utgår ifrån

att bidrag enligt gällande grunder skall kunna beviljas föreläsningsanstalterna för samtliga föreläsningar, som fyller villkoren för statsbidrag. Överstyrelsen framhåller, att de lokala föreläsningsanstalterna anhållit om statsbidrag för budgetåret 1953/54 med sammanlagt 340 275 kronor. Därvid hade 55 nya anstalter ansökt om 17 855 kronor. Eftersom det anvisade beloppet utgjorde högst 329 400 kronor, kunde statsbidrag icke utgå till omkring 400 planerade föreläsningar vid fördelningen av anslaget för innevarande budgetår. Överstyrelsen ansluter sig till den av riksorganisationen angivna utgångspunkten för medelsberäkningen, men understryker, att det är förenat med stora svårigheter att i förväg beräkna antalet föreläsningar under ett kommande budgetår. Det syntes därför överstyrelsen önskvärt, att statsunderstödet till anstalter och föreningar, som anordnar populärvetenskapliga föreläsningar, upptoges som ett förslagsanslag. Överstyrelsen anser sig emellertid nu i första hand bara föreslå en höjning av bidraget till lokala föreläsningsanstalter med 25 000 kronor till 354 400 kronor.

Ett av nämnda riksorganisation framlagt förslag om höjning av nu utgående bidrag per föreläsning med 20 kronor anser sig överstyrelsen icke för närvarande kunna tillstyrka.

Skolöverstyrelsen upplyser, att de av överstyrelsen framlagda — här återgivna — förslagen tillstyrkts av *statens folkbildningsnämnd*.

Vidare må nämnas, att styrelsen för *Föreläsningsförbundens riksorganisation* i skrivelse den 15 oktober 1953 beträffande medelsanvisningen till populärvetenskapliga föreläsningar anfört vissa synpunkter till komplettering av vad skolöverstyrelsen i sin framställning uttalat.

Departementschefen. Statsbidraget åt centralbyråerna har för nästföregående och innevarande budgetår höjts med tillhopa 25 000 kronor. Skolöverstyrelsen har — i anledning av framställningar från de fyra centralbyråerna — föreslagit en ytterligare höjning av bidraget med 15 000 kronor. En granskning av de för de olika centralbyråerna uppgjorda statsförslagen för nästa budgetår utvisar, att byråernas personal i regel är lågt avlönad, och ger stöd åt överstyrelsens uppfattning, att ifrågavarande personal i lönehänseende icke beretts full kompensation för det förändrade penningvärdet. Med hänsyn härtill och för att centralbyråerna, vilka numera i huvudsak icke har andra inkomster än dem tillkommande statsbidrag, skall kunna täcka sina omkostnader för arbetet med manuskriptet till överstyrelsens föreläsningskatalog och för förmedlingsverksamheten, tillstyrker jag för nästa år en ytterligare höjning av anslagsmedlen till centralbyråerna med 10 000 kronor.

För innevarande budgetår har bidraget till de lokala föreläsningsanstalterna höjts från 25 till högst 35 kronor för varje föreläsning upp till ett antal av tio och från 10 till högst 15 kronor för varje därutöver anordnad föreläsning. Det synes välbefogat, att en häremot svarande höjning nu sker av bidraget för anordnande av föreläsningar på orter, där lokala föreläsningsanstalter ej finnes, eller genom andra organisationer än dylika anstalter. Jag tillstyrker därför i likhet med överstyrelsen, att det nuvarande —

icke differentierade — bidraget å 25 kronor till varje sådan föreläsning höjes till högst 35 kronor. Till frågan om medelsanvisningen härför återkommer jag i det följande.

För innevarande budgetår har beräknats ett sammanlagt belopp av 329 400 kronor för bidrag till de lokala föreläsningsanstalterna. Enligt vad skolöverstyrelsen uppgivit har nämnda anstalter för samma budgetår ansökt om föreläsningsbidrag å tillhopa 340 275 kronor eller med ett belopp, som är 10 875 kronor högre än de anvisade anslagsmedlen. Överstyrelsen har i anledning härav och med utgående från att bidrag i princip bör utgå till föreläsningsanstalterna för samtliga föreläsningar, som fyller de stadgade villkoren för bidrag, beräknat den härför erforderliga medelsanvisningen för nästa budgetår till 354 400 kronor, innebärande en höjning av anslagsmedlen med 25 000 kronor. Samtidigt har överstyrelsen framhåvt att det är förenat med stora svårigheter att ett år i förväg beräkna antalet dylika föreläsningar.

För den av mig i det föregående förordade höjningen med 10 kronor av bidraget till föreläsning, som anordnas å ort, där lokal föreläsningsanstalt ej finnes, eller genom annan organisation än dylik anstalt, erfordras enligt överstyrelsens beräkning en anslagshöjning av 10 500 kronor. Vidare har överstyrelsen — såsom nämnts — föreslagit en höjning med 25 000 kronor av de till de lokala föreläsningsanstalterna nu utgående anslagsmedlen, vilka med 10 875 kronor underskrider de av anstalterna för innevarande budgetår begärda bidragen. För egen del anser jag att anslagshöjningen för de här berörda ändamålen bör kunna begränsas till sammanlagt 29 000 kronor. Vid sådant förhållande synes mig det anslagsbelopp, 26 000 kronor, som nu minst skall användas till anordnande av föreläsningar på orter, där lokala föreläsningsanstalter ej finnes, eller genom andra organisationer än dylika anstalter, lämpligen böra höjas med 4 000 kronor. Genom en dylik begränsad höjning av det nuvarande minimibeloppet erhåller skolöverstyrelsen möjlighet att för de här avsedda båda ändamålen disponera återstoden av anslagshöjningen, 25 000 kronor, allt efter vad överstyrelsen med hänsyn till omständigheterna finner lämpligast.

Vid min anmälan föregående år av anslagsäskandena med avseende å förevarande anslag förklarade jag mig icke beredd att taga ställning till en av chefen för försvarsstaben gjord framställning om omreglering av ersättningen åt föreläsare, som anlitades för den vid truppförbanden bedrivna föreläsningsverksamheten. I anslutning härtill uttalade jag, att det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att senare pröva nämnda framställning. I avvaktan härpå borde någon höjning icke beräknas av de för berörda föreläsningsverksamhet avsedda anslagsmedlen. Därest riksdagen ej riktade någon erinran däremot, torde Kungl. Maj:t i mån av behov få medgiva överskridandet av anslaget med belopp, som ytterligare kunde komma att erfordras för den händelse en omreglering kom till stånd. Mot vad jag sålunda uttalat, gjordes från riksdagens sida icke någon invändning.

Kungl. Maj:t har sedermera meddelat beslut om omreglering av ersättningen åt nu avsedda föreläsare. Härvid har arvudet bestämts till 55 kronor för s. k. enkelföreläsning och 70 kronor för s. k. dubbelföreläsning. Därjämte har föreläsarna medgivits resekostnadsersättning och traktamente enligt rese- och traktamentsklass II B allmänna resereglementet. Av kostnaderna för berörda föreläsningsverksamhet under nästa budgetår synes arvodeskostnaderna böra bestridas från förevarande anslag, och reseersättningen från det särskilda anslaget till resekostnadsersättning åt föreläsare. Då arvodeskostnaderna torde böra bestridas inom ramen för nu anvisade medel, 28 800 kronor, föreslår jag icke någon ändring av ifrågavarande anslagsbelopp. Anslaget till resekostnadsersättning åt föreläsare torde däremot av nyss angiven anledning böra uppräknas med 15 000 kronor. Härtill återkommer jag vid min anmälan av detta anslag.

Utöver vad jag i det föregående förordat, anser jag mig icke kunna tillstyrka skolöverstyrelsens förslag beträffande förevarande anslag.

Då de anslagshöjningar, som jag tillstyrkt, uppgår till sammanlagt (10 000 + 29 000 =) 39 000 kronor, torde vid bifall till vad jag förordat, anslaget böra uppräknas till 829 000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) godkänna av mig förordade ändrade grunder för statsbidrag till anordnande av föreläsningar på orter, där lokala föreläsningsanstalter icke finnes, eller genom andra organisationer än dylika anstalter, att tillämpas från och med budgetåret 1954/55, och

b) till *Understöd åt anstalter och föreningar, som anordna populärvetenskapliga föreläsningar*, för budgetåret 1954/55 anvisa ett anslag av 829 000 kronor.

[319] **5. Understöd för anordnande av folkbildningskurser m. m.** Detta anslag är för innevarande budgetår uppfört med 170 000 kronor (statsliggaren s. 722) och disponeras sålunda:

1. Bidrag till anordnande av folkbildningskurser	125 000
2. Bidrag till folkbildningsförbundet för konsulentverksamhet . .	45 000

Enligt budgetredovisningen för budgetåret 1952/53 har av de anvisade anslagsmedlen, 155 000 kronor, endast tagits i anspråk 109 027 kronor.

Skolöverstyrelsen föreslår för nästa budgetår en höjning av anslaget med 34 000 kronor.

Av handlingarna i ärendet inhämtas i övrigt bland annat följande.

Anslagsposten 1. *Folkbildningsförbundet* anhåller i likhet med föregående år, att bidraget för anordnande av folkbildningskurser höjes med 50 000 kronor till 175 000 kronor. Från och med budgetåret 1952/53 utginge högre bidrag än tidigare per längre folkbildningskurs och per undervisningstimme i ämneskurserna. Detta skulle enligt Folkbildningsför-

bundet motivera, att anslaget nu höjes. Vidare anhåller Folkbildningsförbundet även detta år, att statsbidrag skall utgå till föreläsare, som anlitas vid ämneskurser. Sådan ersättning utgår för närvarande i viss utsträckning till föreläsare vid de längre folkbildningskurserna.

Skolöverstyrelsen framhåller, att kursverksamheten är mest omfattande i de län, där sedan budgetåret 1947/48 konsulenter varit anställda. Sedan bidraget till konsulentverksamheten från och med innevarande budgetår höjts med 15 000 kronor för att göra det möjligt att anställa ytterligare fyra konsulenter, torde detta ge till resultat, att behovet av bidrag för anordnande av folkbildningskurser kom att öka ganska kraftigt. Det fanns dessutom anledning antaga, att de högre bidrag per kurs och undervisningstimme, som utgick från och med budgetåret 1952/53, först under innevarande budgetår kom att fullt ut påverka kursplanerandet. Med hänsyn härtill föreslår överstyrelsen, att bidraget för anordnande av folkbildningskurser höjes med 25 000 kronor till 150 000 kronor.

Överstyrelsen framhåller vidare, att ämneskurserna efter år 1947 kraftigt ökat i antal, medan antalet längre folkbildningskurser minskat. Samtidigt hade bildningsförbunden vid anordnandet av ämneskurser i större utsträckning än tidigare anlitat föreläsare från annan ort för att kunna tillmötesgå de ökade krav på aktualitet och kunnighet, som deltagarna i kurserna ställde. Överstyrelsen föreslår därför i likhet med föregående år, att bidrag ur anslaget till resekostnadsersättning åt föreläsare må utgå till föreläsare, som anlitas vid ämneskurs för intill fem i kursen ingående undervisningstimmar.

A n s l a g s p o s t e n 2. *Folkbildningsförbundet* erinrar om den princip, som tillämpades år 1947, då anslag första gången beviljades till konsulentverksamheten, nämligen att landsting eller annan huvudman i länet skulle svara för halva konsulentkostnaden. Förbundet framhåller vidare, att statsbidraget alltså utgår med samma belopp som under budgetåret 1947/48 trots penningvärdets förändring. Detta hade enligt förbundet lett till att vissa huvudmän icke velat höja sina bidrag under hänvisning till att statens bidrag förblivit oförändrat. Andra huvudmän hade dock beviljat kompensation på sin del av konsulentkostnaden. Härigenom hade stora olikheter uppstått i konsulenternas ekonomiska villkor. Folkbildningsförbundet anhåller därför, att bidraget per heltidsanställd konsulent höjes från 5 000 kronor till 6 900 kronor, vilket medför en ökning av medelsbehovet med 17 100 kronor.

Skolöverstyrelsen, som anser att samma ekonomiska villkor bör gälla för alla de anställda konsulenterna, föreslår i likhet med föregående år, att bidraget per heltidskonsulent höjes från 5 000 kronor till 6 000 kronor och per halvtidskonsulent från 2 500 kronor till 3 000 kronor på grund av det förändrade penningvärdet. I anledning härav borde anslagsposten uppräknas med 9 000 kronor.

Skolöverstyrelsen upplyser, att *statens folkbildningsnämnd* tillstyrkt överstyrelsens förslag. Nämnden hade dock ansett, att bidraget per heltidsanställd konsulent borde höjas till högst 6 900 kronor.

Departementschefen. Förevarande anslag har för innevarande budgetår höjts med 15 000 kronor för avlönande av fyra nya konsulenter. Jag är icke

beredd att nu tillstyrka någon ytterligare höjning av detta anslag. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen,

att till *Understöd för anordnande av folkbildningskurser m. m.* för budgetåret 1954/55 anvisa ett anslag av 170 000 kronor.

[320] **6. Bidrag till kursverksamhet bland samerna.** *Skolöverstyrelsen* föreslår, att ett särskilt anslag anvisas för nästa budgetår för kursverksamhet bland samerna. Till stöd för sitt förslag har överstyrelsen anfört huvudsakligen följande.

Under de senaste åren har viss folkbildningsverksamhet ordnats bland samerna. Huvudsakligen har dessa kurser anordnats av Arbetarnas bildningsförbunds distrikt i Norrbotten samt av Same-Ätnams bildningsutskott. Kurserna har dels anordnats i samernas sommarvisten och dels i form av internatkurser exempelvis på samernas folkhögskola i Jokkmokk. Kurserna har huvudsakligen syftat till ökad medborgarupplysning och till kontakt med olika folkrörelser i dagens samhälle. Kostnaderna för dessa kurser har delvis bestritts med bidrag ur den i anslaget till utbildning av studieledare för folkbildningsarbetet m. m. ingående anslagsposten till stöd åt nya bildningsformer inom det folkliga bildningsarbetet.

Erfarenheterna av dessa kurser har varit gynnsamma. Samtidigt har det dock visat sig, att det icke är möjligt att anpassa denna verksamhet till nu bidragsberättigade former inom folkbildningsarbetet på grund av samernas bosättningsförhållanden. Man måste därför räkna med att en kursverksamhet bland samerna anordnas i mer obundna former än exempelvis bestämmelserna för folkbildningskurser medgiver.

Överstyrelsen vill livligt understryka behovet av en folkbildningsverksamhet bland samerna och föreslår därför, att ett anslag på 10 000 kronor ställes till överstyrelsens förfogande att efter ansökan fördelas till de organisationer, som anordnar kurser bland samerna.

Departementschefen. Det synes mig angeläget, att den statsunderstödda folkbildningsverksamheten utvidgas till att omfatta även den speciella befolkningsgrupp, som samerna utgör. Som skolöverstyrelsen framhållit, har detta i viss utsträckning redan skett. Då jag är införstådd med svårigheten att bedriva folkbildningsverksamheten bland samerna — i varje fall de nomadiserande — i sådana former, att statsbidrag härtil kan erhållas enligt gällande bestämmelser, tillstyrker jag, att ett särskilt anslag anvisas till sådan kursverksamhet bland samerna, som med hänsyn till deras bosättningsförhållande eller eljest föreliggande förutsättningar kan befinnas lämplig. Ifrågavarande anslag synes mig för nästa budgetår böra utgå med 5 000 kronor. Anslaget bör ställas till skolöverstyrelsens disposition för att utdelas till sådana organisationer, som bedriver förut angiven kursverksamhet bland samerna. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till kursverksamhet bland samerna* för budgetåret 1954/55 anvisa ett anslag av 5 000 kronor.

[321] 7. Resekostnadsersättning åt föreläsare.

	Anslag	Nettoutgift
1952/53	175 000	216 474
1953/54 (statsliggaren s. 722)	200 000	
1954/55 (förslag)	240 000	

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget höjes med 25 000 kronor med hänsyn till att överstyrelsen under budgetåret 1952/53 för ifrågavarande ändamål utanordnat ett belopp av 222 000 kronor.

Departementschefen. Som jag framhållit vid min anmälan av anslaget till understöd åt anstalter och föreningar, som anordnar populärvetenskapliga föreläsningar, har de för föreläsningsverksamheten vid truppförbanden anlitade föreläsarna genom en numera skedd omreglering av deras ersättning tillerkänts bland annat resekostnadsersättning och traktamente enligt rese- och traktamentsklass II B allmänna resereglementet. Kostnaderna härför, vilka för nästa budgetår torde kunna beräknas till 15 000 kronor, bör belasta förevarande anslag. I anledning härav och med hänsyn till den faktiska belastningen å anslaget under senast tilländalupna budgetår förordar jag en sammanlagd höjning av anslaget med 40 000 kronor till 240 000 kronor. Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Resekostnadsersättning åt föreläsare* för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 240 000 kronor.

[322] 8. Understöd åt studiecirkelverksamhet.

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	2 200 000	2 770 070
1952/53	2 300 000	2 983 125
1953/54 (statsl. s. 723)	3 125 000	
1954/55 (förslag)	3 450 000	

Skolöverstyrelsen föreslår för nästa budgetår en sammanlagd höjning av anslaget med 375 000 kronor. Härav beräknas 50 000 kronor för höjning av maximibidraget för studiecirkel och arbetsår från 300 kronor till 400 kronor samt återstående 325 000 kronor till förstärkning av anslaget på grund av förutsatt ökning av verksamhetens omfattning.

Överstyrelsen anför till stöd för den föreslagna anslagshöjningen huvudsakligen följande.

Från och med budgetåret 1952/53 infördes en maximering av bidraget per studiecirkel och arbetsår till 300 kronor. På grund av penningvärdets förändring har ett större antal studiecirkelar blivit berörda av denna maxigräns än vad som tidigare beräknades. En undersökning inom Arbetarnas bildningsförbund visar att 216 cirkelar drabbats av denna bestämmelse

om maximibidrag per studiecirkel. Över hälften av dessa cirklar utgjordes av ungdomscirklar. Tendensen är densamma inom andra studieförbund.

I likhet med föregående arbetsår har antalet studiecirklar ökat även under budgetåret 1952/53. Ett större antal studiecirklar har även kommit att utnyttja de hittills gällande maximibeloppen på grund av den allmänna prisutvecklingen. Under budgetåret 1952/53 har således utbetalats över 2 900 000 kronor ur detta anslag. Även om det är ovisst, hur de nya bestämmelserna om bidrag till musikcirklar och de ändrade bidragsgrunderna kommer att verka, torde man dock ha att räkna med en viss fortsatt utveckling av studiecirkelverksamheten.

Departementschefen. Studiecirkelverksamheten har från och med innevarande år erhållit ett betydligt ökat statligt stöd. Sålunda har statsbidragen till lärar- och ledararvoden samt studiemateriel väsentligt höjts, i vissa fall med 50 procent. Därjämte har en uppmjukning skett av statsbidragsvillkoren för vissa studiecirklar. Kostnaderna härför har uppskattats till 625 000 kronor. Förutom med nämnda belopp har anslaget för innevarande budgetår uppräknats med 200 000 kronor med hänsyn till beräknad utvidgning av studiecirkelverksamheten.

Skolöverstyrelsen föreslår på anförda skäl, att den nuvarande maximeringen av statsbidraget per studiecirkel och arbetsår skall höjas med 100 kronor till 400 kronor. För egen del är jag icke beredd att upptaga detta förslag till övervägande. Detta synes mig nämligen icke böra ske, förrän erfarenhet vunnits om de ekonomiska konsekvenserna för statsverket av de från och med innevarande budgetår genomförda höjningarna av bidragen till lärararvoden m. m.

Jag tillstyrker däremot, att anslaget — i enlighet med överstyrelsens förslag — för nästa budgetår höjes med 325 000 kronor på grund av väntad ökning av studiecirkelverksamhetens omfattning. Denna höjning är närmast av automatisk natur.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen,

att till *Understöd åt studiecirkelverksamhet* för budgetåret 1954/1955 anvisa ett förslagsanslag av 3 450 000 kronor.

[323] **9. Understöd för anordnande av s. k. universitetscirklar.**

Skolöverstyrelsen föreslår, att förevarande reservationsanslag för nästa budgetår uppföres med oförändrat belopp, 45 000 kronor.

Departementschefen. Vid utgången av budgetåret 1952/53 fanns enligt budgetredovisningen på detta anslag reserverade medel å något över 22 000 kronor. Efter verkställd undersökning av anledningen härtill anser jag mig böra för nästa budgetår föreslå en minskning av anslaget med 5 000 kronor till 40 000 kronor.

I detta sammanhang torde jag få anmäla en av Estniska institutet gjord framställning om särskilt statsbidrag till institutet för dess föreläsnings- och studieverksamhet. Statskontoret har efter remiss förklarat sig icke kunna tillstyrka bifall till framställningen. Jag anser mig för egen del icke heller böra förorda, att på riksstaten upptages något särskilt bidragsanslag till institutet. Jag vill emellertid framhålla, att till institutets angivna verksamhet torde kunna ifrågakomma statsbidrag enligt de vanliga grunderna för statsbidrag till det fria och frivilliga folkbildningsarbetet, bland annat bidrag från förevarande anslag.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Understöd för anordnande av s. k. universitets-*
cirkelar för budgetåret 1954/55 anvisa ett reservationsan-
slag av 40 000 kronor.

[324] **10. Utbildning av studieledare för folkbildningsarbetet m. m.**

	Anslag	Nettoutgift
1952/53	67 000	46 545
1953/54 (se statsliggaren s. 723)	84 000	
1954/55 (förslag)	84 000	

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget för nästa budgetår höjes med 23 000 kronor enligt följande sammanställning.

	Ökning
1. Ändrade grunder för rese- och traktamentsersättning åt deltagare i utbildningskurser för studieledare utanför studieorganisationerna	3 000
2. Höjning föranledd av förslag om utökning av antalet kurser för studieledarutbildning	5 000
3. Ökade medel till undersökningar och försöksverksamhet	15 000
Summa ökning kronor	23 000

Av skolöverstyrelsens framställning inhämtas i övrigt huvudsakligen följande.

1. I likhet med föregående år föreslås ändrade grunder för beräkning av rese- och traktamentsersättning åt deltagare i här avsedda studieledarkurser, så att rese- och traktamentskostnader från och med budgetåret 1954/55 beräknas enligt rese- och traktamentsklass III C allmänna resereglementet. Då internatförläggning kan påräknas i flertalet fall och då viss del av kostnaden kan bestridas av olika organisationer, torde den erforderliga anslagsökningen kunna begränsas till 3 000 kronor.

2. Från och med budgetåret 1947/48 har medel anvisats till utbildning av studieledare utanför studieorganisationerna. Dessa kurser har visat sig värdefulla för folkbildningsarbetet. Genom att sammanföra deltagare från olika verksamhetsgrenar och olika organisationer har det vid dessa kurser blivit ett utbyte av erfarenheter från olika arbetsområden, vilket i hög grad visat sig ägnat att öka förståelsen för folkbildningsarbetets centrala

problem. Vidare har man på dessa kurser sökt föra in impulser i fråga om arbetssätt och metoder samt orientera deltagarna om folkbildningsarbetet i andra länder. Det skulle därför vara av stort värde om möjligheter gäves för en utvidgning av denna verksamhet. Överstyrelsen vill för närvarande begränsa sig till att föreslå en ökning med 5 000 kronor, vilket skulle möjliggöra anordnandet av ytterligare en kurs.

3. Under de senaste åren har behovet av undersökningar och experiment inom folkbildningsarbetet gjort sig alltmer gällande. Det har också visat sig möjligt att intressera företrädare för sociologisk och pedagogisk forskning att ägna uppmärksamhet åt folkbildningsarbetet. Sålunda har i samarbete med sociologiska institutionen vid Uppsala universitet under sommaren 1953 utförts en undersökning av studiegruppens struktur. Därest sådana undersökningar skall bli till gagn för det fria och frivilliga bildningsarbetet, fordras, att de utföras i intimt samarbete med företrädare för folkbildningsarbetet.

Musikfrämjandet har i särskild framställning anhållit om ett särskilt anslag av 40 000 kronor för nästa budgetår såsom bidrag till anordnande av en ettårig kurs för utbildning av kommunala musikledare. Ifrågavarande kurs är avsedd att anordnas i Lund i samverkan med stadens musiknämnd och under ledning av den där anställde kommunale musikledaren. Av framställningen inhämtas i övrigt huvudsakligen följande.

Åtskilliga kommuner i vårt land — både städer och landskommuner — har tillsatt särskilda organ för att handha den kommunala musikverksamheten (musiknämnder och musikstyrelser). Man har anställt särskilda befattningshavare, vanligen benämnda kommunala musikledare, som leder verksamheten och är föreståndare för de kommunala musikskolorna. I ett femtiotal kommuner finns redan musikledare och musikkonsulenter anställda, och i många kommuner är frågan om anordnande av kommunal musikverksamhet under utredning. Det föreligger därför ett stort behov av att organisera en särskild utbildning för de musiker, som avser att ägna sig åt kommunal musikledarverksamhet. Musikfrämjandet har sedan år 1948 med statligt stöd anordnat kurser för kommunala musikledare. Under det senaste året har denna kursverksamhet omfattat sex korta musikutbildningskurser, de fem första på vardera en vecka och den sjätte på två veckor. Denna kursverksamhet kan helt naturligt icke vara tillfyllest för att tillgodose behoven av en allsidig utbildning av kommunala musikledare. Musikhögskolan kan med nuvarande resurser icke tillgodose behovet av den specialutbildning samt den övningsundervisning, som skulle vara av utomordentlig betydelse på detta särskilda område. Även vid andra högre musikskolor saknas resurser av den omfattning, Musikfrämjandet anser vara nödvändiga. Musikfrämjandet förutsätter, att 1947 års musikutredning kommer att ta upp frågan om utbildningen av kommunala musikledare. Det kan emellertid förmodas, att det kommer att dröja, innan musikutredningens förslag i sin helhet kan realiseras. Musikfrämjandet anser sig såsom ett provisorium böra föreslå en ettårig utbildning av kommunala musikledare. Det vore synnerligen önskvärt, om redan från och med hösten 1954 sådan musikledarutbildning kunde igångsättas. Elevantalet vid den ettåriga musikledarkursen torde böra maximeras till 20. För varje kursdeltagare beräknas en terminsavgift av 100 kronor. I sin egenskap av universitetsstad erbjuder Lund rika tillfällen att engagera lärare för i kurs-

planen angivna ämnen. Dessutom kan för speciella ämnen lärare från Lund närliggande städer, därvid även inräknat Köpenhamn, anlitas.

1947 års musikutredning har i avgivet yttrande tillstyrkt den av Musikfrämjandet gjorda framställningen under förutsättning, att för kursen utses en särskild inspektör med vissa av utredningen närmare angivna uppgifter. Musikutredningen har i sitt yttrande gjort bland annat följande påpekanden.

Då den av Musikfrämjandet planerade kursen skall omfatta allenast 28 undervisningsveckor utan föregående konservatorieundervisning, finner utredningen det angeläget att påpeka, att den som erhållit diplom efter genomgången kurs icke därmed kan anses ha förvärvat sådan utbildning, som i och för sig bör medföra kompetens att inneha kommunal musikledarbefattning med åtföljande rätt för vederbörande huvudman att till musikledarens avlöning åtnjuta statsbidrag i enlighet med de regler, utredningen föreslagit.

Då kursverksamheten skall förläggas till Lund, vill musikutredningen vidare ifrågasätta, om det kommer att bli möjligt att i alla förekommande ämnen till kursen knyta så goda pedagoger, som vore önskvärt. Svårigheterna i detta avseende torde nämligen, när det gäller en verksamhet under ett helt läsår, vara avsevärt större än under de korta kurser, Musikfrämjandet hittills givit under somrarna, då våra musiker och pedagoger åtnjuta ledighet från sina arbetsanställningar.

Musikaliska akademiens styrelse har avstyrkt framställningen under framhållande av bland annat följande.

Styrelsen har erfarit, att i 1947 års musikutrednings betänkande, vilket för närvarande är under tryckning, finnes en utförlig plan för framtida ordnande av kurser för utbildning av kommunala musikledare. Såsom musikutredningen framhållit i sitt yttrande, torde det för övrigt erbjuda oöverskådliga svårigheter att under *vintertiden* erhålla kompetenta lärare i Lund, även om det lyckats, att under de *sommarkurser*, som på de sista åren anordnats där, disponera framstående musikpedagoger. Härtill kommer att Malmö musikonservatorium redan organiserat och annonserat en kurs för kommunala musikledare, varigenom tillgängliga lärarkrafter i stor utsträckning redan torde vara bundna. Styrelsen anser dessutom, dels att ett beviljande av det begärda anslaget nu skulle försvåra ett framtida förutsättningslöst ordnande av denna fråga, dels att ärendet icke är tillräckligt utrett för att nu kunna upptagas till avgörande. Då styrelsen alltså avstyrker framställningen, vill styrelsen dock göra det uttalandet, att det synes ändamålsenligt, att anslag för sommarkurser av liknande slag som under de senaste åren måtte utgå, tills frågan blivit löst med utgående från musikutredningens kommande förslag.

Departementschefen. Till deltagare i utbildningskurs för studieledare utanför studieorganisationerna utgår för närvarande resekostnadsbidrag, som beräknas enligt klass III allmänna resereglementet, samt traktamente med högst 12 kronor för dag. Bestämmelserna beträffande traktamente har gjorts förmånligare från och med innevarande budgetår. Att nu härutinnan vidtaga en ytterligare förbättring synes mig icke böra ifrågakomma. Ej hel-

ler kan jag för närvarande tillstyrka, att ökade medel anvisas till undersökningar och försöksverksamhet.

Av skäl som styrelsen för musikaliska akademien anfört anser jag mig icke böra biträda Musikfrämjandets framställning om anvisande av ett bidrag å 40 000 kronor för anordnande av en ettårig kurs för utbildning av kommunala musikledare. Om Musikfrämjandet även nästa år anordnar en kortare musikledarkurs liknande dem, som med bidrag av statsmedel hållits varje sommar under de senaste sex åren, bör emellertid bidrag utgå också till en dylik kurs. Den för innevarande budgetår med 8 000 kronor uppförda anslagsposten till bidrag till kursverksamhet för kommunala musikledare torde därför bibehållas för nästa budgetår. Det därunder ifrågakommande bidraget bör emellertid — i mån av behov — även kunna något ökas.

På förevarande anslag fanns vid utgången av budgetåret 1952/53 reserverade medel å tillhopa 61 873 kronor. Av dessa medel torde ungefär 9 000 kronor kunna disponeras för andra ändamål än dem, vartill de anvisats. Därest riksdagen ej framställer erinran häremot, torde Kungl. Maj:t få medgiva, att av nämnda medel högst 4 000 kronor må användas för höjning av bidraget till Musikfrämjandet under nästa budgetår.

Enligt vad skolöverstyrelsen framhållit har de för utbildning av studieledare utanför studieorganisationerna anordnade kurserna visat sig värdefulla för folkbildningsarbetet. Överstyrelsen har därför föreslagit, att anslagsposten till berörda kursverksamhet skall för nästa budgetår höjas med 5 000 kronor till 23 000 kronor för anordnande av ytterligare en kurs. Enligt min mening är det önskvärt, att erforderliga medel ställes till överstyrelsens disposition för den föreslagna ökningen av kursverksamheten. Under förutsättning att riksdagen icke har något att invända häremot, torde Kungl. Maj:t få medgiva, att av förutnämnda reserverade medel högst 5 000 kronor må disponeras för sistnämnda ändamål.

Vid bifall till vad jag i det föregående anfört och föreslagit bör anslaget uppföras med oförändrat belopp, 84 000 kronor. Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Utbildning av studieledare för folkbildningsarbetet m. m.* för budgetåret 1954/55 anvisa ett reservationsanslag av 84 000 kronor.

[325] 11. Bidrag till studieförbund för organisations- och administrationskostnader.

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	600 000	593 200
1952/53	800 000	800 000
1953/54 (statsliggaren s. 724)	1 300 000	
1954/55 (förslag)	1 555 000	

Anslaget är nu fördelat sålunda:

1. Bidrag till Arbetarnas bildningsförbund för anordnande av instruktionskurser för sjömän samt anställande av folkbildningsinstruktörer för sjömän	25 000
2. Bidrag enligt 27 § kungörelsen den 30 juni 1947 (nr 508) angående statsbidrag till det fria och frivilliga folkbildningsarbetet	1 275 000
Summa kronor	1 300 000

Enligt 27 § nyssnämnda kungörelse må bidrag av statsmedel för organisations- och administrationskostnader utgå till av skolöverstyrelsen jämlikt 23 § samma kungörelse godkänt riksförbund för studiecirkelverksamhet med högst hälften av förbundets utgifter för studieverksamheten, däri inräknade kostnaderna för av förbundet anordnade studieledare- och instruktionskurser samt för av förbundet anställda instruktörer och konsulenter.

Skolöverstyrelsen föreslår för nästa budgetår höjning av anslaget med 685 000 kronor, varav 10 000 kronor belöper på anslagsposten 1 och återstående 675 000 kronor på anslagsposten 2.

Höjningen av anslagsposten 1 motiveras av överstyrelsen med att Arbetarnas bildningsförbund har för avsikt att upptaga verksamhet även i hamnar på ostkusten.

Till belysande av medelsbehovet under anslagsposten 2 har överstyrelsen upprättat följande sammanställning:

Studieförbund	Tilldelat bidrag 1952/53	Utgifter 1952/53	Äskat bidrag 1954/55
1. Arbetarnas bildningsförbund	314 000	1 167 481	950 000
2. Folkuniversitetet	52 000	296 250	162 950
3. Frikyrkliga studieförbundet	23 000	61 789	53 300
4. Godtemplarordens studieförbund	59 000	159 309	107 500
5. Jordbrukare-ungdomens förbund	27 000	92 738 ¹⁾	70 150
6. K. F. U. K:s och K. F. U. M:s riksstudieförbund	5 500	13 867	15 550
7. Liberala studieförbundet	20 000	61 447 ¹⁾	66 550
8. Nationaltemplarordens studieförbund	35 000	93 545	50 905
9. Studieförbundet medborgarskolan	33 000	198 398	99 040
10. Svenska landsbygdens studieförbund	98 000	279 802	201 000
11. Sveriges blåbandsförenings studieförbund	9 700	43 354	22 750
12. Sveriges kyrkliga studieförbund	42 000	101 104 ¹⁾	86 750
13. Tjänstemännens bildningsverksamhet	64 500	191 471	165 000
Summa kronor	782 700	2 760 555	2 051 445

¹⁾ Avser budgetåret 1951/52.

Beträffande anslagsposten 2 har skolöverstyrelsen anfört huvudsakligen följande.

Studiecirkelverksamheten har sedan budgetåret 1947/48 fördubblats. Då omkring 95 procent av de rapporterade studiecirkelarna organiseras av de 13 av skolöverstyrelsen erkända studieförbunden, innebär detta, att förbundens arbetsuppgifter ökat kraftigt. Inte minst gör sig behovet av en intensifierad rådgivande verksamhet och ökade resurser för utbildning av studieledare starkare gällande. Med den omfattning, studieförbundens verksamhet nu har, är det nödvändigt, att förbunden erhåller sådana ekonomiska bidrag, att av förbunden planerade åtgärder för främjande av studiecirkelverksamhetens kvalitet kan genomföras. Verksamhetens kraftiga utveckling medför dock också ökade administrativa arbetsuppgifter, som icke kan eftersättas utan att arbetet blir lidande härav.

Om hänsyn toges till förbundens faktiska utgifter och till verksamhetens utveckling framgår tydligt, att de höjningar av statsbidraget som genomförts sedan budgetåret 1947/48, varit otillräckliga. När det gäller att avväga en skälighöjning av förbundens bidrag, bör hänsyn jämväl tagas till att förbundens centrala administration ej göres onödigt omfattande, vilket i längden skulle kunna medföra risk för en byråkratisering av det fria och frivilliga bildningsarbetet. Riskerna för en sådan utveckling minskas dock, då dels förbunden själva skall tillskjuta minst 50 procent av kostnaderna och dels en fördelning på olika bidragsposter verkställs av överstyrelsen för varje budgetår.

Det synes överstyrelsen lämpligast att beräkna statsbidraget så, att det för budgetåret 1954/55 upptages till samma belopp, som av förbunden själva tillskjutits för budgetåret 1952/53. Samtidigt som ett så beräknat statsbidrag skulle ge förbunden möjlighet att tillgodose de mest trängande behoven erhålles säkra garantier mot en ej motiverad utbyggnad av den centrala administrationen av förbunden. Under budgetåret 1952/53 tillsköt förbunden själva i runt tal 1 950 000 kronor för ändamål, vartill bidrag kan utgå ur här ifrågavarande anslag. Med tillämpning av de här angivna beräkningsgrunderna skulle sålunda bidragsposten för budgetåret 1954/55 uppföras med sammanlagt 1 950 000 kronor, vilket utgör en ökning med 675 000 kronor jämfört med budgetåret 1953/54.

Departementschefen. Att det frivilliga studiearbetet för närvarande har en så betydande omfattning är till mycket stor del de särskilda riksstudieförbundens förtjänst. Dessa förbund handhar nämligen planläggningen i stort av studiearbetet, svarar för erforderlig instruktörs- och konsultverksamhet, sörjer för utbildningen av studieledare samt står även i övrigt ytterst för studieverksamhetens effektiva bedrivande. Huruvida intresset för det frivilliga studiearbetet skall kunna hållas vid liv och ytterligare ökas, beror därför i hög grad på studieförbundens insatser. Med hänsyn härtill synes mig angeläget, att studieförbunden beredes tillräckligt ekonomiskt stöd från statens sida, så att förbunden har möjlighet fullgöra sina viktiga uppgifter inom det frivilliga studiearbetet.

Vad beträffar beräkningen av statsbidraget för nästa budgetår till studieförbundens organisations- och administrationskostnader förordar skolöver-

styrelsen liksom tidigare, att bidraget — vilket enligt gällande bestämmelser må utgå med högst hälften av förbundens kostnader för studieverksamheten — avväges till ett belopp, som i avrundat tal motsvarar vad förbunden själva tillskjutit under senast tilländalupna budgetår. Enligt denna beräkningsgrund skulle statsbidraget för nästa budgetår utgå med närmare två miljoner kronor. Detta förutsätter åter en ökning av förbundens totala kostnader för studieverksamheten till omkring fyra miljoner kronor eller med drygt 40 procent. En dylik förhandsberäkning synes mig icke kunna godtagas. För egen del anser jag, att man i stället med en mycket grov approximation bör uppskatta ifrågavarande ökning av totalkostnaderna till en halv miljon kronor. Jag föreslår därför en höjning av statsbidraget för nästa budgetår med hälften av detta belopp eller 250 000 kronor, vilket torde innebära en betydande hjälp åt studieförbunden. Därjämte tillstyrker jag en höjning med 5 000 kronor av det åt Arbetarnas bildningsförbund nu utgående bidraget för bedrivande av särskild studieverksamhet bland sjömännen för en utvidgning av denna verksamhet. Den av mig föreslagna sammanlagda höjningen av anslaget utgör sålunda 255 000 kronor, vilket betyder, att anslaget för nästa budgetår bör uppföras med 1 555 000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till studieförbund för organisations- och administrationskostnader* för budgetåret 1954/55 anvisa ett anslag av 1 555 000 kronor.

[326] **12. Bidrag till verksamheten vid hemgårdar.** Detta anslag är nu uppfört med 45 000 kronor. Med hänsyn till att beredningen av frågan om medelsbehovet för nästa budgetår ännu icke är avslutad, synes anslaget i riksstatsförslaget böra uppföras med ett preliminärt beräknat belopp. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1954/55 beräkna till *Bidrag till verksamheten vid hemgårdar* ett anslag av 100 000 kronor.

[327] **13. Bidrag till verksamheten vid studiehjem.** Anslaget är för närvarande uppfört med 40 000 kronor. Beredningen av frågan om medelsbehovet för nästa budgetår är ännu icke slutförd. På grund härav torde anslaget i riksstatsförslaget böra uppföras med ett preliminärt beräknat belopp. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1954/55 beräkna till *Bidrag till verksamheten vid studiehjem* ett anslag av 75 000 kronor.

[328] **14. Bidrag till undervisnings- och upplysningsverksamhet m. m. för nykterhetens främjande.** Detta anslag är för innevarande budgetår uppfört med 625 000 kronor. Då beredningen av frågan om medelsbehovet för nästa budgetår ännu icke är avslutad, synes anslaget i riksstatsförslaget böra uppföras med ett preliminärt beräknat belopp. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1954/55 till *Bidrag till undervisnings- och upplysningsverksamhet m. m. för nykterhetens främjande* beräkna ett anslag av 2 000 000 kronor.

[329] **15. Studiehjälsnämnden: Avlöningar.** Ur det nu å riksstaten uppförda förslagsanslaget till studiehjälsnämnden bestrides såväl avlöningar, arvoden och andra ersättningar åt nämndens ledamöter och befattningshavare som omkostnader för nämndens verksamhet. Anslaget är för innevarande budgetår uppfört med 125 000 kronor och disponeras sålunda,

1. Arvode åt ordföranden	4 400
2. Arvode åt var och en av nämndens övriga sex ledamöter 2 000 kronor, tillhopa	12 000
3. Avlöningar åt hos nämnden anställd personal	51 000
4. Övriga utgifter	57 600
Summa kronor 125 000	

Ur anslagsposten till övriga utgifter skall bestridas ersättning för mistade avlöningsförmåner åt ordföranden, reseersättningar och expenser m. m.

Studiehjälsnämnden hemställer, att anslagsmedlen åt nämnden för nästa budgetår ökas med 15 000 kronor till 140 000 kronor och att medlen fördelas på *dels* ett avlöningsanslag å 123 000 kronor, *dels ock* ett omkostnadsanslag å 17 000 kronor. Vidare föreslår nämnden, att två ordinarie kontorsbiträdestjänster inrättas vid nämnden.

Av nämndens framställning inhämtas i övrigt huvudsakligen följande.

Den omläggning av studiehjälpverksamheten, som beslutades av 1952 års riksdag medförde bland annat, att behandling av ansökningar om stipendier för läsåret 1953/54 icke behövde ske under vårterminen 1953 utan först under höstterminen 1953. Då arbetet därför under budgetåret 1952/53 minskades mot beräknat, behövde av anslaget för detta budgetår, 125 000 kronor, endast tagas i anspråk 116 423 kronor.

För budgetåret 1954/55 medför den erfarenhetsmässigt väntade ökningen av antalet sökande av studielån och stipendier en nödvändig utökning av den med granskning av ansökningar och expeditionsgörömål verksamma personalen. Av samma anledning ökar också kostnaderna för tryckning av ansökningsblanketter och för övriga expenser. Nämnden finner ofrånkomligt att anslaget höjes och får därför hemställa, att de för nämndens verksamhet beräknade medlen måtte bestämmas till 140 000 kronor.

Enligt de av 1947 års riksdag godkända grunderna för reglerad befordringsgång för biträden med skriv- och kontorsgöromål bör två av de hos nämnden anställda icke-ordinarie skriv- och kontorsbiträdena från och med nästa budgetår beredas ordinarie anställning.

Anslaget till nämnden har hittills utgått i form av ett förslagsanslag, som uppdelats på fyra poster för vissa angivna ändamål. Med hänsyn till att hos nämnden nu bör anställas viss ordinarie personal synes anslaget av budgettekniska skäl böra uppdelas på två anslag, nämligen ett för avlöningar och ett för omkostnader. Nämnden har i detta syfte uppgjort förslag till avlöningsstat och omkostnadsstat, i vilka de olika posterna beräknats på grundval av erfarenheten om förbrukningen för olika ändamål av de för nämndens verksamhet anslagna medlen, och hemställer att de sålunda föreslagna staterna måtte godkännas.

Berörda förslag till avlönings- och omkostnadsstater har bifogats nämndens framställning.

Departementschefen. Med hänsyn till den väntade fortsatta ökningen av antalet ansökningar om studiehjälp tillstyrker jag, att anslagsmedlen åt studiehjälpnämnden för nästa budgetår ökas med 15 000 kronor till 140 000 kronor. Jag förordar vidare, att två vid nämnden inrättade extra ordinarie kontorsbiträdestjänster — jämlikt gällande grunder för reglerad befordringsgång för biträdespersonal — ordinariesättes från och med nästa budgetår. De åt nämnden för samma budgetår anvisade anslagsmedlen synes av budgettekniska skäl böra fördelas på ett avlöningsanslag och ett omkostnadsanslag. Anslagen, som båda bör vara förslagsanslag, torde — såsom nämnden föreslagit — uppföras, avlöningsanslaget med 123 000 och omkostnadsanslaget med 17 000 kronor. Mot de av nämnden upprättade förslagen till avlönings- och omkostnadsstater synes mig icke vara något att erinra. I anslutning härtill vill jag framhålla, att jag förutsätter, att arvoden och särskilda ersättningar till nämndens ordförande och övriga ledamöter även i fortsättningen skall utgå enligt nuvarande grunder.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

- a) godkänna följande personalförteckning för studiehjälpnämnden, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1954/55:

P e r s o n a l f ö r t e c k n i n g.

Tjänstemän å ordinarie stat.

Lönegrad

2 kontorsbiträden Ca 8

- b) godkänna följande avlöningsstat för studiehjälpnämnden, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1954/55.

A v l ö n i n g s s t a t .

1. Avlöningar till ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	10 600
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	42 400
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal ..	32 700
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	20 300
5. Ersättningar till granskningsmän, <i>förslagsvis</i>	17 000

Summa kronor 123 000

c) till *Studiehjälsnämnden*: *Avlöningar* för budgetåret 1954/55, anvisa ett förslagsanslag av 123 000 kronor.

[330] **16. Studiehjälsnämnden: Omkostnader.** Såsom framhållits i samband med anmälan av nästföregående anslagspunkt bör ett belopp av 17 000 kronor uppföras å ett särskilt anslag å riksstaten för täckande av studiehjälsnämndens omkostnader för nästa budgetår. Detta anslag bör — i enlighet med nämndens förslag till omkostnadsstat — fördelas på tre anslagsposter, varav en till sjukvård å förslagsvis 200 kronor, en till rese-ersättningar å 100 kronor och en till expenser å förslagsvis 16 700 kronor. Expensposten bör uppdelas på en delpost till bränsle och lyse å förslagsvis 1 200 kronor och en delpost till övriga expenser å 15 500 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Studiehjälsnämnden*: *Omkostnader* för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 17 000 kronor.

[331] **17. Ersättning till postverket för dess bestyr med statens studielån.**

	Anslag	Nettoutgift
1952/53	40 000	48 180
1953/54 (statsliggaren s. 727)	40 000	
1954/55 (förslag)	50 000	

Detta anslag, som nu är uppfört med 40 000 kronor, synes med hänsyn till den faktiska anslagsbelastningen under senast tilländalupna budgetår och den väntade ökningen av antalet studielån böra för nästa budgetår höjas till 50 000 kronor. Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ersättning till postverket för dess bestyr med statens studielån* för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 50 000 kronor.

[332] **18. Statens biografbyrå: Avlöningar. 19. Statens biografbyrå: Omkostnader.** Dessa anslag är för närvarande uppförda med 122 500 kronor respektive 12 000 kronor. Beredningen av frågan om medelsbehovet för nästa budgetår är ännu icke avslutad. På grund härav synes anslagen i riksstatsförslaget böra uppföras med preliminärt beräknade belopp. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1954/55 beräkna

a) till *Statens biografbyrå: Avlöningar* ett förslagsanslag av 125 400 kronor och

b) till *Statens biografbyrå: Omkostnader* ett förslagsanslag av 12 000 kronor.

[333] **20. Bidrag till Samfundet för hembygdsvård.** Samfundet, som bildades år 1916, har enligt sina stadgar till uppgift att främja den svenska hembygdsvården och vill i detta syfte verka för att nyanläggningar och nydaningar utföres med hänsyn till såväl landskapet och bygden som närmast omgivande natur och förutvarande anläggningar, för att natur- och kulturminnen av värde bevaras och för att kunskapen om och kärleken till hembygden ökas.

Vidare må framhållas, att samfundets ställning och uppgifter berörts i samband med tillkomsten av den nya naturskyddslagstiftning, som trätt i kraft den 1 januari 1953. Därvid förutsattes att samfundet skulle utnyttjas såsom rådgivande organ beträffande den gren av naturskyddsverksamheten, som brukar betecknas med ordet landskapsvård (se prop. 1952:188 s. 33 ff, L³U 28 och rskr. 413). I enlighet härmed har i kungörelsen den 30 december 1952 (nr 821) med närmare bestämmelser rörande tillämpningen av naturskyddslagen föreskrivits, att i ärenden, som avser tillämpningen av naturskyddslagens bestämmelser till skydd för landskapsbilden eller som eljest är av betydelse för landskapsvården, yttrande bör inhämtas från samfundet eller lokal organisation, som samfundet utsett.

Förevarande anslag har varit uppfört på riksstaten från och med budgetåret 1944/45. För innevarande budgetår har anslaget höjts från 25 000 kronor till 45 000 kronor med hänsyn till samfundets i det föregående berörda nya uppgifter enligt den nytillkomna naturskyddslagstiftningen. Förutom nu avsett bidrag har samfundet innevarande budgetår erhållit understöd av statsmedel, *dels* ur anslaget till folkundervisningens befrämjande i rikets nordligaste gränssorter m. m. med 3 000 kronor till främjande av hembygdsstudier i nämnda gränssorter, *dels* ur anslaget till understöd för utgivande av tidskrifter, lärda verk och läroböcker med 4 000 kronor till utgivande av publikationen »Bygd och Natur, tidskrift för hembygdsvård», *dels ock* ur det under sjätte huvudtiteln uppförda reservationsanslaget Bidrag till vissa forsknings- och undersökningsarbeten med 15 000 kronor till bestridande av kostnaderna för av samfundet bedriven verksamhet i vägvårdande syfte (se statsliggaren s. 367).

Samfundet för hembygdsvård anholder för nästa budgetår om en höjning av anslaget med 45 000 kronor till 90 000 kronor. Av detta belopp skulle 40 000 kronor användas för samfundets allmänna hembygdsvårdande verksamhet och 50 000 kronor till dess landskapsvårdande verksamhet. Av

framställningen framgår, att samfundet efter den nya naturskyddslagstiftningens tillkomst ansett sig böra organisera den landskapsvårdande verksamheten på en byrå, bestående av tre avdelningar, nämligen en för vägfrågor, en för vattenfrågor och en för allmän rådgivning. Såsom föreståndare för avdelningen för vattenfrågor erfordras enligt samfundet en heltidsanställd befattningshavare. Att döma av hittills behandlade ärenden kom nämligen stora krav att ställas på denna avdelning. Till densamma har också knutits ett särskilt expertråd om sju personer.

Skolöverstyrelsen tillstyrker en sammanlagd höjning av bidraget till samfundet med 20 000 kronor.

Kammarkollegiet förordar en höjning av bidraget med 10 000 kronor och anför i övrigt bland annat följande.

De i rask takt pågående utbyggnaderna av kraftverk och sjöregleringar är, när det gäller större företag, i regel förenade med en omfattande skadegörelse på natur- och kulturvärden. Denna kan dock ofta i viss mån mildras eller döljas genom åtgärder av olika slag. Detta har föranlett kollegiet att i vattenmålen i stigande omfattning anlita Samfundet för hembygdsvård för upprättande av förslag till åtgärder till minskande eller döljande av dylika skador t. ex. anordnande av spegeldammar i torrlagda älvbottnar, kulissplanteringar med mera dylikt. Härjämte har samfundet anlitats för utredningar i syfte att belysa tillåtligheten av en del större vattenbyggnadsföretag t. ex. Siljans reglering. Det lider intet tvivel att samfundets utredningsarbete varit av stor betydelse för det allmännas talan i vattenmålen. Ersättning för det av samfundet utförda arbetet har hittills i allmänhet lämnats på så sätt att samfundet till kollegiet överlämnat räkning på önskad ersättning. Denna räkning har därefter ingivits i vattenmålet med yrkande att sökanden skulle förpliktas att till kollegiet utgiva beloppet. Detta har också i regel skett, varefter det utdömda beloppet överlämnats till samfundet. Samfundets utredningar i vattenmål har sålunda i regel verkställts utan några kostnader för statsverket.

Olägenheterna med förfarandet har huvudsakligen bestått däri att samfundet ibland fått vänta avsevärd tid på sin ersättning, eftersom vatten-domstolens dom meddelats först flera år efter det yrkandet framställts. Det kan sålunda föreligga en viss risk för att ersättningen till samfundet blir avsevärt fördröjd eller ej alls erhålles. I några ömmande fall, där det kunnat förutses att dom skulle meddelas först efter avsevärd tid, har kollegiet ansett sig kunna förskjuta ersättningen från anslaget II D 1 »Ersättning åt domare, vittnen och parter», vilket anslag disponeras av bland andra kollegiet.

Vad beträffar utbyggnaden av samfundets byrå för landskapsvård med en särskild avdelning för vattenfrågor och liknande får kollegiet meddela att, så vitt nu kan förutses, de utredningar, som kan komma att begäras av kollegiet, icke kommer att kräva en persons hela arbetskraft. Däremot torde arbetet bli så pass omfattande att det icke kan utföras enbart såsom bisyssla av samfundets vägexpert. En förstärkning av arbetskrafterna på samfundets landskapsbyrå synes därför ofrånkomlig, men knappast med en heltidstjänst för vattenfrågor. Med hänsyn härtill vill kollegiet ifrågasätta, om det ej vore lämpligare för statsverkets del att ersättning lämnas

des samfundet för varje särskild utredning i vattenfrågor av medel, som ställas till kollegiets förfogande, och att kollegiet därefter i domstolsväg av vederbörande företagare sökte erhålla ersättning för dessa liksom för övriga kostnader för bevakande av det allmännas intressen. De inflytande medlen skulle då bliva tillgodoförda driftbudgetens inkomstittel diverse inkomster. Under denna förutsättning synes inga särskilda statsmedel böra upptagas för samfundets avdelning för vattenfrågor och bidraget till samfundets byrå för landskapsvård måhända kunna begränsas något mera än vad skolöverstyrelsen föreslagit eller förslagsvis till en sammanlagd höjning av 10 000 kronor. Minsta omgång skulle för kollegiets del uppstå, därest kollegiet erhöle uttrycklig och generell befogenhet att utanordna ifrågavarande ersättningar i den mån fråga är om utredningar för kollegiets räkning — från anslaget II D 1 »Ersättning åt domare, vittnen och parter».

Statskontoret erinrar om att bidraget till samfundet för innevarande budgetår uppräknats med 25 000 kronor. Då för närvarande inga erfarenheter vunnits rörande de insatser, som kan göras med den ökade medelsanvisningen, anser sig ämbetsverket böra förorda, att förevarande anslag för nästa budgetår uppföres med oförändrat belopp.

Departementschefen. Jag får erinra om att chefen för justitiedepartementet vid anmälan av det å andra huvudtiteln uppförda förslagsanslaget Ersättning åt domare, vittnen och parter uttalat, att hinder icke torde möta för kammarkollegiet att — i enlighet med vad kollegiet föreslagit — ur nämnda anslag förskjuta vissa ersättningar till samfundet för hembygdsvård för åt kollegiet i vattenmål verkställda utredningar av frågor, som rör landskapsvård. I den mån kostnaderna för dylika utredningar enligt vederbörande vattendomstols beslut skall slutligt bestridas av sökande i målet, bör den utdömda ersättningen av kollegiet tillgodoföras inkomstiteln Diverse inkomster.

Genom här berörda anordning torde samfundet få betydligt lättare att fortlöpande finansiera kostnaderna för sin verksamhet. I anslutning härtill vill jag emellertid framhålla, att — enligt vad jag inhämtat — de av vattendomstolarna hittills utdömda ersättningarna för av samfundet verkställda utredningar icke täckt samfundets totala kostnader för här ifrågavarande utredningsarbeten. Vidare bör påpekas, att samfundet för närvarande icke erhåller särskild ersättning för sådana utredningar rörande landskapsvård, som verkställas på uppdrag av exempelvis länsstyrelse. Med hänsyn till att samfundets bidrag väsentligt uppräknats för innevarande budgetår, och då — såsom statskontoret framhållit — någon erfarenhet icke vunnits rörande de ökade insatser från samfundets sida, som kan göras inom ramen för det sålunda höjda bidraget, anser jag mig emellertid icke kunna för nästa budgetår förorda någon ytterligare höjning av detsamma.

Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till Samfundet för hembygdsvård* för budgetåret 1954/55 anvisa ett anslag av 45 000 kronor.

L. Gymnastiska centralinstitutet m. m.

[334] 1. Gymnastiska centralinstitutet: Avlöningar.

	Anslag	Nettoutgift
1952/53	320 000	354 645
1953/54 (statsliggaren s. 729)	365 000	
1954/55 (förslag)	389 800	

Direktionen över institutet hemställer för nästa budgetår om en höjning av detta förslagsanslag med 73 500 kronor. Höjningen är i huvudsak motiverad av följande förslag.

1. Uppflyttning av en kansliskrivartjänst från lönegraden Ce 15 till Ce 19.
2. Förändring av en förste expeditionsvaktstjänst (Ca 11) till kontoristtjänst (Ca 13).
3. Inrättande av följande nya tjänster vid fysiologiska institutionen:
 - en docentbefattning (Ce 30),
 - en tjänst som försöksassistent (Ce 20),
 - en tjänst som tekniskt biträde (Ce 11),
 - en befattning som förste amanuens samt
 - en tjänst som instrumentmakare (Ce 16) i stället för en tjänst som institutionsvaktmästare (Ca 14).
4. Anvisande av 6 000 kronor till amanuens- och vaktmästarhjälp vid anatomiundervisningen.
5. Höjning av arvoden till lärare i anatomi, hälsolära, allmän patologi samt psykologi och pedagogik (kostnad 5 796 kronor).
6. Höjning av ersättningen till handledare vid övningsundervisning från nuvarande belopp, högst 55 kronor per veckotimme till 100 kronor per veckotimme (kostnad 6 500 kronor).
7. Höjning av arvodet för specialföreläsningar från 35 till 40 kronor per timme (kostnad 250 kronor).
8. Anvisande av 1 600 kronor till föreläsningar för sjukgymnasteleverna (nu ingen medelsanvisning).

Direktionen hemställer vidare, att erforderliga medel måtte anvisas till arvoden för uppdrag som ledamot av direktionen. För dessa uppdrag utgår nu ej någon ersättning, men direktionen anser det skäligt, att arvode utgår till ordföranden med visst belopp för år och till annan ledamot än ordföranden med visst belopp för varje sammanträde, vari vederbörande deltagar.

Av direktionens framställning inhämtas bland annat följande.

Inrättande av en docentbefattning vid fysiologiska institutionen. Då den fysiologiska institutionens nya lokaler år 1944 togs i bruk, ägde samtidigt en viss mindre utökning av personalen rum. Denna kom att omfatta förutom föreståndaren för institu-

tionen, professorn i kroppsövningarnas fysiologi och hygien, en assistent, en amanuens, ett tekniskt biträde samt en institutionsvaktmästare. Emellertid var redan då alla initierade fullt medvetna om att med en personalorganisation av detta ringa omfång och med de små materielanslag, som ställdes till förfogande, möjligheterna för forskning var i hög grad begränsade.

Direktionen kan ej underlåta att påpeka det irrationella i att inrätta en professur i ett experimentellt ämne, att bygga och underhålla en relativt stor och ur vissa synpunkter mycket väl utrustad institution och samtidigt ej förse institutionen med tillräcklig assisterande personal och anslag till materiel. Vad personalen beträffar är det nuvarande tillståndet ohållbart. Undervisningen i fysiologi har kunnat genomföras endast genom frivillig medverkan av studerande, som tidigare genomgått kursen. Emellertid har det växande deltagarantalet under de sista åren gjort detta svårare och i framtiden kan man ej heller räkna med en eventuell frivillig assistens. Man kan ej i framtiden belasta personalen, en professor, en assistent och en amanuens, med den nuvarande undervisningsbördan och samtidigt ställa fordringar på att institutionen skall kunna lösa de önskvärda forskningsuppgifterna. Institutionens forskningspersonal utgöres för närvarande endast av sistnämnda personal utökad med ett tekniskt biträde.

Direktionen vill därför i avvaktan på att den av gymnastiklärarutbildningssakkunniga föreslagna omorganisationen kommer till stånd anhålla, att en docentur i arbetsfysiologi i Ce 30 inrättas. Docenturen synes böra vara tidsbestämd på samma sätt som docenturena vid universiteten. Tillsättningsförfarandet bör ske på samma sätt som sker vid tillsättning av lärarbefattningen i anatomi vid institutet.

Höjning av vissa lärararvoden. Undervisningen i anatomi, hälsolära, allmän patologi samt psykologi och pedagogik meddelas av lärare, vilka härför erhåller arvoden enligt följande sammanställning.

Lärare i	Undervisnings- skyldighet i timmar	Tentamensskyl- dighet, motsva- rande ett beräk- nat antal timmar av minst	Arvode i kronor
Anatomi	225	20	8 004
Hälsolära	64	20	1 800
Allmän patologi	32	9	1 080
Psykologi och pedagogik	108	14	3 060

Den höjning av arvodena, som ägt rum från och med innevarande budgetår, är icke tillräcklig för att erhålla och få behålla fullt kompetenta lärare. Direktionen föreslår, att arvodena beräknas efter 40 kronor per timme samt att tiden för tentamina därvid räknas med. Följande arvodesbelopp föreslås, nämligen i anatomi 9 800 kronor, i hälsolära 3 360 kronor, i allmän patologi 1 640 kronor samt i psykologi och pedagogik 4 880 kronor.

Höjning av arvoden till handledare vid övningsundervisning. För innevarande budgetår har beräknats, att

till handledare skall utgå en ersättning av högst 55 kronor per veckotimme. Denna ersättning anses otillräcklig och risk föreligger, att gymnastiklärare icke vidare kommer att mottaga uppdrag som handledare.

Statens lönenämnd uttalar, att de till lärarna i hälsolära, allmän patologi samt psykologi och pedagogik utgående arvoden synas något lågt beräknade i förhållande till arvodet till läraren i anatomi, och föreslår, att de höjes till 2 700, 1 300 respektive 4 000 kronor. Mot de föreslagna löneställningarna vid vissa befattningar vid fysiologiska institutionen har lönenämnden icke funnit anledning till erinran. Direktionens förslag om höjning av ersättningen till handledarna vid övningsundervisningen samt av vissa föreläsningsarvoden är nämnden däremot icke beredd att tillstyrka.

Jag torde här vidare få anmäla, att *Svenska gymnastikläraresällskapet* hemställt, att handledararvoden måtte utgå med 200 kronor per veckotimme eller, därest andra beräkningsgrunder än arvode per veckotimme tillämpas, att ersättningen icke måtte understiga fem kronor 50 öre per undervisningstimme.

Departementschefen. Direktionen över institutet har enligt min mening på ett övertygande sätt dokumenterat behovet av en förstärkning av personalen vid fysiologiska institutionen. Undervisningen och examinationen i fysiologi synes i nuvarande läge med nödvändighet ta så mycket arbetskraft i anspråk, att någon möjlighet att tillbörligen tillgodose den vetenskapliga forskningen knappast torde finnas. Under åberopande av nu angivna förhållande har direktionen föreslagit inrättande av flera nya tjänster. Jag anser mig dock icke nu kunna gå längre än till att föreslå, att vid institutet inrättas en docentbefattning i fysiologi, särskilt arbetsfysiologi, i lönegraden Ce 30. Som direktionen anfört synes denna befattning böra vara tidsbestämd på samma sätt som motsvarande tjänster vid universiteten. Vad angår tillsättningsförfarandet torde erforderliga bestämmelser få meddelas av Kungl. Maj:t.

Vid bifall till förslaget om inrättande av en docentbefattning bör vederbörlig ändring vidtagas i personalförteckningen för institutet.

Direktionens förslag om en arvodeshöjning för vissa lärare har delvis tillstyrkts av lönenämnden. Vid bedömandet av detta förslag torde emellertid böra beaktas resultatet av pågående prövning av likartade arvodesfrågor vid andra lärosäten. Med hänsyn härtill torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att framdeles meddela beslut härvidlag. Eftersom ifrågasvarande arvoden utgår ur den förslagsvis betecknade arvodesposten, anser jag mig icke nu böra beräkna någon anslagshöjning för att täcka kostnaderna för en eventuell arvodeshöjning.

Vid beräkningen av medelsbehovet under icke-ordinarieposten för innevarande budgetår förutsattes, att ersättning till handledare vid övningsundervisning skulle få utgå med högst 55 kronor per veckotimme. Både

från direktionens sida och från gymnastiklärarhåll påyrkas en höjning av detta belopp. Till detta spørsmål torde emellertid ställning icke böra tagas i detta sammanhang.

Direktionens förslag om förändringar beträffande en kansliskrivartjänst och en tjänst som förste expeditionsvakt, om medelsanvisning till amanuens- och vaktmästarhjälp vid anatomiundervisningen och till särskilda föreläsningar på sjukgymnastlinjen samt om höjning av ersättningen för vissa föreläsningar för sjukgymnasteleverna kan jag icke tillstyrka. Ej heller kan jag nu biträda förslaget om anvisande av medel till arvoden åt direktionens ordförande och ledamöter.

Vid bifall till vad jag i det föregående anfört bör förevarande anslag höjas med i runt tal 22 000 kronor. Därutöver ifrågasätter jag icke någon annan ändring beträffande anslaget än en uppräknings av icke-ordinarie-posten med 2 800 kronor för beredande av medel till författningsenliga ålderstillägg. Sammanlagt bör anslaget sålunda höjas med 24 800 kronor till 389 800 kronor. Det bör fördelas på olika poster på sätt framgår av avlöningsstaten i efterföljande hemställan.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1954/55, vidtaga den ändring i personalförteckningen för gymnastiska centralinstitutet, som föranledes av vad jag i det föregående anfört;

b) godkänna följande avlöningsstat för gymnastiska centralinstitutet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1954/55:

A v l ö n i n g s s t a t .

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	103 300
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	54 900
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal ..	123 800
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	107 800
Summa kronor	389 800

c) till *Gymnastiska centralinstitutet*: *Avlöningar* för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 389 800 kronor.

[335] 2. Gymnastiska centralinstitutet: Omkostnader.

	Anslag	Nettoutgift
1952/53	101 000	100 780
1953/54 (statsliggaren s. 730)	107 000	
1954/55 (förslag)	116 900	

Direktionen hemställer om en höjning av detta förslagsanslag med 15 000 kronor enligt följande sammanställning:

1. Sjukvård m. m. (nu 700)	+ 100
2. Bränsle, lyse och vatten (nu 64 900)	+ 100
3. Övriga expenser (nu 48 700)	+ 7 300
4. Reseersättningar (nu 0)	+ 7 500

Av tillgängliga handlingar inhämtas bland annat följande.

3. Ö v r i g a e x p e n s e r. Belastningen under denna post uppgick under budgetåret 1952/53 till inemot 51 000 kronor, eller 2 300 kronor mer än det belopp, varmed den nu är uppförd. För nästa budgetår räknar *direktionen* med ett medelsbehov av 56 000 kronor, varav 4 000 kronor för tillgodoseende av de mest trängande behoven dels i fråga om reparation och ersättning av förslitna inventarier (gardiner, mattor, stolar osv.), dels i fråga om nyanskaffning av inventarier.

4. R e s e e r s ä t t n i n g a r. Under förevarande anslag finnes icke för närvarande några medel anvisade till reseersättningar. Däremot har sedan gammalt under anslaget till Särskild undervisning i idrott och gymnastik m. m. medel beräknats till sådana ersättningar åt lärare och ledare vid vinterutbildning (skidutbildning i fjällterräng) och sommarövningar. Det belopp, som kunnat disponeras för ändamålet, har emellertid icke varit tillräckligt för att ge institutets lärare ersättning enligt vederbörlig klass i allmänna resereglementet.

Under det sistförflutna budgetåret har i reseersättningar och traktamenten åt institutets lärare samt tillfälliga ledare vid vinterutbildningen utbetalats sammanlagt 4 597 kronor. Om ersättning till dessa lärare och ledare hade utgått enligt allmänna resereglementet, skulle kostnaderna ha uppgått till 7 414 kronor. Härtill kommer, att institutets lärare vid olika tillfällen, då undervisning måst förläggas utanför institutets lokaler, såsom vid simundervisning, friluftsdagar med skolungdom och institutets elever m. m., själva fått bestrida uppkommande resekostnader. *Direktionen* hemställer nu om upptagande av en särskild anslagspost till reseersättningar samt om medgivande att utbetala sådan ersättning ej blott till lärarna vid institutet utan även till lärare och ledare, som tillfälligt anlitas vid undervisningen.

Departementschefen. Med hänsyn till att belastningen å sjukvårdsposten förra budgetåret uppgick till 793 kronor tillstyrker jag den föreslagna höjningen av denna post med 100 kronor. Av motsvarande skäl föreslår jag en höjning av delposten till övriga expenser med 2 300 kronor. Vad *direktionen* anfört synes mig vidare motivera, att i institutets omkostnadsstat uppföres en anslagspost till reseersättningar om 7 500 kronor. Vid bifall härtil kan en viss minskning ske av anslaget till Särskild undervisning i idrott och gymnastik m. m.

Utöver vad jag nu angivit ifrågasätter jag icke för nästa budgetår någon ändring beträffande förevarande anslag, vilket sålunda torde böra höjas med sammanlagt 9 900 kronor till 116 900 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Gymnastiska centralinstitutet*: Omkostnader för budgetåret 1954/55 anvisa ett förslagsanslag av 116 900 kronor.

[336] 3. Gymnastiska centralinstitutet: Materiel, böcker m. m.

	Anslag	Nettoutgift
1952/53	14 500	13 897
1953/54 (statsliggaren s. 731)	18 700	
1954/55 (förslag)	20 700	

Direktionen föreslår, att detta reservationsanslag för nästa budgetår höjes med 19 300 kronor, varav 13 500 kronor till materiel (nu 16 500) och 5 800 kronor till bokinköp och bokbindning (nu 2 200).

I fråga om anslagsposten till *m a t e r i e l* framhåller *direktionen*, att de anslagsmedel, som nu kan disponeras för fysiologiska institutionen, är otillräckliga. En höjning med 8 000 kronor anses ofrånkomlig. Vidare anses en höjning med 4 000 kronor erforderlig för underhåll och ersättning av försliten gymnastik- och idrottsmateriel. Härom anför *direktionen* följande.

För underhåll och ersättning av försliten gymnastik- och idrottsmateriel finnes för innevarande budgetår disponibelt endast 3 000 kronor. Enbart det årliga underhållet av redskapen förbrukar detta anslag. Reparation och tvättning av gymnastikmattor drager en kostnad av 2 000 kronor, genomgång ur säkerhetssynpunkt av fasta gymnastikredskap 500 kronor, reparation av bollar 200 kronor, översyn av högtalaranläggningarna 100 kronor och reparation av simdynor 50 kronor. Medel för utbyte av försliten materiel, som lågt räknat går till 2 500 kronor, samt för årligt behov av nyinköp 1 500 kronor, saknas.

Återstoden av den begärda höjningen av anslagsmedlen till materiel avser materiel för anatomiundervisningen.

I fråga om anslagsposten till *b o k i n k ö p o c h b o k b i n d n i n g* framhåller *direktionen*, att bibliotekets bokbestånd ej längre är representativt för de ämnen, som studeras vid institutet. *Direktionen* anhåller därför dels om ett engångsanslag av 5 000 kronor för att avhjälpa, vad som måst eftersättas i fråga om inköp och bindning m. m., dels om en höjning av det årliga anslaget med 800 kronor.

Departementschefen. En ökning av de anslagsmedel, som institutet disponerar till underhåll och ersättning av försliten gymnastik- och idrottsmateriel synes ofrånkomlig. Jag tillstyrker därför, att anslaget för detta ändamål höjes med 2 000 kronor. I övrigt anser jag mig icke böra föreslå någon ändring av medelsanvisningen, och anslaget synes därför för nästa budgetår böra höjas med nyssnämnda belopp, 2 000 kronor, till 20 700 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Gymnastiska centralinstitutet: Materiel, böcker m. m.* för budgetåret 1954/55 anvisa ett reservationsanslag av 20 700 kronor.

[337] 4. Gymnastiska centralinstitutet: Särskild undervisning i idrott och gymnastik m. m.

	Anslag	Nettoutgift
1952/53	7 500	7 500
1953/54 (statsliggaren s. 731)	8 800	
1954/55 (förslag)	4 700	

Av detta anslag beräknar *direktionen* att för innevarande budgetår kunna disponera 3 300 kronor till simundervisning, 5 000 kronor till vinterutbildning (skidutbildning i fjällterräng) och sommarövningar samt 500 kronor till annan specialutbildning. För nästa budgetår hemställer *direktionen* om en höjning med 14 500 kronor enligt följande sammanställning.

1. Simundervisning	+ 1 900
2. Vinterutbildning och sommarövningar	— 2 600
3. Specialutbildning	+ 15 200

Den för simundervisningen föreslagna höjningen anses nödvändig, om icke undervisningen skall inskränkas eller eleverna liksom hittills vara nödsakade att själva svara för en del av kostnaderna.

Vad angår vinterutbildning och sommarövningar vill jag erinra om att jag i det föregående vid behandlingen av institutets omkostnadsanslag tillstyrkt ett förslag av *direktionen* om anvisande under nämnda anslag av en post till reseersättningar, avsedd ej endast för de lärare, som är anställda vid institutet, utan även för tillfälligt anlitade lärare och ledare. Som därvid framgått kommer ett bifall till detta förslag att minska belastningen å förevarande anslag. Om man utgår från förra årets siffror, kan denna minskning beräknas till 4 600 kronor. *Direktionen* räknar emellertid med en minskning med endast 2 600 kronor. Kvarstående belopp beräknas erforderligt till arvoden åt tillfälligt anlitade lärare och ledare m. m.

Det till specialutbildning äskade totala beloppet ($500 + 15\,200 =$) 15 700 kronor avses för följande ändamål: föredrag och film (1 200), inspelning av instruktionsfilm (10 000), specialundervisning i musikteori och rytmik (3 500), specialundervisning i hållningsgymnastik och brottning (500) samt förhyrning av sim- och idrottshall (500).

Departementschefen. De av *direktionen* under detta anslag framförda förslagen om ökning av medelsanvisningen till olika ändamål anser jag mig icke böra tillstyrka i vidare mån än att jag med hänsyn till behovet av medel till förhyrning av sim- och idrottshall föreslår en anslagshöjning med 500 kronor.

Som av det föregående framgått kommer ett bifall till förslaget om anvisande under omkostnadsanslaget av medel till reseersättningar att medföra en minskning av medelsbehovet under förevarande anslag. Med utgångs-